

Een archeologische begeleiding op de locatie Koningshof te Gouda, gemeente Gouda (Z.-H.)

B. Silkens & P.J.A. Stokkel

**Met bijdragen van K.L.B. Bosma, B. Konijnendijk, C.G. Koopstra,
S.A. Mulder, J. Schoneveld & J.R. Veldhuis**

ARC-Publicaties 155

Groningen

2008

ISSN 1574-6879

ARC
49

Colofon

Een archeologische begeleiding op locatie Koningshof te Gouda,
gemeente Gouda (Z.-H.)

ARC-publicatienummer 155
ARC-Projectcode 2005/307

Oprichtgever
Blauwhoed Eurowoningen
ARCHIS nummer bureau-onderzoek
14709
ARCHIS nummer onderzoek
13534

Tekst
B. Silkens & P.J.A. Stokkel met bijdragen van K.L.B. Bosma, B.
Konijnendijk, C.G. Koopstra, S.A. Mulder, J. Schoneveld &
J.R. Veldhuis

Tekeningen
M.C. Botermans & P.J.A. Stokkel

Foto's
B. Silkens, P.J.A. Stokkel, M. Defilet, H. O'Brien, Streekarchief
Midden-Holland

Digitale beeldverwerking
P.J.A. Stokkel, M.C. Botermans & B. Schomaker

Tekstredactie
A. Ufkes, K.L.B. Bosma & N. van Malssen

Eindredactie
J. Schoneveld

Status
definitieve versie

Autorisatie — A. Ufkes

Uitgegeven door
ARC bv
Postbus 41018
9701 CA Groningen

ISSN 1574-6879

Groningen 2008

Omslag
Twee nog intacte geveltjes langs de Raam herinneren aan de voormalige
bebouwing rond het Koningshof. Foto: H. O'Brien.

Een recente lijst van de ARC-Publicaties is te vinden op www.arcbv.nl

Inhoud

1 Inleiding	3
<i>B. Silkens</i>	
1.1 Aanleiding van het onderzoek	3
1.2 Ligging van het onderzoeksgebied	4
1.3 Objectgegevens	4
1.4 Doel van het onderzoek	4
1.5 Onderzoeksgeschiedenis	7
1.6 Werkwijze	7
2 Resultaten	11
<i>B. Silkens</i>	
2.1 Cultuurhistorisch onderzoek	11
2.2 Sporen en structuren	13
2.3 Vondstmateriaal	42
<i>J.R. Veldhuis</i>	
3 Aardewerk	43
<i>K.L.B. Bosma</i>	
3.1 Inleiding	43
3.2 Werkwijze	43
3.3 Resultaten	44
3.4 Conclusie	50
4 Beschilderde wandtegels	55
<i>J. Schoneveld</i>	
4.1 Inleiding	55
4.2 Werkwijze	55
4.3 Resultaten	55
4.4 Conclusie	68
5 Kleipijpmateriaal	69
<i>B. Konijnendijk</i>	
5.1 Inleiding	69
5.2 Het kleipijpmateriaal van de Koningshof	71
5.3 Conclusie	78

6	Metaal en sintelfragmenten	79
	<i>S.A. Mulder & C.G. Koopstra</i>	
6.1	Inleiding	79
6.2	Werkwijze	79
6.3	Resultaten	80
6.4	Conclusie	82
7	Conclusie	85
	<i>B. Silkens</i>	
	Literatuur	91
	Bijlagen	95

1 Inleiding

B. Silkens

1.1 Aanleiding van het onderzoek

Het plangebied Koningshof zal door de ontwikkelingscombinatie Blauwhoed Eurononingen/Aannemersbedrijf Gebr. Blokland bv worden ontwikkeld als woningbouwlocatie. Oorspronkelijk stond het plangebied bekend als Verheullocatie, genoemd naar de voormalige directeur-eigenaar van de hier gevestigde R.V.S.-fabriek Veratio B.V. Het gebied is binnen het bestemmingsplan Binnenstad-West hernoemd in (masterplan) Koningshof. De locatie kwam vrij voor herontwikkeling na het besluit om de bedrijfsactiviteit op een andere, meer passende locatie voort te zetten, hetgeen met de daadwerkelijke bedrijfsverplaatsing medio 2001 naar Gouwestroom werd geëffectueerd. Het plangebied zal worden herontwikkeld voor een aantal wooncomplexen.

Het bevoegd gezag is vertegenwoordigd in de persoon van gemeentelijk archeoloog drs. M.J. Groenendijk. Als adviserende archeologische partij traden drs. K. Jenson en drs. L. Bruning (Hazenberg Archeologie) op en het dagelijks toezicht gebeurde door ing. W.P. Stuive (Soelaas Milieu-adviezen bv). De archeologische begeleiding van de werken vond plaats van 28 november 2005 tot en met 3 februari 2006 en werd uitgevoerd door drs. B. Silkens, drs. P.J.A. Stokkel en ing. M.C. Bothermans van ARC bv (Archaeological Research & Consultancy), geassisteerd door drs. M. Defilet (ARC bv) en drs. H. O'Brien. Het hele project verliep in samenwerking met de archeologische amateurvereniging Golda en De Man Sloopwerken.

Graag wil ik van de gelegenheid gebruik maken om een speciaal dankwoord te richten aan de leden van Golda, en in het bijzonder Henk van Uunen, Bas Konijnendijk, Lia Schouten, Jaap Buis en Marcel van Dasselaar, voor hun enthousiaste en zeer gewaardeerde medewerking in en naast het veld. Ook zou ik dhr. Pieter Mensert van Golda willen bedanken voor het beschikbaar stellen van een indrukwekkende hoeveelheid archiefmateriaal dat hij de afgelopen jaren over de Koningshoflocatie heeft verzameld. Golda leverde tevens een schitterende inspanning voor het oprichten van een tentoonstelling rond de Koningshof. Ook wil ik de mensen van De Man Sloopwerken bedanken voor hun constructieve medewerking en strakke organisatie tijdens het project.

1.2 Ligging van het onderzoeksgebied

Het Koningshof bevindt zich in het westelijke deel van de historische binnenstad van Gouda (afb. 1.1). Het plangebied vormt een aaneengesloten gebied, gelegen aan de Turfsingel en begrensd door de Vlamingstraat, de Raam, de Verlorenkost en de Vest (afb. 1.2 en afb. 1.3). De totale oppervlakte van het plangebied bedraagt ongeveer 15.000 m².

1.3 Objectgegevens

ARC-Projectcode	2005/307
Provincie	Zuid-Holland
Gemeente	Gouda
Plaats	Gouda
Toponiem	Koningshof
Kaartblad	38A
Coördinaten	108057/447050 108133/447113 108245/446974 108180/446923
Periode	Nieuwe Tijd B/C
Type object	Archeologische Begeleiding
Type bodem	Bebouwde zone
Geomorfologie	Formatie van Kreftenheye/Formatie van Nieuwkoop

1.4 Doel van het onderzoek

Doel is de ondergrondse sloopwerken en het bouwrijp maken van het terrein archeologisch te begeleiden, waarbij wordt gewerkt met een vooraf bepaald Archeologisch Peil (zie paragraaf 1.6). De begeleiding beslaat het documenteren van archeologische waarden en het bergen, registreren, conserveren en eventueel restaureren van vondsten, met als einddoel behoud van informatie die van belang is voor de kennisvorming over het Goudse verleden.

In het Programma van Eisen (PvE), opgesteld door drs. M.J. Groenendijk en Hazenberg Archeologie, zijn de volgende vraagstellingen geformuleerd:

- 1 *Wat is de kwaliteit van de vindplaats, gelet op de criteria gaafheid, conservering, zeldzaamheid, informatiewaarde en ensemblewaarde?*
- 2 *In hoeverre kloppen de verwachtingen van het eerder uitgevoerde cultuurhistorische onderzoek van BAAC met de aangetroffen archeologische waarden?*
- 3 *In welke periode of periodes heeft bewoning of gebruik van de locatie plaatsgevonden?*
- 4 *Is het mogelijk om een uitspraak te doen over de (huishoudelijke of industriële) activiteiten die hier plaatsvonden?*
- 5 *Is het mogelijk een uitspraak te doen over percelering en eventuele veranderingen hierin in de loop van de tijd?*
- 6 *Zijn er op de locatie (sporen van) beerputten?*

- 7 *Is het mogelijk een uitspraak te doen over de specifieke bewoner(s) en/of gebruiker(s) van de locatie, gekoppeld aan de bewoningsniveaus?*
- 8 *Is het mogelijk om op basis van het vondstmateriaal of anderszins een indicatie te geven van de sociale klasse waartoe de bewoner(s) en/of gebruiker(s) behoorde(n)?*
- 9 *Zijn er eventuele aanbevelingen voor nader onderzoek op deze locatie voor de (verre) toekomst mogelijk?*
- 10 *Is het op basis van de ervaringen met deze locatie mogelijk aanbevelingen te doen voor onderzoek op gelijksoortige locaties elders in de binnenstad van Gouda?*

1.5 Onderzoeksgeschiedenis

Het onderzoeks- en adviesbureau BAAC voerde in 2002 een cultuurhistorische analyse uit van de Koningshoflocatie (Emmens et al. 2002). Pieter Mensert van de archeologische amateurvereniging Golda verzamelde een grote hoeveelheid archiefmateriaal, hoofdzakelijk met betrekking tot de pré-industriële geschiedenis van de Koningshof. Aan de overzijde van de Raam werden in 1999 door de toenmalige gemeentelijk archeoloog R. Kok en Golda restanten van een 17e-eeuwse lakenververij aan het licht gebracht (Kok 1999; Van Haaster & Van Bommel 2001). In 1973 werd naar aanleiding van de sloop van het gebouw aan de Raam 48–50 archeologisch onderzoek uitgevoerd door Golda (Bron: P. Mensert, archief Golda).

Ter voorbereiding van de archeologische begeleiding van de ondergrondse sloop van de volledige locatie werd op sloopblok A, op de hoek van de Verlorenkost en de Raam (ca. 2.700 m²) in oktober 2005 reeds een archeologische proefproject uitgevoerd door Archaeological Research & Consultancy (Silkens 2005). Op basis van dit onderzoek werd het PvE op een aantal plaatsen bijgesteld. Het hier besproken onderzoek spitst zich toe op de archeologische begeleiding van de ondergrondse sloop van het resterende deel van het terrein (afb. 1.4). In de overzichtskaarten en in de bijlagen zijn voor de volledigheid ook de sporenkaarten van werkputten 1 en 2 opgenomen.

In de nabije toekomst zijn ook de archeologische opgraving van vier liftputten en twee te saneren zones en de archeologische begeleiding van de aanleg van rioolsleuven gepland.

1.6 Werkwijze

Voor de archeologische begeleiding van de werken op de locatie Koningshof werd gekozen voor het werken met een vooraf bepaald *Archeologisch Peil* (AP) waaronder de bodem niet verstoord mag worden. Hierbij wordt er vanuit gegaan dat een pakket van 50 cm beneden het huidige maaiveld in het verleden reeds verstoord is door bouwwerkzaamheden, kabels, leidingen en dergelijke. Bij het slopen en bouwrijp maken van het terrein mag de bodem dus niet verstoord worden onder dit peil. Recente funderingen blijven in eerste instantie staan en worden enkel verwijderd als er geen beschadigingsgevaar is voor structuren onder het Archeologisch

Afbeelding 1.3 Overzicht van de Koningshoflocatie op een luchtfoto genomen tijdens de sloopwerkzaamheden. Bron: Soelaas milieu-adviezen bv.

Peil. Recente funderingen die zich op ouder muurwerk bevinden worden enkel tot op het Archeologisch Peil verwijderd.¹

Bij de archeologische begeleiding van de locatie Koningshof fase 2 werden tien werkputten aangelegd. Voor de nummering van werkputten en vondstnummers is verder gewerkt met de reeds bestaande nummering van de archeologische begeleiding op de Koningshoflocatie in oktober 2005 (Silkens 2005). Aangezien het om een begeleiding ging en de archeologische werkzaamheden de sloopwerken volgen, kon geen vast puttenplan worden opgesteld. De werkputten werden afhankelijk van de locatie en de timing van de sloopwerken bepaald en hebben bijgevolg geen vaste afmetingen of inplanning (zie afb. 1.4).

In een eerste fase werden de betonnen vloeren en de bovengrond machinaal verwijderd tot op het niveau van de funderingen. In een tweede fase werd de grond tussen de funderingen machinaal verwijderd tot het vooraf bepaalde Archeologisch Peil. Zoals boven reeds vermeld, wordt er bij het vaststellen van dit peil uitgegaan van een reeds verstoord pakket van 50 cm beneden het huidige maaiveld. Over de hele locatie Koningshof werden dan ook verschillende zones afgebakend met een gewijzigd Archeologisch Peil gaande van -1,00 m NAP tot -0,65 m NAP (afb. 1.4). Tijdens de archeologische begeleiding werd gebruik gemaakt van een roterende laser met peilstok voor het bepalen van de hoogte ten opzichte van het NAP. Muurwerk en vloeren werden fotografisch gedocumenteerd en getekend op schaal 1:100, lokaal op schaal 1:50 of 1:20. Aangetroffen vondstmateriaal werd verzameld per

¹W. Stuive, K. Jeneson en T. Hazenberg, 2005. Gouda – Koningshof. Plan van aanpak uitvoering vrijgraven funderingen plangebied A. Proefproject.

spoor, laag en segment. In een derde fase werd het op zand gefundeerde muurwerk machinaal weggehaald. Muren die gefundeerd waren op oudere structuren werden tot het Archeologisch Peil verwijderd en ten behoeve van de bouw geregistreerd. In een laatste fase werden de werkputten, ter bescherming van de onderliggende archeologische niveau's, weer afgedekt met een laag van circa 25 cm gezeefde grond.

Vondstmateriaal is in eerste instantie behandeld, gedocumenteerd en in een database geregistreerd door ARC bv en zal vervolgens worden gedeponed in het depot van de gemeente Gouda. Het kleiijpmateriaal is grotendeels verzameld en gewassen door Golda. Dit deel van het kleiijpmateriaal is bestudeerd door dhr. B. Konijnendijk. Naast een zogenaamde '*kick-off meeting*' bij aanvang van de werken, werd er regelmatig overleg gepleegd. Dagrappporten werden bijgehouden en gecommuniceerd met de gemeentelijk archeoloog drs. M.J. Groenendijk en de adviserende archeologen van Hazenberg Archeologie, drs. K. Jeneson en drs. L. Bruning.

Abbeelding 1.4 Overzicht van de locatie Koningshof met de werkputten en de zones met Archeologisch Peil. Kaart: P. Stokkel.

2 Resultaten

B. Silkens

2.1 Cultuurhistorisch onderzoek

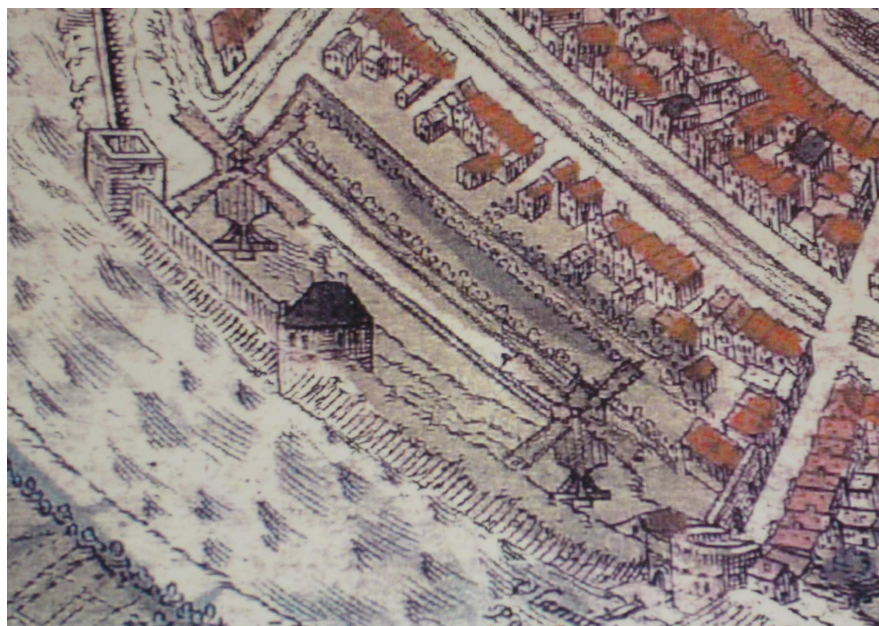
In deze paragraaf wordt een kort cultuurhistorisch overzicht gegeven van de Koningshoflocatie. Tijdens de bespreking van de diverse sporen en structuren in paragraaf 2.2 zal per periode op een aantal zaken dieper worden ingegaan. Het cultuurhistorisch onderzoek is uitgevoerd aan de hand van historisch kaartmateriaal, literatuur, archiefmateriaal uit het streekarchief Midden-Holland, de gegevens van dhr. Pieter Mensert en Golda en het onderzoek van BAAC.

Uit historisch kaartmateriaal, opgenomen in Kok (1996), Denslagen (2001c, p. 259) en Emmens et al. (2002), blijkt dat de Koningshoflocatie vanaf de eerste helft van de 14e eeuw bij de stad betrokken is. De eerste bebouwing dateert er vermoedelijk uit de tweede helft van de 14e eeuw. Net ten zuiden van de locatie liep de oude stadsmuur, met monumentale verdedigingswerken als de Vlamingspoort (stadspoort), de Verlorenkoststoren (waterpoort) en de Vleyshouwerstoren (rondeel) (Akkerman 2001, p. 95; Denslagen 2001c, p. 268). In de 15e en 16e eeuw concentreerde de bebouwing zich voornamelijk langs de Raam (afb. 2.1). Deze bestond over het algemeen uit kleine, eenvoudige huizen met een nokrichting haaks op de hoofdstraat. Twee bredere stegen, de Kandeelsteeg en de Messenmakerssteeg, waren van de 16e tot de 19e eeuw eveneens bebouwd. Op de Koningshoflocatie lijkt zich in de 17e tot de 19e eeuw een concentratie pijpenmakers en pottenbakkers te bevinden.

Het zuidelijke gebied langs de Vest was tot het midden 19e eeuw voornamelijk in gebruik als tuingebied, met slechts enkele huisjes. Centraal door het gebied liep een vrij brede zijl waarop enkele kleinere aansloten.¹ Deze zijltjes stonden in verbinding met de kanaaltjes op de Raam en de Verlorenkost, die op hun beurt weer aansloten op de brede Turfsingel. Ze werden in de late 19e–vroeg 20e eeuw gedempt (Denslagen 2001c, p. 283). Ter hoogte van de Vlamingspoort bevond zich vanaf de 17e eeuw tot in 1972, toen de Guldenbrug werd gebouwd, een veerpontje over de Turfsingel (Denslagen 2001e, pp. 303–304). Een aantal historische kaarten, waaronder die van Joan Bleau, en schriftelijke bronnen vermelden bovendien het bestaan van schuttersdoelen langs de Vest (Denslagen 2001a, pp. 228–229).

Verder bevonden zich in het gebied een lijnbaan voor de kleingarens spinnerij die zich toeleegde op het maken van visnetten en weefgarens (Denslagen 2001e,

¹Afwatering vanuit de kanaaltjes naar het binnenterrein. Bron: Haslinghuis & Janse (2005).

Afbeelding 2.1 De Koningshoflocatie op de kaart van Braun & Hogenberg uit 1585.

pp. 311–314; De Neve 2002, pp.353–357) en twee 17e-eeuwse hofjes van barmhartigheid: het hofje van Feel en van Gijsbert de Lange (Denslagen 2001b, pp. 343 en 352–357; Van den Berg & Sprokholt 2002a, pp. 286–287). Twee korenmolens ‘De Croot’ en ‘De Korenbloem’, waren de meest monumentale structuren langs de Vest (Denslagen 2001e, pp. 311–312).

Met de komst van de aardewerkindustrie vanaf het midden van de 19e eeuw, wordt deze zuidelijke zone in korte tijd volgebouwd, grotendeels met de panden van de *N.V. Koninklijke Plaatelbakkerij Zuid-Holland*, maar ook met de gebouwen van de *Coöperatieve Broodbakkerij en Verbruiksvereniging ‘Ons Voordeel’* en van pijpenmakers. De vroegere bewoning aan de Raam werd hierbij grotendeels overbouwd (Sluijter-Seijffert et al. 1994; Emmens et al. 2002). Illustratief hiervoor is het verschil tussen de historische kaart uit 1839–1859, waar de bewoning op de Koningshof zich hoofdzakelijk beperkte tot de noordelijke helft (Geudeke et al. 1990, pp. 68-69) en die uit 1905, waar de volledige locatie bebouwd is (Brendel et al. 2005, nr. 461).

Het Archeologisch Informatiesysteem voor Nederland (Archis) geeft aan dat in de nabije omgeving van de onderzoekslocatie, langs de Raam en de Keizerstraat, enkele laatmiddeleeuwse woonhuizen werden onderzocht door Golda (Waarnemingsnrs. 21870 en 21872; zie afb. 1.2). In 1973 werd naar aanleiding van de sloop van het gebouw aan de Raam 48–50 reeds archeologisch onderzoek uitgevoerd door Golda, waarbij aardewerk uit 1600 en een pijp-aardewerken rek uit 1794 werden verzameld (Bron: P. Mensert, archief Golda).

Aan de overzijde van de Raam werden in 1999 door de toenmalige gemeentelijk archeoloog R. Kok, in samenwerking met amteurvereniging Golda, restanten van een 17e-eeuwse lakenververij aan het licht gebracht (Kok 1999; Van Haaster & Van Bommel 2001). In 1996 werd bij de sanering van het oude gasfabrieksterrein

aan de overkant van de Verlorenkost al een deel van het 15e-eeuwse klooster van Sint-Marie en de voormalige Lazarussteeg opgetekend (Kok 1996).

2.2 Sporen en structuren

2.2.1 Algemeen

Globaal gesteld kan voor het hele terrein een opdeling worden gemaakt in een noordelijke zone langs de Raam en een grotere zuidelijke zone langs de Vest. Het cultuurhistorisch onderzoek en de archeologische begeleiding van plangebied A door ARC bv hebben aangetoond dat de zone langs de Raam, in tegenstelling tot het zuidelijke deel van het plangebied, reeds vanaf de 16e eeuw druk bebouwd was. De archeologische interessante (17e-eeuwse) structuren zitten hier zeer hoog en bevinden zich deels boven het vooropgestelde Archeologisch Peil (Silkens 2005). Binnen het pakket van 50 cm werden zeer dicht op elkaar meerdere bewonings- en verbouwingsfasen aangetroffen uit de periode 17e–19e eeuw. Het gaat voornamelijk om kleine woonruimtes met tegelvloeren en muurwerk met tegelplint (Van den Berge et al. 2002). Het grootste deel van deze noordelijke zone wordt echter in beslag genomen door de voormalige Plateelfabriek Zuid-Holland.

In het zuidelijke gebied langs de Vest geeft het cultuurhistorisch onderzoek een vrij lege, onbebouwde zone aan, die vanaf het midden van de 19e eeuw in korte tijd wordt volgebouwd. Tijdens de archeologische begeleiding zijn het dan ook voornamelijk resten uit deze laatste bouwfase die in deze zone zijn aangetroffen.

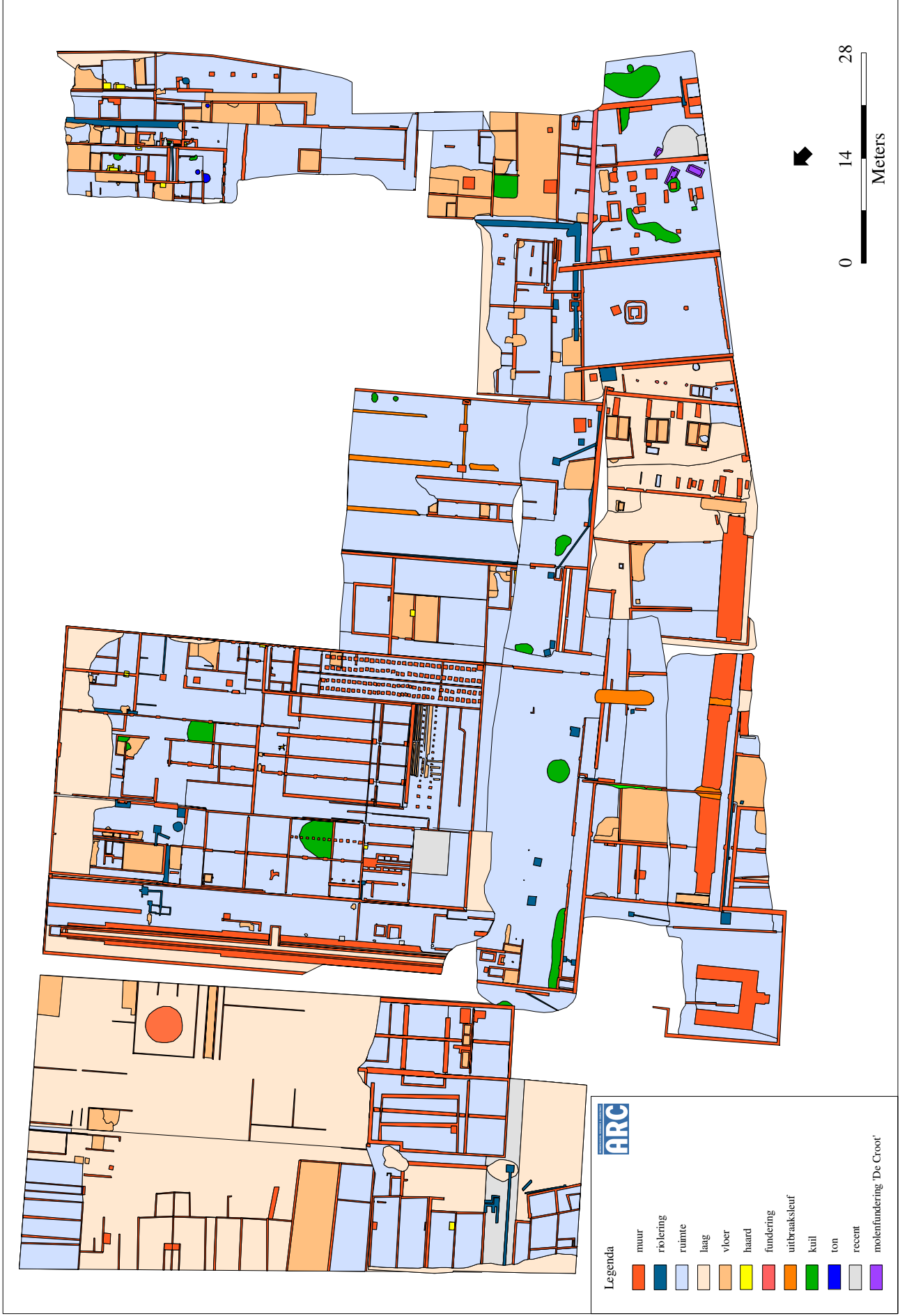
Aangezien het hele terrein vlakdekkend is opgegraven tot op het vooraf bepaalde Archeologische Peil en de werkputten slechts arbitraire administratieve grenzen zijn, worden de sporen en structuren hier per historische eenheid (bv. Plateelfabriek Zuid-Holland) en niet per werkput besproken. Een overzicht van alle werkputten is weergegeven op afbeelding 2.2 en in de bijlagen is per werkput een kaart van alle aangetroffen sporen bijgesloten (zie bijlagen 5–15). Voor een overzicht van al het vondstmateriaal per spoor wordt verwezen naar bijlage 16 en voor een overzicht van alle sporen met beschrijving naar bijlage 17.

Er kan een opdeling in drie periodes worden gemaakt: van de late 16e eeuw tot het midden van de 18e eeuw, van het midden van de 18e eeuw tot de late 19e eeuw en de late 19e eeuw tot in de 20e eeuw. De molens langs de Vest worden in een aparte paragraaf besproken.

2.2.2 De late 16e eeuw tot het midden van de 18e eeuw

Kort historisch overzicht

Over de vroegste geschiedenis van de voormalige Verheullocatie is weinig bekend. Zeker is dat deze zone vanaf de vroege 14e eeuw bij de stad is getrokken en vanaf de tweede helft van de 14e eeuw is bebouwd. Pieter Mensert van de archeologische amateurvereniging Golda heeft aan de hand van intensief archiefonderzoek getracht deze vroege periode op de Koningshof te belichten. Hij gaat daarbij ondermeer op zoek naar de oorsprong van de naam 'Koningshof'. Op basis van de

Afbeelding 2.2 Overzicht van alle sporen en werkputten op de Koningshoflocatie. Kaart: P. Stokkel.

registers van het hofstedegeld komt hij tot de conclusie dat het hier om een oude hofstede van ene 'de Coninck' gaat die langs de Raam tussen de voormalige Messenmakerssteeg en Verlorenkost was gelegen. De oorspronkelijke naam van de westelijke zijde van de Raam was in die tijd 'Koningstraat', mogelijk vernoemd naar deze belangrijke bewoner. Door de beperkingen opgelegd door het Archeologisch Peil, zijn structuren uit deze vroege periode tijdens het onderhavige archeologisch onderzoek echter niet geraakt. Het vraagstuk omtrent de oorsprong van de naam 'Koningshof' zal vooralsnog onbeantwoord blijven.

Het begin van de Nieuwe Tijd was een bewogen periode voor Gouda, omdat de stad in 1572 de kant van Willem van Oranje koost in de strijd tegen de Spanjaarden. Met het oog op een mogelijk beleg werden alle opstallen buiten de stadsmuren gesloopt en werden een groot aantal bruggen afgebroken, ondermeer die aan de Vlamingspoort. Heel wat bedrijfjes hernamen hun activiteiten binnen de muren en ook een aantal molens werd binnen de beschutting van de stadswallen geplaatst. Op de Koningshof vinden we de molens 'De Croot' en 'De Korenbloem' terug. Ondanks de toenemende vluchtingenstroom uit de Zuidelijke Nederlanden, zorgde een zware pestepidemie voor een uitblijvende verdichting van de bebouwing in het centrum van de stad (Van den Berg & Sprokholt 2002a; Goudriaan 2001). Samen met de aanwezigheid van garensplintersactiviteiten en een schutterij, kan dit één van de verklaringen zijn voor de relatief open ruimte ter hoogte van de Koningshoflocatie. Vanaf het einde van de 16e eeuw ging het beter met de stad en werden de bouwactiviteiten weer hervat, met ondermeer de bouw van de waag en de verfraaiing van de stadspoorten. Op de kaart van Braun & Hogenberg uit 1585 (zie afb. 2.1) is duidelijk te merken dat de verdichting van de bebouwing al ver gevorderd is. In de loop van de 17e eeuw werden een groot aantal hofjes van barmhartigheid gesticht, waarvan er zich twee op de Koningshoflocatie bevonden: het hofje van Dirck Hermanszoon Feel (1655–1811) en van Gijsbert de Lange (1651–1783) (Denslagen 2001b, pp. 343 en 352–357).

De interne opbouw van de Goudse huizen onderging vanaf de 16e eeuw een drastische wijziging. De relatief korte huizen werden verlengd met een vrijstaand achterhuis, waarbij een binnenplaats het hoofdhuis van het achterhuis scheidde. Dit vrijstaand achterhuis kon voor uiteenlopende doeleinden gebruikt worden, zoals stal, pakhuis, bedrijfsruimte of gewoon als uitbreiding van de woning (Smit 2001, pp. 244–246). De stookplaatsen en rookkanalen bevonden zich tegen de zijmuren en werden op zolder naar de hoekpunten van het dak geleid (Van den Berg & Sprokholt 2002a, p. 288). In de 18e eeuw werd voornamelijk gestreefd naar soberheid. Door de groeiende bevolking en het grote aantal bedrijven nam ook de vervuiling van de kanaaltjes en zijtjes in de binnenstad sterk toe. Dit probleem werd tot het midden van de 20e eeuw opgelost door het regelmatig 'schuren' van de grachten door middel van een vernuftig sluizensysteem, waarbij het vuile water de Gouwe werd opgestuwd en vers water uit de IJssel de kanaaltjes vulde. Deze praktijk veroorzaakte regelmatig wateroverlast in de lagere delen van de stad (Denslagen 2001d, p. 383).

In de loop van de 16e en de 17e eeuw verschuift de nadruk van de bierbrouwerij en de lakennijverheid naar twee nieuwe bedrijfstakken: de klei- en pottenindustrie en de potten- en tegelbakkerij. De Koningshoflocatie ontwikkelde zich als één van de kerngebieden voor de productie van zowel klei- als aardewerk.

Afbeelding 2.3 Weergave van een lijnbaan gebruikt voor kleingarensponnerij op een schilderij van J. Herst uit 1795.

Een derde, minder prominente nijverheid, was de kleingarensponnerij (afb. 2.3). Hiervoor werden lijnbanen gebruikt, waarvan er zich één op de Koningshoflocatie moet hebben bevonden.²

Sporen en structuren

Het laat 16e–17e-eeuwse bewoningsniveau bevindt zich volgens de resultaten van het proefproject op deellocatie A net onder de vorige bewoningsfase en wordt slechts lokaal verstoord door de bouwwerkzaamheden. Voor fase twee van het onderzoek werden 17e-eeuwse niveaus enkel in werkput 8, op de hoek van de Raam en de Vlamingstraat aangetroffen. Het gaat hierbij slechts om een zeer beperkt aantal sporen die zich net op het Archeologisch Peil bevonden. De hoge waterstand in deze zone verhinderde echter een gedetailleerde waarneming.

Het aardewerk uit deze periode bestaat voornamelijk uit algemeen gebruiksgoed dat doorgaans lokaal vervaardigd is en tweederangs producten die van elders kwamen (zie hoofdstuk 3). Er is in deze periode niet alleen sprake van lokale aardewerkproductie, maar ook van het lokaal vervaardigen van kleipijpen (zie hoofdstukken 3 en 5).

Vondstmateriaal uit deze periode werd enkel in werkput 7, 8 en 9 aangetroffen. In werkput 7 gaat het om materiaal gevonden langs spoor 2, een éénsteens muur in gele en rode baksteen (17x9x4,5 cm) en spoor 35, een éénsteens muur in gele baksteen (18x8x4 cm). Spoor 2 is geassocieerd met een rode tegelvloer (S 15), waaronder 17e-eeuws witbakkend, groengeglazuurd aardewerk werd aangetroffen. Het aardewerk boven de vloeren is echter 18e–19e-eeuws (o.a. S 6) en ook de haardplaats, geassocieerd met spoor 2 (S 4) is betegeld met laat 19e-eeuwse wandtegels (zie hoofdstuk 4). Het lijkt er dus op dat het oudere materiaal zich vrij dicht onder het 18e–19e eeuwse bewoningsniveau bevindt en door opspit (funderen van muren en uitbraak van vloeren) te voorschijn is gekomen.

In werkput 8 duidt slechts een smalle éénsteens muur (S 70), die net op het Archeologisch Peil van 0,90 m –NAP onder ruimte S 71 en muren S 63 en S 65 doorloopt, op de aanwezigheid van oudere structuren. Het muurtje is gedecoreerd met een tableau van polychrome wandtegels. De tegels zijn beschilderd met voorstellingen van tulpen, granaatappels en ridderspoor en zijn vermoedelijk afkomstig uit de Goudse plateelbakkerij *De Swaen* aan de oosthaven (Van den Berge et al. 2002). Deze tegels lijken zich nog *in situ* te bevinden en zijn te dateren tussen 1620 en 1650. Ze worden besproken in hoofdstuk 4. Een bakstenen vloertje of straatje loopt ten westen van deze muur, maar de precieze aard of het verloop van deze sporen kon niet vastgesteld worden binnen de grenzen van het onderzoek. Dit oudere niveau bevond zich, zoals gezegd, net onder het Archeologisch Peil en bleef tijdens de begeleiding van de sloopwerkzaamheden *in situ* bewaard. Indien de locaties van de heipalen strategisch worden ingepland, dan kunnen de resten

²Lijnbanen werden gebruikt voor het ‘slagen’ van touw en waren doorgaans vijftig tot zelfs honderd meter lang. Aan het begin van de baan stond een groot wiel waaraan de lijndraaier een bundel vezelmateriaal bevestigde, het andere uiteinde bond hij om zijn middel. Langzaam achteruit lopend voegde hij plukje voor plukje het materiaal toe, terwijl een jongen het wiel draaide om de vezels in elkaar te draaien. De enkele draden werden dan ineengedraaid tot touwen van de gewenste dikte (Habermehl et al. 1986; De Neve 2002, pp. 343–365).

Afbeelding 2.4 Drie van de vier rechthoekige funderingsblokken behorend bij de 16e-eeuwse standerdmolen zijn nog herkenbaar in werkput 9. Foto: P. Stokkel.

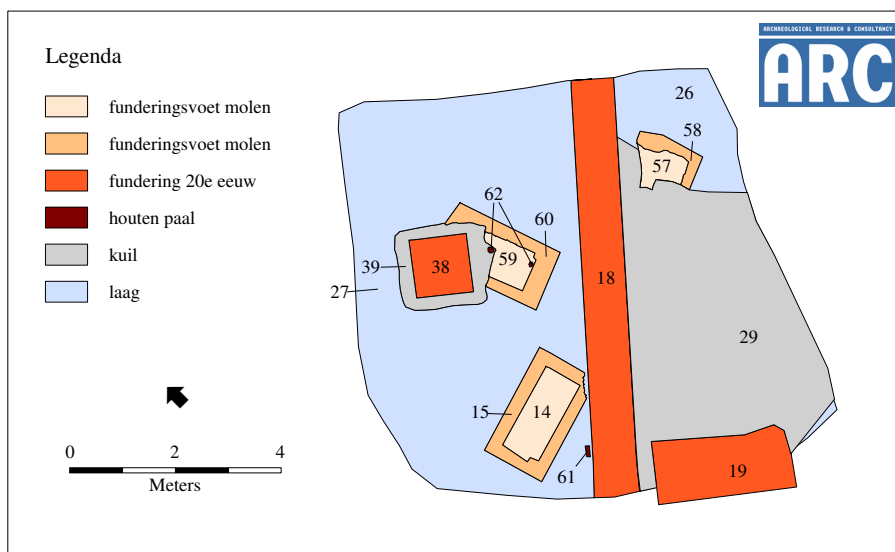
in een later stadium alsnog worden gedocumenteerd. Ook in werkput 9 werden laat 16e–17e-eeuwse structuren en materiaal aangetroffen. De resultaten worden hieronder besproken in de subparagraaf *Molens langs de Vest*.

Molens langs de Vest

In werkput 9, op de hoek van de Vest en de Vlamingstraat, werden drie oorspronkelijk rechthoekige bakstenen blokken van 220 cm bij 120 cm met een hoogte van minimaal 80 cm aangetroffen (afb. 2.4 en 2.5). Hierop lijkt een opstaande rand te staan waardoor een soort kuip ontstaat waarin mogelijk een bovenstructuur verankerd kon worden. In tegenstelling tot de bakstenen van de omliggende structuren, zijn deze stenen (met een afmeting van 19x9x5cm) niet machinaal vervaardigd. Dit duidt op een oudere bouwfase. De drie blokken zijn in een kruisvorm ten opzichte van elkaar geplaatst. Een vierde, zuidelijk gelegen blok ontbreekt. Een recente ontgraving ter hoogte van dit blok, mogelijk veroorzaakt door de aanleg van een gastank, is hiervan de oorzaak. Ook funderingswerken uit de late 19e tot 20e eeuw hebben de overige drie blokken in meer of mindere mate aangetast.

Ook het vondstmateriaal wijst in de richting van een oudere structuur. Uit de ophogingspakketten waarin de poeren gefundeerd zijn en op de poeren zelf werd laat 16e–17e eeuws aardewerk gevonden (zie hoofdstuk 3). Het gaat hierbij ondermeer om een grote Raeren kan, pijpenpotten en misbaksels. In een dump pakket (S 42), net ten westen van de funderingsvoeten, werd een zeer grote hoeveelheid productieafval en misbaksels gevonden. Dit is mogelijk afkomstig van een pottenbakkerij in de nabije omgeving. Van een pottenbakkersoven zijn echter geen resten gevonden.

De structuur, opbouw en lokalisatie van deze blokken roepen een duidelijk as-

Afbeelding 2.5 Overzichtstekening van de molenpoeren in werkput 9. Tekening: P. Stokkel.

sociatie op met de standerdmolen die op een plattegrond van Braun & Hogenberg uit 1585 in deze zone wordt afgebeeld (zie afb. 2.1). Geschreven bronnen spreken over de standerdmolen 'De Croot', die in de late 16e eeuw uit schrik voor een Spaanse aanval binnen de stadswallen werd geplaatst. De rechthoekige gemetselde funderingsvoeten van de molen, ook wel de *pilaren*, *teerlingen* of *stiepen* genoemd, vertonen duidelijke overeenkomsten met de aangetroffen structuren en bevinden zich een heel eind boven het loopvlak. Het is dus niet verwonderlijk dat de funderingsvoeten, aangetroffen op de Koningshoflocatie, op een relatief hoog niveau bewaard zijn gebleven. Van een opstaande rand is doorgaans echter geen sprake. Normaal gesproken worden teerlingen als massief gemetselde blokken opgetrokken, waarop dan de houten bovenstructuur zonder specifieke verankering wordt geplaatst (Tijman et al. 1994, pp. 17–18). Mogelijk waren de teerlingen van de Koningshof oorspronkelijk ook massief en is de opstaande rand het gevolg van het accidenteel verwijderen van de binnenste stenen bij graafwerkzaamheden na de sloop van de molen.

Het aardewerk, aangetroffen in de ophogingspakketten rond de funderingen, werd gedateerd in de periode 17e–18e eeuw. Eén scherfje is mogelijk laat 16e-eeuws. Er is dus sprake van een heterogene samenstelling van het materiaal, waarbij de oudste vondsten uit de late 16e/vroege 17e eeuw dateren en de jongste vondsten uit de 18e eeuw. De funderingen werden afgedekt door pakketten met 19e- en 20e-eeuws materiaal.

Als we het historische kaartmateriaal bekijken, vormt de plattegrond van Braun & Hogenberg uit 1585 de oudst bekende cartografische bron waarop in deze zone een molen weergegeven is (zie afb. 2.1). De volgende beschikbare kaart is die van J.C. Philips uit 1744, waarop geen molen meer is afgebeeld (afb. 2.6). De 16e-eeuwse standerdmolen is dientengevolge na 1585 en voor 1744 afgebroken. Pas

Afbeelding 2.6 De Koningshoflocatie op de kaart van J.C. Philips uit 1744.

in de 19e eeuw, op het kadasterplan uit 1830, is op deze plek weer een, ditmaal ronde, structuur weergegeven met bijschrift 'kleimolen'. Over deze latere molen is nauwelijks iets bekend, wat doet vermoeden dat het om een zeer lichte, tijdelijke constructie ging, opgericht ten behoeve van de lokale aardewerkindustrie. Op een kaart uit 1873 wordt een kleine houten molen met vierkante basis en ronde bovenbouw afgebeeld. Enkele houten paaltjes (S 61 en 62), die de 16e-eeuwse standerdmolen doorsnijden, zouden hier mogelijk mee geassocieerd kunnen worden, maar de informatie is te beperkt om daarover zekerheid te hebben. Verder zijn er geen tastbare archeologische gegevens gevonden voor deze tweede molen. Op het kadasterplan van 1877 wordt de molen niet meer weergegeven.

De meeste standerdmolens zijn gebruikt voor het malen van koren en worden voor het eerst vermeld vanaf de 12e eeuw in Vlaanderen, Noord Frankrijk en Engeland. In de loop van de 13e eeuw werd het type geïntroduceerd in Nederland (Tijman et al. 1994, p. 33). De standerdmolen bestaat uit een groot rechthoekig bovenhuis dat op een zware, ronde verticale spil, de stander, geplaatst is. In het bovenhuis bevindt zich de complete aandrijving en de maalstenen. De stander wordt door schuinsopstaande schoren recht overeind gehouden en heeft als functie de gehele molen, met het gaande werk, maalwerk, wieken, staartbalk en buitentrap, in de wind te kunnen draaien ('kruien'). De schoren en de funderingsvoeten, met andere woorden het vaste gedeelte van de molen, waren aanvankelijk open, maar later werden zij in veel gevallen afgedekt. Hierdoor ontstond de gesloten standerdmolen (Haslinghuis & Janse 2005; Tijman et al. 1994). De standerdmolen 'De Croot', zoals afgebeeld op de plattegrond van Braun & Hogenberg, is een molen van het open type.

Een bijkomend dateringselement is de hoogte van de gemetselde teerlingen. Deze gemetselde poeren komen pas vanaf de late 14e/begin 15e eeuw voor en waren aanvankelijk betrekkelijk laag. In de loop der tijd nam de hoogte van de

teerlingen toe (Tijman et al. 1994, pp. 35–36). De aangetroffen gemetselde blokken hadden een hoogte van minstens 80 cm, zoals waargenomen bij spoor 14. Vermoedelijk zijn de bovenste steenlagen echter door latere bouwwerkzaamheden verwijderd. Dit wijst dus op een niet al te vroege datering, wat strookt met de 16e-eeuwse molen ‘De Croot’. Traditioneel wijzen deze teerlingen naar de vier hoofdwindrichtingen (Tijman et al. 1994, p. 64), wat ook op de Koningshof het geval is. Op basis van het historisch kaartmateriaal, het aangetroffen vondstmateriaal, vorm en opbouw van de structuren en de laat 19e/20e-eeuwse doorsnijdingen is dus met vrij grote zekerheid te zeggen dat de aangetroffen funderingen die van de 16e-eeuwse standerdmolen ‘De Croot’ zijn.

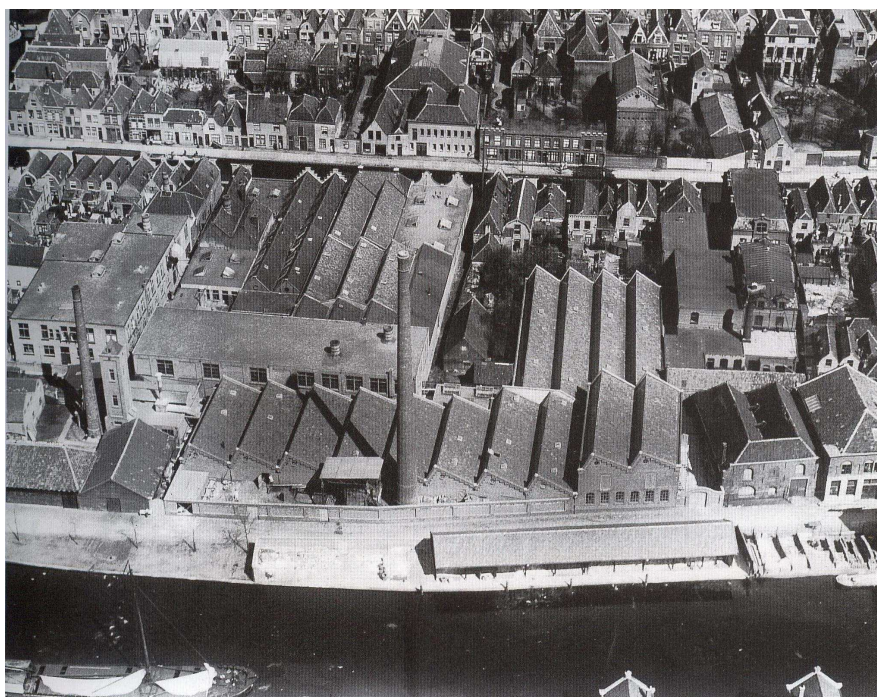
Door de beperkte ruimte in de houten kast had de standerdmolen maar een beperkte productiecapaciteit. Vanaf de 17e/18e eeuw werden daarom veel standerdmolens afgebroken en vervangen door grotere en vaak hoger gebouwde molens met meer capaciteit. De standerdmolen ‘De Croot’ werd eveneens in deze periode afgebroken, maar niet vervangen door een robuust, moderner exemplaar. Mogelijk is de aanwezigheid van de nabij gelegen molen ‘De Korenbloem’, wel herbouwd in de loop van de 17e/18e eeuw, hiervan de oorzaak.

2.2.3 Het midden van de 18e tot de late 19e eeuw

Kort historisch overzicht

Het begin van deze periode kenmerkt zich in heel Nederland door een massale sloop van, voornamelijk middeleeuwse, gebouwen. In Gouda werden in 1811 de torens van de stadsmuur en in 1817 ook de stadsmuren zelf afgebroken, aangezien ze hun verdedigende functie hadden verloren en grote onderhoudskosten met zich meebrachten. De stadspoorten bleven nog een tijdje in gebruik als tolpoort en gevangenis, maar in het midden 19e eeuw werden ook zij gesloopt. Grote delen van de hierdoor vrijgekomen ruimte werden echter niet benut, mede door de heersende armoede en epidemieën, waaronder een cholera-epidemie die Gouda in 1832 teisterde. Het ‘schuren’ van de kanaaltjes bleek lang niet voldoende voor het handhaven van een goede stedelijke hygiëne. Het was pas vanaf het midden van de 19e eeuw dat ondermeer de opkomende industrialisatie voor het langzaam opbloeien van de stedelijke economie zorgde en de hygiënische omstandigheden in de stad structureel verbeterden (Van den Berg & Sprokholt 2002b, pp. 495–498; Denslagen 2001d, pp. 382–384).

De stad kende in deze periode weinig nieuwbouw, maar verbouwingen vonden echter veelvuldig plaats. Soberheid was hierbij het uitgangspunt. De middenstandswoningen bestonden vrijwel allemaal uit een brede beuk, met ondermeer de nette kamer, en een smalle beuk met de gang, de keuken en de trap. Ook in de nijverheid ging het zowel wat de pijpen- als de aardewerkindustrie betreft slecht, met een toenemende werkeloosheid en armoede tot gevolg. Illustratief hierbij is het totale aantal kleipijpfabrieken dat drastisch terugliep van 374 in 1751 naar een schamele 16 in 1895 (Denslagen 2001d, p. 385; Toussaint et al. 2002, pp. 586–589).

Afbeelding 2.7 De Koningshoflocatie op een luchtfoto uit 1920. De Plateelfabriek Zuid-Holland neemt het voornaamste deel van de locatie in beslag. Bron: Streekarchief Midden-Holland.

Sporen en structuren

De locatie Koningshof was in deze periode voornamelijk in gebruik als tuingebied. Enkel een zone langs de Verlorenkost, de Raam en de voormalige Kandeel- en Messenmakerssteeg was bebouwd, maar een groot deel ervan werd door de laat 19e-eeuwse industrialisatie overbouwd en vernietigd. Een luchtfoto uit 1920 geeft een goed beeld van deze bebouwing en de zone die door de bedrijfspanden overbouwd werd (afb. 2.7). De meeste woningen werden gebouwd in de 18e eeuw, maar een aantal, voornamelijk gelegen aan de Raam, beschikt over een vroeg 17e-eeuwse kern.

Als we in het Streekarchief Midden-Holland de adresboeken van de stad Gouda bekijken, waarin voor de periode 1888 tot heden per straat de bewoners en hun respectievelijke beroepen gedetailleerd zijn opgenomen, zien we dat het merendeel van de beroepen in 1888 te situeren is in één of andere nijverheid. Dit is niet verwonderlijk aangezien de westelijke hoek van de stad de kern vormde van de opkomende industrialisatie. In de lijsten vinden we voornamelijk pijpenmakers, pottenbakkers, touwslagers en -spinners en arbeiders terug. Daarnaast is een klein gedeelte werkzaam als ondermeer timmerman, smid en manden- of sigarenmaker. Op basis van de namen zou verondersteld kunnen worden dat er soms meerdere gezinnen van éénzelfde familie naast elkaar gewoond hebben. De twee voornaamste families zijn Van der Kleij(n) en Van Loon (S.N. 1888, pp. 40–43).

Het aardewerk uit deze periode getuigt van zowel een lokale productie als importmateriaal. In beide categoriën hebben we gedeeltelijk te maken met tweede-

Afbeelding 2.8 Een vloertje en tegelwand (S 15 & S 16) in werkput 3. Bij de bouw werden verschillende oudere 17e-eeuwse tegels hergebruikt. Foto: H. O'Brien.

rangs aardewerk (zie hoofdstuk 3). Het overgrote deel van het aangetroffen klei-
pijpmateriaal is afkomstig uit deze periode, waarbij een onderscheid kan worden
gemaakt tussen het 19e-eeuwse materiaal, dat voornamelijk als terreinophoging
achter de bebouwing in de tuinen gebruikt is, en het 18e-eeuwse materiaal dat
meer geconcentreerd is aangetroffen ter hoogte van de bebouwing langs de Raam.
De storten zijn afkomstig van verschillende pijpenmakers (zie hoofdstuk 5).

Bebouwing langs de Verlorenkost en de Raam

De bebouwing in de hoek van de Raam en de Verlorenkost is besproken in de pub-
licatie van het proefproject op deellocatie A (Silkens 2005). Het gaat om kleine
rechthoekige woonruimtes die haaks op de straat of de steeg gebouwd zijn. De
vertrekken zijn doorgaans voorzien van een kleine haardplaats en de vloeren zijn
betegeld met rode vierkante tegels. Op de muren is in een aantal gevallen betege-
ling waargenomen, voornamelijk vierkante witte tegels of herbruikte Goudse tegels
met blauwe figuratieve decoratie uit de 17e eeuw (afb. 2.8). Een deel van woningen
was, samen met de plateelfabriek, tot voor de sloop nog aanwezig op de locatie en
heeft zeer waarschijnlijk gediend voor het huisvesten van arbeiders van de fabriek
(Emmens et al. 2002).

Van de bewoning aan de Raam zelf werden ter hoogte van werkputten 3 en
4 geen resten teruggevonden. Dit is het gevolg van de aanwezigheid van de kern
van de Plateelfabriek in deze zone, alsook de graafbeperking door het Archeolo-
gisch Peil (in deze zone 0,80 m –NAP). Wel werd over de hele zone aardewerk uit
deze periode gevonden, alsook een midden 19e-eeuwse pijpenstort van Johannes
Ypelaar (zie hoofdstuk 5). Langs het zuidelijke deel van de Verlorenkost zijn wel
woningen uit deze periode opgetekend, met rode tegelvloeren, haardplaatsen en

betegelde muren. Ter hoogte van de voormalige centrale zijl werd een 20e-eeuws riool aangetroffen dat nog in werking was. De wateroverlast in deze zone was erg groot.

Bebouwing langs de Raam en de Vlamingstraat

Op de hoek van de Raam en de Vlamingstraat is de situatie een stuk complexer dan aan de westelijke zijde van het plangebied, temeer omdat latere bouwactiviteiten deze zone minder hebben verstoord. Onder een vrij dikke betonvloer die een groot deel van deze zone bedekte, zijn meerdere bouwfases en verbouwingen herkenbaar. De structuren bevinden zich zo dicht onder elkaar dat zelfs in de te ontgraven 50 cm lokaal twee vlakken aangelegd moesten worden. Het Archeologisch Peil belette echter graafwerkzaamheden in de diepte, waardoor het onmogelijk was een goede stratigrafie op te stellen. Dit heeft, in combinatie met het hoge grondwaterniveau en de aanwezigheid van een nog werkend riool, een degelijke interpretatie van de aangetroffen structuren sterk belemmerd.

De meerderheid van de aangetroffen woningen zijn, net als aan de westkant van het terrein, te koppelen aan het 18e eeuwse – laat 19e-eeuwse bewoningsniveau. De huizen staan haaks op de Raam en hebben een lengte van 14 m en een breedte van 4 tot 5 m. Inclusief de achterbouw loopt de lengte op tot circa 20 m. In werkput 8 kunnen drie individuele woningen worden herkend, waarvan de meest oostelijke in werkput 7 verder loopt. Een vierde woning bevindt zich in het oostelijke deel van werkput 7.

Voor deze zone vinden we in het adresboek van 1888 een viertal pijpenmakers, drie touwspinners en -slagers, een smid, een schipper en een koopman terug. Ook kon in het Streekarchief Midden-Holland een blauwdruk uit 1880 van één van deze huizen, dat van dhr. H. van der Klein op nr. 70–74, worden ingekeken (zie bijlage 18, 2202 A 16). De plattegrond laat ons toe een betere indruk van de interne opbouw van deze woningen te krijgen. Vooraan bevindt zich een voorkamer, met daarachter twee grote rechthoekige kamers. Een smalle gang loopt aan de oostzijde langs deze kamers naar een kleine keuken met stookplaats en gootsteen. De keuken komt uit op een klein buitenplaatsje, van waaruit de werkplaats bereikt kon worden. Aan de oostelijke buitenzijde is een doorsteek naar het achterliggende terrein voorzien in de vorm van een gang die over een gedempt zijl is gebouwd.

Op basis van de aangetroffen structuren is het huis van dhr. van der Klein herkenbaar in het oostelijk deel van werkput 8 en het westelijk deel van werkput 7 (afb. 2.10). Een recente fundering van een grote werkplaats (WP 7, S 19) en een riool (WP 8, S 5) doorsnijden deze woning van noordoost naar zuidwest, maar de interne opdeling is nog goed herkenbaar. De ruimtes worden van elkaar gescheiden door éénsteens muurtjes in rode of gele baksteen van verschillend formaat. Een deel van het vloerwerk is nog intact gebleven en bestaat uit rode en/of zwarte vierkante tegels (19x19x3cm en 22x22x4 cm). Centraal in de woning bevond zich een trap en een verdiepte ruimte (WP 7, S 25). De exacte diepte kon niet worden vastgesteld wegens de beperkingen van het Archeologische Peil, maar het staat vast dat de ruimte (deels) betegeld is met afwisselend groene en rode tegeltjes (16x16x2 cm, afb. 2.9). Mogelijk gaat het om een kelder, maar dat is niet duidelijk.

Achteraan bevond zich een kleine achterbouw, waarin op de blauwdruk de keu-

Afbeelding 2.9 Verdiepte ruimte in werkput 7, mogelijk een keldertje, met betegelde muren en trap. Foto: B. Silkens.

ken met ronde stookplaats wordt weergegeven. Getuige daarvan is een kleine ronde bakstenen put waarin ijzerresten werden aangetroffen (WP7, S 37; afb. 2.10). In het adresboek van 1888 wordt melding gemaakt van een smid met de naam A.(H.?) van der Kleijn (S.N. 1888, p. 41) en mogelijk zijn deze ijzerresten met het smeden in verband te brengen.

In het noordwestelijk deel van de woning kon, door de relatief hoge positie van het bovenste vloerniveau, een tweede vlak worden aangelegd. Onder de vloeren op vlak 1 werd laat 18e-eeuws kleiijpmateriaal gevonden (WP 8, S 90 en S 95), waardoor de bovenliggende (her)bouwfase niet ouder dan vroeg 19e-eeuws kan zijn. Een beperkte hoeveelheid kleiijpmateriaal, afkomstig uit de insteek van muren S 2 en S 35 in werkput 7, is te dateren in het midden van de 17e eeuw en werd zeer waarschijnlijk tijdens het funderen van de woning uit een diepere laag opgespit.

Ten oosten van de woning liep volgens de archiefgegevens een smal paadje. Op afbeelding 2.10 is dit paadje, bestraat met bakstenen, nog te zien (Wp 7, S 40). In de woning ten oosten van die van dhr. van der Klein werd een haardplaats gevonden, gedecoreerd met wandtegels die beschilderd waren met een paarse tulp en ster. Deze zijn te dateren rond 1880 (zie hoofdstuk 5). Deze woning beschikte over een vrij grote achterbouw, waarvan een deel voorzien was van grote vierkante poeren in gele baksteen waarop zeer waarschijnlijk pijlers gestaan hebben. Vermoedelijk gaat het ook hier om een werkplaats. Zoal eerder reeds vermeld, is deze woning in de loop van de 20e eeuw overbouwd door een veertig meter lang gebouw met de zware funderingsmuren in rode baksteen (WP 7, S 10 en S 19).

Wat de overige huizen in werkput 8 betreft stemt de interne structuur min of

Afbeelding 2.10 Overzicht van het zuidelijk deel van werkput 7. Op de voorgrond een ronde stookplaats met ijzerresten uit de woning van dhr. van der Klein. Foto: B. Silkens.

meer overeen met de hierboven besproken opdeling in het huis van dhr. van der Klein. In het meest westelijke huis werd een goed geconserveerde gang teruggevonden (S 24). De gang is betegeld met rode vierkante vloertegels van 20x20x4 cm, met aan de zuidelijke zijde een houten drempel (S 76). In de loop van de tijd werd de gang minstens éénmaal volledig herbetegeld (afb. 2.11). Net ten zuiden van deze gang bevond zich in een kleine vierkante ruimte met rode tegelvloer (20x20x4 cm) (S 25) een rechthoekige, gedecoreerde haardplaats, die was voorzien van wit geglazuurde wandtegels (S 26). Een smalle éénsteens muur (S 70) loopt onder ruimte S 71 en muren S 63 en S 65 door en kan op basis van de polychrome wandtegels in de 17e eeuw worden geplaatst. Deze sporen zijn besproken in bovenstaande subparagraaf *De late 16e tot het midden van de 18e eeuw* en de wandtegels in hoofdstuk 4.

Het middenste huis in werkput 8 valt op door een rechthoekige ruimte (S 51) centraal in de woning, en door de aanwezigheid van een vrij grote rechthoekige haardplaats (S 22) en een groot aantal kleine vierkante poertjes (S 51). Deze poertjes zijn mogelijk gebruikt als fundering voor steunpilaartjes of -bogen of ter ondersteuning van een vloer. De haardplaats is opgebouwd uit een éénsteens binnen- en een tweesteens buitenmuur (110x75 cm; afb. 2.12). Onderin de vulling werd een pijpenkopje met het wapen van Gouda gevonden, te dateren rond 1740 (zie hoofdstuk 5). De ruimte zelf was opgevuld met een zeer grote hoeveelheid 18e-eeuws pijpenstort, dat op bepaalde plekken sporen van verbranding vertoonde. De specifieke functie van deze ruimte kon aan de hand van de opgravingsgegevens niet worden vastgesteld. Enkel de vloeren van de twee ruimtes aan de Raam zijn intact gebleven. Net als in de andere woningen gaat het om rode vierkante tegels

Afbeelding 2.11 Overzicht van één van de gangen in werkput 8 (S 24). De herstellingswerken aan de oude vloer zijn goed waar te nemen. Foto: P. Stokkel.

Afbeelding 2.12 De haardplaats met dubbele muur en vierkante poertjes. Foto: P. Stokkel.

(20x20x4 cm). Het doorgaans tweesteens muurwerk is opgetrokken uit gele of rode baksteen (17x8x4 cm) en in een groot aantal gevallen betegeld met witte vierkante muurtegels die al dan niet met blauw glazuur gedecoreerd zijn. In een aantal gevallen is er sprake van hergebruikt 17e-eeuws materiaal.

Achteraan de woning bevond zich een klein open plaatsje waar een houten watterton werd aangetroffen (S 21). De ton bevond zich tegen de zuidelijke achtermuur en staat door middel van een aardewerken pijp, die onder de muur doorliep, in verbinding met een tweede houten ton aan de buitenzijde van de woning (afb. 2.13). Omdat er werd gewerkt met een Archeologisch Peil en de structuren onder dit peil toch *in situ* bewaard bleven, werden de tonnen slechts gedeeltelijk uitgegraven. Hierbij werd uit de buitenste ton een grote hoeveelheid afvalmateriaal verzameld, waaronder een groot aantal metalen voorwerpen, enkele kleipijpen, aardewerk en drie gebroken leistenen griffels (zie subparagraaf *Natuur- en vuursteen*).

Het aangetroffen metaal is te dateren in de 18e eeuw – 20e eeuw en bevat onder meer een tinnen parfumsflesje, een bronzen onderdeel van een gaslamp, fragmenten van een ijzeren zaagje en een bronzen knop (zie hoofdstuk 6). De kleipijpen vertonen merken van wapenschilden en zijn te dateren tussen 1740 en 1800 (zie hoofdstuk 5). Het aardewerk bestaat onder meer uit een porseleinen schotel van een poppenservies, halffabriek kleiknikkers en een klein Frechen kannetje. Het valt te dateren in 18e eeuw – tweede helft 19e eeuw (zie hoofdstuk 3). De bodem van de ton aan de binnenzijde van de woning (S 17) bevond zich op 1,90 m –NAP. Hierin werd geen vondstmateriaal aangetroffen. De aardewerken pijp loopt van S 21 af naar S 17. Het diepere niveau van S 21 laat het bezinken van vuil en modder toe, waarbij ‘zuiver’ water naar de ton aan de binnenzijde kan lopen. Deze constructie kan dus mogelijk als eenvoudige zuiveringsinstallatie hebben gediend. Dit

Afbeelding 2.13 Twee houten watertonnen in werkput 8. Beiden stonden met elkaar in verbinding door middel van een keramieken overloop, vermoedelijk als waterzuivering. Foto: B. Silkens.

is echter een persoonlijke interpretatie van de auteur aangezien specifieke parallellen niet werden aangetroffen.

Een andere opvallende vondst op dit buitenplaatsje is dat van een 18e–19e-eeuws ijzeren gespje, vermoedelijk deel van een paardentuig (vnr. 225). Dit werd gevonden samen met een hoop gemengd afval (S 40) met linoleum, ijzeren spijkers en ijzerdraad (zie hoofdstuk 6) en enkele laat-18e eeuwse kleipijpen. In het achterliggende gebied, de tuin van het gebouw, werd een bruin humeus, greppelvormig spoor met houtfragmenten waargenomen, waarin een fragment van een 19e eeuwse tinnen lepel werd aangetroffen (vnr. 222). Mogelijk gaat het om de funderingsresten van een houten schutting in de tuin.

Bebouwing langs de Kandeelsteeg en de Messenmakerssteeg

Beide stegen, ontstaan uit gedempte ontwateringssloten, zijn van de 16e tot de 19e eeuw de voornaamste toegang van de Raam tot de achterliggende terreinen geweest. Het archiefonderzoek van dhr. Mensert wees uit dat de Messenmakerssteeg oorspronkelijk ‘Heer Aerdensteeg’ heette en pas vanaf 1620 zijn huidige naam kreeg. Bij de uitbreiding van de Plateelfabriek Zuid-Holland in de eerste helft van de 20e eeuw werden beide stegen overbouwd en opgenomen in de fabriekspanden. Tijdens de begeleiding van de sloopwerkzaamheden in deelgebied A werden ter hoogte van de Kandeelsteeg de zware bakstenen en betonnen fundering van één van de tunnelovens van de Plateelfabriek aangetroffen, die de bodem tot op aanzienlijke diepte verstoorde. Er werden dan ook boven het Archeologisch Peil van 1,00 m –NAP geen sporen van bewoning langs de steeg aangetroffen (Silkens 2005).

Afbeelding 2.14 Overzicht woningen en vloeren langs de voormalige Messenmakerssteeg in werkput 5. Foto: H. O'Brien.

Het zuidelijk deel van de Messenmakerssteeg kon wel worden gedocumenteerd. Langs deze steeg bevonden zich volgens de kadaasterkaart van 1877 nog enkele kleine woonruimtes die echter in de loop van 1950, samen met de steeg zelf, overdekt werden door een grotendeels houten driebeukig gebouw (Emmens et al. 2002). Een aantal vloeren van gestrekte bakstenen (17x8x4 cm) (S 2 en S 23) en tegels (24x24x2 cm; S 21), van elkaar gescheiden door één (16x8x4 cm) (S 18) en tweesteens tussenmuren (15x6,5x4 cm) (S 3), en een kleine rechthoekige haardplaats (S 4) kunnen in verband worden gebracht met de oudere 18e eeuwse – vroeg 19e-eeuwse bewoning langs de steeg (afb. 2.14). Opvallend is de vondst van drie gefragmenteerde leistenen griffels (vnr. 226) en een stuk marmer (vnr. 179) in spoor 9 en een metalen pan in de vulling van spoor 13 (vnr. 183), niet ver van de haardplaats. De pan valt te dateren in de 18e–19e eeuw en is zeer waarschijnlijk ter plaatse gebruikt en achtergelaten (zie hoofdstuk 6). Ten oosten van deze bewoning werd een groot pakket gestort kleiijpmaal gevonden (S 34) dat voornamelijk toe te schrijven is aan Arie Pietersz. van der Kleijn, werkzaam van 1859 tot 1889 (zie hoofdstuk 5).

2.2.4 De late 19e eeuw – 20e eeuw

Kort historisch overzicht

In de eerste helft van de 19e eeuw heerste in Gouda, zoals besproken in bovenstaande subparagraaf, een algehele malaise die de noodzakelijke modernisering van de reeds bestaande industrie als de pijpenfabricage, garensponnerij, hennepindustrie en de pottenbakkerij verhinderde. Maar net als de rest van Holland raakte Gouda

vanaf de tweede helft van de 19e eeuw in de greep van de industriële revolutie. De belangrijkste takken van deze industrialisatie-beweging werden gevormd door de kaas- en vlashandel en de pijpen- en aardewerkindustrie en concentreerde zich voornamelijk aan de westzijde van de stad (Van Genuchten 2001, pp. 387–389; Van den Berg & Sprokholt 2002b, pp. 495–511). Voor de Koningshoflocatie zijn vooral de laatste twee van belang, aangezien zij het karakter van de locatie zeer drastisch wijzigden. Er vond een schaalvergroting plaats, waarbij heel wat kleine panden werden gesloopt en geïncorporeerd in grote bedrijven, zoals de plateelfabriek Zuid-Holland (Emmens et al. 2002 en Vreeken 2001; zie onder).

Samen met de opbloei van de economie nam ook de bevolking toe. Uit hygiënische overwegingen kon het systeem van het ‘schuren’ van de grachten niet langer worden gehandhaafd. Vanaf 1871 begon het stadsbestuur met het dempen van de verschillende grachten en zijlen en de aanleg van een rioolsysteem. In 1875 en 1876 werd de riolering ter hoogte van de Vlamingstraat en de Verlorenkost aangelegd. Deze laatste werd in 1930 gedempt, terwijl het dempen van de Raam tot 1960 op zich liet wachten (Denslagen 2001d, pp. 384–385). Rond 1883 werd eveneens geïnvesteerd in een waterleidingnet (Van den Berg & Sprokholt 2002b, pp. 504–505; Toussaint et al. 2002, p. 597).

Sporen en structuren

De meerderheid van de structuren, aangetroffen tijdens de archeologische begeleiding van de sloopwerken, zijn te koppelen aan deze periode van industrialisatie op de Koningshof en met name de expansie van de Koninklijke Plateelfabriek Zuid-Holland. Bij de uitbouw van de fabriek werden, zoals eerder reeds vermeld, de onderliggende 18e–vroeg 19e-eeuwse funderingen grotendeels verwijderd of opgenomen in de nieuwe structuren. Deze verandering is niet alleen goed te volgen in de talrijke blauwdrukken die van de bouw en herbouw van de fabriek bestaan en beschikbaar zijn in het Streekarchief Midden-Holland (zie bijlage 18), maar ook in de adresboeken van de stad Gouda. Waar de bewoners in 1888 voornamelijk actief waren als arbeider, pijpenmaker, pottenbakker of touwspinner/slager, veranderde dat vanaf de industrialisatie van het gebied erg snel. In 1900 waren de meeste touwspinners en -slagers verdwenen en was ook het aantal individuele pottenbakkers sterk teruggelopen. De pijpenmakers lijken zich dan nog redelijk te kunnen handhaven. Opvallend is de geleidelijke toename van het aantal fabriekswerkers (S.N. 1900, pp. 66–69). In 1920 zijn rond de Koningshoflocatie ook alle pijpenmakers verdwenen en wordt een groot deel van de huizen bewoond door fabrieksarbeiders (S.N. 1920/21, pp. 66–68 en 80–83).

N.V. Koninklijke Plateelbakkerij Zuid-Holland

De ‘Plateelbakkerij Zuid-Holland, E. Estié & Co.’ is ontstaan uit de grofaardewerkfabriek ‘Het Hert’ aan de Kandeelsteeg. Het bedrijf werd op 2 april 1898 gesticht door Egbert Estié en Adriaan Jonker Krijnszoon. In oktober 1903 werd deze samenwerking opgezegd en werd een nieuw vennootschap onder de naam ‘N.V. Plateelbakkerij Zuid-Holland’ opgericht. Eén van de aandeelhouders was de firma C. Hoyng N.V., een winkelbedrijf in luxe huishoudelijke artikelen, die al na enkele jaren de volledige controle over de plateelfabriek overnam (Willems 1994, pp. 9–14).

De gebouwen aan de Kandeelsteeg werden uitgebreid en na het eerste kwart van de 20e eeuw besloegen de gebouwen van de plateelfabriek bijna de hele Koningshoflocatie. Deze verandering is goed te volgen op de verschillende blauwdrukken die bewaard zijn gebleven in het Streekarchief Midden-Holland (zie bijlage 18). Voor een gedetailleerde beschrijving van de uitbreidingsfasen wordt verwezen naar de cultuurhistorische analyse die is gemaakt door BAAC (Emmens et al. 2002), de studie van Sluijter-Seijffert et al. (1994) naar aanleiding van de tentoonstelling in 1994 en de publicatie van W.A. Hoyng (1993). Onder Estié lag de nadruk vooral op artistiek aardewerk met Jugendstil-motieven. Later, onder W.A. Hoyng, verschoof het accent naar gebruiks-aardewerk met vereenvoudigde motieven (Van Genuchten 2001, pp. 392–393).

De fabriek kende zijn grootste bloeitijd van 1910 tot circa 1926. Daarna verslechterden de omstandigheden en op 28 augustus 1928 legde een algemene staking in de Goudse aardewerkindustrie de productie voor een half jaar stil. Hierop volgden de crisisjaren en de Tweede Wereldoorlog, die de productie en het aantal werknemers drastisch deden dalen. De Koninklijke Plateelbakkerij Zuid-Holland kon, na de dood van directeur W.A. Hyong in 1954 en met zijn verouderde management, niet inspelen op de wisselende marktvraag en moest op 17 februari 1965 definitief haar deuren sluiten (Willems 1994; Toussaint et al. 2002).

Sinds de sluiting van de Plateelbakkerij Zuid-Holland zijn er talrijke publicaties van onder meer Hoyng (1993), Hoyng (1994), Hageman (1976), Hageman (1981), Benders (1983) en Bennis (1992) aan gewijd en in 1994 organiseerde het Museum het Catharina Gasthuis nog een uitgebreide tentoonstelling rond de fabriek (Sluijter-Seijffert et al. 1994). Met de komst van de nieuwbouwwijk Koningshof breekt nu een nieuw hoofdstuk aan voor de Koningshoflocatie, maar het is duidelijk dat de plateelfabriek in zijn korte bestaan een belangrijke plaats heeft verworven in het Goudse, maar ook in het Nederlandse erfgoed.

Via de bouwhistorische bronnen kan het volledige productieproces van grondstof tot eindproduct gereconstueerd worden. Verschillende bouwtekeningen, bewaard in het Streekarchief Midden Holland (zie bijlage 18), alsook de studie van BAAC op basis van plannen ter beschikking gesteld door de Stichting Platform Binnenstad West (Emmens et al. 2002) en ondermeer de publicatie van Sluijter-Seijffert et al. (1994), geven immers een goed beeld van de specifieke ruimtes van de plateelfabriek en hun desbetreffende functies. In bijlage 19 is een klein foto-overzicht toegevoegd dat een beeld geeft van de werkomstandigheden in de fabriek.

Het productieproces

In deze subparagraaf wordt een beknopte en vereenvoudigde weergave van het productieproces en de verschillende ruimtes gegeven. Klei afkomstig van de oevers van de Gouwe en de Hollandse IJssel, werd opgeslagen in de kleischuren aan de Vest, waarvan er nu nog één, gebouwd in 1916, bewaard is gebleven. Dit gebouw, een schuur, viel niet binnen de slooplocatie van de Koningshof. Op afb. 2.15 is een werknemer van de plateelfabriek te zien die de geleverde klei klaarmaakt voor transport. Vervolgens kwam de klei via de kleibereiding en de hier boven gelegen kleizolder (afb. 2.16, nr. 1) in de vorm van ‘broden’ draaiklei of als gietpap bij de draaierij en de gieterij (nr. 2) terecht, waar met het behulp van gipsen mallen

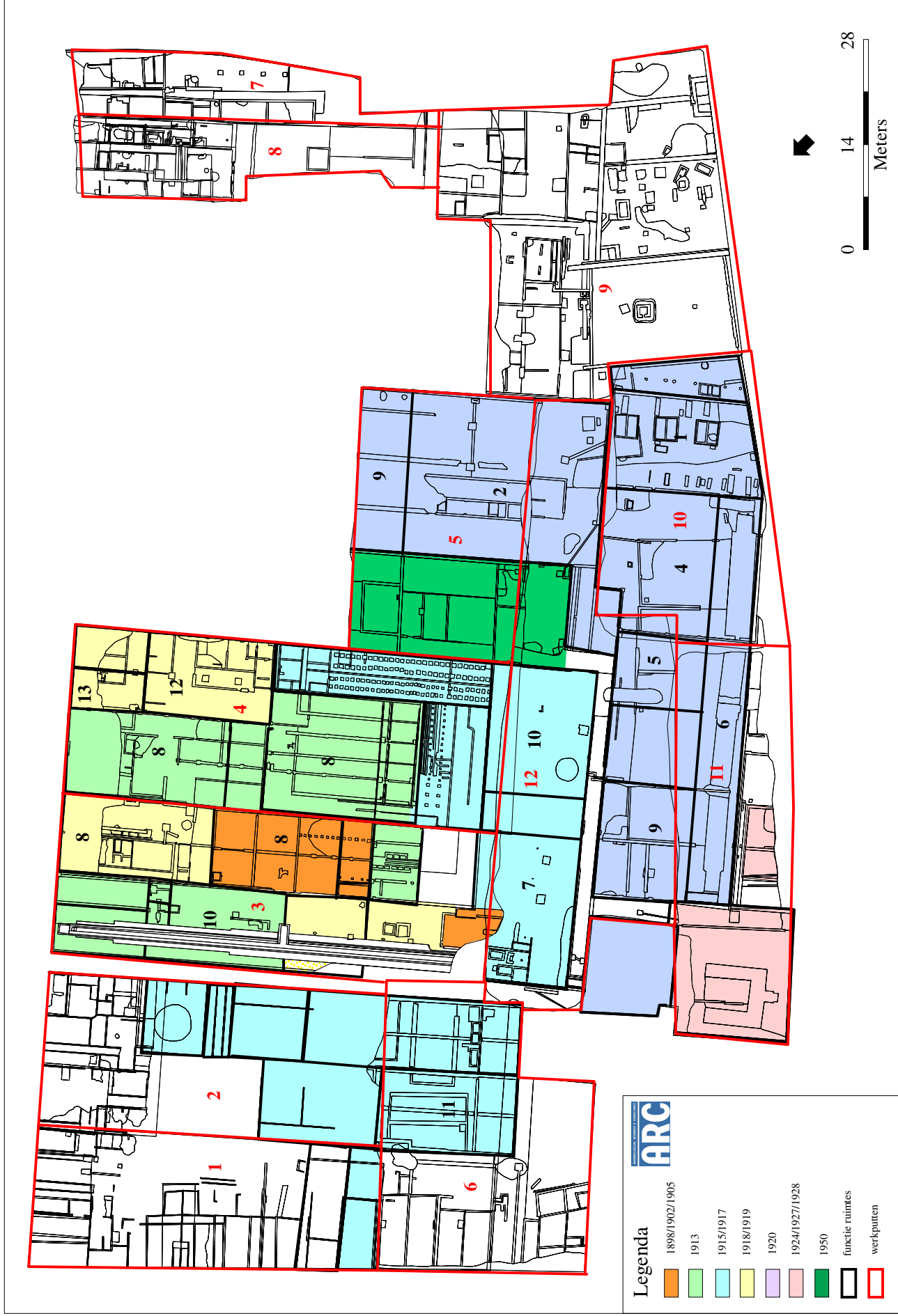
Afbeelding 2.15 Een werknemer aan het werk in de kleischuren. Foto: Streekarchief Midden-Holland.

werd gemodelleerd. Deze gipsen mallen werden opgeslagen in de aangrenzende bergplaats (nr. 3).

De ruimte waar deze kleibereiding heeft plaatsgevonden, werd gedocumenteerd in de oostelijke zone van werkput 10 (zie bijlage 18, inventarisnummer 1941/7). Nabij de buitenmuren stonden rechthoekige poeren die dakdragende stijlen hebben ondersteund. De poeren stonden in groepen van drie bij elkaar en zijn opgetrokken uit rode, fabrieksmatig vervaardigde baksteen. De specifieke functie van deze ruimte werd snel duidelijk door de vondst van drie grote kleiputten van circa 2x2 m (S 7, S 11 en S 14) en één kleiner kleiputje van circa 0,5x0,5 m (S 39) gevonden met daarin resten van witte, vrij zuivere, plastische klei (afb. 2.17). De klei in het kleine kleiputje was aanmerkelijk stijver dan deze in de grote kleiputten. Het gaat hier om opslag/mengbakken waarin tevens mallen voor de vervaardiging van aardewerken potten terecht zijn gekomen (zie bijlage 20, vnr. 246). De bakken stonden in een houten bekisting, ondersteund door houten paaltjes die tegen de buitenzijde waren geplaatst. De grote kleiputten beschikten over een holle vloer, vermoedelijk om het leegschepen van de bakken makkelijker te maken, terwijl het kleine kleiputje een vlakke vloer had.

Aan de buitenzijde van de oostmuur bevond zich een open ruimte tussen de gebouwen van de plateefabriek en die van de ijzergieterij, die een toegang tot de Vest vormde. Binnen deze ruimte werden onder meer een rechthoekige bakstenen bak (S 13) en een metalen vat (S 58) gedocumenteerd. Een rij noordoost-zuidwest lopende heipalen net ten oosten van deze bak, duidt op een overdekking in de vorm van een open galerij of afdak, zoals ook zichtbaar op de eerder getoonde luchtfoto (zie afb. 2.7). Het vat stond tegen de muur van de ijzergieterij aan en bevond zich onder een betonnen fundering. Naast puin bevatte het opmerkelijk veel ijzerbrokken, afkomstig van de aangrenzende ijzergieterij.

De rechthoekige put lag tegen de oostelijke buitenmuur van de kleibereidingshal, onder het afdak, en had aan weerszijden van het midden twee sponningen. In de sponningen is op de bodem een eikenhouten rooster gevonden dat uit twee op elkaar geplaatste delen bestond. De bak was verder met puin gevuld. Afbeelding 2.18 toont het rooster, op de kant van de bak gelegd. Het is onbekend waar de bak precies voor heeft gediend. Het rooster moest er in ieder geval voor zorgen dat grof materiaal zich niet met fijner materiaal vermengde, waarschijnlijk tijdens een

Abbeelding 2.16 Overzicht van de Plateefabriek Zuid-Holland met de verschillende bouwfasen en specifieke functies (1. Kleibereiding; 2. Draaierij/gieterij; 3. Bergplaats; 4. Afwerkerij; 5. Droogkamers; 6. Tunneloven; 7. Magazijn; 8. Decoratie/glazuur-afdeling; 10. Turfovens; 12. Decoratie/glazuur-afdeling; 13. Laboratorium). Kaart: M. Botermans & P. Stokkel.

Afbeelding 2.17 Overzicht van de afdeling kleibereiding en de drie grote kleiputten. Foto: M. Defilet.

spoelproces bij de bereiding van de klei. Het verzamelde materiaal binnen deze ruimte wijst op een datering in de tweede helft van de 19e eeuw – eerste helft 20e eeuw, wat overeenkomt met de plateefabriek Zuid-Holland. Enkel in de zuidoostelijke hoek van de werkput is een zone met een dump van ouder gebruiks aardewerk (18e eeuw) aangetroffen (S 2 en 3).

In werkputten 5 en 12, waar de draaierij en de gieterij zich bevonden, liep langs de zuidelijke muur en centraal door de ruimte een riool, gevuld met kleibezinsel van de verwerkingsactiviteiten (WP 12, S 71 en S 72; WP 5, S 25). Door de rioolbuis liep een ijzeren ketting om deze op geregelde tijdstippen weer vrij te maken. Langs de volledige lengte van de oostelijke muur van deze ruimte werd onder een betonnen vloer een pijpenstort (S 39) gevonden (zie hoofdstuk 5). Aan de buitenzijde van de westmuur lag de voormalige Messenmakerssteeg. De ruimte waar de gietmallen werden bewaard, bevond zich op het moment van de sloopbegeleiding deels onder een bestaande tuin. Er werden in deze ruimte geen sporen van opslag gedocumenteerd. Wel werden enkele smalle greppels waargenomen, mogelijk uitbraak van muurwerk, die in een later stadium opgevuld zijn met bloempotresten en grind (WP 5, spoor 32). De greppeltjes hebben vóór de uitbouw van de plateefabriek mogelijk dienst gedaan als drainage voor de tuintjes.

Na gedraaid of gegoten te zijn gingen de ongebakken producten naar de afwerkerij (afb. 2.16, nr. 4), waar de overtollige kleiresten werden verwijderd en losse onderdelen als oren en tuiten werden aangezet, om vervolgens te drogen in de droogkamers (nr. 5). Op de bouwplannen is te zien dat er in 1920 nog twee droogkamers waren, maar dat in 1943 de meest oostelijke bij de afwerkerij is getrokken. In werkputten 10, 11 en 12, waar de afwerkerij en de droogkamers zich

Afbeelding 2.18 De mogelijk spoelbak met houten rooster. Foto: M. Defilet.

bevonden, werden tijdens de archeologische begeleiding geen specifieke structuren aangetroffen die terug te koppelen zijn aan deze activiteiten.

Eenmaal droog werden de producten tot biscuit³ gebakken in één van de op gas gestookte tunnelovens (nr. 6). Op een foto uit het Streekarchief Midden Holland zien we hoe werknemer Wijnand van de Wal de ovenvulling klaar maakt voor het bakproces (afb. 2.19). Vóór de introductie van de tunneloven werd er gebakken in grote, ronde turfgestookte ovens, wat echter erg arbeidsintensief was en bovendien geen constante productie garandeerde. In 1920 werd de eerste tunneloven voor het bakken van fijnkeramiek gebouwd langs de Vest, wat een primeur was voor Nederland (Willems 1994, p. 19). Deze monumentale constructie was nog goed herkenbaar op het terrein (afb. 2.20).

Het gaat om een drie meter brede constructie met een lengte van circa 50 m die noordwest-zuidoost door werkputten 10 en 11 loopt (WP 10, S 55; WP 11, S 2). De constructie was opgebouwd uit twee parallel lopende muren van elk circa 1 m breed, met daartussen twee ijzeren rails waarop één of meerdere wagentjes hebben gereden. Het fabricageproces berustte op het principe van het langzaam opwarmen van het product door het steeds dichterbij een verwarmingspunt te brengen. Daarna werd het gebakken door het verwarmingspunt te laten passeren en vervolgens koelde het materiaal af. Voor dit proces werd het materiaal langzaam op wagens door de tunnel gereden volgens een bepaald schema van temperatuur en schuiftijd (Haslinghuis & Janse 2005, p. 491; Willems 1994, p. 17). Aan de noordwestelijke zijde bevond zich haaks op deze constructie een tweede dwarsspoor, dat vermoedelijk dienst deed als aan- of afvoer van de (on)gebakken stukken (WP 11, S 27 en 28). De funderingen van de oven zelf waren opgetrokken in rode, fabrieksmatig

³Eénmaal gebakken wit poreus materiaal.

Afbeelding 2.19 Dhr. Wijnand van de Wal maakt de oenvulling klaar. Foto: Streekarchief Midden-Holland.

Afbeelding 2.20 Overzicht van de tunneloven met ijzeren rails in werkput 10 & 11. Foto: P. Stokkel.

vervaardigde baksteen met stevige specie en op regelmatige afstanden voorzien van rechthoekige uitsparingen waarin het grondwater bleef staan. Waarom geopteerd werd voor een dergelijke uitsparingen is niet duidelijk, maar mogelijk was het een vorm van koeling of materiaalbesparing.

De tweede tunneloven werd gebouwd in 1928 (zie bijlage 18, inventarisnummer 1928/83), net ten westen van de voormalige Kandeelsteeg, en kon gedocumenteerd worden in werkput 3 (S 3, 4 en 6). Voor de aanleg van deze oven werd het schaftlokaal (afb. 2.16, nr. 35), de garderobe (nr. 23) en één van de ovenlokalen (nr. 22) opgeofferd. Ook de resterende turfovens, hoewel deze pas gebouwd waren in 1917, verloren hun functie en werden afgebroken (Willems 1994, p. 16). De funderingen van deze tunneloven, opgetrokken uit fabrieksmatig vervaardigde baksteen en beton, zijn nog zwaarder dan de vorige en meten circa 50 meter bij circa 3,5 meter. Ze hebben de onderliggende archeologische waarden tot minstens een halve meter onder het Archeologisch Peil (in deze zone 1,00m –NAP) volledig vernietigd. Bovendien is de constructie gefundeerd op betonnen heipalen die ook het dieperliggende archeologisch erfgoed sterk hebben aangetast. In 1943 werd op de verdieping hierboven nog een derde elektrische tunneloven geplaatst. De oven was met 35 meter lengte en een breedte van circa 2 meter iets kleiner dan de twee andere. Dit was de eerste elektrische oven in Nederland (Willems 1994, p. 19). In en rondom de tunneloven in werkputten 10 en 11 werd een grote hoeveelheid halffabrikaten en misbaksels gevonden, alsmede ovensteunen en proenen.⁴

Aan de westelijke zijde van werkput 11 bevond zich naast het ketelhuis en de pompkamer voor de centrale verwarming ook de voormalige fabriekswatertoren uit 1920 (zie bijlage 18, inventarisnummer 1920/59). Deze laatste zal gerestaureerd en ingepast worden in het nieuwe plan voor de woningbouw. Net ten zuiden hiervan werd een zeer zware bakstenen muur aangetroffen (S 3). De muur was in U-vorm aangelegd en gefundeerd op zware platen en heipalen van gewapend beton. Een tunnelvormige constructie was verwerkt in dit U-vormig blok. Bouwhistorische bronnen geven aan dat in deze hoek in 1927 een hoefijzervormige continue oven, een zgn. knikkeroven, voor de productie van luxe aardewerk werd gebouwd (Willems 1994, p. 17). In het tunneltje werd een groot aantal proenen en halffabriekaat kleiknikkers gevonden en ook rondom deze structuur werd een zeer grote hoeveelheid plateelaardewerk aangetroffen. Het aardewerk bestond uit een zeer gevarieerde verzameling vrij complete, onbeschilderde vormen, waaronder vaasjes, kandelaars, asbakken met luciferdooshouders en borden. Op enkele van deze objecten werden merktekens gevonden (o.a. vnr. 254). Van al dit materiaal werd slechts een kleine selectie verzameld door ARC bv en besproken in hoofdstuk 3. Een ander deel werd verzameld door de amateurvereniging Golda.

Na het bakproces werd het product opgeslagen in het magazijn (afb. 2.16, nr. 7), van waaruit de schilder- en decoratieateliers en de glazuurderij werden bevoorraad (zie bijlage 18, inventarisnummers 1918/2 en 1918/36). Het schildersatelier (nr. 8) en decoratieafdeling (nr. 14) beslaan de helft van werkput 4 en een klein deel van werkput 3 en 5. Een grote hoeveelheid kleurstoffen werd hier aangetroffen, alsook

⁴Proenen zijn driehoekige steuntjes van klei met aan elk van de uiteinden aan de boven- en onderzijde een opstaande punt. Ze moesten ervoor zorgen dat het aardewerk tijdens het bakproces niet aan elkaar vastkoekte. Bron: Bartels (1999, p. 207)

Afbeelding 2.21 Dhr. Leen J. Muller (links) en Jan van Schaik aan het werk in de Tekenzaal. Foto: Streekarchief Midden-Holland.

een aantal gietvormen (vnr. 177). Op een foto, afkomstig uit de collectie van het Streekarchief Midden Holland, zien we plateelschilders Leen J. Muller en Jan van Schaik aan het werk (afb. 2.21). De glazuurkamer (nr. 9) bevond zich in de zuidwestelijke hoek van werkput 12, net ten noorden van de tunneloven (zie bijlage 15).

Vervolgens werd het biscuit een tweede en/of derde maal gebakken. Tot de komst van de grote tunneloven in 1928 gebeurde dat in ronde turfovens (nr. 22). Op een bouwplan uit 1915 waren twee ronde turfovens voorzien, en op dat uit 1917 vier (zie bijlage 18, inventarisnummers 1915/38 en 1917/19). Deze zijn echter in 1928 afgebroken en overbouwd. Waarschijnlijk vormt dit de verklaring voor het feit dat er weinig overblijfselen van zijn teruggevonden. Mogelijk kan een grote ronde kuil van circa 2 m diameter, centraal in de werkput 12 (S. 38), nog als ingraving of uitbraakspoor van één van de ovens worden gekarakteriseerd. Het plateelaardewerk verliet uiteindelijk via de pakkamer en het expeditiemagazijn (nr. 11; zie bijlage 18, inventarisnummer 1917/58) de fabriek.

Naast ruimtes voor de directe productie van het aardewerk, beschikte de plateelfabriek ook over een modelmakerij, een verf- en glazuurmakerij (nr. 12), een laboratorium (nr. 13), een autogarage (nr. 36) en enkele kantoorruimten voor de administratie en directie, monsterkamers en zelfs een klein museum op de eerste verdieping van het pand (zie bijlage 18, inventarisnummer 1917/58). In het la-

boratorium werd niet alleen controle verricht op de directe productie, maar ook intensief gewerkt aan het onderzoek en de ontwikkeling van nieuwe keramische technieken (Willems 1994, p. 19).

Over de hele zone werd een grote hoeveelheid aardewerk en kleipijpmateriaal aangetroffen. Wat het aardewerk betreft, gaat het om een heterogeen pakket van plateelaardewerk, biscuit, misbaksels, enz. Dit materiaal is afkomstig uit diverse ophogingspakketten die zijn samengesteld uit materiaal uit de 18e tot de 20e eeuw. Dat het hier gaat om dumpmateriaal wordt goed aangetoond door de vondst van een witte schotel met bovenglazuurversiering, waarvan één deel werd aangetroffen in een ruimte in het uiterste oosten van werkput 3 (vnr. 163) en het tweede deel ruim 5 meter daarvandaan (vnr. 165). Ook zijn metalen voorwerpen, het merendeel ijzeren spijkers, en enkele sintelfragmenten aangetroffen. Een opvallende vondst in een riool in werkput 3 (S 56) is dat van een dik, symmetrisch hoefijzer dat in 19e–20e-eeuw geplaatst kan worden (zie hoofdstuk 6).

Naar de Verlorenkost toe zijn in werkput 6 twee rechthoekige bakken (S 52) gedocumenteerd, die gebruikt waren voor de opslag van een roze en een groene kleurstof. Mogelijk werden ook in deze ruimte kleurstoffen gemengd of opgeslagen. Net ten noorden van deze ruimte werd een enorme dump met vroeg 20e-eeuwse kurkdoppen met Delfts blauw decoratie aangetroffen, waarvan een kleine selectie is verzameld (S 59, vnr. 203). Het kleipijpmateriaal bestaat voornamelijk uit 19e-eeuws pijpenstort van diverse pijpenmakers, voornamelijk geglaasd en gedecoreerd met het wapen van Gouda (zie hoofdstuk 5). Lokaal werd ook 17e-eeuws tegelmateriaal teruggevonden dat echter in de meeste gevallen was hergebruikt of geïntegreerd in recente(re) structuren. Het gaat steeds om kleine fragmenten van blauw en polychroom gedecoreerde wandtegels, die vaak door elkaar gebruikt zijn en overstuukt. Op de wandtegels zijn voorstellingen van diverse aard weergegeven die zeer specifiek Nederlands zijn. Juist hierdoor vormen ze, ondanks hun recente contexten, toch een zeer boeiend studie-object dat door drs. J. Schoneveld in hoofdstuk 4 met oog voor detail wordt behandeld.

Overige structuren

De voornaamste industriële activiteit op de locatie Koningshof, naast de plateelfabriek, is de ‘Coöperatieve Broodfabriek Ons Voordeel’. Deze werd opgericht rond 1900 en ontwikkelde zich op de oostelijke helft van het terrein tussen de Raam en de Vest. De meerderheid van de gebouwen is momenteel nog aanwezig en zal ook in de toekomst als gemeentelijk monument gehandhaafd blijven (Emmens et al. 2002). De panden aan de Vest werden wel gesloopt en konden gedocumenteerd worden in werkput 9. Er werden geen specifieke structuren aangetroffen die gekoppeld kunnen worden aan het broodbakproces. Wel werd een gewelfd natuurstenen riool gedocumenteerd, alsook een aantal bakstenen vloeren, een tegelvloer met een zwart-wit dambordpatroon en een brede, oost-west georiënteerde afvoergoot. In de funderingen van het muurwerk waren ter versteviging stalen balken gebruikt.

Op de hoek van de Vest en de Vlamingstraat bevond zich ten oosten van de gebouwen van de plateelfabriek een metaalverwerkingsbedrijf: ijzergieterij Van Gelder. Restanten hiervan werden in werkput 9 teruggevonden in de vorm van een bakstenen oven en enkele zware getrapte funderingen en rechthoekige poeren

Afbeelding 2.22 De dubbele vierkante structuur met het verbrande pakket ter hoogte van de voormalige ijzergieterij en de broodfabriek in werkput 9. Foto: P. Stokkel.

in rode fabrieksmatig vervaardigde bakstenen. De oven was opgebouwd uit twee korte, parallel geplaatste muurtjes met roetaanslag en ijzerresten. De binnenuimte was gevuld met verbrand materiaal en resten van ijzerverwerking. Aan het westelijke uiteinde van de oven was een ‘ijzerovervloei’ (S 28) in een rechthoekige kuil (S 13) waarneembaar. Uit deze kuil werd een assemblage aan verbrand materiaal verzameld (zie hoofdstuk 6). Volgens buurtbewoners is de ijzergieterij eind 19e/begin 20e eeuw afgebrand, waarna de hierboven vermelde broodbakkerij het terrein voor de opslag van kolen gebruikte en vanaf circa 1927 de meubelfabriek van J.M. Borsje werd opgericht. Deze laatste verdween, samen met de gebouwen van ‘Ons Voordeel’, pas op het moment van de sloopwerkzaamheden (Emmens et al. 2002). Aan deze fase kunnen mogelijk enkele grote vierkante poeren in gele baksteen worden gekoppeld. Deze poeren doorsnijden alle andere structuren en behoren bijgevolg tot de jongste fase op deze plek.

In het zuidwestelijke deel van werkput 9 bevond zich een dubbele vierkante structuur van circa 2 x 2 m die is opgetrokken uit rode fabrieksmatig gefabriceerde bakstenen (afb. 2.22). De functie van deze structuur is niet duidelijk. Stratigrafisch is hij te koppelen aan een verbrand pakket met zeer veel ijzerbrokken en gruis dat deze hele zone afdekt. Dit pakket is mogelijk een gevolg van het afbranden van de ijzergieterij eind 19e/begin 20e eeuw, maar door de aard van het onderzoek kon geen goed beeld worden verkregen op de bredere stratigrafie. Het baksteentype en -formaat wijzen op een structuur uit de late 19e – 20e eeuw. De meest aannemelijke theorie is dat de structuur is te koppelen aan de ijzergieterij, de meubelfabriek of de broodfabriek, mogelijk als basis voor een oven of een zware machine.

2.3 Vondstmateriaal

Conform de eisen gesteld in het PvE is in het veld slechts een beperkte hoeveelheid vondstmateriaal verzameld voor het beantwoorden van de onderzoeksvragen. Het niet door ARC bv verzamelde vondstmateriaal is, voorzien van de nodige administratieve gegevens, door Golda geborgen. In totaal zijn 128 vondstnummers uitgeschreven, waarbinnen een aantal categoriën vondstmateriaal verzameld werden. In het overgrote deel bevindt zich aardewerk (70 vondstnummers). Daarnaast is een aanzienlijke hoeveelheid metaal (24 vondstnummers), bouwmetaal (met name wandtegels) en keramische artefacten (62 vondstnummers) en kleipijpmateriaal (36 vondstnummers) verzameld. Tot slot kunnen ook een aantal kleinere categorieën worden onderscheiden, met name glas (11 vondstnummers), bot (5 vondstnummers) en natuursteen (8 vondstnummers).

Het aardewerk en de keramische artefacten worden in hoofdstuk 3 besproken door drs. K.L.B. Bosma. De wandtegels worden door drs. J. Schoneveld in hoofdstuk 4 besproken en het metaal door drs. S.A. Mulder & drs. C.G. Koopstra in hoofdstuk 6. Natuursteen vormt slechts een zeer kleine categorie en zal hieronder kort worden besproken door drs. J.R. Veldhuis. Het meeste pijpenaardewerk werd verzameld door Golda en zal door dhr. B. Konijnendijk (Golda) worden besproken in hoofdstuk 5. Drs. J. Schoneveld heeft de door ARC verzamelde pijpenaarden voorwerpen geanalyseerd; deze gegevens zijn als bijlage aan hoofdstuk 5 gekoppeld.

2.3.1 Natuur- en vuursteen

J.R. Veldhuis

Tijdens het veldwerk zijn in totaal zes stenen verzameld met een totaal gewicht van 164,9 gram.⁵ Eén van deze, vondstnummer 226, betreft een onbewerkt stuk vuursteen, een zogenaamd Maasei. De vijf stukken natuursteen zijn onder te verdelen in één stuk marmer (vondstnummer 179) en vier leistenen griffels (vondstnummer 224 en 226). Het stuk marmer, afkomstig uit werkput 5, spoor 9, betreft het fragment van een marmeren plaat met als afmetingen 83×35×16 mm en een gewicht van 89,9 gram. Het stuk is mogelijk recent. Eén van de vier griffels, vondstnummer 224, is afkomstig uit een ruimte (werkput 5, spoor 9). De andere drie (vondstnummer 226) zijn gevonden in een waterput in werkput 8, spoor 21. Alle exemplaren zijn gebroken. Aangezien griffels tot halverwege de twintigste eeuw werden gebruikt om op te schrijven, zullen deze recent zijn.

⁵Met dank aan H. Huisman voor diens hulp bij de determinaties.

3 Aardewerk

K.L.B. Bosma

3.1 Inleiding

Tijdens het onderzoek is een aanzienlijke hoeveelheid aardewerk geborgen. Het betreft uitsluitend materiaal uit de Nieuwe Tijd. Een klein deel hiervan is ter bestudering vervoerd naar het pand van ARC bv in Groningen. Daarnaast is een deel van het aardewerk verzameld door Golda. Dit deel is niet in het onderhavige onderzoek opgenomen. Er mag echter worden verondersteld dat het door ARC bv verzamelde materiaal een representatief beeld geeft van het volledige complex. In dit hoofdstuk zal het onderzoek van dit aardewerk worden besproken. Het voornaamste doel is het beschrijven en het zo precies mogelijk dateren van dit materiaal, ten behoeve van het vaststellen van de vertegenwoordigde aardewerksoorten en het dateren van de aangetroffen grondsporen. Specifiek kan het onderzoek antwoord verschaffen op de vragen 1,3,4, en 8 uit het PvE (zie paragraaf 1.4).

3.2 Werkwijze

Aansluitend aan het veldwerk is het geborgen vondstmateriaal gereinigd en opgesplitst in vondstcategorieën. Vervolgens is het materiaal per vondstcategorie geteld en gewogen en beschikbaar gesteld aan de specialisten voor nader onderzoek. Per spoor is voor elke aardewerksoort het aantal fragmenten geregistreerd, waarbij fragmenten die aan elkaar passen als één zijn geteld.¹ Hierbij is bovendien onderscheid gemaakt in fragmenten van de rand, de wand of de bodem, alsmede van overige potdelen, zoals bijvoorbeeld oren, stelen, tuiten of nagenoeg complete voorwerpen.

Daarnaast is het minimale aantal vertegenwoordigde individuele potten (mai) bepaald. Een hiervoor gebruikelijke methode is het tellen van het aantal randen per aardewerksoort. In dit geval is het mai per spoor bepaald. Waar mogelijk is dit gedaan op basis van het aantal randen, waarbij randen die niet aan elkaar passen, maar ogenschijnlijk toch van dezelfde pot afkomstig zijn, als één zijn geteld. Bij sporen waaruit echter uitsluitend wandscherven afkomstig zijn is de aardewerksoort en het type baksel als criterium gebruikt. Wandscherven van dezelfde aardewerksoort maar met verschillende baksels zijn afzonderlijk geteld. In enkele gevallen

¹Voor genoemde soorten en types wordt in zijn algemeenheid verwezen naar Bartels 1999.

context	aantal	%
muur	155	26
ruimte	148	25
kuil	139	23
vloer	53	9
laag	37	6
waterput	19	3
oven	17	3
riool	9	2
stort	6	1
overig	5	1
onbekend	12	2
totaal	600	100

Tabel 3.1 De context van de aardewerkvondsten.

weken per soort wandscherven wat betreft het baksel af van de getelde randen. In deze gevallen zijn ook de afwijkende wandscherven geteld. Al het aardewerk is zo precies mogelijk gedateerd. Bovendien zijn per mai eventuele bijzonderheden geregistreerd. Dit betreft reconstrueerbare potvormen, decoratie, herkomst en eventuele gebruikssporen. De analysesresultaten zijn weergegeven in bijlage 20.

3.3 Resultaten

Tijdens het onderzoek zijn 600 fragmenten geborgen aardewerk door ARC bv, met een totaal gewicht van ongeveer 48 kilo. De scherven vertegenwoordigen een mai van 490. Met een gemiddeld gewicht van ca. 80 gram per scherf is het materiaal slechts in geringe mate gefragmenteerd; er zijn relatief veel bijna- of half-complete vormen aangetroffen. Het aardewerk is goed geconserveerd, zelfs ongebakken glazuurresten zijn bewaard. In de bodem hebben zich op een deel van het materiaal ijzer- en kalkconcreties afgezet. Het meeste aardewerk is verzameld nabij muren, uit ruimtes en uit kuilen (tabel 3.1; zie ook bijlage 20). In al deze gevallen gaat het om ongeveer een kwart van de totale hoeveelheid aardewerk. Het resterende vierde deel van het aardewerk is verzameld bij het vrijleggen van vloeren en tijdens de aanleg van de vlakken, uit een waterput, een oven, drie riolen en van de stort en uit overige contexten, zoals een vlek en een haard. Van 2% van het aardewerk was de context onbekend.

Zoals vermeld kan al het materiaal geplaatst worden in de Nieuwe Tijd. Er zijn in het aardewerk echter duidelijk drie fasen herkenbaar: de late 16e – 17e eeuw, de 18e – 19e eeuw en de late 19e – vroege 20e eeuw (de fase van de plateelfabriek) (tabel 3.2). Of hierbij sprake is van continuïteit is op grond van de resultaten van het onderhavige aardewerkonderzoek niet met zekerheid vast te stellen. In het onderstaande zal het aangetroffen aardewerk per fase worden besproken.²

²Van 23 fragmenten (mai=3) kon niet worden vastgesteld tot welke fase ze behoren. Deze fragmenten worden dientengevolge niet nader besproken. Wel zijn ze in de bijlage opgenomen, waarbij ze ingedeeld zijn bij de fase 'nt' (Nieuwe Tijd; zie bijlage 20).

fase	soort	aantal	mai
late 16e – 17e eeuw	witbakkend aardewerk	51	47
	roodbakkend aardewerk	21	20
	majolica	3	3
	steengoed	3	3
	productie gerelateerde voorwerpen	30	25
	totaal	108	98
18e eeuw – 19e eeuw	roodbakkend aardewerk	102	91
	witbakkend aardewerk	41	32
	industriële keramiek	21	12
	steengoed	13	9
	Frankfurter waar	12	7
	faience	4	2
	porselein	1	1
	productie gerelateerde voorwerpen	35	21
	totaal	229	175
late 19e – eerste helft 20e eeuw	plateel	132	121
	industriële keramiek	20	15
	productie gerelateerde voorwerpen	87	77
	totaal	240	214
fase onbekend	roodbakkend aardewerk	1	1
	productie gerelateerde voorwerpen	22	2
totaal		600	490

Tabel 3.2 Aangetroffen aardewerksoorten en hun aantallen en minimum aantal individuen (mai) per fase.

Afbeelding 3.1 Misbakels uit de late 16e–17e eeuw. Bovenste rij (v.l.n.r.): een test, drie koppen/kommen en een grape van roodbakkend aardewerk; onderste rij (v.l.n.r.): een grape, een kop, een olielamp en een pot of kan van witbakkend aardewerk en een fragment van een olielamp van roodbakkend aardewerk. Foto: L. de Jong.

3.3.1 Aardewerk uit de late 16e–17e eeuw

Het oudste aardewerk in het complex stamt uit de periode van de late 16e–vroeg 17e eeuw. Dit materiaal is uitsluitend aangetroffen in werkputten 7 en 9. De belangrijkste component wordt gevormd door witbakkend aardewerk. Dit materiaal is ter plekke vervaardigd en bestaat voor een groot deel uit misbakfels en ongebruikte vormen. Dit laatste valt op te maken uit het onbreken van slijtagesporen op met name standringen. Het betreft hier dus afval van een pottenbakkerij (afb. 3.1). Determineerbare scherven betreffen fragmenten van olielampjes, koppen, kommen, pispotten, een vergiet, een of twee grappen en mogelijk twee kannen. De meeste vormen zijn geglazuurd met groene glazuur maar gele vormen en vormen met een combinatie van groen en geel komen ook regelmatig voor. Verder is relatief veel roodbakkend aardewerk aanwezig, te weten fragmenten van een tweetal bakpannen met toegevoegen steel, een vuurtest, een kan en een aantal onbepaalde vormen. Het gaat hierbij om algemeen gebruiksgoed.

Verder zijn scherven van met name kommen, maar ook van een bord van Noord-Hollands slib-aardewerk geïdentificeerd: een kom met krimp-scheuren in de slibversiering, een randfragment van een bord met een groot brok ingebakken kalkmortel, een fragment van onbepaalde vorm die is kromgetrokken door een te hoge baktemperatuur en een kom met krimp-scheuren in het baksel, waarbij tijdens het bakproces glazuur in de scheuren is gelopen. Op enig moment is de kom op één van de scheuren gebroken. De standring is echter gesleten, wat erop wijst dat dit voorwerp toch enige tijd is gebruikt, voor- of wellicht zelfs nadat deze kapot ging. Waarschijnlijk had men bij het verkrijgen van dergelijk aardewerk slechts toegang tot tweederangs producten, hoewel rekening moet worden gehouden met de mogelijkheid dat ook dit aardewerk lokaal werd vervaardigd.

Enkele fragmenten van borden van majolica en steengoed kruiken uit het Wes-

Afbeelding 3.2 Gebruiksaardewerk uit de late 16e–17e eeuw. Bovenste rij (v.l.n.r.): een witbakkende pispot, een fragment van een kom van Noord-Hollands slibaardewerk, twee randen van steengoed kannen uit het Westerwald en een steel van een roodbakkende bakpan; onderste rij (v.l.n.r.): fragment van een majolica ‘pannekoekbord’, nog een fragment van een kom van Noord-Hollands slibaardewerk en nog een fragment van een majolica bord. Foto: L. de Jong.

terwald en uit Raeren zijn in dezelfde periode te plaatsen (afb. 3.2). Daarnaast zijn 24 voorwerpen uit deze periode te relateren aan de productie van aardewerk en kleipijpen (afb. 3.3). Het betreft fragmenten van konische deksels en rand- en wandfragmenten van rood- en witbakkende pijpenpotten, grote aardewerken potten waarin kleipijpen werden gebakken (zie ook hoofdstuk 5). Ook de klei waarmee deksels werden gesloten is in brokken teruggevonden, al dan niet aan de scherven vastgekoekt. Tot slot wijzen aanbaksels en glazuurresten op grote potscherven en fragmenten van dakpannen op secundair gebruik als ovensteun of oventegel.

3.3.2 Aardewerk uit de 18e–19e eeuw

Het schervenmateriaal uit deze periode vertegenwoordigt de op één na grootste component van het complex. Het aardewerk uit deze periode is, met uitzondering van werkputten 11 en 12, in alle werkputten aangetroffen. Veel van het materiaal uit deze periode dateert uit de tweede helft van de 19e eeuw. De meeste fragmenten zijn afkomstig van vormen van roodbakkend aardewerk. Het betreft algemeen gebruiksgoed zoals borden, kannen, kachelpannen, voorraadpotten, pispotten, deksels, bloempotten en enkele lekschalen. Twee kannen, waaronder een misbaksel van roodbakkend aardewerk (afb. 3.4), zijn van lokale makelij.

Dit misbaksel is vermeldenswaard aangezien roodbakkend aardewerk van productieplaatsen in Gouda tot nog toe niet is aangetroffen (Bartels 1999, 136). De kan heeft, in tegenstelling tot de meeste van dergelijke kannen (zie bijvoorbeeld Bartels 1999, cat.nr. 530 op p. 675), geen standing maar pootjes. De overgang van de buik naar het opgaande deel van de vorm is scherp en het opgaande deel is recht. Inwendig heeft de kan een groen fond. De rest van de vorm is egaal geglaazuurd met loodglazuur. Tijdens het bakproces is een flinke scheur ontstaan, zoals te zien

Afbeelding 3.3 Productie-gerelateerde voorwerpen uit de late 16e–17e eeuw. Bovenste rij (v.l.n.r.): twee randen van pijpenpotten, deels met aangebakken klei; onderste rij (v.l.n.r.): twee oventegels waarvan één met een aangebakken scherf van een vuurttest en een poot van een pijpenpot. Foto: L. de Jong.

is op afbeelding 3.4.

Een aantal scherven van grote vormen, zoals bijvoorbeeld een randfragment van een grote melkteil, alsmede brokken van dakpannen, is secundair gebruikt als ovensteun. Deze vondsten wijzen op de aanwezigheid, ook in deze periode, van een pottenbakkerij in de nabije omgeving. Bovendien zijn ook in deze fase enkele voorwerpen te relateren aan de productie van kleipijpen: fragmenten van pijpenpotten en klei-aankoeksel van pijpenpotten (afb. 3.5).

Wat betreft geïmporteerd aardewerk voert de industrieel vervaardigde keramiek uit Maastricht de boventoon. Deze categorie omvat overwegend schotels, borden en koppen. Het steengoed wordt gedomineerd door fragmenten van voorraadpotten en mineraalwaterflessen uit het Westerveld. Daarnaast is een klein kannetje uit Frechen geïdentificeerd dat dateert uit het tweede/derde kwart van de 18e eeuw. Verder zijn fragmenten van Nederrijnse borden herkend, waarbij het hier, net als bij het Noord-Hollands slib-aardewerk, gaat om tweederangs producten. Van twee fragmenten van borden van faïence met een florale decoratie is één afkomstig uit Delft. Eén scherfje heeft behoord tot een bord van aziatisch Qianlong-porselein. Een zevental vormen, overwegend kachelpannen, van Frankfurter waar zijn vermoedelijk van Nederlandse oorsprong.

3.3.3 Aardewerk uit de late 19e – vroege 20 eeuw

De grootste component binnen het complex wordt gevormd door aardewerkvondsten uit de laatste fase, de late 19e – vroege 20e eeuw. De meeste van deze vondsten zijn gedaan in werkputten 3, 4, 11 en 12. In werkputten 11 en 12 is zelfs uitsluitend aardewerk uit deze periode geborgen. Veel kleinere hoeveelheden zijn geborgen in werkputten 5, 6 en 10. Het materiaal wordt gedomineerd door afval van de Plateelbakkerij Zuid-Holland: halffabrikaten van verschillende vormen van plateel, scher-

Afbeelding 3.4 Een misbaksel van een Goudse kan van roodbakkend aardewerk, 18e – 19e eeuw. Foto: L. de Jong.

Afbeelding 3.5 Productie-gerelateerde voorwerpen uit de 18e – 19e eeuw. Bovenste rij (v.l.n.r.): een wandfragment en twee randfragmenten van pijpenpotten, deels met aangebakken klei; onderste rij (v.l.n.r.): twee oventegels, een poot van een pijpenpot en drie fragmenten van steunringen. Foto: L. de Jong.

Afbeelding 3.7 Kopje van industriële witte keramiek met erin en erop samengeklonterde resten van lichtgroen glazuurpoeder. Foto: L. de Jong.

en steengoed lijken algemeen gebruiksgoed te vertegenwoordigen; het gaat hierbij dus niet specifiek om pottenbakkersafval.

De tweede fase – de 18e – 19e eeuw – laat ook producten zien die in verband kunnen worden gebracht met lokale pottenbakkerij, waarbij het hier vooral roodbakkend aardewerk betreft. Hierin zijn specifieke Goudse producten te herkennen, zoals kannen met een rechtopgaand lichaam en een slib aan de binnenzijde, in één geval voorzien van een groene glazuur. Gezien de kleine omvang van de hoeveelheid vondsten van productie-afval uit deze periode zijn geen nadere uitspraken te doen over de schaal van deze productie; vermoedelijk vond productie plaats op vergelijkbare wijze als in de voorgaande fase. Ook de fabricage van kleipijpen kan voor deze periode worden aangetoond, getuige de vondst van fragmenten van pijpenpotten en klei-aankoeksel. Het grootste deel van het aardewerk uit deze periode vertegenwoordigt echter algemeen gebruiksgoed, waarbij het zwaartepunt ligt in de tweede helft van de 19e eeuw. Over de derde fase, die van de Plateelbakkerij Zuid-Holland, is reeds veel bekend (o.a. Van Brakel et al. 2005; Visser 2005; Gaillard 1997). Er bevond zich aan de Raam een groot complex, waar grootschalige productie van zowel siervoorwerpen als van gebruiksvoorwerpen plaatsvond. De aangetroffen resten uit deze fase kunnen rechtstreeks met de plateelfabriek in verband worden gebracht.

Op grond van de resultaten van het onderzoek kunnen de in de inleiding gestelde vragen daarom als volgt worden beantwoord:

1 *Wat is de kwaliteit van de vindplaats, gelet op de criteria gaafheid, conservering, zeldzaamheid, informatiewaarde en ensemblewaarde?*

Op basis van het aardewerkonderzoek kan met betrekking tot de gaafheid en conservering van de vindplaats het volgende worden vermeld. Het aangetroffen aardewerk is matig gefragmenteerd en goed geconserveerd. Op een deel van het materiaal zijn kalk- en ijzerconcreties geconstateerd.

3 *In welke periode of periodes heeft bewoning of gebruik van de locatie plaatsgevonden?*

Uit de analyse van het aardewerk blijkt dat er sprake is van drie periodes waarin het terrein in gebruik is geweest: de late 16e – vroege 17e eeuw, de 18e – 19e eeuw en de late 19e – vroege 20e eeuw. Hoewel dit op basis van deze aardewerkstudie, gezien van de geringe hoeveelheid materiaal, niet met zekerheid is vast te stellen, is er waarschijnlijk sprake van continuïteit.

4 *Is het mogelijk om een uitspraak te doen over de (huishoudelijke of industriële) activiteiten die hier plaatsvonden?*

Getuige de aanwezigheid, in alle fasen, van pottenbakkersafval, alsmede residuen van de productie van kleipijpen in de eerste twee fasen, kan worden geconcludeerd dat op deze lokatie sprake is geweest van potten- en pijpenbakkerijen. In de eerste fase vond productie vermoedelijk plaats in een gespecialiseerde werkplaats aan huis. Waarschijnlijk was de productie in de tweede fase hiermee vergelijkbaar. Over de schaal van productie in beide fasen is op basis van de huidige gegevens geen uitspraak mogelijk. In de laatste fase – die van de Plateelbakkerij Zuid-Holland – vond grootschalige, industriële productie plaats van sier- en gebruiksvoorwerpen.

8 *Is het mogelijk om op basis van het vondstmateriaal of anderszins een indicatie te geven van de sociale klasse waartoe de bewoner(s) en/of gebruiker(s)*

behoorde(n)?

Aangezien het gaat om productie-afval van een potten- en pijpenbakkerij en het materiaal dus geen directe neerslag vormt van gebruiksaardewerk van een specifieke bevolkingsgroep, kan hierover geen uitspraak worden gedaan. Wel is uit onderzoek van een pottenbakkerij uit de tweede helft van de 16e – vroege 17e eeuw in Alkmaar (Bitter 1995), waarbij naast archeologisch onderzoek ook historisch onderzoek is verricht, bekend dat de betreffende pottenbakkersfamilie behoorde tot de sociale toplaag van de bevolking. Mogelijk is dit hier ook het geval geweest, maar om dit vast te kunnen stellen is nader onderzoek vereist.

4 Beschilderde wandtegels

J. Schoneveld

4.1 Inleiding

Tijdens de opgraving is een hoeveelheid bouw materiaal aangetroffen, dat vervolgens is gedocumenteerd en geborgen. Binnen deze vondstcategorie bevond zich een aantal beschilderde wandtegels. Deze werden zowel *in situ* gevonden, dus nog vast aan de wand als los in het vlak en op de stort. Opvallend was dat veel wandtegels aan de voorzijde resten kalk vertoonden. Kennelijk heeft men de tegelwanden in een later stadium voorzien van een raaplaag en gestuukt of overtegeld. In totaal werden 175 tegels of fragmenten van tegels geborgen.

4.2 Werkwijze

Dit hoofdstuk behandelt alleen de beschilderde tegels of fragmenten daarvan. De archeologische context is daarbij niet in ogenschouw genomen. Er is dus over het algemeen niet gekeken naar de vondstomstandigheden. Deze is voor wandtegels ook van minder belang, omdat de tegels ook ná de bouw van gebouwen kunnen zijn aangebracht. Wel geeft deze vondstcategorie inzicht in smaak, mode en financiële mogelijkheden van de gebruikers in een bepaalde periode. Van alle tegels zijn, voor zover mogelijk, de lengte-, breedte- en diktematen genomen. Het formaat speelde in een aantal gevallen een rol bij de datering van de tegel. Verder is gekeken naar kleur, hoekmotief, omlijsting en voorstelling. Meestal kon de tegel redelijk betrouwbaar worden gedateerd en in een aantal gevallen kon de plaats van fabricage worden vastgesteld. Deze gegevens zijn opgenomen in bijlage 21.

4.3 Resultaten

4.3.1 Vervaardigingstechniek

Aan de klei die voor beschilderde tegels werd gebruikt, werden andere eisen gesteld dan aan klei voor aardewerk. De reden hiervoor was het gebruik van het witte tinglazuur bij de wandtegels. In het begin van de 17e eeuw, de periode van fabricage van de oudste bij deze opgraving aangetroffen tegels, was dit nog niet goed duidelijk aan de makers. De scherf is rossig tot rood van kleur, wat betekent dat

er vooral secundaire kleien uit de kustgebieden zijn gebruikt. Het nadeel van dergelijke klei was, dat er bij droging veel haarscheurtjes ontstonden en dat de tegels gemakkelijk krom trokken. Om dit tegen te gaan werd sinds het midden van de 17e eeuw ongeveer 25% kalk aan de klei toegevoegd. Voor deze toevoeging werd vooral Doornikse aarde, een mergel uit het tegenwoordige België, gebruikt. Ook werd kalkhoudende klei uit Engeland geïmporteerd. De toevoeging van kalk leverde een witte scherf op.

Na het kneden van de klei werden langwerpige koeken gevormd die weer in stukken van ongeveer 12 bij 12 cm werden gesneden. Deze *walken* werden op een met zand bestrooide tafel in een iets groter en dunner raampje gekneed. Na afstrijken werd de zo *gemaakte* tegel gedroogd. Om de voorzijde effen te krijgen werd de tegel na enige droging in een mal van 15 x 15 cm met een ingevette rol bewerkt. Om de juiste maat te verkrijgen werd vervolgens een plankje op de tegel gelegd en werd de rondom uitstekende klei afgesneden. Om dit plankje stevig op de klei te verankeren werden eerst vier pennetjes in de hoeken gebruikt, later bleef dit beperkt tot twee pennetjes en vervolgens werd dit systeem verlaten. Tegels uit de periode rond 1600 vertonen daarom vier putjes die bijna altijd nog in het glazuur zichtbaar zijn. Daarna, tot ongeveer 1865, vertonen de tegels nog twee of drie putjes. De dikte van de wandtegel verloopt van aanvankelijk bijna 2 cm tot in de loop van de tijd 0,6 cm.

Het opstoken van de oven tot een temperatuur van rond de 1000°C voor het rauwbakken van de tegels duurde 30 tot 40 uur. Voor het afkoelen werd ongeveer drie dagen genomen. Na het uitladen werden de biscuit-tegels gesorteerd, afgestoft en in water gedompeld. Het voorzien van een glazuurlaag, het *geven*, gebeurde door de tegel schuin boven een glazuurbad te houden en tweemaal de glazuurpap met een napje tegen de tegel te slaan. Hiervoor werd een wit, zwakdoorschijnend tot dekkend tinglazuur gebruikt. Vervolgens kon de beschildering worden aangebracht.

Om een voorstelling op een tegel te maken werd deze door middel van een *spons* aangebracht. Een spons is een blad papier ter grootte van een tegel waarop de afbeelding in doorgeprikte vorm is aangebracht. Deze legt men op de geglazuurde tegel en met een zakje houtskool wordt de voorstelling op de tegel doorgestoven. Vervolgens worden de houtskoolpuntjes met een penseel met verf nagetrokken en ontstaat de voorstelling. Deze wordt vervolgens voorzien van schaduwkanten en halftinten om het geheel compleet te maken. De verf bestaat uit een glazuur met verschillende metaaloxiden om de kleuren te verkrijgen. Na het schilderen wordt de tegel nog eenmaal gebakken om de schildering en het onderliggende tinglazuur te doen samensmelten (Berendsen 1965, p. 241–263). Onder de Goudse tegels zijn exemplaren aan te wijzen die met dezelfde spons gemaakt zijn. Drie tegels met een insect, mogelijk een libel, behoren hiertoe en twee tegels met een vogel die op een tak landt zijn eveneens met behulp van dezelfde spons gedecoreerd (afb.4.1).

4.3.2 Beschildering

Veel van de tegels zijn van slechte kwaliteit en vertonen technische gebreken. Vaak is het glazuur gaan vloeien, waardoor de voorstelling wazig is geworden. Dit is een gevolg van bakken bij een te hoge temperatuur. Ook ziet men vaak dat het glazuur

Afbeelding 4.1 Twee wandtegels vervaardigd met dezelfde spons. Vogel op tak, polychroom, ca. 1630. Hoekmotief lelie.

langs de randen is gerimpeld. Het defect ontstaat door een verkeerde samenstelling van gassen in de oven. De gebreken komen zowel bij de polychroom beschilderde als bij de in blauw beschilderde tegels voor. Een tegel heeft op de achterzijde een merkteken meegekregen (afb. 4.2). De voorzijde is meerkleurig voorzien van een tulp. Mogelijk is de markering het huismerk van de gheleybakker zelf. Over het algemeen bezitten de aangetroffen beschilderde tegels een voorstelling, uitgevoerd in de Nederlandse traditie. Deze voorstelling is soms ingekaderd in een omlijsting. Om het muurvlak te benadrukken is in de hoek van de tegel nog een extra motief aangebracht, het hoekmotief. Deze drie onderdelen van de beschildering kunnen, samen met de wijze van vervaardigen en de dikte van de tegel, iets zeggen over de datering. Een enkele keer kan een plaats van herkomst worden aangegeven.

Hoekmotieven

Het oudste hoekmotief dat op de Goudse tegels voorkomt is de uitgespaarde hoek (afb. 4.2). De spaartechniek die hierbij gebruikt wordt werkt als een negatief. Het hoekmotief is zo geschilderd dat het als het ware uitgespaard wordt in de blauw geschilderde achtergrond. Mogelijk is het een overblijfsel van de techniek voor het decoreren van middeleeuwse vloertegels, waarbij de witte decoratie afsteekt tegen de kleikleurige achtergrond (Pluis 1998, p. 535). De uitgespaarde hoek werd in totaal slechts één keer bij de tegels vastgesteld; dat is ca. 0,56% van het totaal aantal hoekmotieven.

Het grootste aantal hoekmotieven bestaat uit de lelie, meestal als Franse lelie, maar ook wel verder uitgewerkt, in blauw of polychroom. Dit motief werd 66 keer aangetroffen, 37% van het totaal aantal hoekmotieven. Daarnaast werd het spinnetje als hoekmotief gebruikt. Het bestaat uit een vierbladig bloempje met krulletjes. Vroeger werd het motief ook wel met 'bijtje' aangeduid. Hiervan werden er 28 aangetoond, 16% van het aantal aangetroffen tegels of fragmenten ervan. Het in het algemeen meest voorkomende hoekmotief op Nederlandse tegels is de ossenkop. De versiering bestaat uit twee arabesken, die de indruk van ossenhorens

Afbeelding 4.2 links, tegel met merkteken op de achterzijde. Voorzijde tulp, polychroom, 1620-1640. Rechts, tegel met uitgespaarde techniek. Oranjeappels in een kwart vierpas (Pompadourtegel) (Pluis 1998, A01.03.21), 1600-1630.

maken. Het motief komt op de Goudse tegels 44 keer voor, 25% van het totaal.

Buiten deze vrij algemeen voorkomende motieven is een groot aantal vormen dat sporadisch voorkomt. Met slechts enkele exemplaren vertegenwoordigd zijn de driestip (N=2), de voluut (N=5), het vleugelblad (N=2), het hart (N=1) en de meander (N=1). Deze laatste vorm is ontleend aan het porselein uit de regeerperiode van keizer Wan-Li (1573 – 1619). Het was onder de naam kraakporselein erg populair en diende vooral als inspiratiebron voor de majolica bakkers. Naast deze tegels met hoekmotieven was er een kleine groep tegels die lege, ongedecoreerde hoeken vertoonden.

Omlijsting

Naast hoekmotieven heeft een aantal tegels ook een omlijsting rond de voorstelling. De meest voor de hand liggende is natuurlijk de cirkel, door tegelbakkers *het rond* genoemd. Zo'n cirkelomlijsting bestaat uit één twee of drie cirkels. Op de Goudse tegels komt hij slechts één keer voor. In de eerste helft van de 17e eeuw werd de cirkel soms uitgerekt tot een ovaal. De meest voorkomende omlijsting op de Goudse tegels is het kwadraat, een vierkant op de punt. De allervroegste kwadraten reiken tot het midden van de zijden van de tegel en geven een heel vlak met tegels een strenge indeling. De wat latere kwadraten houden wat meer het midden van het tegelvlak en maken een vrijere indruk. Meestal is dan het kwadraat van een kartelrand voorzien en soms van een pluim. Andere omlijstingen die slechts een enkele keer voorkomen, zijn de dubbel gesprenelde achthoek, de vierpas en de baluster.

Afbeelding 4.3 Links, Herderin in landschap met schapen Hoekmotief spinnetje, XVIIIa. Rechts, landman met geweer in landschap met schapen Hoekmotief spinnetje, XVIIIa.

Voorstellingen

Wandtegels vormen een schatkamer aan specifiek Nederlandse voorstellingen. Het zijn thema's en scènes die herkenbaar waren voor een grote groep van doorsnee Nederlanders. Dat dit soort wandtegels juist in de Nederlanden zijn oorsprong vond was niet vreemd: de situatie was ernaar. Na de Tachtigjarige Oorlog was er geen koninklijk hof aanwezig dat grootse kunst opdrachten gaf. Bovendien werden dergelijke opdrachten ook niet door de kerk verleend. Het protestantisme gaf de voorkeur aan een eenvoudig kerkinterieur. De opkomst van een vrije koopmansstand gaf aanleiding voor een vrije markt wat betreft kunstproducten. Kunstenaars verkochten hun werken via tussenpersonen of gewoon via de marktkraam aan het grote publiek. Dat waren in de eerste plaats schilderijen met allerlei onderwerpen uit de eigen belevingswereld van de burger, herkenbare landschappen, scènes uit de directe omgeving en zeegezichten.

Naast deze markt voor schilderijen ontwikkelde zich de prentkunst. Etsen en gravures waren nog goedkoper dan schilderijen en bereikten een nog veel grotere groep van afnemers. Schilderijen werden door graveurs gekopieerd en dan als ets of gravure met honderden tegelijk verspreid als zelfstandig kunstwerk of boekillustratie. Vaak hebben deze prenten als voorbeeld gediend voor afbeeldingen op de Nederlandse wandtegels en dienden de tegels dus als een secundair prentenboek.

Figuurdecors

Een veel voorkomend onderwerp op de Goudse tegels zijn herder- en herderinnen-scènes. Het zijn eenvoudig uitgevoerde afbeeldingen van een herder of landman, steunend op zijn staf, met een paar schapen (afb. 4.3). De schapen zijn meestal zó schematisch aangegeven, dat ze meer op slakjes in het landschap lijken. Soms leunt de herder op een hek of zit hij onder een boom. Aan zijn riem hangt een weitas en op zijn hoofd draagt hij een brede hoed of soms een kap. Herderinnetjes zijn soms nuttig bezig, ze spinnen wol of lezen een boek. Aan zo'n lezend herderinnetje valt te zien dat het geïdealiseerde voorstellingen betreft. De 17e-eeuwse burger kon zich door deze voorstellinkjes laten meevoeren naar de droomwereld

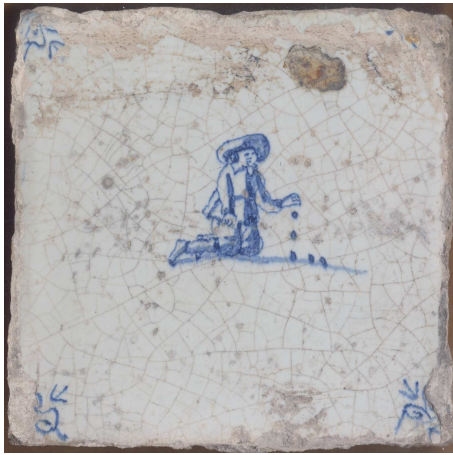

Afbeelding 4.4 Links, ambachtsman (met mogelijk een leihamer). Hoekmotief ossenkop, 1625-1650. Rechts, kinderspel hinkelen. Hoekmotief ossenkop, 1640-1670.

van het eenvoudige boerenleven. Het ideaalbeeld van de primitieve mens, dicht bij de natuur, begon in deze tijd al te leven. Vaak worden deze herder-tegels aangeduid als Utrechtse tegels. Verwant aan de herderscenes zijn de jagers. Op een tegel loopt een jager met het geweer onder zijn arm, op een andere met het geweer op zijn schouder (afb. 4.3). Soldatenvoorstellingen komen niet voor, of het moet een zittende man zijn met mogelijk een speer tegen zijn knie. Een man met een excentriek uiterlijk valt mogelijk in deze categorie. De ijverige handwerksman wordt vertegenwoordigd door een man met een voorschot (afb. 4.4). In zijn ene hand draagt hij een dissel-achtig stuk gereedschap en in de andere een onbekend voorwerp. Een vrouw met een lap in haar hand en een weglopende vrouw met een zak op de rug behoren mogelijk ook tot deze categorie voorstellingen.

Kinderspelen waren een populair onderwerp op wandtegels. We vinden er dan ook aantal terug in de Goudse vondsten. Een jongen is bezig bij een hinkelbaan (afb. 4.4). Op een andere tegel zijn twee jongens met hun visgereedschap op weg naar hun stekje. Een derde tegel geeft een spel met een vogeltje weer. Helaas is deze tegel ernstig beschadigd, maar toch is zichtbaar dat dit een vogel op de kruk voorstelt. Een vogelkruk is een ongeveer 30 cm lange stok met daarop een dwarshout met een paar belletjes. Het vogeltje zit vast aan het dwarshout door middel van een touwtje. Na een rondvlucht keert het steeds terug op zijn zitplaats. Op de tegel is het vogeltje te zien, en een fragment van de jongen die het touwtje vasthoudt. Op de achtergrond staat een knip, een slagkooi om de vogels te vangen (Pluis 1979).

Op een tegel is een man of jongen met hoed aan het bikkelen (afb. 4.5). Dat is uitzonderlijk, want meestal is het een spel voor meisjes. Het spel was tot ca. 1900 zeer populair. Het is een behendigheidsspel waarbij gebruik gemaakt wordt van een bal en vier bikkels, het sprongbeen uit de achterpoot van een schaap. De bal wordt opgeworpen en stuitert op een harde stoepsteen. Hij moet worden opgevangen en de bikkels moeten in een bepaald patroon worden geworpen en worden opgenomen. Bij het spel wordt een versje opgedreund (Drost 1914, p. 106–108), (Willemsen 1998, p. 63). De jongen speelt met vijf bikkels, wat eigenlijk alleen

Afbeelding 4.5 Links, kinderspel bikkelen. Hoekmotief ossenkop, 1640-1670. Rechts, kinderspel vliegeren. Hoekmotief ossenkop, 1640-1670.

Afbeelding 4.6 Links, kinderspel, plassende jongen. Hoekmotief spinnetje, XVIII. Rechts, oost-Indiëvaarder. Hoekmotief spinnetje, 1660-1700.

in de landen om ons heen wordt gedaan. In plaats van de bikkelbal van steengoed wordt dan de vijfde bikkel als opwerper gebruikt. Als kinderspel is verder nog op de tegels vertegenwoordigd het vliegeren (afb. 4.5), het spel met de bromtol en het schieten met een blaaspijp. Over het algemeen zijn de tegels met kinderspelen van slechte kwaliteit met doorgelopen voorstellingen, zodat in een aantal gevallen het juiste spel niet te achterhalen valt. Een grappige uitzondering is een jongetje dat staat te plassen (afb. 4.6). Hij doet dat tegen een bosje op een heuveltje. Deze tegel is ook bekend uit Rotterdam, maar dan plast onze vriend op een voorbij zwemmend jongetje (Pluis 1979, p. 198).

Afbeelding 4.7 Links, beurtschip. Hoekmotief ossenkop, 1670-1680. Rechts, zeehond. Hoekmotief ossenkop, 1640-1670.

Landschapdecors

Huizen, kerken en kastelen vormen ook een onderwerp voor de tegels. Op de voorgrond is meestal een brug afgebeeld met een middenpeiler. Daarachter staat dan het kasteel of het steenhuis, meestal midden in het water, waarop een drietal zeilbootjes varen. Deze zijn uiterst schematisch aangegeven. Op andere tegels vinden we een boerderij met een grote hooischuur of een molen. Voor een toren staat een soort hijskraan met een voorwerp eraan. De toren zelf heeft een hijsblok, dus het zal hier om een pakhuis gaan.

Zeegezichten

Het zeegezicht is voornamelijk vertegenwoordigd door scheepsvoorstellungen. Heel mooi is de voorstelling van een Oostindiëvaarder (afb. 4.6). Het is een retour-schip met gesloten luiken waarachter de kanonnen zijn opgesteld. Het voert drie masten met ra-zeilen en een kluiver voorop. Vermoedelijk is de tegel in Harlingen vervaardigd. Op een tweede tegel staat een beurtschip afgebeeld (afb. 4.7). Dit type schip werd veelvuldig gebruikt in de binnenwateren voor vervoer van personen en goederen naar marktplaatsen. Zo'n schip heeft een steilstaande licht gebogen voorsteven. Achter de mast, die gestreken kan worden, bevinden zich de luiken met daarachter de stuurplecht. Op de tegel is de schipper afgebeeld aan het roer terwijl hij een vissnoer achter zich sleept. De mast staat zeer voorlijk en is voorzien van een bezaantuig met grootzeil en stagfok. Een derde tegel, slechts fragmentarisch aanwezig lijkt, een vissersbom af te beelden. Drie scheepjes op de achtergrond zijn zeer schematisch afgebeeld.

Natuurdecors

Uit de zee zelf wordt een zeehond en een mythologisch wezen, een zeemeermin, afgebeeld op de Goudse tegels. De zeehond ligt op een zandbank en kijkt speels achterom (afb. 4.7). Een zelfde tegel is aanwezig in het Zuiderzeemuseum te Enkhuizen en in de verzameling H.E. Muller te Leiden. De voorstelling zelf is gemaakt naar een gravure van Adriaen Collaert (ca. 1560–1618). Het is nummer 16 uit zijn serie *Piscium vivae icones* (Pluis et al. 1974, p. 30–31). Van de zeemeermin

Afbeelding 4.8 Links, kameel. Hoekmotief meander, 1620-1660. Zie ook (Mees 1997, p. 320). Rechts, glazenmaker, polychroom. Hoekmotief lelie, ca. 1630.

is slechts een fragment bewaard. Gelukkig is dezelfde spons ook gebruikt voor een tegel bij de Dienst verspreide kunstvoorwerpen (Lunsingh Scheurleer 1970, afb. 41g). We zien daar dat de zeemeermin een kruis in haar hand heeft. Dat is een merkwaardig attribuut voor een wezen dat meestal de IJdelheid moet verbeelden. Vermoedelijk is de tegel in Rotterdam vervaardigd.

Van de landdieren is een hele serie bewaard. Het zijn over het algemeen erg kleine voorstellingen, die bovendien slecht zijn uitgevoerd. We zien een springende hond, een rennende hond en tweemaal dezelfde zittende hond, een vos, een geitje (tweemaal), een fragment met de benen van een paard, een konijn en een eekhoorn. Door de slechte uitvoering is een aantal dieren onherkenbaar. Een exotische voorstelling is de schildering van een kameel (afb. 4.8). De tegel is ook opvallend omdat het als hoekmotief de meander heeft en de voorstelling wordt omsloten door een geschulpte omlijsting met accoules.

Afbeeldingen van vogels vormen een grote groep onder de Goudse tegels. In totaal werden 28 tegels of fragmenten van tegels met vogels aangetroffen. Al deze tegels zijn in kleur uitgevoerd. Ook hier geldt weer dat het tweede keus kwaliteit is: vaak was de oven te heet gestookt. Hoewel het kunstwerkjes op zichzelf zouden kunnen zijn, is het glazuur meestal uitgelopen en zijn de hoekmotieven, de Franse lelie, grof geschilderd. De vogels zitten op een tak of stronk op een grondje. Naast de vogels op een grondje werden ook bloemen afgebeeld. Vooral de papegaaien zijn goed herkenbaar. Verder zijn afgebeeld: de mus, de kramsvogel, de Kievit en mogelijk de zanglijster. Dezelfde spons is meerdere keren gebruikt.

De maker van deze polychrome tegels is de Goudse plateelbakkerij 'De Swaen' aan de Oosthaven. We kennen de producten van De Swaen goed door de vondst van een oude afvalput van de fabriek (De Jonge 1971, p. 36). De meest beroemde tegels van deze producent zijn de zgn. spijkertegels waarbij de vogels op een spijker zitten. Deze zijn zo mooi uitgevoerd dat het haast niet te geloven is dat onze tegels van dezelfde plateelbakkerij afkomstig zijn.

De eigenaren van De Swaen, afkomstig uit Rotterdam, kregen in 1621 octrooi van de stad voor de tijd van zestien jaar. Het octrooi bleef gehandhaafd tot 1660.

Afbeelding 4.9 Links, pot met bloemen in achtpas, polychroom. Hoekmotief vleugelblad, 1600-1630. Rechts, tulp op grondje, polychroom. Hoekmotief lelie, 1620-1640. Zie ook (Ten Broeke et al. 2000, p. 157).

Het huis De Swaen wordt eerst gehuurd en later, in 1628, gekocht. Tot in de twintigste eeuw zou dit pand eigendom van de familie blijven. En van de tegels afkomstig uit de Swaen laat een grote libel, een glazenmaker zien (afb. 4.8). De voorstelling komt drie keer voor van dezelfde spons. De voorstelling is mogelijk ontleend aan een prent van Jacob Hoefnagel (1575–1630).

Heel populair moeten tegels met voorstellingen van bloemen zijn geweest. Ze komen tenminste als onderwerp op de wandtegels veelvuldig voor, zowel polychroom als in blauw uitgevoerd. Als voorbeeld voor de afbeeldingen is meestal een *florilegium* geraadpleegd. Dit is een verzameling afbeeldingen van gecultiveerde planten die, losbladig, op de markt te koop was. Anders dan het veel oudere kruidenboek, waren florilegia bedoeld voor leken zoals tuinliefhebbers. Het was een laat 16e- en 17e-eeuws verschijnsel en het ontstond hand in hand met de toegenomen welvaart van de Hollandse burger. Veel sponsen zijn direct te herleiden op voorstellingen uit deze bloemen- en plantenboeken.

Al in een heel vroeg stadium verschijnen vazen met bloemen op de Nederlandse tegels. Het zijn polychrome voorstellingen met een vaas in Renaissance-stijl. Zo'n tegel komt ook voor onder de Goudse tegels, in een vierpas omlijsting. In de vaas staat een goudsbloem afgebeeld en mogelijk heeft in het midden een hondsroos gestaan (Schaap 1994). De tegel komt twee keer voor. Het is een zeer populair thema en we weten dat het zeker door dertig verschillende tegelbakkerijen werd uitgevoerd. De vaas waarin de bloemen staan, is oranjebruin gekleurd met een blauw gestreept ribpatroon onder het midden. De handvatten maken een fraaie Italiaanse krul.

Twee andere tegels met deze voorstelling hebben in de vaas – als bekroning van het boeket – een keizerskroon en daarnaast een kleine roos. De handvatten van de vaas zijn nu veel ieler uitgevoerd en de kleur van de schildering is blauw. Veel van de bloemen zijn niet in vazen afgebeeld, maar staan op een grondje. Bij dit thema komen veel kievitsbloemen voor, zowel enkelvoudige als dubbele. De meest populaire bloem is echter de tulp. In Gouda is een hele serie tulpen gevonden. De

Afbeelding 4.10 Links, granaatappel, polychroom. Hoekmotief lelie, 1620-1640. Mogelijk afkomstig uit de werkplaats van Cornelis Jansz te Haarlem, werkzaam tussen 1592 en 1628, zie Korf (1979, kl.afb. 10). Rechts, kindermoord in Bethlehem, paarse beschildering. Hoekmotief spinnetje, ca. 1700. Zie ook voor mogelijk dezelfde spons Dhanens (1947, p. 77).

polychrome exemplaren zijn weer afkomstig uit de plateelbakkerij De Swaen.

Vaak worden de afbeeldingen van tulpen op tegels in verband gebracht met de *tulpomanie*. Deze windhandel in tulpen speelde zich af in de jaren 1633/34 tot 1637. In die tijd werden er honderden tulpenboeken uitgebracht met gedetailleerde tekeningen van tulpen. Ze dienden als catalogi voor kwekers en kooplieden van de bollen, die soms voor duizelingwekkende prijzen werden verkocht. Toch zullen deze tulpenboeken over het algemeen niet als voorbeeld voor de sponsen van de tegels hebben gediend. Tulpentegels worden vooral gedateerd tussen 1625 en 1650 en de oudere exemplaren zullen dus uit de florilegia zijn nagetekend (Schaap 1994, p. 123). Naast tegels met tulpen en kievitsbloemen zijn er onder de Goudse tegels bloemen als ridderspoor, Turkse lelie, hyacint en aardbei.

Nauw verwant aan de bloementegels zijn de tegels waarop druiventrossen en granaatappels zijn afgebeeld (afb. 4.10). Dit waren in de eerste helft van de 17e eeuw zeer exotische vruchten. Evenals de druif is de granaatappel al sinds de Oudheid een symbool van lichamelijke, geestelijke en spirituele vruchtbaarheid (Schaap 1994, p. 37). De bewoners van Gouda kenden de vruchten bovendien uit de Bijbel, bijvoorbeeld uit Hooglied 7 vers 12–13:

Ach kom, mijn beminde, gaan wij uit naar het veld; laat ons overnachten in dorpen, gaan wij vroeg de wijngaarden in. Laat ons zien, of de wijnstok al uitbot, of de bloesems zijn opengegaan, en de granaten al bloeien: daar zal ik u mijn liefde schenken!

Er is een serie tegels waarbij de granaatappel of de druiventros vrij in het vlak staan, omgeven door bladeren met als hoekmotief de lelie. Vermoedelijk zijn ze ook afkomstig uit plateelbakkerij De Swaen. Een oudere serie tegels geeft echter de druiventros samen met de oranjeappel op een tegel met in één hoek een kwart rozet. Bij samenstellingen van meerdere tegels levert dit een fraai motief op. In het

midden is een stertulp afgebeeld. Helaas werd, naast een stel kleine fragmenten, slechts één te reconstrueren tegel van deze soort gevonden. Nauw verwant aan deze tegel is een tegel met goudbloemen en oranjeappels in een kwart vierpas, terwijl de rest van het oppervlak in spaartechniek is uitgevoerd. Ook hier moet een samenstelling van de tegels een fraai geheel opleveren.

Overige figuratieve decors

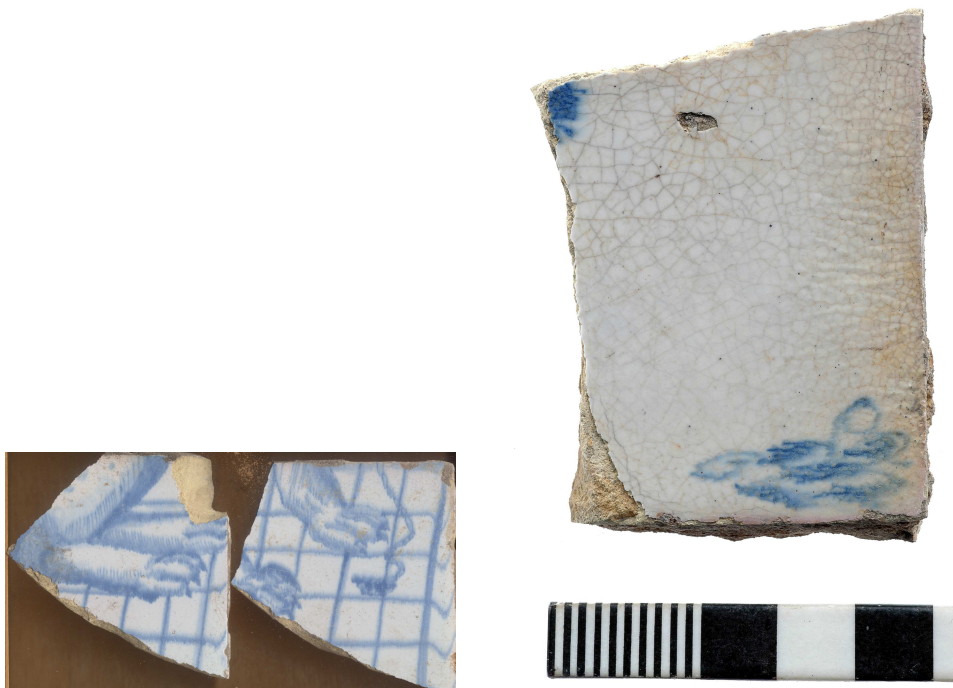
Een heel vrolijke voorstelling is de afbeelding van een engeltje of cupido. Eén keer is deze afgebeeld met een roos in zijn hand en zal dus wel zeker het liefdesgodje voorstellen. Een tweede tegel geeft hem een tak met een blaadje in handen.

Onder de Nederlandse tegels nemen die met een Bijbelse voorstelling een belangrijke plaats in. Helaas zijn in Gouda slechts kleine fragmenten bewaard gebleven. Een zeer figuratieve voorstelling is een afbeelding van de Kindermoord van Bethlehem (Mat. 2, vs. 16). Het is een tegelbrede voorstelling waarbij een van de soldaten een kleuter, die op de grond ligt, met een speer doorboort (afb. 4.10). Een tweede soldaat heeft zijn zwaard getrokken en probeert een kind aan het been te ontrukken uit de armen van zijn moeder. De tegel is in paars uitgevoerd. De voorstelling lijkt sterk op een op een tegel uit Rotterdam. Deze is echter in blauw geschilderd en te dateren in de tweede helft van de 17e eeuw (Pluis 1994, afb. 1183). Mogelijk is de Goudse tegel er een kopie van, het is zeker niet dezelfde spons.

Een ander tegelfragment stelt de aankondiging van de geboorte van Johannes de Doper aan Zacharias voor. Zacharias was aangewezen om het reukoffer te brengen in de tempel van Jeruzalem, iets wat een priester slechts een keer in zijn leven overkwam. Hij is afgebeeld met een priesterhoed, een soort imitatie mijter. Aan de rechterkant van het altaar verscheen een engel, op de breuk van de tegel nog net door een hand zichtbaar. Deze zegt dat Elisabet, zijn vrouw, een zoon zal baren, hoewel ze reeds op hoge leeftijd is. Zacharias gelooft het niet en wordt met stomheid geslagen (Lucas 1, vs. 11–15). Een derde fragment, mogelijk van een bijbeltegel afkomstig, is een voorstelling van een staande man. De in blauw geschilderde figuur is opgenomen in een met paars gesprenkeld vierkant. Vermoedelijk is de tegel afkomstig uit Amsterdam.

Ornamentdecors

Naast tegels met een figuratieve voorstelling zijn er tegels die voorzien zijn van een ornament. Zij geven vlakvullend een overweldigend effect. Zo zijn er sterren, voluten, gesprenkelde ruiten en ruiten met eikels. Sommige tegels zijn vlakvullend voorzien van een schildpadmotief. Dit effect werd bereikt door de gevormde tegel in leerharde toestand te voorzien van een laagje witbakkende engobe. Daarop werden mangaan- of ijzerhoudende engobedruppels gespat. Na droging werden de tegels een eerste keer gebakken en vervolgens, als biscuittegel voorzien van een gladmakende laag loodglazuur. Schildpadtegels werden vaak achter het haardvuur aangebracht. Op de donkere tegels viel de roetaanslag niet zo direct op (Pluis 1998). Nauw verwant aan de schildpadtegels zijn gevlamde tegels. In dit geval worden de engobes in verschillende kleuren door elkaar gekamd. Ook deze tegels komen in Gouda voor. Twee tegelfragmenten behoren tot een opvallend tableau. Van dit tableau zijn alleen de poten van een kat bewaard gebleven (afb. 4.11). Het dier zit op een achtergrond van tegels. Dit soort tableau's waren

Afbeelding 4.11 Links, kat, fragment van tegeltableau. Mogelijk Rotterdam, XVIII. Rechts, tegel met gevloeid glazuur.

erg populair en werden gemaakt naar prentvoorbeelden.

4.3.3 Datering, herkomst en vondstomstandigheden

Voor het dateren van wandtegels is een aantal criteria aanwezig. Van veel tegelsoorten is de herkomst bekend en kan een verband gelegd worden met de bouw van het gebouw waarin ze zich bevinden of waaruit ze afkomstig zijn (Pluis 1998, p. 71). Door vergelijking kunnen zo ook tegels uit Gouda worden gedateerd. Voorbeeldenboeken komen voor de tegels uit dit onderzoek slechts een enkele keer naar voren als dateringsmogelijkheid. De tegels zijn over het algemeen in een te late periode vervaardigd. Daarnaast is er een verloop in maat en vooral in de dikte van de tegels. Dit speelt vooral tussen 1570 en 1700. Van 19 mm dikte in 1570 neemt deze af tot ca. 12 mm in de jaren '30 van de 17e eeuw om vervolgens tussen 1640 en 1680 verder te reduceren tot 7 à 8 mm. De polychrome tegels zijn geproduceerd tot ongeveer het midden van de 17e eeuw. Blauwe tegels zijn dan al algemeen, vanaf ongeveer 1620, maar de paarse tegels verschenen eerst. Verder kan ook het voorkomen van hoekpuntjes – tot ongeveer 1865 – en de aard van de hoekversiering, een datering geven.

Het achterhalen van de productiecentra van wandtegels is een minder eenvoudige zaak. Meestal wordt uitgegaan van de veronderstelling dat de regio waar bepaalde tegels veel worden aangetroffen, ook de productieregio zal zijn. Daarvan uitgaande worden tegels met een karakteristiek krulletje, dat vele malen herhaald wordt, Haarlems genoemd. De middellijn en de diagonalen worden bij deze tegel-

soort sterk geaccentueerd. Een tweede groep die een Haarlemse herkomst wordt toegeschreven zijn de ovaaltegels. Deze tegels hebben een ovale omlijsting met horizontaal en verticaal daarop een franse lelie. Als voorstelling is een bloem op een grondje aangebracht. Een belangrijk productiecentrum van wandtegels was Rotterdam. Hier waren zeker veertien tegelbakkerijen werkzaam. De tegels met zee- wezens en die met schepen zijn vaak uit dit productiecentrum afkomstig (Lunsingh Scheurleer 1970). De eerste Goudse tegelbakker kwam eveneens uit deze stad.

4.4 Conclusie

De Goudse tegels geven een overzicht van wat algemeen was in de Nederlanden. Wel is het opvallend dat ze van slechte kwaliteit zijn met veel slordigheden en fouten (afb. ??). Het betreft duidelijk tweede keus tegels. Ook in Gouda moet men dat ervaren hebben want in later jaren zijn veel van de tegels overstuukt.

5 Kleipijpmateriaal

B. Konijnendijk

5.1 Inleiding

5.1.1 Historische ontwikkeling

Na een introductieperiode vanaf circa 1580, waarbij het roken van tabak als gebruik voor het eerst in Europa zijn intrede deed, begon men in Gouda rond 1610 met de lokale productie van de kleipijp (Duco 1987). In de eeuwen die volgden was er vrijwel geen ander middel om tabak mee te roken en de vorm van de kleipijp ontwikkelde zich mee met het tabaksgebruik, verbreding naar sociale klassen en met modeverschijnselen (echter altijd trendvolgend).

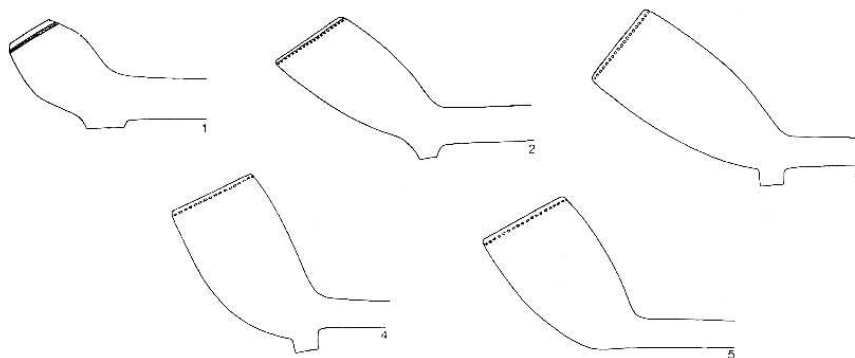
In Gouda was de fabricage van kleipijpen vanaf de 17e eeuw een belangrijke bron van inkomsten. Al vroeg werd de afzetmarkt uitgebreid van lokaal naar regionaal en van landelijk naar internationaal. In beginsel had Gouda dit te danken aan een goede, beschermende wetgeving ten opzichte van concurrentie buiten de stad en de oprichting van een eigen pijpenmakersgilde, en al gauw was de expertise op het gebied van kleivaardigheid niet meer te evenaren. Om deze redenen waren er heel erg veel kleine en grote pijpenmakerijen in de stad aanwezig. Deze bedrijven streefden naast een goede kwaliteit naar een zo hoog mogelijke productie. Een klein percentage van de geproduceerde kleipijpen bleek na het bakken, door verschillende regelmatig voorkomende bakfouten, niet geschikt voor verkoop en het gebakken materiaal was ook niet meer geschikt voor hergebruik. Dit industriële afval werd regelmatig afgevoerd en zowel binnen als buiten de stad gebruikt voor doeleinden als terreinophoging, -versteviging of als drainagelaag.

5.1.2 Kernbegrippen met betrekking tot kleipijpen uit Gouda

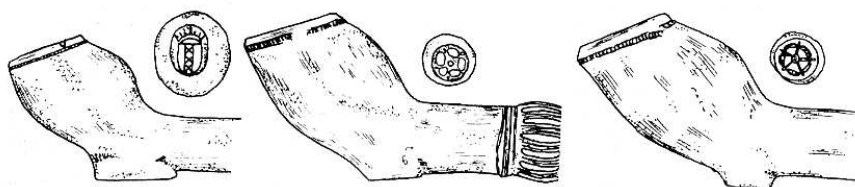
Basisvormen en pijpenmakersmerk

Het uiterlijk van de kleipijp is een afspiegeling van de periode waarin deze is gemaakt. Het is mogelijk gebleken om op basis van deze vorm een kleipijp tot op een paar jaar nauwkeurig te dateren. In de eerste plaats is de ontwikkeling van het uiterlijk van de kleipijp onder te verdelen in vijf hoofdgroepen, zoals weergegeven op afb. 5.1: de dubbelconische kop (1630–1695), trechter kop (1680–1730), ovale kop (1730–1960), kromkop (1730–1960) en rondbodem (1740–1960) (Duco 1987).

Een aanvullend determinatiemiddel, waarmee het tevens mogelijk is een product toe te schrijven aan een bepaalde pijpenmaker, is het makersmerk. Om zich

Afbeelding 5.1 1. Dubbelconische kop, 2. Trechter kop, 3. Ovale kop, 4. Kromkop, 5. Rondbodem. Naar Duco 1987, p. 27.

Afbeelding 5.2 Drie pijpenkoppen uit de eerste helft van de 17e eeuw met makersmerk, gezet op de hiel van de pijp, er bij afgebeeld. Naar Duco 1987, p. 34.

te kunnen differentiëren ten opzichte van de vele concurrenten, plaatste de pijpenmaker een herkenbaar merkstempel op de kop van een pijp. Dit merk was het eigendom van de pijpenmaker en als zodanig had alleen hij het recht dit merk te plaatsen. Met de oprichting van het pijpenmakersgilde in 1660 werd vastgelegd dat iedere pijpenmaker één merk mocht voeren. In 1750 werden dit twee merken (Duco 1987) en na 1855 verviel het recht, waarna de grotere fabrikanten zo veel mogelijk (populaire) merken opkochten. Door uitgebreid onderzoek van D.H. Duco is tegenwoordig goed te achterhalen welke Goudse pijpenmakers gedurende een bepaalde periode hun merk op de pijpen hebben gezet (afb. 5.2)

Differentiatie vanaf de 19e eeuw

Vanaf 1750 ging het met de Goudse kleipijpenindustrie langzaam bergafwaarts. Dat zorgde er voor dat de kleipijp als kwalitatief hoogstaand product verdween. Het aantal pijpenmakerijen nam steeds verder af en concurrentie vanuit het buitenland nam toe. In de 19e eeuw raakte de lange Goudse pijp uit de mode terwijl er een toevloed aan verschillend gevormde korte pijpen, geïnspireerd op de vormen uit het buitenland, ontstond. Deze modellen hadden vaak een specifieke vorm of decoratie, waarnaar het model destijds of later is genoemd. In dit artikel komen de volgende typeringen voor:

- *Overbelaste ovalen pijpen.* De ovale pijp is een traditionele Goudse pijpenvorm, ontwikkeld rond 1740. Het overbelast raken van deze vorm is een verandering die optreedt vanaf het begin van de 19e eeuw. Men probeerde het bekende pijpmodel te behouden en er tegelijkertijd toch meer inhoud aan

te geven. Daardoor werd de ovale vorm boller en stond de kop minder elegant ten opzichte van de steel. De kop lijkt wat voorover te hangen, vandaar de term ‘overbelast’ (Duco 1987).

- *Korte Isabé*. De vorm van deze populaire kleipijp laat zich typeren als een kromkop met een ruime inhoud. De steellengte was gemiddeld niet langer dan 12 centimeter. Dit model is in een aantal variaties gemaakt, zowel glad als gedecoreerd. Op de steel staat vaak de naam van het model, in combinatie met de naam van de pijpenmaker aan de andere zijde van de steel. Ook de naam van de pijpenmaker in combinatie met de productieplaats komt voor en in het geval van reclamadoeleinden staat er de naam van de reclamant en zijn vestigingsplaats op (Duco 2003).
- *Peter Dorni*. Deze pijp heeft zijn vorm en naam te danken aan kleipijpen van Duitse oorsprong. Peter Dorn signeerde zijn pijpen binnen een reliëf op de steel met PETER DORN. I (van bijvoorbeeld Iakob of Johannes). Peter Dorn produceerde deze pijpen in het Westerwaldgebied. De pijpen die in Gouda zijn aantreffen zijn kopieën van deze vorm, nagemaakt door de mees- te fabrikanten wegens toenemende concurrentie uit het Westerwaldgebied. Ze hebben ondanks zijn naam op de steel, die verbasterd is tot Peter Dorni, niets meer met Peter Dorn zelf van doen (Duco 1981).
- *Mosterdlepels en elleboogpijpen*: Pijpen met een korte steel en een eigen, modeltyperende vormgeving.
- *Lobben- en knotsdecoratie*. Regelmatig voorkomende decoratietypen op pijpen. Knotsdecoratie (punten aan de onderkant van de kop en gedeeltelijk op de steel) is 19e eeuwse, een decoratie met lobben komt sinds de 18e eeuw voor (afb. 5.5).
- *Shagpijp modellen*. Pijpen met een kleinere inhoudsmaat die werden gemaakt ten behoeve van het roken van shag, een fijner gesneden tabaksoort die rond 1870 in omloop komt.

5.2 Het kleipijpmateriaal van de Koningshof

5.2.1 Categorieën

Tijdens de eerste fase van de opgraving op de Koningshof zijn veel pijpfragmenten aangetroffen (bijlage 22).¹ Behalve gerookte en net als ander huisafval weggegooidde restanten van kleipijpen, bevonden zich op geringe diepte 19e-eeuwse pijpenstorten. Hierbij zijn behalve de misbakken pijpen soms restanten van pijpenpotten (zie ook hoofdstuk 3), dit zijn potten waarin kleipijpen werden gebakken, gebruikt als ophogings- en drainagelaag (afb. 5.6). Twee grote categorieën kunnen worden onderscheiden: huisafval en industriële pijpenstort.

Huisafval

Gerookte kleipijpfragmenten zijn verhoudingsgewijs weinig opgegraven. Afgaande op de vormgeving van de pijpen zijn ze geproduceerd vanaf circa 1625 tot en met 1900. Deze jaartallen omvatten grofweg de gehele productieperiode van de

¹Het kleipijpmateriaal dat is beschreven in de bijlage is gedetermineerd door drs. J. Schoneveld (ARC bv).

Afbeelding 5.3 'Korte Isabé' met A. V.D. KLEYN op de steel. De keerzijde van de steel vermeldt: 'IN GOUDA' Herkomst: Koningshoflocatie. Foto: B. Konijnendijk

Afbeelding 5.4 Het Peter Dorni model is herkenbaar aan de tekst PETER DORNI op de zijden van de steel. Herkomst: Koningshoflocatie. Foto: B. Konijnendijk

Afbeelding 5.5 Het knotsmodel (1) en het lobbenmodel (2). Herkomst: Koningshoflocatie. Foto: B. Konijnendijk

kleipijp in Gouda. Het merendeel van de opgegraven koppen is echter afkomstig uit de 18e en 19e eeuw en vertonen geen opvallende kenmerken. Het zijn fragmenten van glad afgewerkte kleipijpen van lage en hoge kwaliteit. Het is goed mogelijk dat er in deze eerste fase van het onderzoek vanwege de geringe onderzoeksdiepte weinig lokaties zijn aangetroffen waarop stadsafval terecht is gekomen. Hetzelfde geldt voor de geringe hoeveelheid aangetroffen 17e-eeuwse kleipijpfragmenten.

Industriële pijpenstort

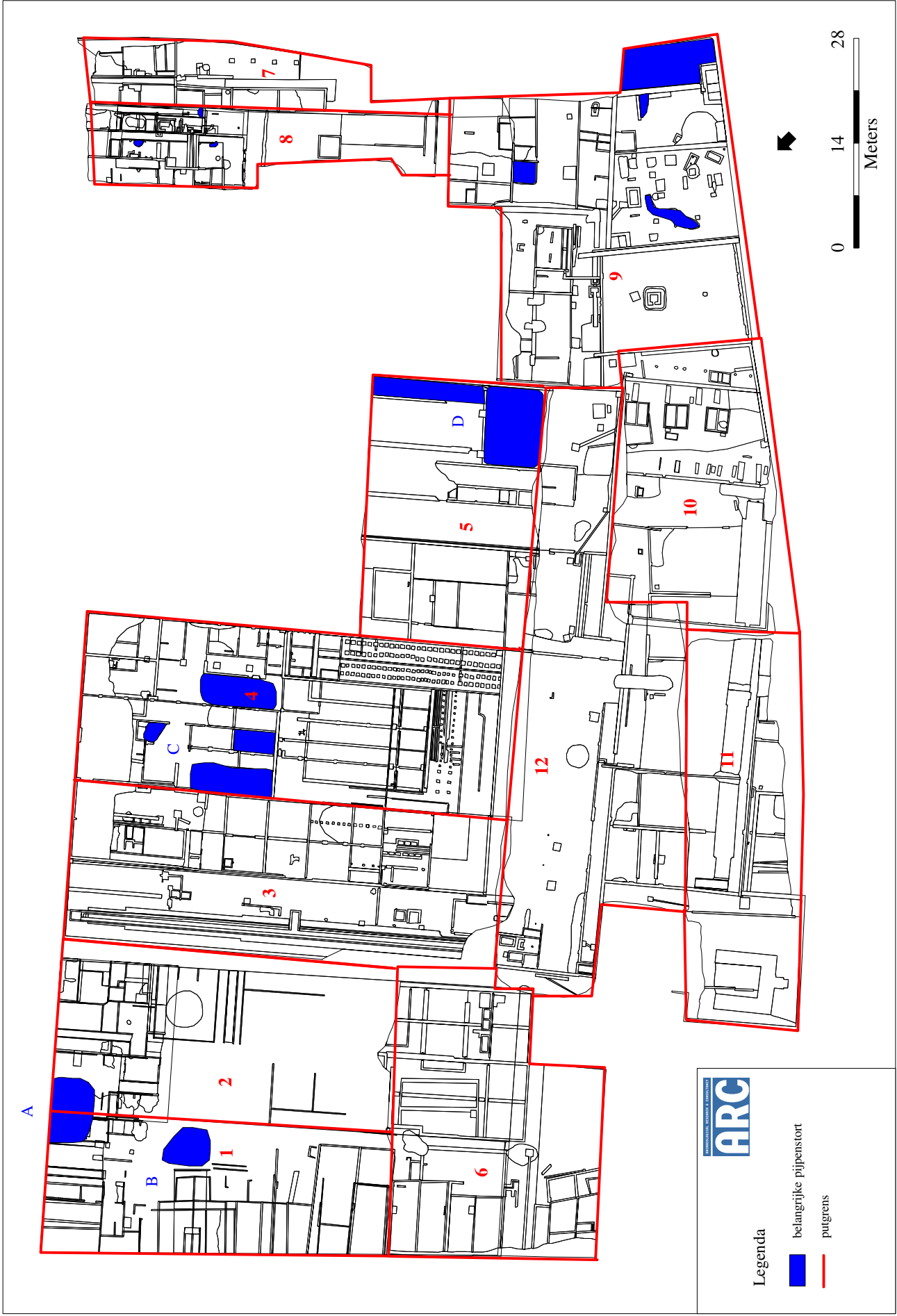
Op grote gedeelten van het terrein en met name daar waar restanten van bebouwing zijn aangetroffen, bevond zich pijpenstort. Het merendeel van dit materiaal laat zich dateren als midden 18e-eeuws tot laat 19e-eeuws. Het 19e-eeuwse materiaal lag geconcentreerd op gebieden vlak achter de bebouwing aan de Verloren Kost en aan de Raam. De storten lijken eerder te zijn gebruikt voor terreinophoging dan voor vloerophoging. Het teruggevonden 18e-eeuwse materiaal daarentegen lag met name op en onder de plavuizen vloeren van de bebouwing aan de Raam. De aard van de storten is erg divers: in sommige gevallen zijn alleen de pijpenresten gestort, in andere gevallen alleen de brokstukken van pijpenpotten. In het merendeel van de gevallen lag het materiaal in verschillende verhoudingen door elkaar. Een enkele keer lijkt zelfs alleen de 'schrobbeles'² te zijn gestort.

De storten zijn afkomstig van diverse pijpenmakers. In geen geval is sprake van verschillende storten van dezelfde pijpenmaker op meerdere plaatsen in het opgegraven gebied. Wel bestaan sommige storten uit zoveel kleipijpfragmenten dat het mogelijk is dat er gedurende een korte periode meermaals door eenzelfde pijpenmaker op dezelfde op dat moment beschikbare lokatie is gestort (afb. 5.7).

²kleikorreltjes waarmee de pijpenpotten ten behoeve van de hitteverdeling werd opgevuld.

Afbeelding 5.6 Reconstructie van een pijpenpot. De hoge aardewerken pot werd aan de buitenkant voor het bakken voorzien van een gemagerde kleilaag ten bate van het bakproces, links op de afbeelding zichtbaar. Bron: Golda

Afbeelding 5.7 Overzicht van de belangrijkste pijpenstorten op de Koningshofflocatie. A= Frans Verzijl (1724–1785), B= Pieter Sibbes (1814–1835) & Firma Jan en Gerrit Prince (1833–1866), C= Johannes Ypelaar (1844–1872), D= Firma Jan Prince en Cie (1864–1897). Kaart: P. Stokkel.

5.2.2 Pijpstorten uit de 18e en 19e eeuw

Firma Jan Prince en Cie

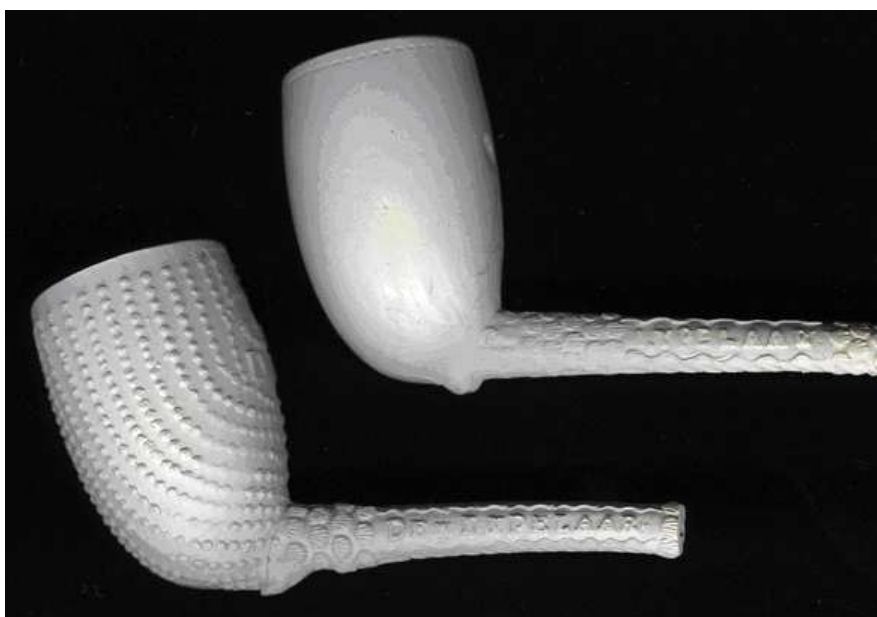
Verreweg de grootste stort, bestaande uit duizenden klei pijpfragmenten, werd aangetroffen aan de zuidzijde van werkput 5. Op basis van de hielmerken is vastgesteld dat de stort van Firma Jan Prince en Cie is geweest. Dit bedrijf was van 1864 tot 1897 in Gouda gevestigd. Vormen van Arie van der Kleijn, die door Firma Jan Prince in 1889 zijn overgenomen, bevonden zich ook in deze stort (afb. 5.3) (Duco 2003).

In totaal zijn op de pijpen 10 verschillende merken gezet, waarvan er zeven in eigendom zijn geweest van Cornelis Jan Prince. Dit zijn 51 gekroond, 39 gekroond, Both, Melkmeid, Leeuw in de Hollandse tuin, Wapen van Den Haag en CK (Duco 2003). De overige merken, 76 gekroond, S gekroond en Krijgsman, worden na 1889 niet meer vermeld. De merken Wapen van Den Haag, 76 gekroond en CK zijn tot 1889 eigendom van Arie van der Kleijn geweest, waardoor het zeer aannemelijk is dat de 76 gekroond bij Firma Jan Prince en Cie terecht is gekomen na overname van de bedrijfsinventaris van Arie van der Kleijn. Het merk wordt vervolgens niet meer officieel geregistreerd. Hetzelfde zou opgaan voor de overige twee merken (S gekroond en Krijgsman). Het merk dat het laatst door Firma Jan en Prince en Cie werd geregistreerd is 39 gekroond (Duco 2003). Het merk was voor die tijd in eigendom van Jan de Gidts. Het merk is bij Firma Jan Prince in gebruik van 1895 tot 1897. Vanwege de korte gebruiksduur van dit merk en de aanwezigheid ervan in de stort is de stortdatum binnen dit tijdvak te plaatsen.

In hoofdzaak zijn vooral overbelaste ovale pijpenkoppen gevonden, in variaties van hoogte, breedte en ketelinhoud. Andere aangetroffen modellen zijn Peter Dorni's, Korte Isabé's en kromkoppen van shagpijp-formaat. In kleine hoeveelheden bevonden zich nog vier modellen van kortsteelpijpen tussen de stort, een mosterdlepelmodel, een elleboogpijp, een pijp met een knotsdecoratie en een pijp met een lobbendecoratie.

Johannes Ijpelaar

Een stort van een andere pijpenmaker, aangetroffen aan de westzijde van werkput 4, is in het aanbod van verschillende modellen geringer dan de hiervoor beschreven stort van Firma Jan Prince en Cie en van een iets vroegere productieperiode. Hier is in de eerste plaats het steelopschrift van Korte Isabé's de reden om het materiaal aan iemand toe te schrijven: DE W.I.YPELAAR. De Weduwe Johannes Ijpelaar (Margaritha de Roos) zet in de periode 1844–1872 het merk DK gekroond (Duco 2003). Dit merk is op de pijpenkoppen in de stort aangetroffen. Een tweede type Korte Isabé komt uit het modellenbestand van haar overleden man, die van 1836 tot 1844 pijpmaker was. De tekst op de steel: I.YPELAAR (Johannes Ijpelaar, is niet aangevuld met DE W, zoals onderstaande foto toont. Ook hier betreft het een stort van voornamelijk glad afgewerkte, ovale pijpen in verschillende maten. Het resterende assortiment bestaat uit Korte Isabé's, Peter Dorni's en kromkoppen van shagpijpformaat. Naast een Korte Isabé met pukkelmotief en het merk DK gekroond als reliëfmerk op de steelzijde van de kop is er geen enkel model met decoratie gevonden. De kwaliteit van de afwerking van de modellen is in vergelijking met de pijpen van Firma Jan Prince en Cie erg matig. Zo zijn de

Afbeelding 5.8 Twee Korte Isabé's met op de stelen de teksten: 'I. YPELAAR' (bovenste pijp) en 'DE W I. YPELAAR' (gepukkelde pijp). Herkomst: Koningshoflocatie. Foto: B. Konijnendijk

Korte Isabé's (afb. 5.8) minder krachtig van vorm, de steel heeft zelden de kromming die de spanning van het model verbeterende, de spoor onderaan de kop is kort, vaak omgeslagen of helemaal afwezig. De tekst op de steel en het reliëfmerk doen onvakkundig uitgevoerd aan.

Overige 19e-eeuwse pijpenstorten

Twee kleinere storten van 19e-eeuwse pijpenmakers die zijn aangetroffen, zijn van Pieter Sibbes (1814–1835) in werkput 1 en van Firma Jan en Gerrit Prince (1833–1865), ook in werkput 1 (Duco 2003). De stort van Pieter Sibbes is de kleinste van de twee. Een honderdtal ovale pijpen zijn gemerkt met de 12 gekroond, het merk dat hij in bovengenoemde periode in eigendom had. Een enkele gevonden steel met zijn naam erop, aangebracht in de stijl van een Peter Dorni pijp, bevond zich tussen de fragmenten. De pijpen van Jan en Gerrit Prince, rond de 500 exemplaren, lagen geconcentreerd op een kleine oppervlakte en waren bijna compleet tot restaurabel ³. Naast het traditionele ovale model bevonden zich in deze stort verschillende modellen van pijpen met een korte tot zeer korte steel, met een kleine ketelinhoud. Deze pijpen zijn voorzien van een eenvoudige lobben- of florale decoratie. Daarnaast komt de Peter Dorni pijp voor en een variant hiervan, waarbij de tekst PETER DORNI is vervangen door J & G PRINCE. Deze tekst is ook regelmatig terug te vinden op stelen van andere modellen.

Pijpenstorten uit de 18e-eeuw

De 18e-eeuwse pijpenstorten die tijdens de eerste fase zijn aangetroffen op de Koningshof zijn gering in aantal en bevonden zich aan de Raam. Het betreft storten

³Een deel van het kleipijpmateriaal dat is beschreven is gedetermineerd door drs. J. Schoneveld, ARC bv.

van een kleine hoeveelheid pijpen. De gevonden pijpen zijn van het ovale model en lopen in maat weinig uiteen. Een uitzondering op deze univormiteit was een stort van Frans Verzijl (1724–1785) op de grens van werkput 1 en 2 aan de Raam. De stort was niet groot, maar leverde wel een grotere vormdiversiteit op. De pijpen zijn gemerkt met De Leeuw in de Hollandse Tuin en L gekroond. In deze stort werd een enkel reliëfmodel gevonden.

5.3 Conclusie

Op basis van de geringe diepte waarop het onderzoek zich heeft geconcentreerd is het niet verwonderlijk dat er met name 19e-eeuwse pijpen zijn gevonden. Dat ouder materiaal wel aanwezig is blijkt uit de hoger gelegen vondstconcentraties aan de Raam. De gerookte klei pijpfragmenten te weinig voor om conclusies aan te kunnen verbinden. Dat in dit gedeelte van de Goudse binnenstad geregeld gebruik is gemaakt van afval uit de pijpenindustrie ter ophoging en drainage is evident. Het materiaal was op dit gebied blijkbaar een goede keuze. Daarin zal zeker hebben meegespeeld dat de pijpenindustrie in het gebied vlakbij en aan de Raam het sterkst vertegenwoordigd is geweest.

Uit de vele (laat-) 19e-eeuwse ovale pijpen die op de Koningshof zijn aange troffen valt af te leiden dat de traditionele Goudse pijp in deze periode toch nog populair was, ondanks de opkomst van de meer bij de nieuwe, snellere levensstijl horende pijpen met een korte steel. De vraag naar deze modellen groeide wel en dat is terug te zien als de storten van Pieter Sibbes, Firma Jan & Gerrit Prince, weduwe Johannes Ypelaar en Firma Jan Prince en Cie chronologisch geplaatst worden. Bij Pieter Sibbes bestaat vrijwel de hele stort nog uit ovale pijpen, bij Jan en Gerrit Prince is al een keuze te maken uit een aantal voorzichtig gedecoreerde pijpen met een korte steel. Pijpen met een plomper uiterlijk, zoals de Korte Isabé, worden pas rond 1850 geïntroduceerd en zijn gevonden in de storten van Johannes Ypelaars weduwe en van Firma Jan Prince en Cie. Binnen deze laatste categorie vallen ook het Lobbenmodel en het Knotsmodel die in dit rapport zijn genoemd.

6 Metaal en sintelfragmenten

S.A. Mulder & C.G. Koopstra

6.1 Inleiding

Tijdens het archeologisch onderzoek zijn in totaal 77 fragmenten van metalen voorwerpen, verdeeld over 21 vondstnummers, geborgen. Enkele vondstnummers bevatten meerdere objecten. In hoofdzaak betreft het fragmenten van ijzeren voorwerpen. Daarnaast is een geringe hoeveelheid objecten van andere metalen of metaallegeringen aangetroffen. Naast metalen voorwerpen zijn 21 sintelfragmenten, verdeeld over 5 vondstnummers, uit de categorie ‘slakmateriaal’ geanalyseerd. Hoewel deze vondstcategorie in veel gevallen metaal-gerelateerd is – in de zin dat ze het bijproduct vormen van metallurgische activiteiten als de productie en/of bewerking van metaal – kan dit niet met zekerheid worden gezegd van de aangetroffen sintels: deze kunnen evenwel het bijproduct vormen van pyrotechnische activiteiten die niet metaal-gerelateerd zijn. Door archeologisch metaalonderzoek kan inzicht worden verkregen in de productie, de bewerking en het gebruik van metaal binnen een archeologische nederzetting. Metaalonderzoek kan hiermee een bijdrage leveren aan het interpreteren van de occupatie- en/of gebruiksgeschiedenis van een archeologische vindplaats. Binnen dit raamwerk zijn de onderzoeksvragen 3, 4 en 8 uit het PvE relevant.

6.2 Werkwijze

De vondsten zijn voorzichtig gewassen en gedroogd. Bij de identificatie van metalen objecten speelt de conservering een belangrijke rol. Metaal vormt een antropogeen gevormde en chemisch instabiele materiaalgroep. Afhankelijk van een aantal variabelen vinden in de bodem chemische reacties plaats. Onder invloed hiervan zullen in niet gecontroleerde omstandigheden metalen voorwerpen van buiten naar binnen worden omgezet in corrosieproducten en op den duur volledig vergaan. De aanwezigheid van corrosieproducten heeft de identificatie van het vondstmateriaal echter niet beïnvloed. Vermeld dient hierbij te worden, dat het vondstmateriaal overwegend voorwerpen uit metaal categorieën bevat die over weinig typologische en diagnostische kenmerken beschikken. Dit heeft het dateren en interpreteren van de objecten wel beïnvloed. Hoewel door middel van het reinigen en conserveren van objecten het corrosieproces kan worden tegengegaan, leent het vondstmateriaal zich niet voor een dergelijke tijd- en kostenintensieve behandeling: er bevinden

zich geen historisch of archeologisch belangwekkende voorwerpen tussen.

6.3 Resultaten

6.3.1 Metalen objecten

Een algemene karakteristiek van het vondstmateriaal is, dat het in hoofdzaak behoort tot de categorieën bouw- en constructiemateriaal en hang- en sluitwerk. De belangrijkste vertegenwoordiger van eerstgenoemde categorie vormen de spijkers (tabel 6.1). In hoofdzaak betreft het (fragmenten van) vierkant gesmede ijzeren spijkers, in de meeste gevallen sterk gecorrodeerd. De spijkers kunnen op basis van afmeting worden onderverdeeld in verschillende groepen, die voor diverse doeleinden zullen zijn gebruikt. Het is aannemelijk dat een groot deel van de spijkervondsten in verband kan worden gebracht met bouw- en constructiewerkzaamheden op de Koningshof. Vanwege de afwezigheid van diagnostische dateringskenmerken en de geringe bruikbaarheid van deze materiaalgroep bij het periodiseren en interpreteren van de vindplaats is het echter niet nodig, specifiek op deze vondstgroep in te gaan.

Andere vondsten uit de categorieën bouw- en constructiemateriaal en hang- en sluitwerk vormen fragmenten van plaatwerk (vnr. 226, 229 en 230), (muur)haken (vnr. 227 en 259) en een fragment van een geheng. Deuren, luiken en ramen worden opgehangen aan omhoog wijzende pinnen, duimen. Hierop draait het geheng, dat bestaat uit een langwerpige stuk ijzer (de scharniervleugel) dat als een koker om de duim is geplaatst en met spijkers aan het draaiende voorwerp is bevestigd. Van de afmeting van het voorwerp kan worden afgeleid dat het onderdeel heeft gevormd van een zware raam- of deurconstructie.

Voorwerpen uit voormalige huisinventarissen zijn in het vondstmateriaal nauwelijks vertegenwoordigd. Een pan, aangetroffen in een vertrek of kamer in werkput 5, heeft tot het kookgerei behoord (vnr. 183). De handvatten met doorboring op de top van het object hebben gediend voor het bevestigen van de pan boven een vuur. In dezelfde werkput, niet ver van de vindplaats van de pan, is een haardplaats aangetroffen (spoor 4). Op basis van vorm en uitvoering kan een datering in de 18e–19e eeuw worden verondersteld. Ook een fragment van een lepel (vnr. 222), aangetroffen bij een muur in werkput 8, is vermoedelijk afkomstig uit de 19e eeuw (Baart et al. 1977). Het steeleinde van de lepel ontbreekt; alleen de bak (puntig ovaal gevormd) en de aanzet van de steel zijn aanwezig. Een merkteken is op het aangetroffen deel van de lepel niet aanwezig.

Tot de categorie personalia hoort een verzilverd of verchroomd tinnen flesje met decoratie (vnr. 226), gevonden in een stenen waterput in werkput 8. Vermoedelijk betreft het een parfumsflesje, dat als afval in de waterput terecht is gekomen. Tevens is een klein, eenvoudig ijzeren gespje geborgen (vnr. 225). Mogelijk heeft het exemplaar onderdeel uitgemaakt van paardentuig. Dit geldt zeker voor een dik, symmetrisch hoefijzer (vnr. 148). Op basis van vorm en symmetrie, de omgevouwen bovenzijde en de aanwezigheid van een zestal verbogen lange en dunne hoefnagels kan het exemplaar in de 19e of 20e eeuw worden geplaatst. Het hoefijzer is afkomstig uit het riool van werkput 3 (spoor 56). In werkput 9 werd ter hoogte van de oven van een ijzergieterij (spoor 16 en 17) een kuiltje met een assemblage

vnr.	put	vlak	spoor	gewicht (gr)	lengte (mm)	breedte (mm)	materiaal	omschrijving	datering
136	3	1	12	21,4	59,3	28,1	ijzer	fragment spijker	Nieuwe Tijd
136	3	1	12	5,6	36,3	9,4	ijzer	fragment spijker	Nieuwe Tijd
142	3	1	37	11,8	74,5	8,5	ijzer	spijker	Nieuwe Tijd
142	3	1	37	16,4	44,5	13,1	ijzer	spijker	Nieuwe Tijd
147	3	1	69	16,6	73,3	10,0	ijzer	l-vormige staaf	Nieuwe Tijd
148	3	1	56	693,5	175,0	29,3	ijzer	hoefijzer	19e–20e eeuw
168	3	1	90	33,8	99,3	10,8	ijzer	spijker	Nieuwe Tijd
168	3	1	90	17,1	64,0	8,8	ijzer	fragment spijker	Nieuwe Tijd
169	3	1	108	8,5	61,7	8,5	ijzer	fragment spijker	Nieuwe Tijd
183	5	1	13	3500,0	–	320,0	ijzer	pan met handvaten	18e–19e eeuw
188	5	1	40	255,1	205,0	27,0	ijzer	fragment haak	Nieuwe Tijd
196	8	1	31	14,0	100,1	6,3	ijzer	spijker	Nieuwe Tijd
207	7	1	18	144,3	190,0	40,0	ijzer	fragment geheng	Nieuwe Tijd
219	5	1	34	1,5	35,1	6,7	ijzer	fragment spijker	Nieuwe Tijd
222	8	1	92	10,4	85,5	33,3	tin	lepel (bak + fragment steel)	19e eeuw
223	7	1	41	27,1	117,3	15,0	ijzer	spijker	Nieuwe Tijd
223	7	1	41	29,8	100,3	12,8	ijzer	spijker	Nieuwe Tijd
225	8	1	40	29,0	–	–	ijzer	vijf (fragmenten) spijkers	Nieuwe Tijd
225	8	1	40	2,3	–	–	ijzer	fragmenten ijzerdraad	20e eeuw
225	8	1	40	13,6	42,1	23,2	ijzer	gespje	18e–19e eeuw
225	8	1	40	6,9	33,5	27,0	linoleum	o-vormige platte ringen (2)	20e eeuw
226	8	1	21	138,8	–	–	ijzer	(fragmenten van) 24 spijkers	Nieuw(st)e Tijd
226	8	1	21	1,4	–	–	ijzer	fragmenten ijzerdraad	Nieuwste Tijd
226	8	1	21	368,3	305,0	–	brons	onderdeel gaslamp	19e–20e eeuw
226	8	1	21	41,0	50,0	–	brons	knop (lengte 50 mm)	18e–20e eeuw
226	8	1	21	29,0	57,1	34,2	tin	(parfum)flesje	18e–19e eeuw
226	8	1	21	5,1	–	–	ijzer	fragmenten zaagje	Nieuwe Tijd
226	8	1	21	35,5	–	–	ijzer	indetermineerbaar	Nieuwe Tijd
226	8	1	21	1253,8	450,0	26,2	lood	fragment waterleiding	Nieuwste Tijd
226	8	1	21	346,9	450,0	15,5	ijzer	onderdeel standaard (?)	Nieuwe Tijd
226	8	1	21	585,5	300,0	–	ijzer	indetermineerbaar	Nieuwe Tijd
226	8	1	21	3,0	76,9	13,9	ijzer	plaatfragmentje	Nieuwe Tijd
226	8	1	21	0,7	38,7	6,5	ijzer	plaatfragmentje	Nieuwe Tijd
226	8	1	21	13,0	71,5	16,1	ijzer	fragment holle ronde staaf	Nieuwe Tijd
226	8	1	21	22,2	175,0	4,0	ijzer	fragment dik ijzerdraad	Nieuwe Tijd
227	8	1	17	47,6	250,0	7,5	ijzer	haak en vijf spijkerfragmenten	Nieuwe Tijd
229	7	1	17	379,9	–	–	ijzer	fragmenten schacht voorwerp	Nieuwe Tijd
229	7	1	17	50,9	–	–	ijzer	fragment plaatwerk	Nieuwe Tijd
229	7	1	17	3,9	47,0	5,5	ijzer	fragment spijker	Nieuwe Tijd
229	7	1	17	6,6	112,5	3,0	ijzer	fragment spijker	Nieuwe Tijd
230	7	1	40	72,2	222,0	42,0	ijzer	dunne plaatwerk	Nieuwe Tijd
232	9	1	13	2488,5	–	–	ijzer	assemblage verbrand materiaal	Nieuwe Tijd
247	10	1	75	43,0	74,5	21,5	ijzer	beugel	Nieuwe Tijd
259	12	1	58	91,9	113,9	17,0	ijzer	(muur)haak	Nieuwe Tijd

Tabel 6.1 Metaalvondsten.

vnr.	put	vlak	spoor	gewicht (gr.)	omschrijving
140	3	511	1011	4,4	twee poreuze sintelfragmenten
162	3	1	42	78,2	drie sintelfragmenten
166	3	1	75	9,9	verglaasd sintelfragment
219	5	1	34	30,2	elf verglaasde sintelfragmenten
225	8	1	40	46,3	vier sintelfragmenten, waarvan één verglaasd

Tabel 6.2 Sintelfragmenten.

aan verbrand materiaal aangetroffen (spoor 13). Tussen het materiaal bevond zich onder meer slakmateriaal dat gekoppeld kan worden aan het productieproces van de ijzergieterij.

6.3.2 Slakmateriaal

Bij het archeologisch onderzoek is een geringe hoeveelheid als ‘slakmateriaal’ omschreven objecten geborgen (tabel 6.2). Het betreft in totaal 21 fragmenten, verdeeld over een vijftal vondstnummers. De voorwerpen vormen echter geen slakken, maar lichte en poreuze sintelfragmenten, waarvan alleen kan worden gesteld dat ze het residu vormen van pyrotechnische activiteiten (verhittingsprocessen) op de vindplaats. De sterk versinterde en verglaasde toestand van een aantal fragmenten duidt op een hoge temperatuur op het moment van ontstaan.

Uit (cultuur)historisch onderzoek is naar voren gekomen dat de Koningshof van de 17e–19e eeuw een concentratie aan pottenbakkers en pijpenmakers heeft gehuisvest. Het zuidelijke gebied langs de Vest wordt met de komst van de aardewerkindustrie in de 19e eeuw in snel tempo bebouwd met een plateelfabriek, alsmede locaties voor de productie van aardewerk, pijpen en een broodfabriek. In deze periode wordt het noordelijke gebied langs de Raam tevens overbouwd.¹ Het is niet mogelijk de sintelfragmenten in verband te brengen met specifieke industriële activiteiten op de Koningshof. Reden hiervoor is de geringe hoeveelheid vondstmateriaal en, hiermee samenhangend, het ontbreken van de mogelijkheid patronen in de ruimtelijke verspreiding te kunnen achterhalen. De sterke verspreiding van de fragmenten en de weinig specifieke aard van de contexten waar ze uit stammen bemoeilijkt derhalve een archeologische interpretatie. Een verband met de productie van pijpen of aardewerk kan echter worden uitgesloten; hierbij worden dergelijke resten niet geproduceerd.²

6.4 Conclusie

Op deze plaats zal worden getracht de in de inleiding geformuleerde onderzoeksvragen te beantwoorden.

¹Informatie ontleend aan B. Silkens, ARC evaluatierapport 2005-E26: ‘Een archeologische begeleiding op locatie Koningshof te Gouda, gemeente Gouda (Z.-H.)’.

²Mondelinge mededelingen drs. J. Schoneveld en mw. drs. A. Ufkes.

3 *In welke periode of periodes heeft bewoning of gebruik van de locatie plaatsgevonden?*

De tijdens het archeologische onderzoek geborgen metalen voorwerpen zijn alle afkomstig uit de Nieuwe Tijd. Hoewel de meerderheid van de objecten tot categorieën behoort die in de loop der eeuwen weinig typologische veranderingen hebben ondergaan, lijkt een 17e–19e eeuwse datering zeer aannemelijk. Het vondstmateriaal houdt verband met de uit deze periode aangetroffen vloer- en funderingsresten of zal deel hebben uitgemaakt van de ophogingspakketten uit de 19e en 20e eeuw, die zich op en tussen de vloeren en funderingen bevonden. Het vondstmateriaal biedt echter te weinig archeologisch potentieel om hier uitgebreid op de specifieke relatie object-context in te gaan. Het betreft in hoofdzaak objecten uit de categorieën bouw- en constructiemateriaal en hang- en sluitwerk.

4 *Is het mogelijk om een uitspraak te doen over de (huishoudelijke of industriële) activiteiten die hier plaatsvonden?*

In het vondstmateriaal bevindt zich slechts een zeer gering aantal voorwerpen dat in verband kan worden gebracht met huishoudelijke activiteiten. Direct bewijs hiervoor levert de vondst van een ijzeren pan in een ruimte waarin tevens een haardplaats is aangetroffen (werkput 5, spoor 13). Wellicht bevindt de pan zich nog in dezelfde ruimte waarin hij gebruikt is. Dit geldt niet voor een parfumflesje dat vermoedelijk als afval secundair in een waterput terecht is gekomen. Mogelijk bewijs voor industriële activiteiten levert een geringe hoeveelheid sintelfragmenten, die het residu vormen van (aanzienlijke) verhittingsprocessen. Het is echter niet mogelijk aan de hand van deze fragmenten te achterhalen, als gevolg waarvan ze ontstaan zijn.

8 *Is het mogelijk om op basis van het vondstmateriaal of anderszins een indicatie te geven van de sociale klasse waartoe de bewoner(s) en/of gebruiker(s) behoorde(n)?*

Nee. Zoals uit het bovenstaande reeds meermalen naar voren is gekomen, omvat het vondstmateriaal in hoofdzaak (fragmenten van) voorwerpen die gebruikt zijn bij de aanleg van bebouwing op de Koningshof (bouw- en constructiemateriaal, hang- en sluitwerk). Hieraan kan geen informatie met betrekking tot de sociale gesteldheid van bewoner(s) en/of gebruiker(s) van de Koningshof worden ontleend. Dit geldt ook voor het tinnen (parfum)flesje dat tot een veel voorkomend en weinig kostbaar type behoort.

7 Conclusie

B. Silkens

In dit hoofdstuk zullen de in paragraaf 1.4 genoemde vragen uit het PvE worden beantwoord.

1. Wat is de kwaliteit van de vindplaats, gelet op de criteria gaafheid, conservering, zeldzaamheid, informatiewaarde en ensemblewaarde?

Tijdens de archeologische begeleiding werd gewerkt met een vooraf bepaald Archeologisch Peil, waarbij enkel de bovenste 50 cm van de bodem werd ontgraven. Deze methode sluit de mogelijkheid van stratigrafisch onderzoek uit. Ook legt de gekozen strategie van een archeologische bouwbegeleiding een groot aantal beperkingen op, waardoor het moeilijk wordt om op deze vraag een sluitend antwoord te geven. De keuze voor een Archeologisch Peil, waarbij de bovenste 50 cm van de bodem door recente werkzaamheden aangetast is, bleek voor een groot deel van het terrein te kloppen. In dit pakket werden voornamelijk de meest recente periodes aangetroffen. Aangezien een groot deel van de laat 19e - 20e-eeuwse structuren bovengronds gesloopt zijn net voor de aanvang van de werken, bestaat over de gaafheid en conservering van de funderingen uiteraard weinig twijfel.

Het merendeel van de gedocumenteerde funderingen kon worden gekoppeld aan N.V. Koninklijke Plaatelbakkerij Zuid-Holland. Hoewel deze fabriek tot het meest recente verleden behoort, vertegenwoordigt de fabriek als ensemble toch een belangrijk onderdeel van het industrieel erfgoed van Nederland. Deze plaatelbakkerij was gedurende meer dan een halve eeuw immers een toonaangevende speler in de Goudse en Nederlandse aardewerkindustrie en vormt daardoor een belangrijke bron voor de studie van zowel de industrialisatie op de Koningshof als de aardewerknijverheid in zijn geheel.

Wat de 18e-eeuwse en 19e-eeuwse niveaus betreft kan de conservering, op de plaatsen waar de laat 19e–20e-eeuwse funderingen geen (grote) verstoringen hebben gehad, erg goed genoemd worden. Vloeren, haarden en muurwerk zijn zeer goed bewaard en decoratieve elementen zoals muurtegels waren vaak *in situ* te documenteren. Ook organisch materiaal is door de hoge grondwaterstand bijzonder goed geconserveerd, getuige de twee houten tonnen die in werkput 7 aan het licht zijn gekomen. In combinatie met historische bronnen, zoals kadasterkaarten en achiefdocumenten, konden de archeologische gegevens helpen deze periode, voorafgaand aan de ingrijpende veranderingen tijdens de industrialisatie, in kaart te brengen.

Door zijn locatie net binnen de stadswallen vormt de Koningshoflocatie ook een bijzonder interessant onderzoeksgebied voor de oudere periodes. Op basis van

historische bronnen en kaartmateriaal kon in deze vrij lege zone de aanwezigheid van twee molens, schuttersdoelen en een lijnbaan op het achterterrein aangetoond worden. Hieruit kan worden geconcludeerd dat deze onbebouwde zones langs de stadsmuur toch een belangrijke functie voor diverse activiteiten vervulden. De verwachting is dat de oudere, dieper gelegen lagen zeer goed zijn geconserveerd.

Naast de hoge grondwaterstand, die een uitstekende conservering van organisch materiaal garandeert, heeft ook het voortdurend ophogen van het terrein door het wegzakken van funderingen door de tijd heen een dik beschermend pakket voor deze oudere niveaus gevormd. Enkel het gebruik van heipalen kan deze niveaus lokaal hebben aangetast. Het meest opvallende voorbeeld van de goede conservering is de vondst van drie funderingsvoeten van de 16e-eeuwse standerdmolen 'De Croot'. Ondanks het feit dat deze zich stratigrafisch op een zeer hoog niveau bevonden, hebben recente werkzaamheden de funderingen toch gespaard. De locatie van de molen kon op die manier exact worden bepaald, waardoor de indeling en organisatie van de Koningshoflocatie beter in kaart kon worden gebracht. Aangezien er geen verstoringen onder het Archeologisch Peil plaats vinden, blijft het grootste deel van deze archeologische resten in principe *in situ* bewaard.

2. In hoeverre kloppen de verwachtingen van het eerder uitgevoerde cultuurhistorische onderzoek van BAAC met de aangetroffen archeologische waarden?

De tijdens het onderzoek aangetroffen archeologische waarden laten vooral een vergelijking met de meest recente periodes toe. Het onderzoek van BAAC focust voornamelijk op de aanwezigheid van de Plateelbakkerij Zuid-Holland die het grootste deel van de Koningshoflocatie in beslag nam. Dit beeld is bevestigd tijdens het archeologische onderzoek. De funderingen van de plateelfabriek werden in alle werkputten aangetroffen en hebben de ondergrond doorgaans tot circa 0,50 tot 1,00 m -mv verstoord.

Lokaal werd vastgesteld dat het bodemarchief door het gebruik van heipalen tot onbepaalde diepte werd vernietigd. Deze funderingsmethode werd bij de bouw van de plateelfabriek op meerdere plaatsen toegepast. Het BAAC-rapport stipt ook de aanwezigheid van twee smalle stegen met bewoning aan, waarvan er tijdens het onderzoek één, de Messenmakerssteeg, deels gedocumenteerd kon worden. De andere steeg, de Kandeelsteeg, werd deels al gedocumenteerd tijdens het onderzoek van Silkens (2005) in zone A, maar werd door de bouw van de grote tunneloven in zone B grotendeels vernietigd en kon tijdens dit onderzoek niet worden gedocumenteerd.

Verder stipt BAAC kort de aanwezigheid van twee molens, een lijnbaan en schuttersdoelen aan. Van deze laatste twee konden, voornamelijk door de beperkingen van het Archeologisch Peil, geen sporen worden teruggevonden, maar van de standerdmolen 'De Croot' werden drie van de vier funderingsvoeten gedocumenteerd. De andere molen, 'De Korenbloem', bevindt zich in een zone die tijdens deze fase niet werd onderzocht.

3. In welke periode of periodes heeft bewoning of gebruik van de locatie plaatsgevonden?

Het merendeel van de aangetroffen structuren valt te koppelen aan de Plateelfabriek Zuid-Holland, waarvan de gebouwen de hele 20e eeuw het uitzicht van de Koningshoflocatie hebben bepaald. De meeste huizen uit de daaraan voorafgaande

periode werden door de uitbreiding van de plateelfabriek begin 20e eeuw gesloopt en geïncorporeerd in de fabriek. In de meeste werkputten werden onder de niveaus van de plateelfabriek enkel ophogingspakketten aangetroffen, waarvan het merendeel te koppelen is aan de 18e en 19e eeuw. Lokaal echter, voornamelijk op de hoek van de Raam en de Vlamingstraat, konden nog restanten van 18e–19e-eeuwse huizen worden gedocumenteerd. De dieperliggende oudere structuren werden door de beperkingen van het Archeologisch Peil niet geraakt, met uitzondering van lokale, laat 16e–17e eeuwse opspit en de funderingsvoeten van de 16e-eeuwse stander-molen ‘De Croot’.

4. Is het mogelijk om een uitspraak te doen over de (huishoudelijke of industriële) activiteiten die hier plaatsvonden?

De Koningshoflocatie vertegenwoordigde reeds vanaf de 16e eeuw een belangrijke nijverheidszone in Gouda, met name voor de klei- en aardewerkindustrie en de potten- en tegelbakkerij en in mindere mate de kleingarenspinnerij. Dit wordt, naast historische bronnen, aangetoond door de vondst van dakpannen en grote aardewerkfragmenten die secundair gebruikt zijn als oventegels, misbaksels van wit- en roodbakkend aardewerk, fragmenten van pijpenpotten alsook diverse pijpenstorten van verschillende pijpenmakers.

Voor de kleingarenspinnerij werden lijnbanen gebruikt, waarvan er zich één op de Koningshoflocatie moet hebben bevonden. Deze lijnbaan werd tijdens de archeologische begeleiding niet aangetroffen. Verder bevonden zich langs de Vest twee korenmolens, ‘De Korenbloem’ en ‘De Croot’, waarvan de laatste in deze fase al kon worden gedocumenteerd. In deze vroege fase lijkt op basis van historisch kaartmateriaal enkel de zone langs de Raam en de noordelijke zone van de huidige Vlamingstraat en de Verloren Kost bewoond.

In de loop van de 19e eeuw kende de industrie een terugval, maar begin 20e eeuw gaf de Koningshof weer de toon aan door de aanwezigheid van de Koninklijke Plateelbakkerij Zuid-Holland. Uit archiefgegevens is voor de periode 1888–heden een gedetailleerd beeld van de bewoning op het plangebied op te maken, waaruit blijkt dat het merendeel van de bewoners actief was in één of andere nijverheid. Ook in deze periode voeren pottenbakkers, pijpenmakers en touwspinners/slaggers daarbij de boventoon (zie vraag B7).

5. Is het mogelijk een uitspraak te doen over percelering en eventuele veranderingen hierin in de loop van de tijd?

Gezien de beperkingen van het Archeologisch Peil was het niet mogelijk een degelijk beeld te vormen van de stratigrafie en de opdeling van het terrein. Wel werd de pre-industriële noord-zuid opdeling van het terrein, met drukke bewoning langs de Raam, Verlorenkost en Vlamingstraat en een relatief open binnenterrein opgedeeld door zijltjes, bevestigd.

6. Zijn er op de locatie (sporen van) beerputten?

Er werden tijdens de begeleiding van de sloopwerkzaamheden twee houten watertonnen gevonden die echter nooit gebruikt zijn als beerput, maar wel als mogelijk primitief waterzuiveringssysteem. Verder werden geen sporen van eventuele beerputten aangetroffen. Mogelijk werd de functie van beerputten deels ondervangen door een systeem van zijltjes op het terrein, waarin tot eind 19e eeuw afvalwater geloosd kon worden (Denslagen 2001c, pp. 384–385).

7. *Is het mogelijk een uitspraak te doen over de specifieke bewoner(s) en/of gebruiker(s) van de locatie, gekoppeld aan de bewoningsniveaus?*

Dit is enkel mogelijk voor de meest recente periode, als er een gedetailleerde adreslijst met namen en beroepen van de bewoners wordt opgemaakt. In het Streekarchief Midden-Holland beschikt men over deze gegevens voor de periode 1888–heden. Dhr. Pieter Mensert van Golda analyseerde deze gegevens en stelde een zeer gedetailleerd overzicht op van de verschillende bewoners en hun beroep, geïnventariseerd per huisnummer en per jaar. Zo vinden we voor de Messenmakerssteeg in 1888 een groot aantal ambachtslieden, waaronder mandenmakers, touwspinners en -slagers, arbeiders, pottenbakkers en pijpenmakers terug. Op basis van de namen zou kunnen worden verondersteld dat er meerdere gezinnen van éénzelfde familie naast elkaar hebben gewoond. De drie voornaamste families zijn Van der Kleij, Van de Heuvel en Van Loon (S.N. 1888, p. 41). Twaalf jaar later, na de vestiging van de Plateefabriek Zuid-Holland, bestaat de beroepsbevolking in de steeg nog bijna uitsluitend uit arbeiders (S.N. 1900, pp. 66–69). In de archieven van 1920 is geen sprake meer van de Messenmakerssteeg en heeft een groot deel van de bewoners van de omliggende straten een taak binnen de aardewerkindustrie (S.N. 1920/21, pp. 64–69 & 80–83).

8. *Is het mogelijk om op basis van het vondstmateriaal of anderszins een indicatie te geven van de sociale klasse waartoe de bewoner(s) en/of gebruiker(s) behoorde(n)?*

Ook hier is het enkel mogelijk om op basis van historische bronnen een uitspraak te doen voor de meest recente periode. De hierboven vermelde bronnen geven aan dat de bewoners en gebruikers voornamelijk ambachtslieden waren en zeer waarschijnlijk tot een lage sociale klasse behoorden. Dit wordt eveneens gesuggereerd door de aangetroffen huisplattegronden, die door hun beperkte omvang geen blijk geven van een goeud leven. Op basis van de geringe hoeveelheid geanalyseerd aardewerk is het echter niet mogelijk hierover definitieve uitspraken te doen. Het aangetroffen tegelmateriaal bestaat voornamelijk uit secundair gebruikte 17e-eeuwse tegels van slechte kwaliteit (tweede keus), wat ook wijst op een minder goeude bewonersklasse.

9. *Zijn er eventuele aanbevelingen voor nader onderzoek op deze locatie voor de (verre) toekomst mogelijk?*

Zoals reeds vermeld lijkt de conserveringstoestand van de dieperliggende archeologische structuren, zowel door afdekking met ophogingspakketten als de hoge grondwaterstand, zeer goed te zijn. Tijdens het archeologisch onderzoek werd getracht, mede door het werken met een Archeologisch Peil, de schade aan het bodemarchief tot een minimum te beperken. Omdat de woningbouw op deze locatie reeds is ingepland, zal het van groot belang zijn het heipalenplan dat voor de bouw hiervan noodzakelijk is, zo beperkt mogelijk te houden en zoveel mogelijk af te stemmen op de aangetroffen en te verwachten structuren. Tijdens het onderzoek is gebleken dat één heipaal op zich slechts een minimale lokale verstoring teweeg brengt (de diameter van de paal), wat een ruime documentatie van het bodemarchief niet in het gedrang hoeft te brengen. Het gebruik van meerdere palen in een dicht grid vormt echter wel een ernstig probleem. Niet alleen moet hierbij rekening worden gehouden met de rechtstreekse schade die wordt toegebracht aan het

bodemarchief, maar ook met het feit dat archeologische documentatie (aanleg en tekenen vlakken) door de palen vrijwel onmogelijk wordt gemaakt. Voor de aanpak op de Koningshof werd om die reden het aantal heipalen verminderd door het gebruik van zwaardere en dikkere heipalen dan in eerste instantie door de aannemer was gepland. Ook werd getracht deze zoveel mogelijk in ruimte te concentreren zodat grote zones van het terrein gevrijwaard zouden blijven voor toekomstig archeologisch onderzoek.

10. Is het op basis van de ervaringen met deze locatie mogelijk aanbevelingen te doen voor onderzoek op gelijksoortige locaties elders in de binnenstad van Gouda?

Archeologisch onderzoek in de vorm van een bouwbegeleiding en een vooraf bepaald Archeologisch Peil is in de binnenstad van Gouda voor de eerste keer op grotere schaal toegepast op de Koningshoflocatie. In het verleden werd doorgaans geopteerd voor het opgraven van (een selectie van) het terrein.

Beide methodes hebben voor- en nadelen. Voor een terrein als de Koningshof, dat met 15.000 m² een aanzienlijke zone van hoge archeologische waarde vertegenwoordigt in de Goudse binnenstad, is het maken van een selectie erg moeilijk en opgraven zal, gezien de complexe stratigrafie en goede conservering, hoge kosten met zich meebrengen. De archeologische begeleiding op de Koningshof heeft aangetoond dat tijdens het werken met een Archeologisch Peil in het veld weinig archeologische informatie verloren gaat. Bovendien moeten bijkomende maatregelen, zoals het ophogen van het terrein en het gebruik maken van bestaande leidingtracés, de kans op verstoring zoveel mogelijk beperken. Voor een gedetailleerd overzicht van deze maatregelen kan verwezen worden naar het artikel van M.J. Groenendijk in de nieuwsbrief Monumentenzorg en Archeologie.¹

In Gouda is het door de hoge waterstand onmogelijk te bouwen zonder heipalen. Uit opgravingsgegevens op andere locaties in Gouda is gebleken dat de heipaal op zich slechts een beperkte verstoring te weeg brengt, maar dat een concentratie palen een opgraving zo goed als onmogelijk maakt. Om hierop in te spelen werd op de Koningshof het oorspronkelijke heipalenplan sterk ingeperkt en werd gepoogd zoveel mogelijk afstand tussen de palenrijen te houden. In totaal zou daarbij maximaal 3% van het plangebied rechtstreeks worden aangetast. Ook zal onder begeleiding voorgeheid worden, om bij eventuele muurresten kleine aanpassingen te kunnen maken.

Het merendeel van de tijdens de archeologische begeleiding aangetroffen structuren boven de grens van 50 cm -mv bleek recent of in het verleden reeds te zijn verstoord. Ze konden globaal gedocumenteerd worden tijdens de begeleiding en alles onder het Archeologisch Peil bleef *in situ* bewaard. Wel moet worden opgemerkt dat zich in enkele zones oudere structuren boven het peil bevonden, ondermeer molen 'De Croot' en de bewoning langs de Raam, en dat stratigrafisch onderzoek hierbij nauwelijks mogelijk was. Wetenschappelijke informatie kan op die manier toch verloren gaan en het is dan ook belangrijk binnen deze aanpak de ruimte te laten om op deze onverwachte situaties in te spelen.

De aanpak van de Koningshoflocatie in zijn geheel vormt een goed voorbeeld

¹Groenendijk, M.J. 2006: Koningshof, een archeologievriendelijke aanpak. In: Nieuwsbrief Monumentenzorg en Archeologie nr. 27.

van een positief beleid met amateur- en professionele archeologie, milieu, sloop en bouw, waarbij naar ieders tevredenheid kon worden gewerkt. Eenzelfde geïntegreerde aanpak voor andere gelijksoortige locaties in de binnenstad van Gouda is dan ook ten zeerste aan te bevelen.

Literatuur

- Akkerman, C.J.W., 2001. De verdedigingswerken. In: W. Denslagen (red.), *Gouda. De Nederlandse monumenten van geschiedenis en kunst. Deel 1. Middeleeuwen*. Zwolle, pp. 83–97.
- Baart, J. et al., 1977. *Opgravingen in Amsterdam. 20 jaar stadskernonderzoek*. Amsterdam.
- Bartels, M., 1999. *Steden in Scherven. Vondsten uit beerputten in Deventer, Dordrecht, Nijmegen en Tiel (1250–1900)*. Amersfoort/Zwolle.
- Benders, M., 1983. *N.V. Plateelbakkerij Zuid-Holland, voorheen E. Estie & Co.* Utrecht (doctoraalscriptie).
- Bennis, J., 1992. *Werken op de plateelbakkerij Zuid-Holland: 1925–1945*. Hogeschool Holland Diemen (doctoraalscriptie).
- Berendsen, A., 1965. *Elseviers Tegelboek. Een internationaal overzicht van de tegel door de eeuwen heen*. Amsterdam/Brussel.
- Berge, H. van den, A.J. Gierveld, F. Mayenburg & L. den Toom, 2002. 'De Swaen'. *Geschiedenis en productie van een Goudse plateelbakkerij uit de zeventiende eeuw*. Gouda. Uitgave bij tentoonstelling 'Typisch Gouds. Tegels uit de Gouden Eeuw'.
- Berg, B. van den & H.J. Sprokholt, 2002a. Hoofdstuk 8. Begrensd door muren en wallen. In: P.H.A.M. Abels et al. (red.), *Duizend jaar Gouda. Een stadsgeschiedenis*. Hilversum, pp. 275–295. Historische Vereniging Die Goude. Dertigste verzameling. Bijdragen.
- Berg, B. van den & H. J. Sprokholt, 2002b. Hoofdstuk 15. De grenzen overschreden. In: P.H.A.M. Abels et al. (red.), *Duizend jaar Gouda. Een stadsgeschiedenis*. Hilversum, pp. 495–524. Historische Vereniging Die Goude. Dertigste verzameling. Bijdragen.
- Bitter, P., 1995. *Geworteld in de bodem. Archeologisch en historisch onderzoek van een pottenbakkerij bij de Wortelsteeg in Alkmaar*. Zwolle (Publicaties over de Alkmaarse Monumentenzorg en Archeologie I).
- Brakel, K. van, J.H. Branolte & F. Visser, 2005. Kunstaardewerk in crisistijd. De ontwerpen van Fons Decker en Eta Lempke voor Plateelbakkerij Zuid-Holland. *Vormen uit vuur. Mededelingenblad Nederlandse vereniging van vrienden ceramiek en glas* 190, jaargang 2005/1, pp. 17–24.
- Brendel, C., A. van der Leest & H. Stam, 2005. *Grote Historische topografische Atlas ± 1905, Zuid-Holland, schaal 1:25.000*. Tilburg.
- Broeke, J. ten, A. van Sabben & R. Woudenberg, 2000. *Antieke tegels. Antique tiles. Carreaux anciens*. Oud-Beijerland.
- Denslagen, W., 2001a. Bijzondere gebouwen. In: W. Denslagen (red.), *Gouda. De Nederlandse monumenten van geschiedenis en kunst. Deel 1. Middeleeuwen*. Zwolle, pp. 212–232 (De Nederlandse monumenten van geschiedenis en kunst).

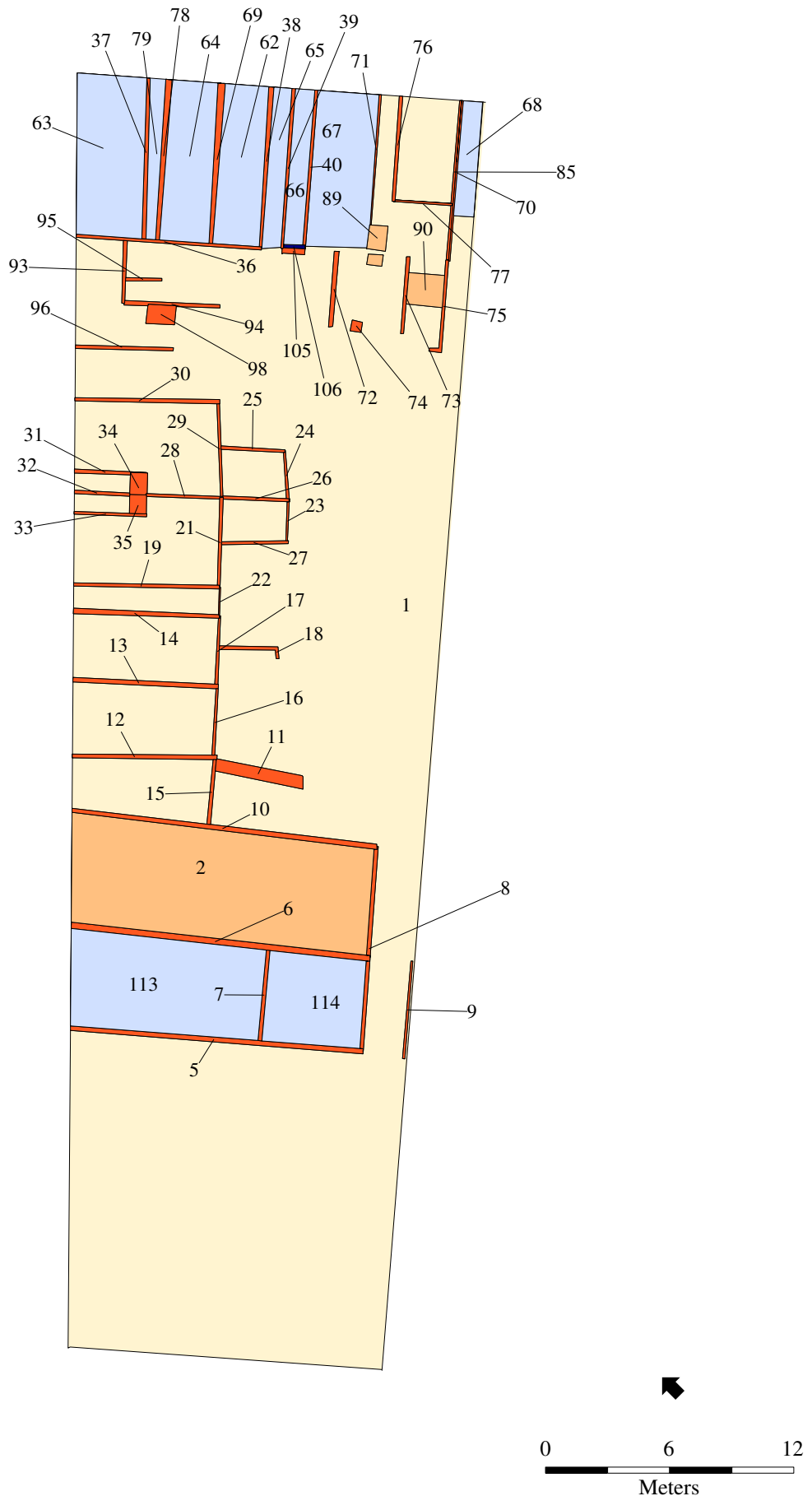
- Denslagen, W., 2001b. Bijzondere gebouwen en hofjes. In: W. Denslagen (red.), *Gouda. De Nederlandse monumenten van geschiedenis en kunst. Deel 2. Zeventiende en achttiende eeuw*. Zwolle, pp. 342–357 (De Nederlandse monumenten van geschiedenis en kunst).
- Denslagen, W., C. J.W. Akkerman et al., 2001c. *Gouda. De Nederlandse monumenten van geschiedenis en kunst*. Zwolle (De Nederlandse monumenten van geschiedenis en kunst).
- Denslagen, W., 2001d. De modernisering van Gouda. In: W. Denslagen (red.), *Gouda. De Nederlandse monumenten van geschiedenis en kunst. Deel 3. Negentiende en twintigste eeuw*. Zwolle, pp. 382–386 (De Nederlandse monumenten van geschiedenis en kunst).
- Denslagen, W., 2001e. Ruimtelijke veranderingen. In: W. Denslagen (red.), *Gouda. De Nederlandse monumenten van geschiedenis en kunst. Deel 2. Zeventiende en achttiende eeuw*. Zwolle, pp. 297–315 (De Nederlandse monumenten van geschiedenis en kunst).
- Dhanens, E., 1947. *Wandtegeltjes. De geschiedenis van het Oud en Nieuw Testament*. Brugge.
- Drost, J.W.P., 1914. *Het Nederlandsch kinderspel vóór de zeventiende eeuw*. 's-Gravenhage.
- Duco, D.H., 1981. De Kleipijp in de Zeventiende Eeuwse Nederlanden. In: P. Davey (ed.), *The Archaeology of the Clay Tobacco Pipe V. Europe 2*. Oxford, pp. 111–367 (BAR International Series 106 ii).
- Duco, D.H., 1987. *De Nederlandse kleipijp. Handboek voor dateren en determineren*. Leiden.
- Duco, D.H., 2003. *Merken en merkenrecht van de pijpenmakers in Gouda*. Amsterdam.
- Emmens, K., R.J.M. van Genabeek & J.M.J. Willems, 2002. *Gouda. Cultuurhistorische analyse Verheullocatie*. 's Hertogenbosch (BAAC-rapport 01.103).
- Gaillard, K., 1997. *Gouds plateel 1898 - 1928. Gouds sier-aardewerk 1898 - 1928 uit de collectie van de Stedelijke Musea Gouda*. Zwolle/Assen.
- Genuchten, S. van, 2001. De expansie van handel en industrie. In: W. Denslagen (red.), *Gouda. De Nederlandse monumenten van geschiedenis en kunst. Deel 3. Negentiende en twintigste eeuw*. Zwolle, pp. 387–404 (De Nederlandse monumenten van geschiedenis en kunst).
- Geudeke, P.W., K. Zandvliet & L. Balk, 1990. *Grote Historische Atlas van Nederland 1:50.000, 1 West-Nederland 1839–1859*. Groningen.
- Goudriaan, K., 2001. Gouda in de middeleeuwen. In: W. Denslagen (red.), *Gouda. De Nederlandse monumenten van geschiedenis en kunst. Deel 1. Middeleeuwen*. Zwolle, pp. 13–27 (De Nederlandse monumenten van geschiedenis en kunst).
- Haaster, H. van & M.R. van Bommel, 2001. *Botanisch en chemisch onderzoek aan een 17e-eeuwse lakenververij in Gouda*. Zaandam (BIAXiaal 117).
- Habermehl, N. D.B. et al. (red.), 1986. *Zeven eeuwen Gouda, de Gouwenaars en hun rijke verleden*. Zwolle (Ach Lieve Tijd).
- Hageman, R., 1976. De Plateelbakkerij 'Zuid-Holland' te Gouda. *Mededelingenblad Vrienden van de Nederlandse Ceramiek* 84, 1976/3, pp. 27–41.
- Hageman, R., 1981. Potterij 'Rembrandt' en de plateelbakkerij 'Zuid-Holland' te Gouda. *Antiek* 4, jaargang 16, pp. 231–238.

- Haslinghuis, E.J. & H. Janse, 2005. *Bouwkundige Termen. Verklarend woordenboek van de westerse architectuur- en bouwhistorie*. Leiden. Vijfde, geheel opnieuw bewerkte en vermeerderde druk.
- Hoyng, W.A., 1993. *Voormalige Koninklijke Plateelbakkerij 'Zuid-Holland', 1898–1964. Dl. 1. Van inleiding tot en met productiebeschrijving*. Oosterhout.
- Hoyng, W.A., 1994. *Voormalige Koninklijke Plateelbakkerij 'Zuid-Holland', 1898–1964. Dl. 2. Van de producten tot en met 'de noten'*. Oosterhout.
- Jonge, C.H. de, 1971. *Nederlandse tegels*. Amsterdam.
- Kok, R.S., 1996. *Vondsten uit vuile grond. Archeologisch onderzoek. Bodemsanering bolwerk fase 1, Gouda*. Gouda.
- Kok, R., 1999. Een zeventiende-eeuwse industrie aan de Raam. Monumenten & Archeologie. Gemeente Gouda. Nieuwsbrief 17.
- Korf, D., 1979. *Tegels*. Haarlem. 7de druk.
- Lunsingh Scheurleer, D.F., 1970. *Zeewezens op tegels*. Lochem.
- Mees, D.C., 1997. *Kunstnijverheid en Tegels 1600–1800*. Amsterdam.
- Neve, R.G. de, 2002. Hoofdstuk 11. De nijverheid domineert. In: P.H.A.M. Abels et al. (red.), *Duizend jaar Gouda. Een stadsgeschiedenis*. Hilversum, pp. 343–365. Historische Vereniging Die Goude. Dertigste verzameling. Bijdragen.
- Pluis, J., 1979. *Kinderspelen op tegels*. Assen.
- Pluis, J., 1994. *Bijbeltegels: bijbelse voorstellingen op Nederlandse wandtegels van de 17e tot de 20 eeuw*. Münster.
- Pluis, J., 1998. *De Nederlandse Tegel, decors en benamingen 1570–1930*. Leiden. Tweede, herziene druk.
- Pluis, J., M. van den Akker & H.E. Muller, 1974. Dieren op tegels. *mededelingenblad vrienden van de nederlandse ceramiek* 75/76, pp. 2–128.
- Schaap, E.P., 1994. *Bloemen op tegels in de Gouden Eeuw. Van prent tot tegel*. Haarlem.
- Silkens, B., 2005. *Een archeologische begeleiding op plangebied A, locatie Koningshof te Gouda, gemeente Gouda (Z.-H.)*. Groningen (ARC-Publicaties 138).
- Sluijter-Seijffert, N. et al., 1994. *N.V. Koninklijke Plateelbakkerij Zuid-Holland*. Zwolle. Uitgave bij de tentoonstelling in het Catharina Gasthuis te Gouda. 17 december 1994–26 maart 1995.
- Smit, J., 2001. Woonhuizen. In: W. Denslagen (red.), *Gouda. De Nederlandse monumenten van geschiedenis en kunst. Deel 1. Middeleeuwen*. Zwolle, pp. 233–256 (De Nederlandse monumenten van geschiedenis en kunst).
- S.N., 1888. *Adresboek voor de Gemeente Gouda*. Gouda. Archief NT 1656.
- S.N., 1900. *Adresboek voor de Gemeente Gouda*. Gouda. Archief NT 1662.
- S.N., 1920/21. *Adresboek voor de Gemeente Gouda*. Gouda. Archief NT 1675.
- Tijman, E., J. Scheirs & D. Zweers, 1994. *De standerdmolen. Bouw, geschiedenis, verschijningsvormen en bedieningswijze van Nederlands oudste windmolentype*. Utrecht.

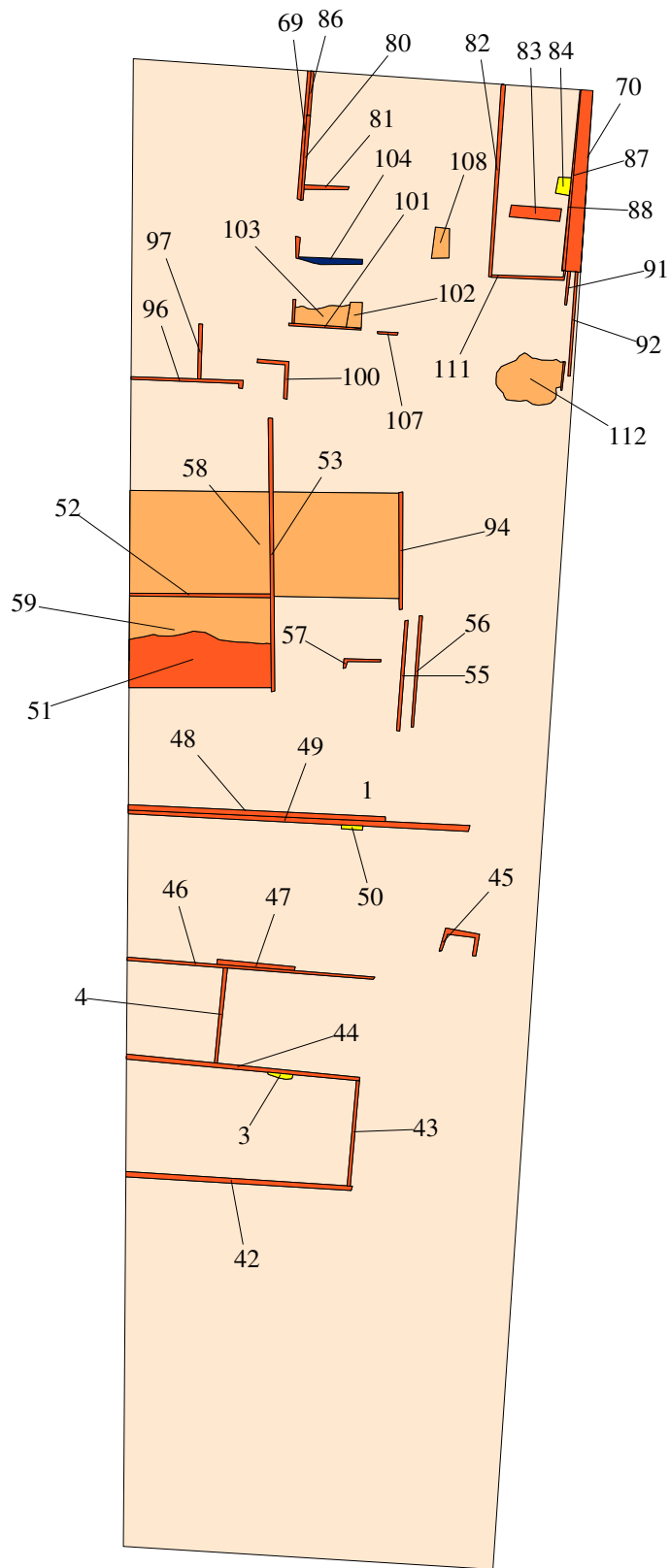
- Toussaint, H.C., A.A.S. van Heezik & B. de Wit, 2002. Hoofdstuk 18. Verval en herstel. In: P.H.A.M. Abels et al. (red.), *Duizend jaar Gouda. Een stadsgeschiedenis*. Hilversum, pp. 586–618. Historische Vereniging Die Goude. Dertigste verzameling. Bijdragen.
- Visser, F., 2005. Jan H. Branolte en zijn Goudse kunstkeramiek. *Vormen uit vuur. Mededelingenblad Nederlandse vereniging van vrienden ceramiek en glas* 190, jaargang 2005/1, pp. 4–8.
- Vreeken, A., 2001. Ruimtelijke en architectonische veranderingen binnen de singels. In: W. Denslagen (red.), *Gouda. De Nederlandse monumenten van geschiedenis en kunst. Deel 3. Negentiende en twintigste eeuw*. Zwolle, pp. 405–466 (De Nederlandse monumenten van geschiedenis en kunst).
- Willems, G., 1994. Korte geschiedenis van de fabriek. In: N. Sluijter-Seijffert et al. (red.), *N.V. Koninklijke Plateelbakkerij Zuid-Holland*. Zwolle, pp. 9–27. Uitgave bij de tentoonstelling in het Catharina Gasthuis te Gouda. 17 december 1994–26 maart 1995.
- Willemsen, A., 1998. *Kinder delijt. Middeleeuws speelgoed in de Nederlanden*. Nijmegen (Nijmeegse Kunsthistorische Studies VI).

Bijlagen

1	Overzicht van de sporen in werkput 1 vlak 1. Kaart: P. Stokkel . . .	97
2	Overzicht van de sporen in werkput 1 vlak 2. Kaart: P. Stokkel . . .	98
3	Overzicht van de sporen in werkput 2 op vlak 1. Kaart: P. Stokkel	99
4	Overzicht van de sporen in werkput 2 op vlak 2. Kaart: P. Stokkel	100
5	Overzicht van de sporen in werkput 3. Kaart: P. Stokkel	101
6	Overzicht van de sporen in werkput 4. Kaart: P. Stokkel	102
7	Overzicht van de sporen in werkput 5. Kaart: P. Stokkel	103
8	Overzicht van de sporen in werkput 6. Kaart: P. Stokkel	104
9	Overzicht van de sporen in werkput 7. Kaart: P. Stokkel	105
10	Overzicht van de sporen in werkput 8. Kaart: P. Stokkel	106
11	Overzicht van de sporen in werkput 8 op vlak 2. Kaart: P. Stokkel	107
12	Overzicht van de sporen in werkput 9. Kaart: P. Stokkel	108
13	Overzicht van de sporen in werkput 10. Kaart: P. Stokkel	109
14	Overzicht van de sporen in werkput 11. Kaart: P. Stokkel	110
15	Overzicht van de sporen in werkput 12. Kaart: P. Stokkel	111
16	Vondstenlijst	112
17	Sporenlijst	118
18	Overzicht van geraadpleegde archiefstukken	137
19	Foto-overzicht Plateelbakkerij Zuid-Holland	140
20	Analyseresultaten aardewerk	142
21	Beschilderde wandtegels	149
22	Kleipijpen	155

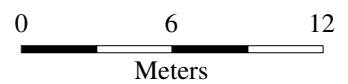

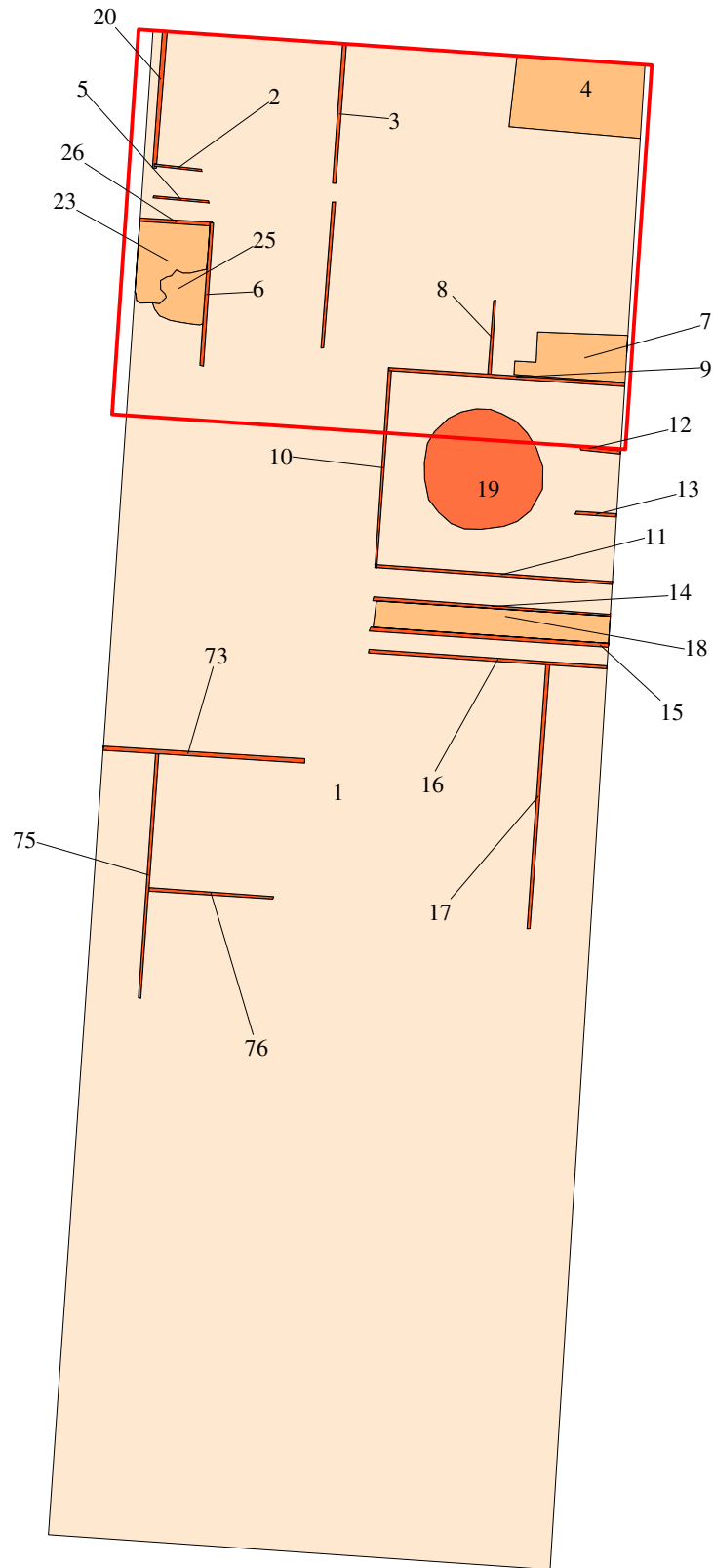
Bijlage 1 Overzicht van de sporen in werkput 1 vlak 1. Kaart: P. Stokkel

Legenda

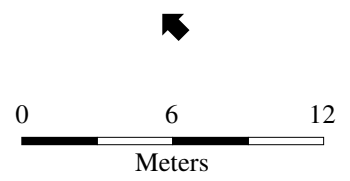
- muur
- haard
- vloer
- goot
- laag

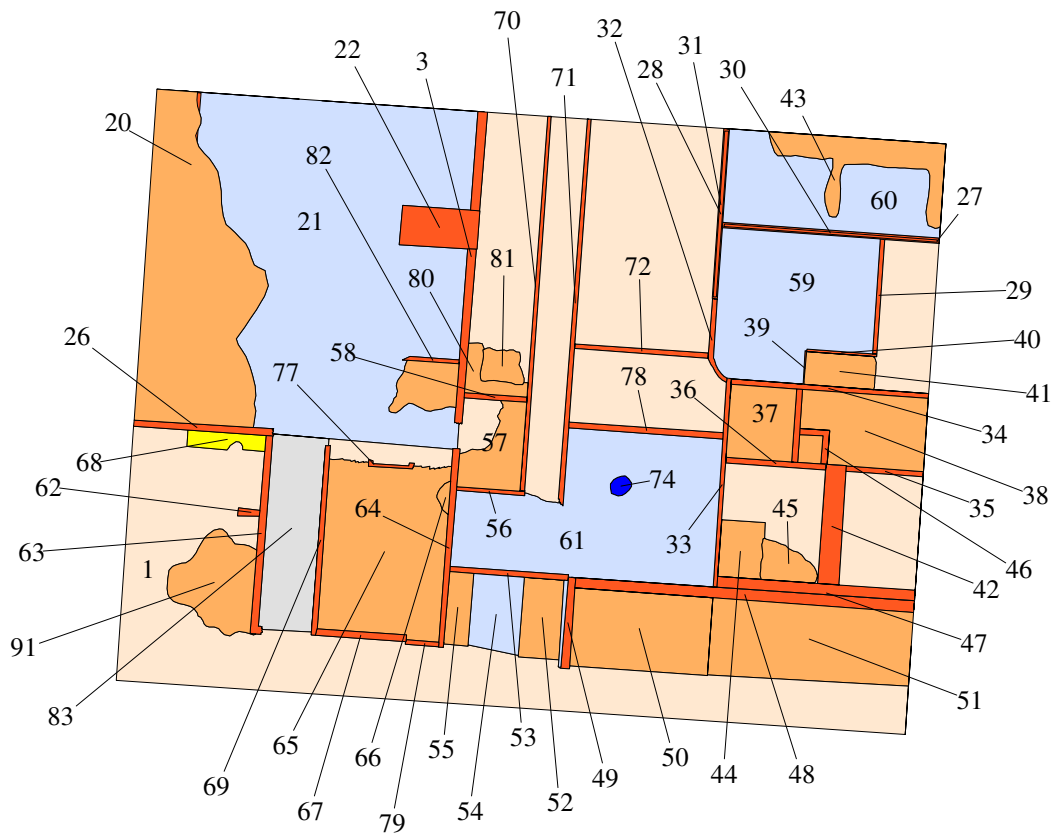

Legenda

- omtrek vlak 2
- muur
- vloer
- laag

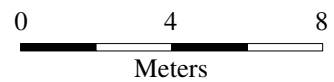

Bijlage 3 Overzicht van de sporen in werkput 2 op vlak 1. Kaart: P. Stokkel

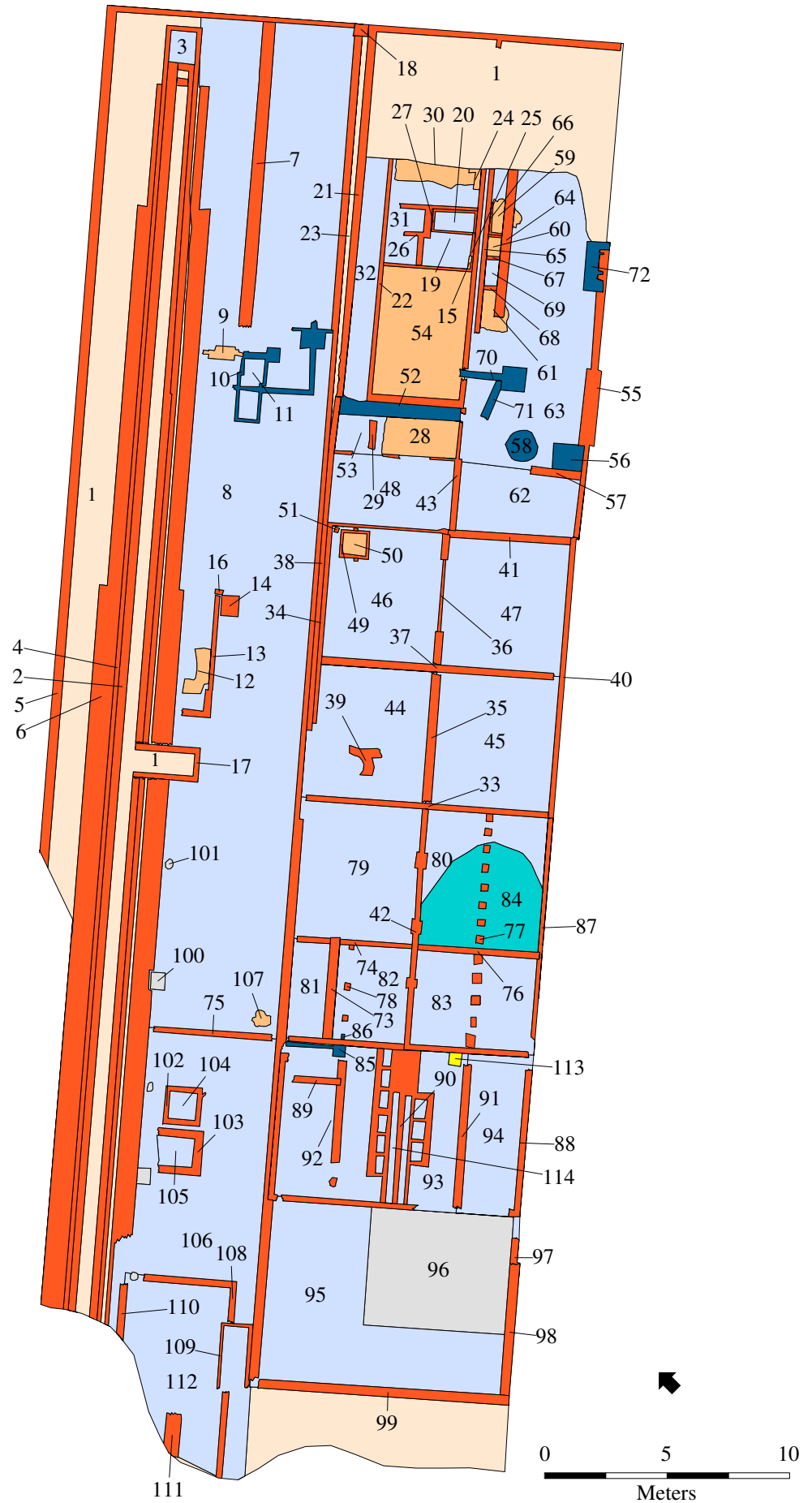

Legenda

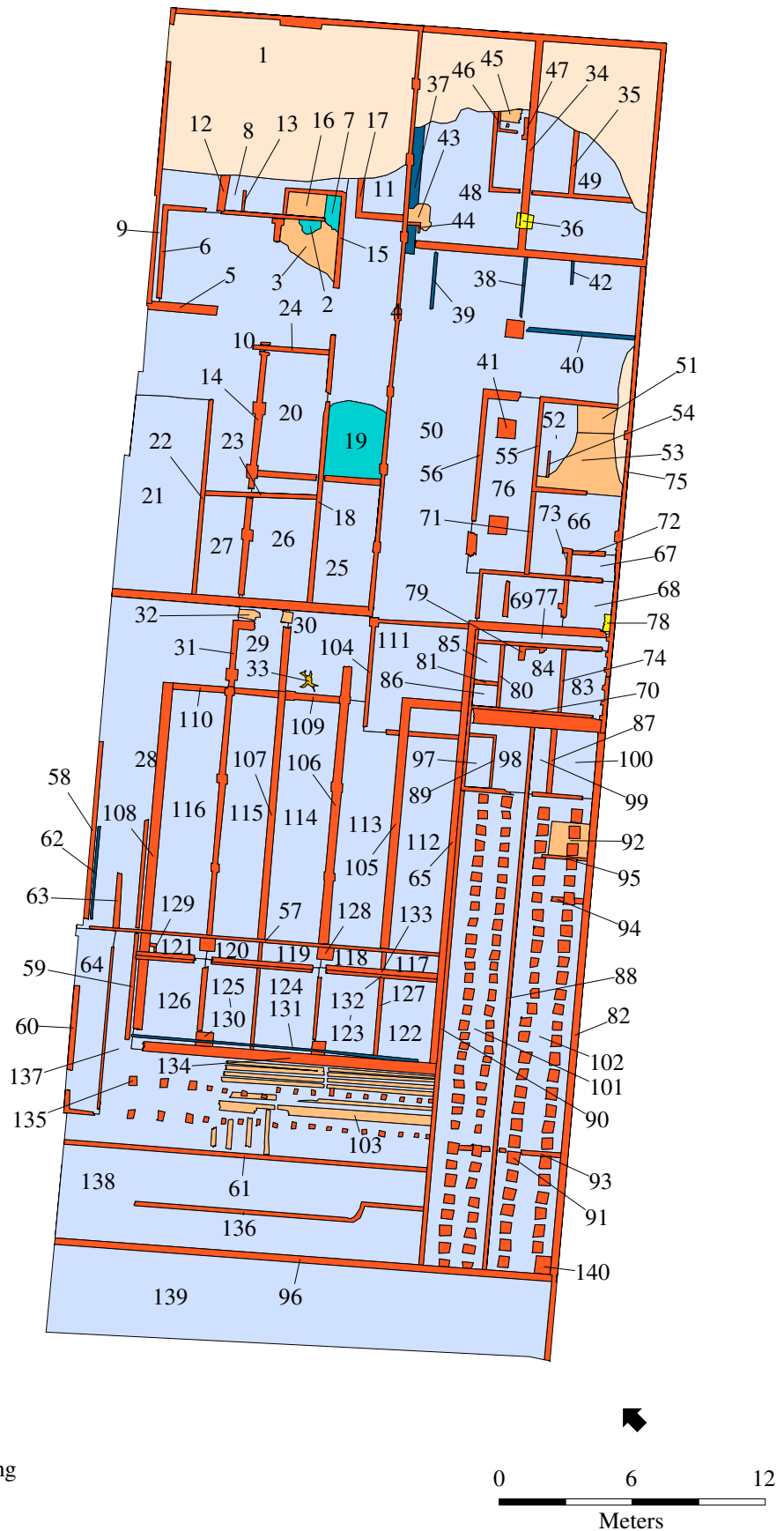
- vloer
- houten ton
- muur
- haard
- ruimte
- recent
- laag

Bijlage 4 Overzicht van de sporen in werkput 2 op vlak 2. Kaart: P. Stokkel

Bijlage 5 Overzicht van de sporen in werkput 3. Kaart: P. Stokkel

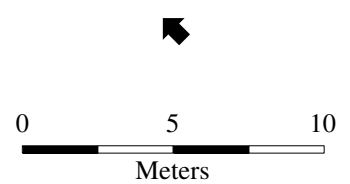

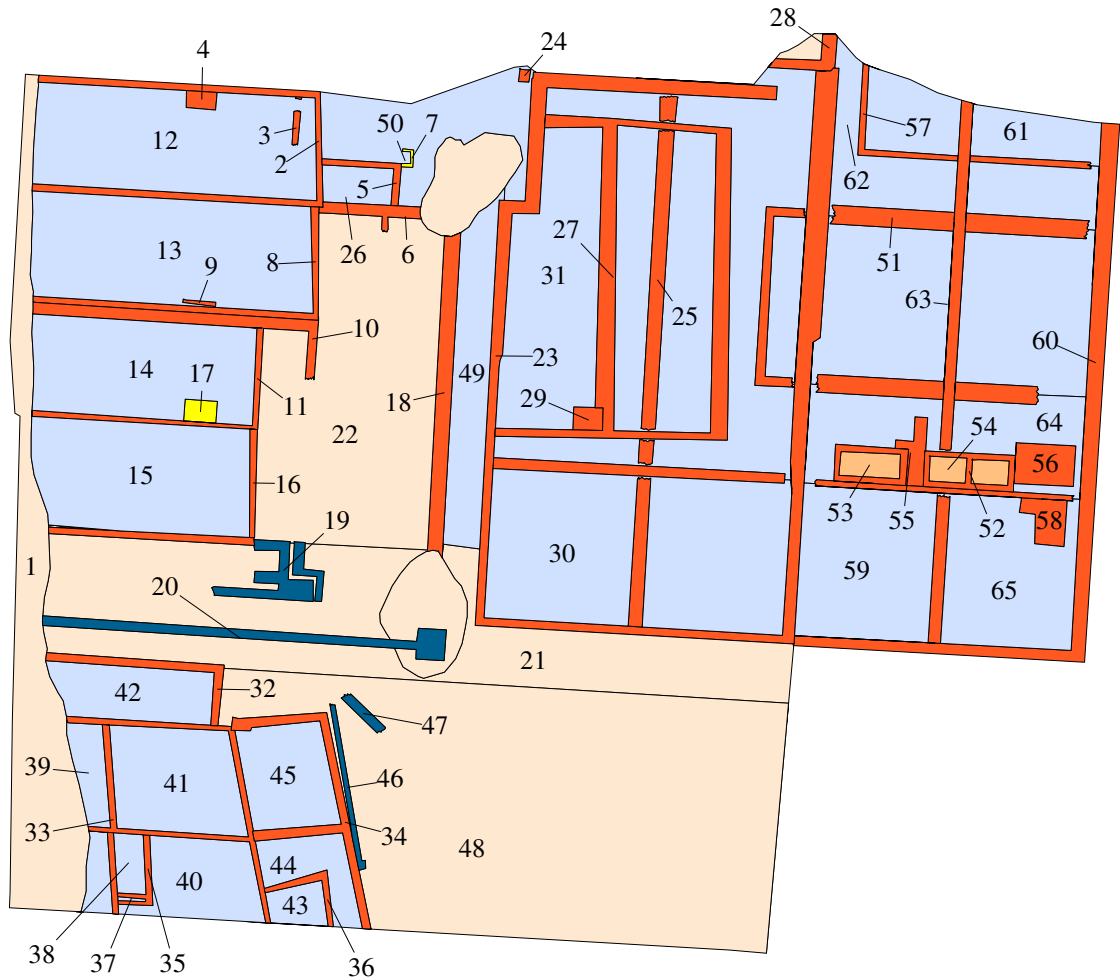
Bijlage 6 Overzicht van de sporen in werkput 4. Kaart: P. Stokkel

Legenda

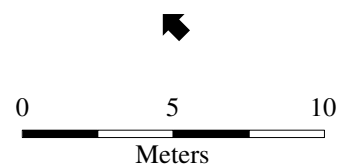
- fundering
- muur
- ruimte
- vloer
- riolering
- kuil
- hout
- haard

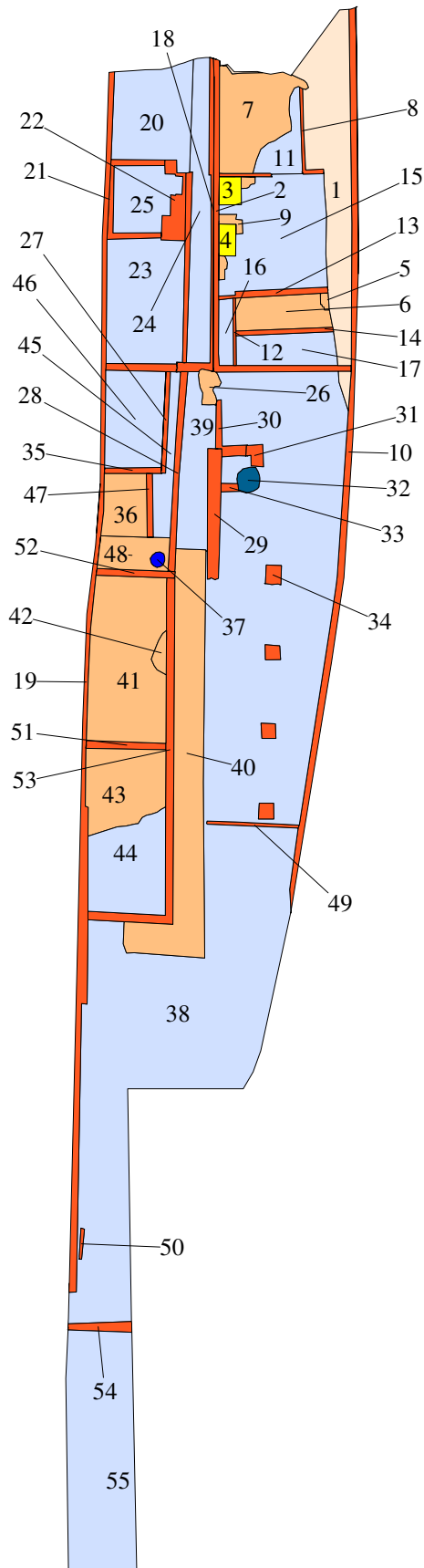

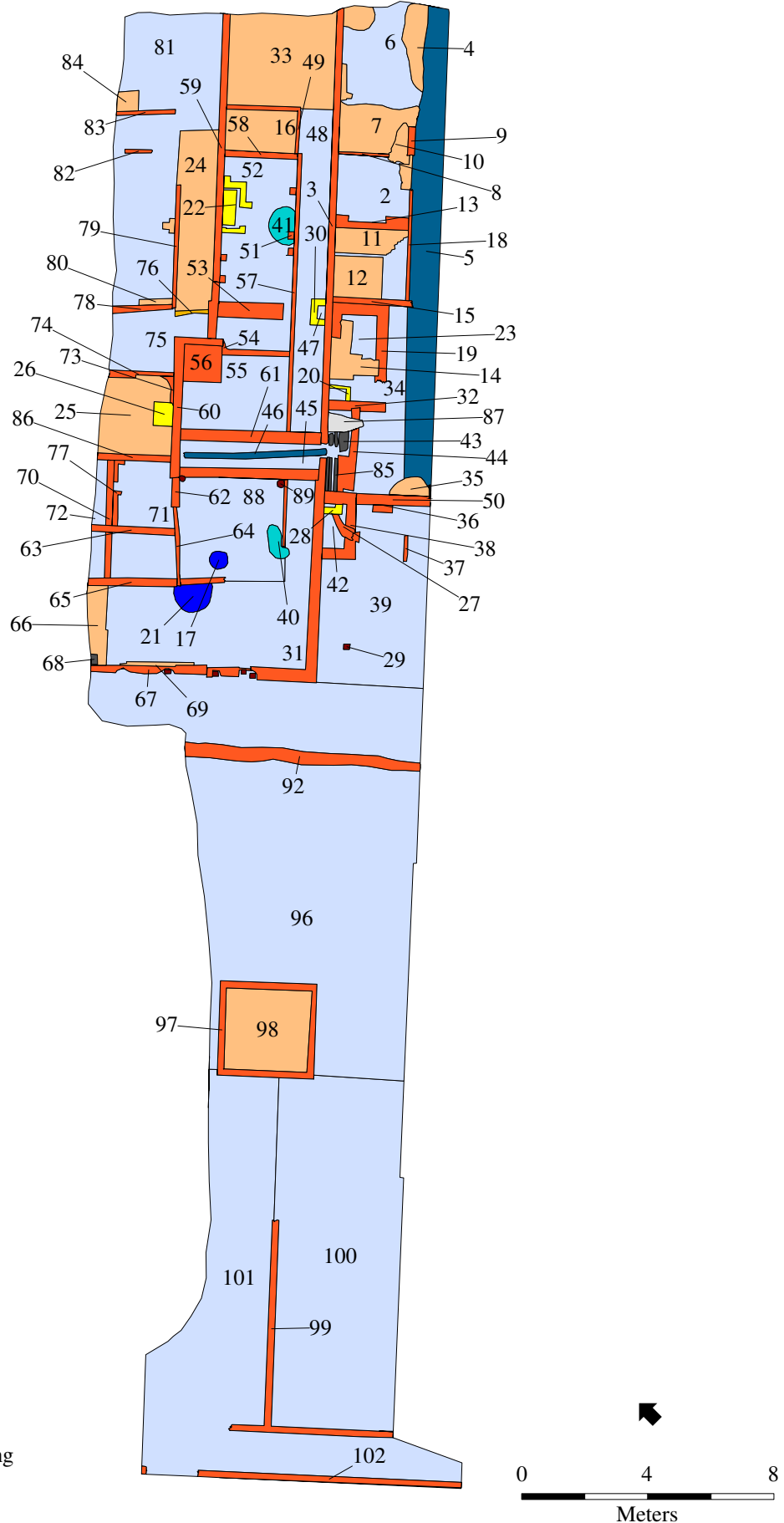
Legenda

- laag
- muur
- ruimte
- vloer
- riolering
- haard

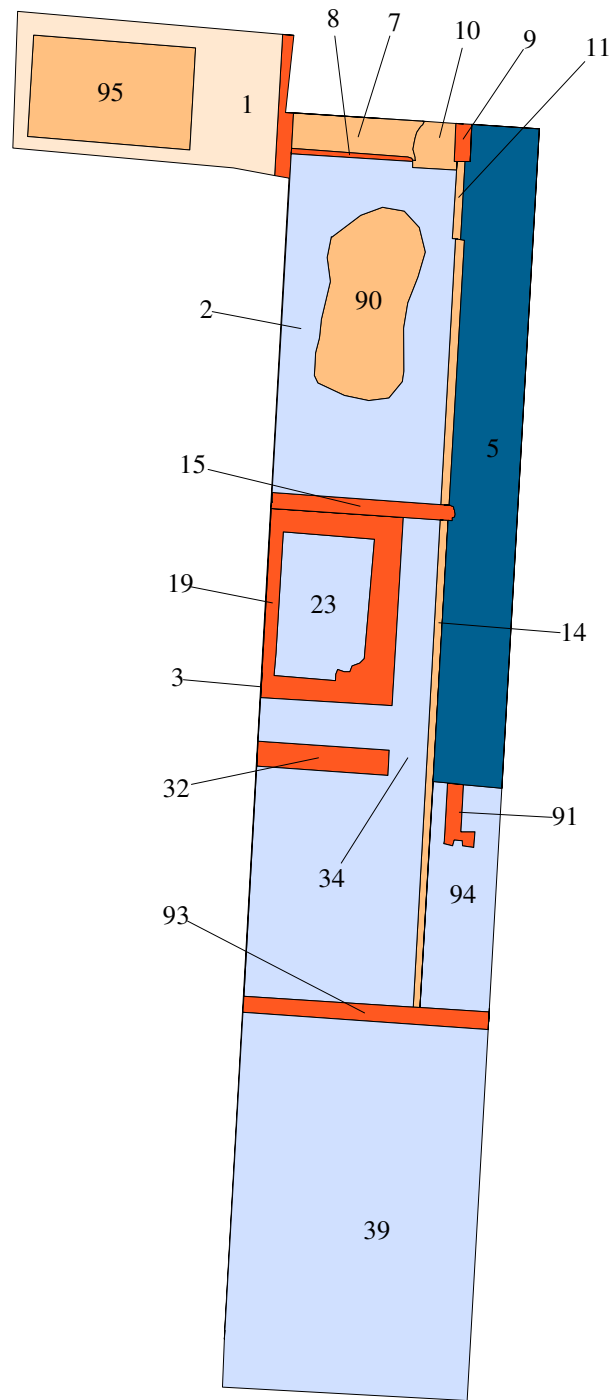

Bijlage 9 Overzicht van de sporen in werkput 7. Kaart: P. Stokkel

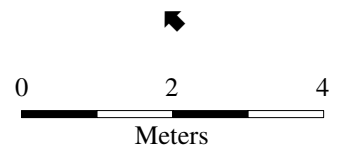

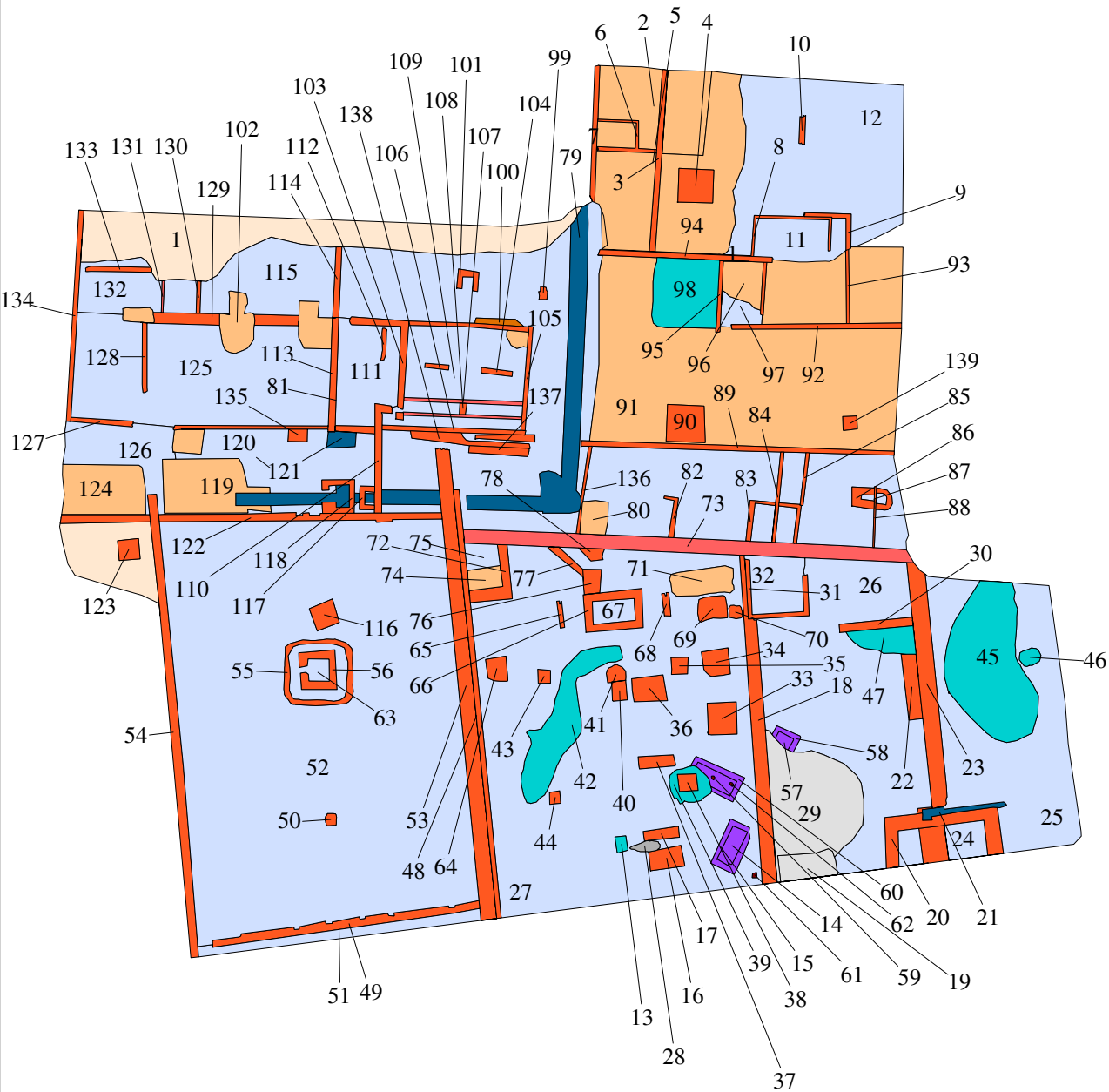
Bijlage 10 Overzicht van de sporen in werkput 8. Kaart: P. Stokkel

Legenda

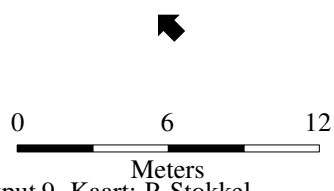
- vloer
- muur
- riolering
- ruimte
- laag

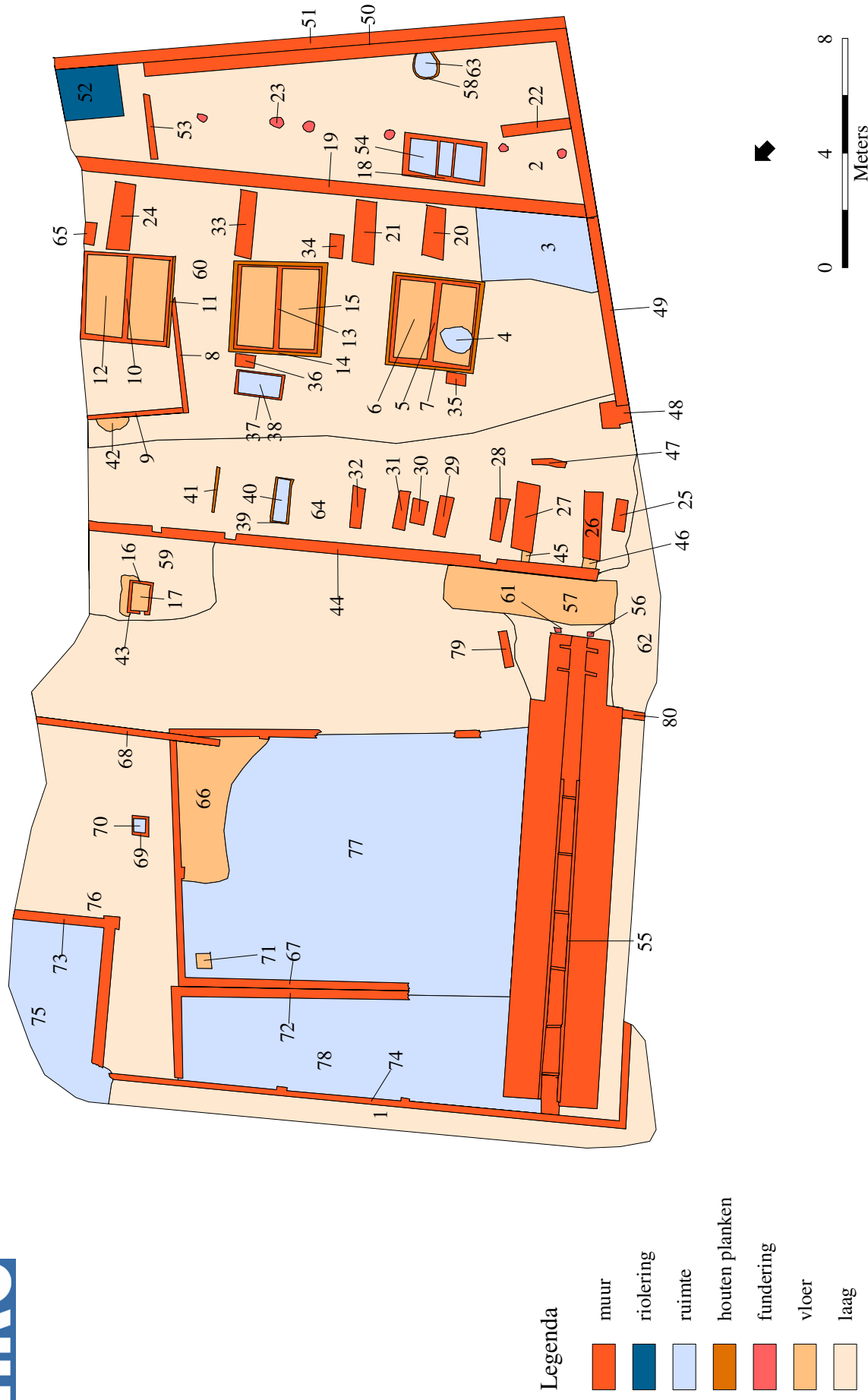

Legenda

	muur		houten paal
	ruimte		vlek
	vloer		recent
	riolering		laag
	fundering		houten plank
	kuil		molenfundering 'De Croot'

Bijlage 12 Overzicht van de sporen in werkput 9. Kaart: P. Stokkel

Bijlage 13 Overzicht van de sporen in werkput 10. Kaart: P. Stokkel

Bijlage 14 Overzicht van de sporen in werkput 11. Kaart: P. Stokkel

Bijlage 15 Overzicht van de sporen in werkput 12. Kaart: P. Stokkel

Bijlage 16 Vondstenlijst

De volgende afkortingen worden in de vondstenlijst gebruikt.

BOT	dierlijk bot	MAA	machinale aanleg vlak
GLS	glas	SCHA	uitschaven
KAR	keramisch artefact	TROF	troffelen
KAW	keramiek, aardewerk	vul	vulling
KBW	keramiek, bouw materiaal	seg	segment
KPY	keramisch, pijpen	vnr	vondstnummer
MIX	gemengd	verz	verzamelwijze
MTL	metaal	mon	monster
SLK	metaalslakken		
STN	steen		
XXX	overig		
MA	monster algemeen		
MZ	zadenmonster		

vnr	put	vlak	spoor	vul	seg	inhoud	mon	gewicht (gr.)	aantal	verz	datum	doos nr.
134	3	511	1011	1	1	KAW	-	1707,4	21	SCHA	28-11-2005	KAW004
134	3	511	1011	1	1	KBW	-	342,7	1	SCHA	28-11-2005	KBW016
135	3	1	9	1	1	KAR	-	436,9	3	SCHA	28-11-2005	KAR002
135	3	1	9	1	1	KAW	-	428,7	6	SCHA	28-11-2005	KAW004
135	3	1	9	1	1	KBW	-	8,8	1	SCHA	28-11-2005	KBW016
136	3	1	12	1	1	KAW	-	679,5	20	SCHA	28-11-2005	KAW004
136	3	1	12	1	1	KBW	-	484,8	7	SCHA	28-11-2005	KBW016
136	3	1	12	1	1	KPY	-	2,7	1	SCHA	28-11-2005	KPY005
136	3	1	12	1	1	MTL	-	27,2	2	SCHA	28-11-2005	MTL002
137	3	1	13	1	1	KAW	-	292,4	8	SCHA	28-11-2005	KAW004
137	3	1	13	1	1	KBW	-	124,0	1	SCHA	28-11-2005	KBW016
138	3	1	19	1	1	KAW	-	969,6	10	SCHA	28-11-2005	KAW004
138	3	1	19	1	1	KBW	-	160,9	1	SCHA	28-11-2005	KBW016
139	3	1	20	1	1	KAW	-	435,0	4	SCHA	28-11-2005	KAW004
140	3	511	1011	1	1	BOT	-	1,0	2	SCHA	28-11-2005	BOT002
140	3	511	1011	1	1	KAW	-	876,6	12	SCHA	28-11-2005	KAW004
140	3	511	1011	1	1	KPY	-	15,9	1	SCHA	28-11-2005	KPY005
140	3	511	1011	1	1	SLK	-	4,4	2	SCHA	28-11-2005	SLK001
141	3	1	22	1	1	KAR	-	170,4	33	SCHA	29-11-2005	KAR002
141	3	1	22	1	1	KAW	-	667,8	12	SCHA	29-11-2005	KAW005
142	3	1	37	1	1	BOT	-	26,2	1	SCHA	29-11-2005	BOT002
142	3	1	37	1	1	KAW	-	62,1	6	SCHA	29-11-2005	KAW005
142	3	1	37	1	1	KBW	-	1356,2	5	SCHA	29-11-2005	KBW016
142	3	1	37	1	1	KPY	-	12,7	6	SCHA	29-11-2005	KPY005
142	3	1	37	1	1	MTL	-	28,4	2	SCHA	29-11-2005	MTL002
143	3	1	41	1	1	KAW	-	70,3	13	SCHA	29-11-2005	KAW005
144	3	1	21	1	1	KAW	-	175,9	7	TROF	29-11-2005	KAW004
144	3	1	21	1	1	KBW	-	230,6	9	TROF	29-11-2005	KBW016
147	3	1	69	1	1	GLS	-	0,5	1	TROF	30-11-2005	GLS002
147	3	1	69	1	1	KAR	-	3,5	1	TROF	30-11-2005	KAR002
147	3	1	69	1	1	KAW	-	480,6	14	TROF	30-11-2005	KAW005
147	3	1	69	1	1	KBW	-	869,2	12	TROF	30-11-2005	KBW016
147	3	1	69	1	1	MTL	-	16,6	1	TROF	30-11-2005	MTL002
148	3	1	56	1	1	KAW	-	195,6	3	TROF	30-11-2005	KAW005

vnr	put	vlak	spoor	vul	seg	inhoud	mon	gewicht (gr.)	aantal	verz	datum	doos nr.
148	3	1	56	1	1	MTL	–	963,5	1	TROF	30-11-2005	MTL002
157	3	1	58	1	1	KAW	–	19,0	1	SCHA	2-12-2005	KAW005
160	3	1	84	1	1	GLS	–	1,6	2	TROF	5-12-2005	GLS002
160	3	1	84	1	1	KAR	–	270,5	3	TROF	5-12-2005	KAR002
160	3	1	84	1	1	KAW	–	1331,8	31	TROF	5-12-2005	KAW005
161	3	1	74	1	1	KAR	–	27,1	1	TROF	5-12-2005	KAR002
161	3	1	74	1	1	KAW	–	35,2	1	TROF	5-12-2005	KAW005
162	3	1	42	1	1	KAW	–	532,7	6	TROF	5-12-2005	KAW005
162	3	1	42	1	1	SLK	–	78,2	3	TROF	5-12-2005	SLK001
163	3	1	77	1	1	KAR	–	225,7	4	TROF	5-12-2005	KAR002
163	3	1	77	1	1	KAW	–	266,5	4	TROF	5-12-2005	KAW005
164	3	1	8	1	1	KAR	–	343,9	2	SCHA	6-12-2005	KAR002
164	3	1	8	1	1	KAW	–	323,1	8	SCHA	6-12-2005	KAW004
165	3	1	107	1	1	KAW	–	655,1	12	SCHA	6-12-2005	KAW005
166	3	1	75	1	1	KAW	–	419,2	12	SCHA	6-12-2005	KAW005
166	3	1	75	1	1	SLK	–	9,9	1	SCHA	6-12-2005	SLK001
167	3	1	104	1	1	KAR	–	45,5	2	SCHA	6-12-2005	KAR002
167	3	1	104	1	1	KAW	–	104,1	4	SCHA	6-12-2005	KAW005
167	3	1	104	1	1	KPY	–	11,6	1	SCHA	6-12-2005	KPY005
168	3	1	90	1	1	KAR	–	91,6	6	SCHA	6-12-2005	KAR002
168	3	1	90	1	1	KAW	–	122,1	6	SCHA	6-12-2005	KAW005
168	3	1	90	1	1	MTL	–	51,2	2	SCHA	6-12-2005	MTL002
169	3	1	108	1	1	KAR	–	16,8	1	TROF	6-12-2005	KAR002
169	3	1	108	1	1	KAW	–	314,0	7	TROF	6-12-2005	KAW005
169	3	1	108	1	1	KBW	–	38,7	1	TROF	6-12-2005	KBW016
169	3	1	108	1	1	MTL	–	8,5	1	TROF	6-12-2005	MTL002
145	4	1	2	1	1	KPY	–	38,0	3	TROF	29-11-2005	KPY005
146	4	1	3	1	1	KPY	–	78,7	6	TROF	29-11-2005	KPY005
150	4	999	999	1	1	KAW	–	338,3	2	SCHA	30-11-2005	KAW006
151	4	1	20	1	1	KAW	–	568,4	5	SCHA	1-12-2005	KAW006
151	4	1	20	1	1	KBW	–	36,6	1	SCHA	1-12-2005	KBW016
152	4	1	10	1	1	KBW	–	109,0	1	TROF	1-12-2005	KBW016
153	4	1	21	1	1	KAW	–	1328,4	17	SCHA	1-12-2005	KAW006
153	4	1	21	1	1	KBW	–	117,9	2	SCHA	1-12-2005	KBW016
153	4	1	21	1	1	KPY	–	2,8	2	SCHA	1-12-2005	GLS002
154	4	1	26	1	1	KAW	–	656,0	4	SCHA	1-12-2005	KAW006
154	4	1	26	1	1	KPY	–	2,0	2	SCHA	1-12-2005	KPY005
155	4	1	26	1	1	KPY	–	84,5	4	TROF	1-12-2005	KPY005
156	4	1	50	1	1	GLS	–	2,6	1	TROF	1-12-2005	GLS002
156	4	1	50	1	1	KBW	–	935,9	3	TROF	1-12-2005	KBW016
156	4	1	50	1	1	KPY	–	43,3	4	TROF	1-12-2005	KPY005
158	4	1	53	1	1	KAW	–	129,6	1	SCHA	2-12-2005	KAW006
159	4	1	3	1	1	KAW	–	76,4	1	SCHA	2-12-2005	KAW006
170	4	1	65	1	1	KBW	–	136,8	2	TROF	6-12-2005	KBW016
171	4	1	65	1	1	MIX	–	–	–	TROF	6-12-2005	O
172	4	1	99	1	1	KBW	–	255,5	3	TROF	7-12-2005	KBW016
173	4	1	98	1	1	KAW	–	1460,8	20	SCHA	7-12-2005	KAW006
173	4	1	98	1	1	KBW	–	88,0	2	SCHA	7-12-2005	KBW016
173	4	1	98	1	1	KPY	–	17,2	3	SCHA	7-12-2005	KPY005
174	4	1	100	1	1	KAW	–	160,9	2	SCHA	7-12-2005	KAW006
175	4	1	106	1	1	KAW	–	174,1	7	SCHA	7-12-2005	KAW006
175	4	1	106	1	1	KBW	–	2206,6	1	SCHA	7-12-2005	KBW016
177	4	511	1011	1	1	KAR	–	1413,8	3	SCHA	8-12-2005	KAR002

vnr	put	vlak	spoor	vul	seg	inhoud	mon	gewicht (gr.)	aantal	verz	datum	doos nr.
178	4	1	82	1	1	KBW	-	232,3	1	SCHA	8-12-2005	KBW016
217	4	999	999	1	1	KAR	-	120,0	2	SCHA	16-12-2005	KAR002
176	5	511	1011	1	1	KAR	-	49,2	1	SCHA	8-12-2005	KAR003
179	5	1	9	1	1	KAW	-	426,7	6	SCHA	8-12-2005	KAW007
179	5	1	9	1	1	STN	-	89,9	1	SCHA	8-12-2005	STN002
180	5	1	19	1	1	GLS	-	403,2	19	SCHA	9-12-2005	GLS002
181	5	1	2	1	1	KAW	-	143,9	1	SCHA	9-12-2005	KAW007
182	5	1	8	1	1	KAW	-	11,0	1	SCHA	9-12-2005	KAW007
183	5	1	13	1	1	GLS	-	417,5	2	SCHA	9-12-2005	GLS002
183	5	1	13	1	1	KBW	-	552,4	65	SCHA	9-12-2005	KBW017
183	5	1	13	1	1	MTL	-	3500,0	2	SCHA	9-12-2005	MTL003
184	5	1	32	1	1	KAW	-	818,3	3	SCHA	12-12-2005	KAW007
185	5	1	34	1	1	KAW	-	316,4	7	SCHA	12-12-2005	KAW007
185	5	1	34	1	1	KBW	-	30,6	1	SCHA	12-12-2005	KBW017
185	5	1	34	1	1	KPY	-	222,8	19	SCHA	12-12-2005	KPY005
186	5	1	38	1	1	KAW	-	46,8	1	SCHA	12-12-2005	KAW007
187	5	1	36	1	1	KAW	-	95,5	2	SCHA	12-12-2005	KAW007
187	5	1	36	1	1	KBW	-	18,5	1	SCHA	12-12-2005	KBW017
188	5	1	40	1	1	KBW	-	204,2	1	SCHA	12-12-2005	KBW017
188	5	1	40	1	1	MTL	-	255,1	1	SCHA	12-12-2005	MTL002
189	5	1	42	1	1	KPY	-	77,7	4	SCHA	12-12-2005	KPY005
190	5	1	42	1	1	KAW	-	32,4	1	SCHA	12-12-2005	KAW007
219	5	1	34	1	1	KAW	-	2824,5	10	SCHA	12-12-2005	KAW007
219	5	1	34	1	1	KPY	-	720,2	272	SCHA	12-12-2005	KPY005
219	5	1	34	1	1	MTL	-	1,5	1	SCHA	12-12-2005	MTL002
219	5	1	34	1	1	SLK	-	30,2	10	SCHA	12-12-2005	SLK001
219	5	1	34	1	1	XXX	-	84,8	15	SCHA	12-12-2005	XXX001
191	6	1	13	1	1	KAW	-	139,7	1	SCHA	14-12-2005	KAW007
192	6	1	26	1	1	KAW	-	35,2	1	SCHA	14-12-2005	KAW007
193	6	1	37	1	1	KAW	-	131,8	3	SCHA	14-12-2005	KAW007
201	6	1	30	1	1	KAW	-	952,3	10	SCHA	14-12-2005	KAW007
202	6	1	2	1	1	KBW	-	1031,0	3	MAA	14-12-2005	KBW017
203	6	1	59	1	1	KAR	-	340,1	8	SCHA	14-12-2005	KAR003
216	6	999	999	1	1	KAR	-	363,8	1	SCHA	16-12-2005	KAR003
216	6	999	999	1	1	KAW	-	456,8	1	SCHA	16-12-2005	KAW007
218	6	1	2	1	1	KBW	-	1824,4	12	SCHA	12-12-2005	KBW017
204	7	511	1011	1	1	GLS	-	26,0	1	SCHA	15-12-2005	GLS002
204	7	511	1011	1	1	KAW	-	106,0	1	SCHA	15-12-2005	KAW008
205	7	1	2	1	1	KAW	-	321,0	9	SCHA	15-12-2005	KAW008
205	7	1	2	1	1	KPY	-	20,7	2	SCHA	15-12-2005	KPY005
206	7	1	20	1	1	KPY	-	22,2	2	SCHA	15-12-2005	KPY005
207	7	1	18	1	1	MTL	-	144,3	1	SCHA	15-12-2005	MTL002
208	7	1	8	1	1	KAW	-	225,3	2	SCHA	15-12-2005	KAW008
208	7	1	8	1	1	KBW	-	200,1	3	SCHA	15-12-2005	KBW017
209	7	1	4	1	1	KBW	-	29,5	1	SCHA	15-12-2005	KAW008
210	7	1	6	1	1	KAW	-	26,1	3	SCHA	15-12-2005	KAW008
211	7	1	15	1	1	KAW	-	54,5	1	SCHA	15-12-2005	KAW008
211	7	1	15	1	1	KPY	-	16,0	3	SCHA	15-12-2005	KPY005
212	7	1	35	1	1	KAW	-	854,4	18	SCHA	15-12-2005	KAW008
213	7	1	35	1	1	KAR	-	11,2	1	SCHA	15-12-2005	KAR003
213	7	1	35	1	1	KAW	-	985,3	18	SCHA	15-12-2005	KAW008
213	7	1	35	1	1	KBW	-	8,1	1	SCHA	15-12-2005	KBW017
213	7	1	35	1	1	KPY	-	39,7	1	SCHA	15-12-2005	KPY005

vnr	put	vlak	spoor	vul	seg	inhoud	mon	gewicht (gr.)	aantal	verz	datum	doos nr.
214	7	1	6	1	1	KBW	–	590,2	1	SCHA	16-12-2005	KBW017
215	7	1	36	1	1	KBW	–	2906,1	2	SCHA	16-12-2005	KBW017
223	7	1	41	1	1	MTL	–	57,2	2	SCHA	22-12-2005	MTL002
229	7	1	17	1	1	GLS	–	3,8	1	SCHA	22-12-2005	GLS002
229	7	1	17	1	1	KAW	–	21,0	1	SCHA	22-12-2005	KAW008
229	7	1	17	1	1	KBW	–	177,9	7	SCHA	22-12-2005	KBW017
229	7	1	17	1	1	KPY	–	3,1	1	SCHA	22-12-2005	KPY005
229	7	1	17	1	1	MTL	–	880,9	5	SCHA	22-12-2005	MTL002
230	7	1	40	1	1	MTL	–	72,2	1	SCHA	22-12-2005	MTL002
194	8	1	40	1	1	KPY	–	49,5	5	SCHA	19-12-2005	KPY005
195	8	1	41	1	1	KPY	–	71,4	4	SCHA	19-12-2005	KPY005
196	8	1	31	1	1	KAW	–	248,7	2	MAA	19-12-2005	KAW008
196	8	1	31	1	1	KBW	–	14,4	2	MAA	19-12-2005	KBW018
196	8	1	31	1	1	KPY	–	64,8	10	MAA	19-12-2005	KPY005
196	8	1	31	1	1	MTL	–	14,0	1	MAA	19-12-2005	MTL002
197	8	1	33	1	1	KAW	–	30,2	1	MAA	19-12-2005	KAW008
198	8	1	21	3	1	KAW	–	37,0	1	SCHA	19-12-2005	KAW008
199	8	1	71	1	1	KBW	–	4779,2	10	SCHA	20-12-2005	KBW018
200	8	2	90	1	1	KAW	–	353,5	7	SCHA	20-12-2005	KAW008
200	8	2	90	1	1	KPY	–	12,3	2	SCHA	20-12-2005	KPY005
220	8	1	22	3	1	KBW	–	836,5	5	SCHA	20-12-2005	KBW018
220	8	1	22	3	1	KPY	–	8,2	1	SCHA	20-12-2005	KPY005
221	8	2	91	1	1	KAW	–	197,5	6	SCHA	20-12-2005	KAW008
221	8	2	91	1	1	KBW	–	447,0	5	SCHA	20-12-2005	KBW018
221	8	2	91	1	1	KPY	–	21,9	3	SCHA	20-12-2005	KPY005
222	8	1	92	1	1	KAR	–	18,4	1	MAA	20-12-2005	KAR003
222	8	1	92	1	1	MTL	–	10,4	1	MAA	20-12-2005	MTL002
224	8	1	55	1	1	STN	–	2,9	1	SCHA	20-12-2005	STN002
225	8	1	40	1	1	GLS	MA	6,4	5	SCHA	21-12-2005	GLS002
225	8	1	40	1	1	KAR	MA	0,1	1	SCHA	21-12-2005	KAR003
225	8	1	40	1	1	KAW	MA	329,2	19	SCHA	21-12-2005	KAW008
225	8	1	40	1	1	KBW	MA	1146,1	61	SCHA	21-12-2005	KBW017
225	8	1	40	1	1	KPY	MA	6,8	6	SCHA	21-12-2005	KPY005
225	8	1	40	1	1	MTL	MA	53,0	10	SCHA	21-12-2005	MTL002
225	8	1	40	1	1	SLK	MA	46,3	4	SCHA	21-12-2005	SLK001
226	8	1	21	1	1	BOT	MA	60,2	18	SCHA	21-12-2005	BOT002
226	8	1	21	1	1	GLS	MA	193,4	37	SCHA	21-12-2005	GLS002
226	8	1	21	1	1	KAR	MA	22,4	4	SCHA	21-12-2005	KAR003
226	8	1	21	1	1	KAW	MA	287,4	30	SCHA	21-12-2005	KAW008
226	8	1	21	1	1	KBW	MA	1030,2	131	SCHA	21-12-2005	KBW018
226	8	1	21	1	1	KPY	MA	46,5	20	SCHA	21-12-2005	KPY005
226	8	1	21	1	1	MTL	MA	2866,4	39	SCHA	21-12-2005	MTL002
226	8	1	21	1	1	STN	MA	72,2	4	SCHA	21-12-2005	STN002
226	8	1	21	1	1	XXX	MA	181,3	18	SCHA	21-12-2005	XXX001
227	8	1	17	1	1	GLS	MA	28,7	20	SCHA	21-12-2005	GLS002
227	8	1	17	1	1	KAW	MA	5,5	1	SCHA	21-12-2005	KAW008
227	8	1	17	1	1	KBW	MA	1380,1	99	SCHA	21-12-2005	KBW018
227	8	1	17	1	1	KPY	MA	0,7	2	SCHA	21-12-2005	KPY005
227	8	1	17	1	1	MTL	MA	47,6	6	SCHA	21-12-2005	MTL002
228	8	1	61	1	1	KBW	–	420,8	1	SCHA	21-12-2005	KBW018
231	8	2	95	1	1	KPY	–	9,3	1	SCHA	22-12-2005	KPY005
232	9	1	13	1	1	GLS	–	3,7	3	SCHA	9-1-2006	GLS002
232	9	1	13	1	1	KBW	–	1000,1	1	SCHA	9-1-2006	KBW019

vnr	put	vlak	spoor	vul	seg	inhoud	mon	gewicht (gr.)	aantal	verz	datum	doos nr.
232	9	1	13	1	1	MTL	-	2488,5	7	SCHA	9-1-2006	MTL002
233	9	1	14	1	1	KAW	-	18,0	1	SCHA	9-1-2006	KAW009
234	9	1	25	1	1	KPY	-	87,0	11	SCHA	9-1-2006	KPY005
235	9	1	27	1	1	KAW	-	160,8	8	SCHA	9-1-2006	KAW009
235	9	1	27	1	1	KPY	-	27,5	3	SCHA	9-1-2006	KPY005
236	9	1	46	1	1	KPY	-	44,3	3	SCHA	10-1-2006	KPY005
237	9	1	45	1	1	KAW	-	2183,2	26	SCHA	10-1-2006	KAW009
237	9	1	45	1	1	KPY	-	68,2	7	SCHA	10-1-2006	KPY005
238	9	1	47	1	1	KAW	-	1375,4	11	SCHA	10-1-2006	KAW009
238	9	1	47	1	1	KBW	-	4,8	1	SCHA	10-1-2006	KBW019
238	9	1	47	1	1	KPY	-	22,1	6	SCHA	10-1-2006	KPY005
239	9	1	42	1	1	BOT	-	118,9	1	SCHA	10-1-2006	BOT002
239	9	1	42	1	1	KAR	-	12,3	1	SCHA	10-1-2006	KAR003
239	9	1	42	1	1	KAW	-	2962,7	42	SCHA	10-1-2006	KAW009
239	9	1	42	1	1	KBW	-	169,4	3	SCHA	10-1-2006	KBW019
239	9	1	42	1	1	KPY	-	75,8	11	SCHA	10-1-2006	KPY005
240	9	1	15	1	1	KAW	-	221,1	2	SCHA	11-1-2006	KAW009
240	9	1	15	1	1	KBW	-	1506,0	1	SCHA	11-1-2006	KBW019
241	9	1	58	1	1	BOT	-	240,8	5	SCHA	11-1-2005	BOT002
241	9	1	58	1	1	KAW	-	256,3	3	SCHA	11-1-2005	KAW009
242	9	1	98	1	1	KPY	-	127,5	9	TROF	12-1-2006	KPY005
243	9	1	79	1	1	KAW	-	30,3	2	TROF	13-1-2006	KAW009
243	9	1	79	1	1	KPY	-	23,9	2	TROF	13-1-2006	KAR003
244	10	1	3	1	1	BOT	-	37,5	3	SCHA	17-1-2006	BOT002
244	10	1	3	1	1	KAW	-	68,9	2	SCHA	17-1-2006	KAW008
244	10	1	3	1	1	KBW	-	57,5	1	SCHA	17-1-2006	KBW019
244	10	1	3	1	1	KPY	-	16,9	1	SCHA	17-1-2006	KPY005
245	10	1	2	1	1	GLS	-	16,5	1	SCHA	17-1-2006	GLS002
245	10	1	2	1	1	KAW	-	293,1	13	SCHA	17-1-2006	KAW008
246	10	1	4	1	1	KAR	-	4570,4	7	SCHA	17-1-2006	KAR002
247	10	1	75	1	1	MTL	-	43,0	1	SCHA	23-1-2006	MTL002
248	10	1	78	1	1	KAR	-	6,9	1	SCHA	23-1-2006	KAR002
248	10	1	78	1	1	KAW	-	38,5	1	SCHA	23-1-2006	KAW008
249	11	1	47	1	1	KAR	-	296,6	3	SCHA	26-1-2006	KAR003
249	11	1	47	1	1	KAW	-	576,6	21	SCHA	26-1-2006	KAW010
250	11	1	41	1	1	KAW	-	664,0	6	SCHA	26-1-2006	KAW010
251	11	1	2	2	1	KAR	-	62,6	1	SCHA	26-1-2006	KAR003
251	11	1	2	2	1	KAW	-	672,8	5	SCHA	26-1-2006	KAW010
252	11	1	48	1	1	KAR	-	162,9	3	SCHA	26-1-2006	KAR003
252	11	1	48	1	1	KAW	-	505,9	11	SCHA	26-1-2006	KAW010
253	11	1	22	2	1	KAR	-	544,4	4	SCHA	26-1-2006	KAR003
254	11	1	3	3	1	KAR	-	12,1	1	SCHA	26-1-2006	KAR003
254	11	1	3	3	1	KAW	-	50,4	2	SCHA	26-1-2006	KAW010
254	11	1	3	3	1	STN	-	363,5	6	SCHA	26-1-2006	STN002
255	11	1	3	2	1	KAR	-	98,8	7	SCHA	27-1-2006	KAR003
256	11	1	50	1	1	KAR	-	604,3	5	SCHA	27-1-2006	KAR003
257	12	1	34	1	1	KAW	-	279,0	1	SCHA	30-1-2006	KAW008
258	12	1	79	1	1	KAW	-	10,7	2	SCHA	31-1-2006	KAW008
258	12	1	79	1	1	XXX	-	67,4	1	SCHA	31-1-2006	XXX001
259	12	1	58	1	1	MTL	-	91,9	1	SCHA	31-1-2006	MTL002
260	12	1	61	1	1	KAW	-	15,0	1	SCHA	31-1-2006	KAW008
260	12	1	61	1	1	KBW	-	31,7	1	SCHA	31-1-2006	KBW019
260	12	1	61	1	1	KPY	-	6,8	1	SCHA	31-1-2006	KPY005

vnr	put	vlak	spoor	vul	seg	inhoud	mon	gewicht (gr.)	aantal	verz	datum	doos nr.
261	12	1	107	1	1	KAR	-	541,1	11	SCHA	3-2-2006	KAR003
262	12	1	108	1	1	KAW	-	55,3	1	SCHA	3-2-2006	KAW008

Bijlage 17 SporenlIJst

De volgende afkortingen worden in de sporenlIJst gebruikt.

code	uitleg	code	uitleg
<i>aardspoor</i>		<i>kleur</i>	(tint-bijkleur-hoofdkleur)
BA	balk	w	wit
BPL	beschoeiing, planken	zw	zwart
FUN	fundering	gr	grijs
GT	goot	br	bruin
HA	haard	ro	rood
HO	hout	ge	geel
KL	kuil	bl	blauw
LG	laag	or	oranje
MR	muur	l	licht
OV	oven	d	donker
PA	houten paal		
PL	plank	<i>textuur</i>	
REC	recent	Ks1	klei, zwak siltig
RIO	riool	Ks2	klei, matig siltig
RPA	palenrij	Kz1	klei, zwak zandig
RUI	ruimte	Kz2	klei, matig zandig
SNT	stort en terrein	Zs1	zand, zwak siltig
STR	straat/bestrating	Zs2	zand, matig siltig
UBR	uitbraaksleuf (puinbaan)	Zs3	zand, sterk siltig
VL	vlek	nvt	niet van toepassing
VR	vloer		
WA	waterput		
WG	weg		
XXX	onbekend		

put	spoor	vlak	vulling	aard-		org.		m NAP		opmerkingen	
				spoor	kleur	textuur	stof	grens	boven		onder
3	1	1	1	LG	gr-br	Zs1	–	scherp	-0,30	–	
3	2	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,30	–	recent
3	3	1	1	RUI	br-gr	Zs1	–	scherp	-0,30	–	
3	4	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,30	–	recent
3	5	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,30	–	recent, buitenmuur
3	6	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,30	–	
3	7	1	1	MR	ge-br	nvt	–	scherp	-0,30	-0,55	
3	7	1	2	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,30	-0,55	onder vulling 1
3	8	1	1	RUI	br-gr	Zs1	–	scherp	-0,85	–	ruimte tussen spoor 6 en spoor 5
3	9	1	1	VR	or	nvt	–	scherp	-0,85	-0,85	
3	10	1	1	RIO	br-ge	nvt	–	scherp	-0,50	-0,85	
3	11	1	1	RUI	ge-br	Zs1	–	scherp	-0,50	-0,85	vulling riool
3	12	1	1	VR	ro	nvt	–	scherp	-0,70	-0,75	relatie met spoor 13 en 14
3	13	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,70	-0,85	relatie met spoor 12 en 14
3	14	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,70	-0,85	poer
3	15	1	1	VR	bl	nvt	–	scherp	-0,50	-0,51	tegelvloer (wand)
3	16	1	1	MR	or	nvt	–	scherp	-0,70	-0,85	poer
3	17	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,30	-0,85	recent
3	18	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	0,40	–	recente schoorsteen
3	19	1	1	RUI	ro	nvt	–	scherp	-0,70	-0,85	ruimte omtegeld

put	spoor	vlak	vulling	aard-			org.		m NAP		opmerkingen
				spoor	kleur	textuur	stof	grens	boven	onder	
3	20	1	1	RUI	gr	Zs1	–	scherp	-0,70	-0,85	
3	21	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,50	-0,80	buitenmuur
3	22	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,50	-0,80	binnenmuur van spoor 21
3	23	1	1	LG	bl	Kz1	–	scherp	-0,50	-0,07	
3	24	1	1	VR	ro	nvt	–	scherp	-0,60	-0,65	tegelvloer
3	25	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,65	–	
3	26	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,60	-0,85	
3	27	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,65	-0,85	
3	28	1	1	VR	ge	nvt	–	scherp	-0,70	-0,75	
3	29	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,70	-0,75	
3	30	1	1	VR	ro	nvt	–	scherp	-0,80	-0,85	tegelvloer
3	31	1	1	RUI	gr-br	Kz1	–	scherp	-0,85	-0,85	vulling in ruimte
3	32	1	1	RUI	gr	Kz1	–	scherp	-0,85	-0,85	
3	33	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	0,50	-0,82	
3	34	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,50	-0,85	
3	35	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,50	-0,80	
3	36	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,70	-1,00	
3	37	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,70	-0,80	
3	37	1	2	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,70	-0,80	
3	38	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,30	-0,70	
3	39	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,60	-0,90	
3	40	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,50	-0,90	
3	41	1	1	MR	or	nvt	–	scherp	-0,50	-0,75	
3	42	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,50	-0,84	
3	43	1	1	MR	or	nvt	–	scherp	-0,70	-0,82	
3	43	1	2	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,70	-0,82	
3	44	1	1	RUI	d-gr	Zs1	–	scherp	-0,85	–	
3	45	1	1	RUI	d-gr	Zs1	–	scherp	-0,85	–	
3	46	1	1	RUI	d-gr	Zs1	–	scherp	-0,85	–	
3	47	1	1	RUI	d-gr	Zs1	–	scherp	-0,85	–	
3	48	1	1	RUI	gr	Zs1	–	scherp	-0,85	–	
3	49	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,60	-0,75	
3	50	1	1	VR	br	nvt	–	scherp	-0,65	-0,70	geglazuurde tegels
3	51	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,60	-0,75	poer
3	52	1	1	RIO	gr	nvt	–	geleidelijk	-0,70	-0,85	
3	53	1	1	RUI	gr	Zs1	–	scherp	-0,70	-0,85	
3	54	1	1	VR	gr	nvt	–	scherp	-0,70	-0,80	betonvloer
3	55	1	1	MR	or	nvt	–	scherp	-0,50	-0,85	
3	56	1	1	RIO	ge	nvt	–	scherp	-0,50	-0,85	
3	57	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,60	-0,85	
3	58	1	1	RIO	gr	nvt	–	scherp	-0,40	-0,85	recent beton
3	59	1	1	VR	or	nvt	–	scherp	-0,75	-0,78	
3	60	1	1	VR	ro	nvt	–	scherp	-0,70	-0,75	
3	61	1	1	VR	or	nvt	–	scherp	-0,75	-0,78	
3	62	1	1	RUI	gr	Kz3	–	scherp	-0,85	-0,85	
3	63	1	1	RUI	gr	Kz3	–	scherp	-0,85	-0,85	
3	64	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,65	-0,75	zelfde fase als spoor 60
3	65	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,50	-0,75	
3	66	1	1	MR	or	nvt	–	scherp	-0,65	-0,75	
3	67	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,70	-0,75	
3	68	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,75	-0,80	
3	69	1	1	RUI	gr	Zs1	–	scherp	-0,85	-0,85	
3	70	1	1	RIO	ro	nvt	–	scherp	-0,40	0,85	

put	spoor	vlak	vulling	aard-			org.		m NAP		opmerkingen
				spoor	kleur	textuur	stof	grens	boven	onder	
3	71	1	1	RIO	ge	nvt	–	scherp	-0,75	-0,83	
3	72	1	1	RIO	ge	nvt	–	scherp	-0,40	-0,70	overloop
3	73	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,50	-0,75	
3	74	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,45	-0,75	herbruik
3	75	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,50	-0,85	
3	76	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,60	-0,80	herbruik
3	77	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,70	-0,85	poertjes
3	78	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,65	-0,85	poertjes
3	79	1	1	RUI	gr	Kz1	–	scherp	-0,85	-0,85	
3	80	1	1	RUI	zw-gr	Kz2	–	scherp	-0,85	-0,85	
3	81	1	1	RUI	gr	Kz1	–	scherp	-0,85	-0,85	
3	82	1	1	RUI	zw-gr	Kz1	–	scherp	-0,85	-0,85	
3	83	1	1	RUI	zw	Zs1	–	scherp	-0,85	-0,85	sintels
3	84	1	1	KL	gr-br	Zs1	–	scherp	-0,85	-0,85	
3	85	1	1	RIO	br	nvt	–	scherp	-0,80	-0,85	
3	86	1	1	RIO	ge	nvt	–	scherp	-0,70	-0,85	gat in muur met 'sluis', soort overloop
3	87	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,50	-0,85	
3	88	1	1	MR	or	nvt	–	scherp	-0,50	-0,80	herbruik
3	89	1	1	MR	or	nvt	–	scherp	-0,50	-0,80	herbruik
3	90	1	1	XXX	or	nvt	–	scherp	-0,70	-0,90	herbruik
3	91	1	1	MR	or	nvt	–	scherp	-0,70	-0,80	herbruik
3	92	1	1	RUI	zw-gr	Kz1	–	scherp	-0,80	-0,80	
3	93	1	1	RUI	gr-gr	Zs3	–	scherp	-0,80	-0,80	
3	94	1	1	RUI	gr-br	Zs1	–	scherp	-0,80	-0,80	
3	95	1	1	RUI	d-gr	Kz1	–	scherp	-0,80	-0,80	
3	96	1	1	REC	gr	nvt	–	scherp	-0,50	-0,70	betonbak
3	97	1	1	MR	or	nvt	–	scherp	-0,70	-0,80	herbruik
3	98	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,70	-0,80	
3	99	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,70	-0,80	
3	100	1	1	REC	gr	nvt	–	scherp	-0,30	-0,80	betonblok
3	101	1	1	REC	gr	nvt	–	scherp	-0,30	-0,80	heipaal
3	102	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,60	-0,80	
3	103	1	1	MR	or	nvt	–	scherp	-0,60	-0,70	herbruik
3	104	1	1	RUI	br-gr	Zs1	–	scherp	-0,60	-0,80	
3	105	1	1	RUI	gr	Zs1	–	scherp	-0,60	-0,80	
3	106	1	1	RUI	gr	Zs2	–	scherp	-0,80	-0,80	
3	107	1	1	VR	or	nvt	–	scherp	-0,80	-0,83	herbruik
3	108	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,70	-0,80	
3	109	1	1	MR	gr	nvt	–	scherp	-0,30	-0,80	betonnen bak
3	110	1	1	MR	or	nvt	–	scherp	-0,80	-0,80	
3	111	1	1	MR	or	nvt	–	scherp	-0,30	-0,80	
3	112	1	1	RUI	gr	Zs1	–	scherp	-0,80	-0,80	
3	113	1	1	HA	or	nvt	–	scherp	-0,60	-0,80	haard
3	114	1	1	RUI	gr	Zs1	–	scherp	-0,70	-0,90	veel puin en mortel
3	1011	511	1	LG	gr	Zs1	–	scherp	0,00	–	
4	1	1	1	LG	gr	Zs1	–	scherp	0,00	–	rest
4	2	1	1	KL	zw-gr	Kz1	H2	scherp	-0,80	–	pijpenkuil
4	3	1	1	VR	ro	nvt	–	scherp	0,80	0,83	vloer onder pijpenkoppenkuil
4	4	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	6,00	-0,85	
4	5	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,64	-0,80	
4	6	1	1	MR	or	nvt	–	scherp	-0,60	-0,80	
4	7	1	1	KL	gr	Zs1	–	scherp	-0,70	-0,80	
4	8	1	1	RUI	ge-br	Zs1	–	scherp	-0,70	-0,80	

put	spoor	vlak	vulling	aard-			org.		m NAP		opmerkingen
				spoor	kleur	textuur	stof	grens	boven	onder	
4	9	1	1	RUI	br-gr	Kz3	–	geleidelijk	-0,80	-0,80	
4	10	1	1	RUI	d-gr	Kz3	–	scherp	-0,80	-0,80	
4	11	1	1	RUI	ge-br	Zs1	–	scherp	-0,70	-0,80	
4	12	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,40	-0,80	dieper dan -0.80
4	13	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,60	-0,70	
4	14	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,60	-0,80	dieper dan -0.80
4	15	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,60	-0,65	
4	16	1	1	VR	zw	nvt	–	scherp	-0,60	-0,66	tegelvloer
4	17	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,80	-0,80	dieper dan -0.80
4	18	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,73	-0,80	
4	19	1	1	KL	d-gr	Kz1	–	scherp	-0,80	-0,80	concentratie pijpenkoppen
4	20	1	1	RUI	zw-gr	Kz1	–	scherp	-0,80	-0,80	
4	21	1	1	RUI	d-gr	Kz2	–	geleidelijk	-0,80	-0,80	
4	22	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,65	-0,80	
4	23	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,70	-0,80	
4	24	1	1	MR	ge	FZ	–	scherp	-0,80	-0,80	
4	25	1	1	RUI	br-gr	Zs2	–	scherp	-0,80	-0,80	
4	26	1	1	RUI	d-gr	Kz1	–	scherp	-0,80	-0,80	
4	27	1	1	RUI	gr	Zs1	–	scherp	-0,80	-0,80	
4	28	1	1	RUI	d-gr	Zs1	–	scherp	-0,80	-0,80	
4	29	1	1	RUI	gr-br	Zs1	–	scherp	-0,80	-0,80	
4	30	1	1	RUI	d-gr	Ks2	–	scherp	-0,80	-0,80	
4	31	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,55	-0,80	recent
4	32	1	1	VR	ge	nvt	–	scherp	-0,70	-0,80	
4	33	1	1	HO	br	nvt	–	scherp	-0,80	-0,80	boomstam + wortels
4	34	1	1	MR	or	nvt	–	scherp	-0,40	-0,80	
4	35	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,75	-0,80	
4	36	1	1	HA	or	nvt	–	scherp	-0,45	-0,80	
4	37	1	1	RIO	ro	nvt	–	scherp	-0,80	-0,80	
4	38	1	1	RIO	ro	nvt	–	scherp	-0,80	-0,80	
4	39	1	1	RIO	or	FZ	–	scherp	-0,80	0,80	
4	40	1	1	RIO	gr	nvt	–	scherp	-0,80	-0,80	
4	41	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,60	-0,80	poer
4	42	1	1	RIO	ro	nvt	–	scherp	-0,80	-0,80	
4	43	1	1	VR	ge	nvt	–	scherp	-0,70	-0,80	baksteen vloer
4	44	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,70	-0,80	
4	45	1	1	VR	zw	nvt	–	scherp	-0,80	-0,80	vloer tegels
4	46	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,70	-0,80	trappengat en poer
4	47	1	1	MR	or	nvt	–	scherp	-0,70	-0,80	trappengat en poer
4	48	1	1	RUI	gr	Zs1	–	scherp	-0,80	-0,80	
4	49	1	1	RUI	gr	Zs1	–	scherp	-0,80	-0,80	
4	50	1	1	RUI	d-gr	Kz3	–	scherp	-0,80	-0,80	
4	51	1	1	VR	ro	nvt	–	scherp	-0,60	-0,63	tegelvloer
4	52	1	1	RUI	zw-gr	Kz2	H2	scherp	-0,80	-0,80	
4	53	1	1	VR	ro	nvt	–	scherp	-0,80	-0,80	tegelvloer
4	54	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,80	-0,80	
4	55	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,80	-0,80	
4	56	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,60	-0,80	
4	57	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,65	-0,80	
4	58	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,65	-0,80	
4	59	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,65	-0,80	
4	60	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,60	-0,80	
4	61	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,65	-0,80	recent

put	spoor	vlak	vulling	aard-			org.		m NAP		opmerkingen
				spoor	kleur	textuur	stof	grens	boven	onder	
4	61	1	2	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,65	-0,80	recent
4	62	1	1	RIO	ro	nvt	–	scherp	-0,65	-0,80	recent
4	63	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,65	-0,80	
4	64	1	1	RUI	ge-br	Zs1	–	scherp	-0,80	-0,80	
4	65	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,30	-0,70	
4	65	1	2	MR	or	nvt	–	scherp	-0,30	-0,70	fundering vulling 1
4	66	1	1	RUI	br	Zs1	–	scherp	-0,80	-0,80	
4	67	1	1	RUI	br	Zs1	–	scherp	-0,75	-0,80	
4	68	1	1	RUI	gr-br	Zs1	–	scherp	-0,80	-0,80	
4	69	1	1	RUI	d-gr	Zs1	–	scherp	-0,80	-0,80	
4	70	1	1	MR	or	nvt	–	scherp	-0,70	-0,80	
4	71	1	1	MR	or	nvt	–	scherp	-0,70	-0,80	
4	72	1	1	MR	or	nvt	–	scherp	-0,75	-0,80	
4	73	1	1	MR	or	nvt	–	scherp	-0,65	-0,80	
4	74	1	1	MR	or	nvt	–	scherp	-0,70	-0,80	
4	75	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	0,40	-0,70	
4	75	1	2	MR	or	nvt	–	scherp	0,40	-0,70	
4	76	1	1	RUI	gr	Zs3	–	scherp	-0,40	-0,80	
4	77	1	1	RUI	gr	nvt	–	scherp	-0,70	-0,80	
4	78	1	1	HA	or	nvt	–	scherp	-0,60	-0,80	haard
4	79	1	1	MR	or	nvt	–	scherp	-0,70	-0,80	
4	80	1	1	MR	or	nvt	–	scherp	-0,70	-0,80	
4	81	1	1	MR	or	nvt	–	scherp	-0,70	-0,80	
4	82	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	0,40	-0,55	
4	82	1	2	MR	or	nvt	–	scherp	0,40	-0,55	
4	83	1	1	RUI	ge-br	Zs1	–	scherp	-0,80	-0,80	
4	84	1	1	RUI	gr	Zs1	–	scherp	-0,80	-0,80	
4	85	1	1	RUI	ge-br	Zs1	–	scherp	-0,80	-0,80	
4	86	1	1	RUI	ge-br	Zs1	–	scherp	-0,80	-0,80	
4	87	1	1	MR	or	nvt	–	scherp	-0,80	-0,80	
4	88	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,70	-0,80	
4	89	1	1	MR	or	nvt	–	scherp	-0,70	-0,80	
4	90	1	1	MR	or	nvt	–	scherp	-0,50	-0,80	
4	91	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,75	-0,80	
4	92	1	1	VR	ge	nvt	–	scherp	-0,80	-0,80	tegels
4	93	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,80	-0,80	
4	94	1	1	MR	or	nvt	–	scherp	-0,80	-0,80	
4	95	1	1	MR	or	nvt	–	scherp	-0,70	-0,80	
4	96	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,70	-0,80	
4	97	1	1	RUI	ge-br	Zs1	–	scherp	-0,80	-0,80	
4	98	1	1	RUI	gr	Zs1	–	scherp	-0,80	-0,80	
4	99	1	1	RUI	gr	Zs1	–	scherp	-0,80	-0,80	
4	100	1	1	RUI	d-gr	Zs1	–	scherp	-0,80	-0,80	
4	101	1	1	RUI	br-gr	Zs1	–	scherp	-0,80	-0,80	
4	102	1	1	RUI	br-gr	Zs1	–	scherp	-0,80	-0,80	
4	103	1	1	VR	br	nvt	–	scherp	-0,90	-0,80	houten vloer
4	104	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,50	-0,80	
4	105	1	1	MR	or	nvt	–	scherp	-0,50	-0,80	herbruik
4	106	1	1	MR	or	nvt	–	scherp	-0,50	-0,80	herbruik
4	107	1	1	MR	or	nvt	–	scherp	-0,50	-0,80	herbruik
4	108	1	1	MR	or	nvt	–	scherp	-0,50	-0,80	herbruik
4	109	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,50	-0,80	
4	110	1	1	MR	or	nvt	–	scherp	-0,50	-0,80	herbruik

put	spoor	vlak	vulling	aard-			org.		m NAP		opmerkingen
				spoor	kleur	textuur	stof	grens	boven	onder	
4	111	1	1	RUI	ge-br	Zs1	–	scherp	-0,80	-0,80	
4	112	1	1	RUI	gr	Zs1	–	scherp	-0,80	-0,80	
4	113	1	1	RUI	ge-br	Zs1	–	scherp	-0,80	-0,80	
4	114	1	1	RUI	ge-br	Zs1	–	scherp	-0,80	-0,80	
4	115	1	1	RUI	ge-br	Zs1	–	scherp	-0,80	-0,80	
4	116	1	1	RUI	ge-br	Zs1	–	scherp	-0,80	-0,80	
4	117	1	1	RUI	br	Zs1	–	scherp	-0,80	-0,80	
4	118	1	1	RUI	ge-br	FZ	–	scherp	-0,80	-0,80	
4	119	1	1	RUI	ge-br	Zs1	–	scherp	-0,80	-0,80	
4	120	1	1	RUI	ge-br	Zs1	–	scherp	-0,80	-0,80	
4	121	1	1	RUI	ge-br	Zs1	–	scherp	-0,80	-0,80	
4	122	1	1	RUI	ge-br	Zs1	–	scherp	-0,80	-0,80	
4	123	1	1	RUI	ge-br	Zs1	–	scherp	-0,80	-0,80	
4	124	1	1	RUI	ge-br	Zs1	–	scherp	-0,80	-0,80	
4	125	1	1	RUI	ge-br	Zs1	–	scherp	-0,80	-0,80	
4	126	1	1	RUI	ge-br	Zs1	–	scherp	-0,70	-0,80	
4	127	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,60	-0,80	
4	128	1	1	MR	or	nvt	–	scherp	-0,60	-0,80	
4	129	1	1	MR	or	nvt	–	scherp	-0,60	-0,80	
4	130	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,60	-0,80	
4	131	1	1	RIO	ro	nvt	–	scherp	-0,70	-0,80	recent
4	132	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,60	-0,80	
4	133	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,60	-0,80	
4	134	1	1	MR	or	nvt	–	scherp	-0,70	-0,80	
4	135	1	1	MR	ro	FZ	–	scherp	-0,70	-0,80	
4	136	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,80	-0,80	
4	137	1	1	RUI	l-gr	FZ	–	scherp	-0,80	-0,80	
4	138	1	1	RUI	ge-br	Zs1	–	scherp	-0,80	-0,80	
4	139	1	1	RUI	l-gr	Zs1	–	scherp	-0,80	-0,80	
4	140	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,60	-0,80	
4	999	1	1	SNT	zw	Zs1	–	scherp	0,00	–	stort
4	1011	511	1	LG	zw	Zs1	–	scherp	0,00	–	
5	1	1	1	LG	gr	Zs1	–	scherp	-0,80	-0,80	werkput/vlak
5	2	1	1	VR	or	nvt	–	scherp	-0,75	-0,85	baksteen vloer
5	3	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,60	-0,75	
5	3	1	2	MR	or	nvt	–	scherp	-0,60	-0,75	
5	4	1	1	HA	or	nvt	–	scherp	-0,75	-0,80	haardplaats
5	5	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,80	-0,80	
5	6	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,40	-0,75	
5	6	1	2	MR	gr	nvt	–	scherp	-0,40	-0,75	beton
5	7	1	1	RUI	gr	Zs1	–	scherp	-0,80	-0,80	
5	8	1	1	RUI	gr	Zs3	–	scherp	-0,80	-0,80	
5	9	1	1	RUI	d-gr	Zs2	H1	scherp	-0,80	-0,80	
5	10	1	1	RUI	gr-br	Zs1	–	scherp	-0,80	-0,80	
5	11	1	1	RUI	ge-br	Zs1	–	scherp	-0,80	-0,80	
5	12	1	1	RUI	zw-br	Zs2	H2	scherp	-0,80	-0,80	
5	13	1	1	RUI	zw-br	Zs2	H2	scherp	-0,80	-0,80	
5	14	1	1	RUI	d-br	Zs2	H1	scherp	-0,80	-0,80	
5	15	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,30	-0,50	recent
5	15	1	2	MR	or	nvt	–	scherp	-0,30	-0,50	recent
5	16	1	1	RUI	zw-br	Zs2	H2	scherp	-0,80	-0,80	
5	17	1	1	MR	or	nvt	–	scherp	-0,80	-0,80	
5	18	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,70	-0,80	

put	spoor	vlak	vulling	aard-			org.		m NAP		opmerkingen
				spoor	kleur	textuur	stof	grens	boven	onder	
5	19	1	1	RUI	zw	Zs2	H2	scherp	-0,80	-0,80	uitbraak vloer spoor 22 en 23
5	20	1	1	VR	ge	nvt	–	scherp	-0,80	-0,85	
5	21	1	1	HO	br	nvt	–	scherp	-0,80	-0,85	
5	22	1	1	VR	d-gr	nvt	–	scherp	-0,80	-0,85	tegelvloer
5	23	1	1	VR	ge	nvt	–	scherp	-0,80	-0,85	
5	24	1	1	RUI	zw	Zs2	H2	scherp	-0,80	-0,80	
5	25	1	1	RIO	ro	nvt	–	scherp	-0,70	-0,80	rioolpijp gevuld met klei
5	26	1	1	MR	gr	nvt	–	scherp	-0,40	-0,80	betonnen muur
5	27	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,60	-0,80	recente muur
5	28	1	1	VR	gr	nvt	–	scherp	-0,80	-0,80	betonvloer
5	29	1	1	RUI	zw-br	Zs3	H2	scherp	-0,80	-0,80	beton en puin
5	30	1	1	RUI	gr	Zs1	–	scherp	-0,80	-0,80	beton en puin
5	31	1	1	RUI	ge-gr	Zs1	–	scherp	-0,80	-0,80	beton en puin
5	32	1	1	UBR	or	nvt	–	scherp	-0,80	-0,80	
5	33	1	1	RUI	d-gr	Zs2	–	geleidelijk	-0,80	-0,80	
5	34	1	1	KL	zw-br	Zs2	H2	scherp	-0,80	-0,80	
5	35	1	1	RUI	zw-br	Zs3	H2	scherp	-0,80	-0,80	
5	36	1	1	RUI	zw-br	Zs3	H2	scherp	-0,80	-0,80	
5	37	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,10	-0,25	
5	37	1	2	MR	or	nvt	–	scherp	-0,10	-0,25	
5	38	1	1	HA	ro	nvt	–	scherp	-0,10	-0,60	
5	39	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,60	-0,80	poer
5	40	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,60	-0,80	
5	41	1	1	UBR	gr	Zs1	–	scherp	-0,80	-0,80	
5	41	1	2	UBR	br	nvt	–	scherp	-0,80	-0,80	plank
5	42	1	1	RUI	zw-br	Zs3	H2	scherp	-0,80	-0,80	
5	42	1	2	RUI	d-gr-br	Zs2	H1	geleidelijk	-0,80	-0,80	
5	1011	511	1	LG	gr	Zs1	–	scherp	0,00	–	aanleg vlak
6	1	1	1	LG	d-br-gr	Zs1	–	scherp	-0,20	-1,00	
6	2	1	1	MR	or	nvt	–	scherp	-0,60	-1,00	
6	3	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,75	-0,90	
6	4	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,90	-1,00	
6	5	1	1	MR	or	nvt	–	scherp	-0,90	-1,00	recent
6	6	1	1	MR	or	nvt	–	scherp	-0,80	-1,00	
6	7	1	1	HA	ge	nvt	–	scherp	-0,80	-1,00	
6	8	1	1	MR	or	nvt	–	scherp	-0,70	-1,00	
6	9	1	1	MR	or	nvt	–	scherp	-0,90	-1,00	
6	10	1	1	MR	or	nvt	–	scherp	-0,70	-1,00	
6	11	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,70	-1,00	
6	12	1	1	RUI	br-gr	Zs1	–	scherp	-1,00	-1,00	
6	13	1	1	RUI	gr	Zs1	–	scherp	-1,00	-1,00	
6	14	1	1	RUI	br-gr	Zs1	–	scherp	-1,00	-1,00	
6	15	1	1	RUI	gr	Zs1	–	scherp	-1,00	-1,00	
6	16	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,90	-1,00	
6	17	1	1	HA	ge	nvt	–	scherp	-0,70	-1,00	
6	18	1	1	MR	gr	nvt	–	scherp	-0,70	-1,00	recent betonnen fundering + muurwerk
6	19	1	1	RIO	ge	nvt	–	scherp	-0,80	-1,00	
6	20	1	1	RIO	gr	nvt	–	scherp	-0,70	-1,00	
6	21	1	1	WG	gr	Zs1	–	scherp	-0,30	-1,00	
6	22	1	1	LG	gr	Zs1	–	scherp	-1,00	-1,00	
6	23	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,50	-0,90	recent
6	23	1	2	MR	gr	nvt	–	scherp	-0,50	-0,90	betonnen fundering
6	24	1	1	MR	gr	nvt	–	scherp	-0,60	-1,00	heipaal

put	spoor	vlak	vulling	aard-		textuur	org.		m NAP		opmerkingen
				spoor	kleur		stof	grens	boven	onder	
6	25	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,70	-1,00	
6	26	1	1	RUI	d-gr	nvt	–	scherp	-1,00	-1,00	
6	27	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,50	-1,00	
6	27	1	2	MR	l-or	nvt	–	scherp	-0,50	-1,00	
6	28	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,50	-1,00	
6	29	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,50	-1,00	
6	30	1	1	RUI	d-gr	nvt	–	scherp	-1,00	-1,00	
6	31	1	1	RUI	d-gr	nvt	–	scherp	-1,00	-1,00	
6	32	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,70	-0,85	
6	33	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,70	-0,85	
6	34	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,70	-0,85	
6	35	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,70	-0,85	
6	36	1	1	MR	or	nvt	–	scherp	-0,70	-0,85	
6	37	1	1	RUI	gr	Zs1	–	scherp	-0,85	-0,85	
6	38	1	1	RUI	zw	nvt	–	scherp	-0,85	-0,85	
6	39	1	1	RUI	gr-br	Zs1	–	scherp	-0,85	-0,85	
6	40	1	1	RUI	zw-gr	Zs1	–	scherp	-0,85	-0,85	
6	41	1	1	RUI	gr	Zs1	–	scherp	-0,85	-0,85	
6	42	1	1	RUI	gr	Zs1	–	scherp	-0,85	-0,85	
6	43	1	1	RUI	gr-br	Zs1	–	scherp	-0,85	-0,85	
6	44	1	1	RUI	gr-br	Zs1	–	scherp	-0,85	-0,85	
6	45	1	1	RUI	zw-br	Zs1	–	scherp	-0,85	-0,85	
6	46	1	1	RIO	br	nvt	–	scherp	-0,85	-0,85	
6	47	1	1	RIO	br	nvt	–	scherp	-0,85	-0,85	recent
6	48	1	1	LG	gr	Zs1	–	scherp	-0,85	-0,85	
6	49	1	1	RUI	d-gr	Zs1	–	scherp	-1,00	-1,00	
6	50	1	1	RUI	d-gr	Zs1	–	scherp	-1,00	-1,00	
6	51	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,75	-1,00	
6	52	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,75	-1,00	
6	53	1	1	VR	gr	nvt	–	scherp	-0,90	-1,00	betonvloer
6	54	1	1	VR	ro	nvt	–	scherp	-0,75	-1,00	
6	55	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,75	-1,00	poer
6	56	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,75	-1,00	poer
6	57	1	1	MR	or	nvt	–	scherp	-0,90	-1,00	
6	58	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,75	-1,00	poer
6	59	1	1	RUI	gr	Zs1	–	scherp	-0,75	-1,00	
6	60	1	1	MR	d-ro	nvt	–	scherp	-0,80	-1,00	recente muur
6	61	1	1	RUI	d-gr	Zs1	–	scherp	-1,00	-1,00	ruimte binnen spoor 57
6	62	1	1	RUI	d-gr	Zs1	–	scherp	-1,00	-1,00	ruimte binnen spoor 60
6	63	1	1	RUI	d-gr	FZ	–	scherp	-1,00	-1,00	ruimte binnen spoor 51
6	64	1	1	RUI	d-gr	Zs1	–	scherp	-1,00	-1,00	ruimte tussen spoor 51 en spoor 52
6	65	1	1	RUI	d-gr	Zs1	–	scherp	-1,00	-1,00	ruimte binnen spoor 60
6	999	999	1	SNT	zw	Zs1	–	scherp	0,00	–	stort
7	1	1	1	LG	gr	Zs1	–	geleidelijk	-0,20	-0,90	
7	2	1	1	MR	or	nvt	–	scherp	-0,55	-0,90	
7	3	1	1	HA	or	nvt	–	scherp	-0,60	-0,90	
7	4	1	1	HA	or	nvt	–	scherp	-0,70	-0,90	
7	5	1	1	VR	or	nvt	–	scherp	-0,75	-0,78	tegels
7	6	1	1	VR	or	nvt	–	scherp	-0,85	-0,88	tegels
7	7	1	1	VR	ro	nvt	–	scherp	-0,80	-0,83	tegels
7	8	1	1	MR	or	nvt	–	scherp	-0,70	-0,90	
7	9	1	1	VR	ro	nvt	–	scherp	-0,72	-0,75	tegels
7	10	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	0,00	-0,30	recent

put	spoor	vlak	vulling	aard-			org.		m NAP		opmerkingen
				spoor	kleur	textuur	stof	grens	boven	onder	
7	10	1	2	MR	gr	nvt	–	scherp	0,00	-0,30	beton
7	11	1	1	RUI	ge-br	Zs1	–	geleidelijk	-0,83	-0,90	
7	12	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,90	-0,90	
7	13	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,60	-0,90	
7	14	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,85	-0,90	
7	15	1	1	RUI	ge-br	Zs1	–	scherp	-0,90	-0,90	
7	16	1	1	RUI	gr	Zs1	–	scherp	-0,90	-0,90	
7	17	1	1	RUI	gr-br	Zs1	–	scherp	-0,90	-0,90	
7	18	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,55	-0,91	
7	19	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,55	-0,90	
7	20	1	1	RUI	zw	Kz1	–	scherp	-0,90	-0,90	
7	21	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,80	-0,90	
7	22	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,55	-0,90	trappengat en trap, betegeld
7	23	1	1	RUI	d-gr	Zs3	–	scherp	-0,90	-0,90	
7	24	1	1	RUI	ge-br	Zs1	–	scherp	-0,55	-0,90	
7	25	1	1	RUI	gr	Zs1	–	scherp	-0,90	-0,90	kelder
7	26	1	1	VR	d-gr	nvt	–	scherp	-0,70	-0,80	betonnen vloer
7	27	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,80	-0,90	
7	28	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,70	-0,90	
7	29	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,60	-0,90	
7	30	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,70	-0,90	
7	31	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,80	-0,90	
7	32	1	1	RIO	ge	nvt	–	scherp	-0,70	-0,90	rioolput
7	33	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,70	-0,90	
7	34	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,50	-0,90	
7	35	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,70	-0,90	
7	36	1	1	VR	or	nvt	–	scherp	-0,85	-0,90	tegels
7	37	1	1	WA	d-gr	nvt	–	scherp	-0,85	-1,25	put van baksteen en metaal
7	38	1	1	RUI	d-gr	Zs1	–	scherp	-0,80	-0,90	
7	39	1	1	RUI	d-gr	Zs1	–	scherp	-0,80	-0,90	
7	40	1	1	VR	ro	nvt	–	scherp	-0,80	-0,90	straatje
7	41	1	1	VR	ge	nvt	–	scherp	-0,80	-0,90	
7	42	1	1	VR	ge	nvt	–	scherp	-0,80	-0,90	onder spoor 41
7	43	1	1	VR	ge	nvt	–	scherp	-0,80	-0,90	
7	44	1	1	RUI	d-gr	Zs1	–	scherp	-0,80	-0,90	
7	45	1	1	RUI	d-gr	FZ	–	scherp	-0,80	-0,90	
7	46	1	1	RUI	d-gr	Zs1	–	scherp	-0,90	-0,90	
7	47	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,70	-0,90	
7	48	1	1	VR	ge	nvt	–	scherp	-0,80	-0,90	
7	49	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,80	-0,90	
7	50	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,80	-0,90	
7	51	1	1	MR	gr	nvt	–	scherp	-0,80	-0,90	1-steens
7	52	1	1	MR	or	nvt	–	scherp	-0,80	-0,90	1-steens
7	53	1	1	MR	or	nvt	–	scherp	-0,80	-0,90	1-steens
7	54	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,70	-0,90	recent
7	55	1	1	RUI	gr	Zs1	–	scherp	-0,90	-0,90	
7	1011	511	1	LG	d-gr	Zs1	–	scherp	0,00	–	aanleg vlak
8	1	1	1	LG	gr	Zs1	–	scherp	-0,20	-0,90	verstoorde grond
8	1	2	1	LG	gr	Zs1	–	scherp	-0,20	-0,90	verstoorde grond
8	2	1	1	RUI	gr-br	Zs1	–	scherp	-0,75	-0,90	stukken tegel
8	2	2	1	RUI	gr-br	Zs1	–	scherp	-0,75	-0,90	stukken tegel
8	3	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,50	-0,80	1-steens
8	3	2	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,50	-0,80	1-steens

put	spoor	vlak	vulling	aard-			org.		m NAP		opmerkingen
				spoor	kleur	textuur	stof	grens	boven	onder	
8	4	1	1	VR	ro	nvt	–	scherp	-0,85	-0,88	tegelvloer
8	5	1	1	RIO	ro	nvt	–	scherp	-0,85	-0,90	
8	5	1	2	RIO	gr	Zs1	–	scherp	-0,85	-0,90	
8	5	2	1	RIO	ro	nvt	–	scherp	-0,85	-0,90	
8	5	2	2	RIO	gr	Zs1	–	scherp	-0,85	-0,90	
8	6	1	1	RUI	gr-br	Zs1	–	scherp	-0,85	-0,90	ruimte tussen vloerdelen
8	7	1	1	VR	ro	nvt	–	scherp	-0,75	-0,78	tegelvloer
8	7	2	1	VR	ro	nvt	–	scherp	-0,75	-0,78	tegelvloer
8	8	1	1	MR	wi	nvt	–	scherp	-0,80	-0,90	tegelwand zonder muur
8	8	2	1	MR	wi	nvt	–	scherp	-0,80	-0,90	tegelwand zonder muur
8	9	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,80	-0,90	dorpel, 1-steens
8	9	2	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,80	-0,90	dorpel, 1-steens
8	10	1	1	VR	ge	nvt	–	scherp	-0,85	-0,89	bakstenen vloer onder spoor 2 en 7
8	10	2	1	VR	ge	nvt	–	scherp	-0,85	-0,89	bakstenen vloer onder spoor 2 en 7
8	11	1	1	VR	ro	nvt	–	scherp	-0,70	-0,73	
8	11	2	1	VR	ro	nvt	–	scherp	-0,70	-0,73	
8	12	1	1	VR	zw	nvt	–	scherp	-0,70	-0,73	-steens
8	13	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,70	-0,75	1-steens
8	14	1	1	VR	zw	nvt	–	scherp	-0,65	-0,68	
8	14	2	1	VR	zw	nvt	–	scherp	-0,65	-0,68	
8	15	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,65	-0,90	1-steens
8	15	2	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,65	-0,90	1-steens
8	16	1	1	VR	ro	nvt	–	scherp	-0,70	-0,73	geglazuurd
8	17	1	1	WA	zw	Zs1	–	scherp	-0,85	-1,20	
8	17	1	2	WA	br	nvt	–	scherp	-0,85	-1,20	
8	18	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,60	-0,90	-steens
8	19	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,75	-0,90	1-uur
8	19	2	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,75	-0,90	1-uur
8	20	1	1	HA	ge	nvt	–	scherp	-0,60	-0,80	-steens
8	21	1	1	WA	ge	nvt	–	scherp	-0,85	-0,90	1-steens
8	21	1	2	WA	zw	Zs1	–	scherp	-0,85	-0,90	1-steens
8	21	1	3	WA	br-gr	Zs1	–	scherp	-0,85	-0,90	insteek, 1-steens
8	22	1	1	HA	ro	nvt	–	scherp	-0,70	-0,85	1-steens
8	22	1	2	HA	ro	nvt	–	scherp	-0,70	-0,85	-steens
8	22	1	3	HA	ge-br	Zs1	–	scherp	-0,70	-0,85	vulling haard
8	23	1	1	RUI	gr	Zs1	–	scherp	-0,60	-0,90	ruimte zonder tegels
8	23	2	1	RUI	gr	Zs1	–	scherp	-0,60	-0,90	ruimte zonder tegels
8	24	1	1	VR	ro	nvt	–	scherp	-0,80	-0,83	wisselend verband gang
8	24	1	2	VR	ro	nvt	–	scherp	-0,80	-0,83	gebroken tegels, wisselend verband gang
8	25	1	1	VR	ro	nvt	–	scherp	-0,75	-0,78	tegels
8	26	1	1	HA	ro	nvt	–	scherp	-0,75	-0,90	1-steens
8	26	1	2	HA	d-gr	Zs1	–	scherp	-0,75	-0,90	tegels in de haard, 1-steens
8	26	1	3	HA	d-ro	nvt	–	scherp	-0,75	-0,90	1-steens
8	27	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,50	-0,70	
8	28	1	1	HA	ro	nvt	–	scherp	-0,65	-0,90	haard + asvulling, -steens
8	29	1	1	RPA	br	nvt	–	scherp	-0,60	-0,90	
8	30	1	1	HA	ro	nvt	–	scherp	-0,50	-0,90	
8	31	1	1	RUI	d-zw-gr	Zs1	–	scherp	-0,80	-0,90	
8	32	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,50	-0,70	2-steens
8	32	2	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,50	-0,70	2-steens
8	33	1	1	VR	ro	nvt	–	scherp	-0,70	-0,73	
8	34	1	1	RUI	d-zw-gr	Zs1	–	scherp	-0,70	-0,90	

put	spoor	vlak	vulling	aard-			org.		m NAP		opmerkingen
				spoor	kleur	textuur	stof	grens	boven	onder	
8	34	2	1	RUI	d-zw-gr	Zs1	–	scherp	-0,70	-0,90	
8	35	1	1	VR	zw-gr	nvt	–	scherp	-0,70	-0,73	
8	36	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,89	-0,93	
8	37	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,70	-0,90	
8	38	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,70	-0,90	2-steens
8	39	1	1	RUI	d-zw-gr	Zs1	–	scherp	-0,80	-0,90	
8	39	2	1	RUI	d-zw-gr	Zs1	–	scherp	-0,80	-0,90	
8	40	1	1	KL	zw-gr	Zs1	–	scherp	-0,90	-0,90	verbrand
8	41	1	1	KL	ge	Zs1	–	scherp	-0,80	-0,90	
8	42	1	1	RUI	d-zw-gr	Zs1	–	scherp	-0,70	-0,90	
8	43	1	1	ST	d-gr	nvt	–	scherp	-0,70	-0,90	natuursteen brokken
8	44	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,50	-0,70	
8	45	1	1	RUI	d-zw-gr	Zs1	–	scherp	-0,50	–	
8	46	1	1	RIO	ro-br	nvt	–	scherp	-0,50	–	
8	47	1	1	RUI	d-zw-gr	Zs1	–	scherp	-0,65	–	inhoud spoor 30
8	48	1	1	RUI	gr-br	Zs1	–	scherp	-0,70	-0,90	gang
8	49	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,80	-0,90	1-steens
8	50	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,85	-0,89	2-steens
8	51	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,75	-0,85	
8	52	1	1	RUI	ge-br	Zs1	–	scherp	-0,80	-0,90	verbrand
8	53	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,50	-0,75	
8	54	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,60	-0,65	1-steens
8	55	1	1	RUI	d-zw-gr	Zs1	–	scherp	-0,70	-0,90	
8	56	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,40	-0,70	
8	57	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,50	-0,85	-steens = spoor 58
8	58	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,70	-0,89	1-steens = spoor 57
8	59	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,75	-0,80	1-steens
8	60	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,60	-0,80	1-steens, deels betegeld
8	61	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,50	-0,80	-steens
8	62	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,75	-0,80	-steens, drempel?
8	63	1	1	MR	gr	nvt	–	scherp	-0,50	-0,75	tegelmuur tegen spoor 64
8	64	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,50	-0,90	-steens
8	65	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,50	-0,90	1-steens
8	66	1	1	STR	ge	nvt	–	scherp	-0,70	-0,75	straat
8	67	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,60	-0,80	1-steens
8	68	1	1	ST	gr	nvt	–	scherp	-0,50	-0,70	betonnen paal
8	69	1	1	GT	ge	nvt	–	scherp	-0,70	-0,80	1-steens, tegen spoor 67, goot
8	70	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,75	-0,90	1-steens
8	71	1	1	RUI	gr-br	Zs1	–	scherp	-0,90	-0,90	onder spoor 63, tegels
8	72	1	1	RUI	br-gr	Zs1	–	scherp	-0,75	-0,90	langs putwand
8	73	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,70	-0,90	
8	74	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,70	-0,85	1 + -steens
8	75	1	1	RUI	zw-gr	Zs1	–	scherp	-0,90	-0,90	
8	76	1	1	HO	br	nvt	–	scherp	-0,80	-0,90	houten drempel
8	77	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,75	-0,85	-steens
8	78	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,80	-0,88	1-steens
8	79	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,70	-0,90	-steens
8	80	1	1	VR	ro	nvt	–	scherp	-0,80	-0,83	tegels glazuur
8	81	1	1	RUI	br-gr	Zs1	–	scherp	-0,90	-0,90	
8	82	1	1	MR	wi	nvt	–	scherp	-0,80	-0,90	1-steens
8	83	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,80	-0,90	-steens
8	84	1	1	VR	ro	nvt	–	scherp	-0,80	-0,85	
8	85	1	1	GT	ro	nvt	–	scherp	-0,75	-0,85	-steens goot + hout

put	spoor	vlak	vulling	aard-			org.		m NAP		opmerkingen
				spoor	kleur	textuur	stof	grens	boven	onder	
8	86	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,70	-0,90	1-steens
8	87	1	1	REC	gr-br	Zs1	–	scherp	-0,50	-0,70	
8	88	1	1	RUI	d-gr-br	Zs1	–	scherp	-0,90	-0,90	tuinaarde?
8	89	1	1	PA	br	nvt	–	scherp	-0,60	-0,90	houten palen
8	90	2	1	VR	ro	nvt	–	scherp	-0,80	-0,83	
8	91	2	1	MR	l-or	nvt	–	scherp	-0,90	-0,90	1-steens
8	92	1	1	MR	br	nvt	–	scherp	-0,80	-0,80	schutting
8	93	2	1	MR	l-ge	nvt	–	scherp	-0,90	-0,90	1-steens
8	94	2	1	RUI	d-gr	Zs2	H2	scherp	-0,90	-0,90	tuinaarde
8	95	2	1	VR	d-ro	nvt	–	scherp	-0,85	-0,88	tegelvloer onder spoor 16
8	96	1	1	RUI	zw-br	Zs2	H2	scherp	-0,80	-0,80	tuinaarde + puin
8	97	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,90	-0,80	recente muur + beton
8	98	1	1	VR	gr	nvt	–	scherp	-0,80	-0,80	betonvloer
8	99	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,70	-0,80	1-steens
8	100	1	1	RUI	br-gr	Zs1	–	scherp	-0,80	-0,80	heel veel puin
8	101	1	1	RUI	gr	Zs1	–	scherp	-0,80	-0,80	
8	102	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,80	-0,80	recente muur
9	1	1	1	LG	gr	Zs1	–	scherp	-0,40	-0,80	verstoorde grond
9	2	1	1	VR	gr	nvt	–	scherp	-0,80	-0,80	betonvloer
9	3	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,70	-0,80	1-steens
9	4	1	1	MR	gr	nvt	–	scherp	-0,40	-0,80	betonpoer
9	5	1	1	VR	zw	nvt	–	scherp	-0,77	-0,80	tegelvloer
9	6	1	1	MR	or	nvt	–	scherp	-0,70	-0,80	tussen vloeren -steens
9	7	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,10	-0,80	recent, 1-steens
9	8	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,70	-0,80	-steens = spoor 9
9	9	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,70	-0,80	1-steens = spoor 8
9	10	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,70	-0,80	1-steens
9	11	1	1	RUI	wi	nvt	–	scherp	-0,80	-0,80	
9	12	1	1	RUI	wi	nvt	–	scherp	-0,80	-0,80	
9	13	1	1	KL	d-zw-br	Zs1	–	scherp	-0,65	-0,65	brandkuil bij ijzergieterij
9	14	1	1	MR	or	nvt	–	scherp	-0,55	-0,65	poer molen
9	15	1	1	MR	or	nvt	–	scherp	-0,30	-0,65	poer molen
9	16	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,10	-1,35	oven ijzergieterij?
9	17	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,10	-1,35	oven ijzergieterij? spoor 16 + 17 1 blok
9	18	1	1	MR	or	nvt	–	scherp	-0,10	-0,65	getrapt
9	19	1	1	REC	zw	nvt	–	scherp	-0,35	-0,65	betonafalt
9	20	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,25	–	getrapt
9	21	1	1	RIO	ge	nvt	–	scherp	-0,25	-0,65	
9	22	1	1	MR	or	nvt	–	scherp	-0,70	-0,65	2 stenen hoog
9	23	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,10	-0,65	getrapt
9	24	1	1	RUI	gr-br	Zs1	–	scherp	-0,65	-0,65	
9	25	1	1	RUI	d-gr-br	Zs1	–	scherp	-0,65	-0,65	
9	26	1	1	RUI	d-gr-br	Zs1	–	scherp	-0,65	-0,65	
9	27	1	1	RUI	zw-gr	Zs1	–	scherp	-0,65	-0,65	verbrande grond
9	28	1	1	VL	ro-br	nvt	–	scherp	-0,65	-0,65	uitgevoeid ijzer
9	29	1	1	REC	gr	Zs1	–	scherp	-0,65	-0,65	uitgraving tank
9	30	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,10	-0,65	
9	31	1	1	MR	gr	nvt	–	scherp	0,00	-0,65	gewapend betonnen bak
9	32	1	1	RUI	ge-br	Zs1	–	scherp	0,00	-0,65	
9	33	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,10	-0,65	
9	34	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,10	-0,65	
9	35	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,20	-0,65	

put	spoor	vlak	vulling	aard-		textuur	org.		m NAP		opmerkingen
				spoor	kleur		stof	grens	boven	onder	
9	36	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,10	-0,65	
9	37	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,10	-0,65	
9	38	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,10	-0,65	
9	39	1	1	KL	br-gr	Kz2	–	scherp	-0,65	-0,64	ingraving poer
9	40	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,05	-0,65	
9	41	1	1	MR	gr	nvt	–	scherp	-0,15	-0,65	betonnen bak
9	42	1	1	KL	gr	Kz2	–	scherp	-0,65	-0,65	? 1630
9	43	1	1	MR	or	nvt	–	scherp	-0,15	-0,65	
9	44	1	1	MR	or	nvt	–	scherp	-0,10	-0,65	
9	45	1	1	KL	br-gr	Kz3	–	scherp	-0,65	-0,65	? 1650 of ouder
9	46	1	1	KL	d-gr	Kz1	–	scherp	-0,65	-0,75	? 1750
9	47	1	1	KL	d-gr	Kz3	–	scherp	-0,65	-0,65	
9	48	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,05	-0,65	= spoor 53
9	49	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,35	-0,65	
9	50	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,60	-0,65	
9	51	1	1	RUI	ge-br	Zs1	–	scherp	-0,20	-0,65	
9	52	1	1	RUI	zw	Zs1	–	scherp	-0,65	-0,65	verbrande grond
9	53	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,15	-0,65	
9	54	1	1	MR	or	nvt	–	scherp	-0,10	-0,65	= wp 10 spoor 51
9	55	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,60	-0,65	
9	56	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,30	-0,65	
9	57	1	1	MR	or	nvt	–	scherp	-0,60	-0,70	molen
9	58	1	1	MR	or	nvt	–	scherp	-0,60	-0,70	molen
9	59	1	1	MR	or	nvt	–	scherp	-0,50	-0,65	molen
9	60	1	1	MR	or	nvt	–	scherp	-0,55	-0,75	molen
9	61	1	1	PA	br	nvt	–	scherp	-0,30	-0,75	houten paal
9	62	1	1	PA	br	nvt	–	scherp	-0,60	–	houten paal
9	63	1	1	RUI	zw	Zs1	–	scherp	-0,30	-0,65	vulling put
9	64	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,10	-0,65	poer
9	65	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,10	-0,65	
9	66	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,05	-0,65	-steens
9	67	1	1	RUI	zw-gr	Zs1	–	scherp	-0,65	-0,65	
9	68	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,05	-0,65	
9	69	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	0,00	-0,65	
9	70	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,05	-0,65	
9	71	1	1	VR	ge	nvt	–	scherp	-0,65	-0,65	
9	72	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,05	-0,65	
9	73	1	1	FUN	gr	nvt	–	scherp	0,05	-0,65	betonfundering
9	74	1	1	VR	gr	nvt	–	scherp	-0,30	-0,30	betonvloer
9	75	1	1	RUI	zw	Zs1	–	scherp	-0,65	-0,65	
9	76	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,05	-0,65	
9	77	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,65	-0,65	
9	78	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,55	-0,65	
9	79	1	1	RIO	ro	nvt	–	scherp	-0,10	-0,65	
9	80	1	1	VR	zw	nvt	–	scherp	-0,65	-0,65	
9	81	1	1	RUI	zw-gr	Zs1	–	scherp	-0,65	-0,65	
9	82	1	1	MR	or	nvt	–	scherp	-0,65	-0,65	
9	83	1	1	MR	or	nvt	–	scherp	-0,60	-0,65	
9	84	1	1	MR	gr	nvt	–	scherp	-0,60	-0,65	
9	85	1	1	MR	or	nvt	–	scherp	-0,60	-0,65	
9	86	1	1	MR	or	nvt	–	scherp	-0,60	-0,65	
9	87	1	1	RUI	zw	Zs1	–	scherp	-0,65	-0,65	
9	88	1	1	MR	gr	nvt	–	scherp	-0,60	-0,65	

put	spoor	vlak	vulling	aard-			org.		m NAP		opmerkingen
				spoor	kleur	textuur	stof	grens	boven	onder	
9	89	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,20	-0,65	1-steens
9	90	1	1	MR	gr	nvt	–	scherp	-0,30	-0,65	betonpoer + gat
9	91	1	1	VR	ge	nvt	–	scherp	-0,60	-0,65	gele baksteenvloer
9	92	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,60	-0,65	
9	93	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,65	-0,80	
9	94	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,65	-0,80	
9	95	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,60	-0,80	-steens, om spoor 96
9	96	1	1	VR	ge-zw	nvt	–	scherp	-0,60	-0,65	tegelvloer
9	97	1	1	RUI	zw	Zs1	–	scherp	-0,60	-0,80	
9	98	1	1	KL	zw-gr	Zs1	–	scherp	0,00	-0,80	onder vloer spoor 91
9	99	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,50	-0,65	
9	100	1	1	PL	br	nvt	–	scherp	-0,65	-0,65	
9	101	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,65	-0,65	
9	102	1	1	VR	gr	nvt	–	scherp	-0,10	-0,40	betonplaten
9	103	1	1	MR	or	nvt	–	scherp	-0,30	-0,65	
9	104	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,50	-0,65	
9	105	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,20	-0,65	
9	106	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,20	-0,65	
9	107	1	1	FUN	ro-br	nvt	–	scherp	-0,60	-0,65	H balk ijzer
9	108	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,60	-0,65	
9	109	1	1	RUI	zw-gr	Zs1	–	scherp	-0,65	-0,65	
9	110	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,30	-0,65	
9	111	1	1	RUI	br-gr	Zs1	–	scherp	-0,65	-0,65	
9	112	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,50	-0,65	
9	113	1	1	MR	gr	nvt	–	scherp	-0,20	-0,65	
9	114	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,30	-0,65	
9	115	1	1	RUI	gr-br	nvt	–	scherp	-0,65	-0,65	
9	116	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,10	-0,65	
9	117	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,30	-0,65	
9	118	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,35	-0,65	op riool
9	119	1	1	VR	ro	nvt	–	scherp	-0,35	-0,65	rioolput?
9	120	1	1	RUI	zw-gr	Zs1	–	scherp	-0,65	-0,65	
9	121	1	1	RIO	ge	nvt	–	scherp	-0,35	-0,65	
9	121	1	2	RIO	zw-gr	Zs1	–	scherp	-0,35	-0,65	putje
9	122	1	1	MR	or	nvt	–	scherp	-0,20	-0,65	
9	123	1	1	MR	or	nvt	–	scherp	-0,15	-0,65	poer
9	124	1	1	VR	ro	nvt	–	scherp	-0,65	-0,65	bakstenen vloer
9	125	1	1	RUI	zw	Zs1	–	scherp	-0,65	-0,65	
9	126	1	1	RUI	zw-bl	Zs1	–	scherp	-0,65	-0,65	teer op vloer!
9	127	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,10	-0,65	
9	128	1	1	MR	gr	nvt	–	scherp	-0,65	-0,65	beton
9	129	1	1	MR	gr	nvt	–	scherp	-0,10	-0,65	beton
9	130	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,40	-0,65	
9	131	1	1	FUN	ro-br	nvt	–	scherp	-0,55	-0,65	H balk
9	132	1	1	RUI	zw	Zs1	–	scherp	-0,65	-0,65	
9	133	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,60	-0,65	
9	134	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	0,00	-0,65	op beton fundering
9	135	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,30	-0,65	poer
9	136	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,60	-0,65	
9	137	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,50	-0,65	
9	138	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,30	-0,65	
9	139	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,60	-0,65	put
10	1	1	1	LG	br-gr	Zs1	–	scherp	-0,65	-0,65	

put	spoor	vlak	vulling	aard-			org.		m NAP		opmerkingen
				spoor	kleur	textuur	stof	grens	boven	onder	
10	2	1	1	RUI	zw-gr	nvt	–	scherp	-0,65	-0,65	
10	3	1	1	RUI	gr-br	Zs1	–	scherp	-0,65	-0,65	
10	4	1	1	RUI	wi	Kz1	–	scherp	-0,40	-0,50	witte klei
10	5	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,10	-0,65	
10	6	1	1	VR	gr	nvt	–	scherp	-0,40	-0,65	komvormige vloer beton
10	7	1	1	BPL	br	nvt	–	scherp	-0,65	-0,65	houten planken om spoor 5
10	8	1	1	MR	or	nvt	–	scherp	-0,30	-0,65	
10	9	1	1	MR	or	nvt	–	scherp	-0,50	-0,65	
10	10	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,05	-0,65	
10	11	1	1	BPL	br	nvt	–	scherp	-0,60	-0,65	om spoor 10
10	12	1	1	VR	gr	nvt	–	scherp	-0,40	-0,65	komvormige betonvloer
10	13	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,10	-0,65	
10	14	1	1	BPL	br	nvt	–	scherp	-0,60	-0,65	
10	15	1	1	VR	gr	nvt	–	scherp	-0,40	-0,65	komvormige vloer + kleibrokken
10	16	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,45	-0,65	
10	17	1	1	VR	gr	nvt	–	scherp	-0,60	-0,65	
10	18	1	1	MR	or	nvt	–	scherp	-0,45	-0,65	met grijze klei aankoeksel
10	19	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,15	-0,65	
10	20	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,05	-0,65	
10	21	1	1	MR	ro	FZ	–	scherp	-0,05	-1,15	
10	22	1	1	MR	or	nvt	–	scherp	-0,15	-0,65	
10	23	1	1	FUN	gr	nvt	–	scherp	-0,45	-0,65	heipalen
10	24	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,05	-1,15	
10	25	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,05	-0,65	
10	26	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,05	-1,15	
10	27	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,05	-1,15	
10	28	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,05	-0,65	
10	29	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,05	-1,15	
10	30	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,05	-0,65	
10	31	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,05	-1,15	
10	32	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,25	-1,15	
10	33	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,05	-1,15	
10	34	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,05	-0,65	
10	35	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,20	-0,65	
10	36	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,20	-0,65	
10	37	1	1	MR	gr	nvt	–	scherp	-0,10	-0,65	betonnen bak
10	38	1	1	RUI	wi	Kz1	–	scherp	-0,10	-0,65	vulling spoor 37
10	39	1	1	BPL	br	nvt	–	scherp	-0,65	-0,65	
10	40	1	1	RUI	d-gr-br	Zs1	–	scherp	-0,65	-0,65	vulling spoor 39
10	41	1	1	BPL	br	nvt	–	scherp	-0,65	-0,65	
10	42	1	1	VR	or	nvt	–	scherp	-0,65	-0,65	
10	43	1	1	VR	or	nvt	–	scherp	-0,65	-0,65	
10	44	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,35	-0,65	
10	45	1	1	VR	ro	nvt	–	scherp	-0,40	-0,45	
10	46	1	1	VR	ro	nvt	–	scherp	-0,40	-0,45	
10	47	1	1	MR	or	nvt	–	scherp	-0,50	-0,55	
10	48	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,10	-0,65	
10	49	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	0,00	-0,65	
10	50	1	1	MR	gr	nvt	–	scherp	0,00	-0,40	betonfundering op heipalen
10	51	1	1	MR	or	nvt	–	scherp	-0,35	-0,65	= spoor 54 werkput 9
10	52	1	1	RIO	ro	nvt	–	scherp	-0,35	-0,65	
10	53	1	1	MR	or	nvt	–	scherp	-0,30	-0,65	
10	54	1	1	RUI	d-zw-gr	Zs1	–	scherp	-0,65	-0,65	houten rooster in bak spoor 18

put	spoor	vlak	vulling	aard-			org.		m NAP		opmerkingen
				spoor	kleur	textuur	stof	grens	boven	onder	
10	55	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,10	-1,15	
10	55	1	2	MR	ro-br	FZ	–	scherp	-0,10	-1,15	rails tunneloven
10	55	1	3	MR	ro-br	nvt	–	scherp	-0,10	-1,15	tussenliggers rails
10	55	1	4	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,10	-1,15	baksteenpuin fijn
10	56	1	1	FUN	ro-br	nvt	–	scherp	-0,05	-0,65	H balken
10	57	1	1	VR	gr	nvt	–	scherp	-0,10	-0,65	betonvloer
10	58	1	1	XXX	ro-br	nvt	–	scherp	-0,50	-0,85	ijzeren vat zonder bodem
10	59	1	1	LG	ge-br	Zs1	–	scherp	-0,65	-0,65	basis voor vloer spoor 43
10	60	1	1	LG	zw-gr	Zs1	–	scherp	-0,65	-0,65	verbrand?
10	61	1	1	LG	ge-br	Zs1	–	scherp	-0,65	-0,65	
10	62	1	1	LG	ge-br	Zs1	–	scherp	-0,10	-0,10	bouwvoor
10	63	1	1	RUI	d-gr	Zs1	–	scherp	-0,65	-0,65	vulling vat
10	64	1	1	LG	br	Kz3	–	scherp	-0,65	-0,65	
10	65	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,05	-0,65	
10	66	1	1	VR	ge	nvt	–	scherp	-0,60	-0,65	baksteenvloer
10	67	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,50	-0,65	
10	68	1	1	MR	gr	nvt	–	scherp	-0,40	-0,50	tegen muur op spoor 66 en 67
10	69	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,50	-0,65	kleiputje
10	70	1	1	RUI	wi	Kz1	–	scherp	-0,65	-0,65	vulling spoor 69
10	71	1	1	VR	gr	nvt	–	scherp	-0,60	-0,65	betontegels
10	72	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,30	-0,65	
10	73	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	0,40	-0,65	
10	74	1	1	MR	gr	nvt	–	scherp	-0,35	-0,65	betonfundering
10	75	1	1	RUI	d-gr	Zs1	–	scherp	-0,65	-0,65	
10	76	1	1	LG	zw-gr	Zs1	–	scherp	-0,65	-0,65	
10	77	1	1	RUI	gr	Zs1	–	scherp	-0,65	-0,65	
10	78	1	1	RUI	d-gr	Zs1	–	scherp	-0,65	-0,65	
10	79	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,55	-0,95	
10	80	1	1	MR	or	nvt	–	scherp	-0,30	-0,65	
11	1	1	1	LG	d-br-gr	Zs1	–	scherp	-0,85	-0,85	
11	2	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,15	-1,20	= spoor 55 werkput 10
11	2	1	2	MR	ge-br	Zs1	–	scherp	-0,15	-1,20	= spoor 55 werkput 10
11	2	1	3	MR	ro-br	nvt	–	scherp	-0,15	-1,20	= spoor 55 werkput 10
11	3	1	1	OV	ro	nvt	–	scherp	0,15	-0,85	
11	3	1	2	OV	d-gr	nvt	–	scherp	0,15	-0,85	betonvloer
11	3	1	3	OV	ge-br	Zs1	–	scherp	0,15	-0,85	loopt onder vulling 1 door (tunnel)
11	4	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,25	-0,85	
11	5	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,50	-0,85	
11	6	1	1	MR	or	nvt	–	scherp	-0,40	-0,85	
11	7	1	1	FUN	ro-br	nvt	–	scherp	-0,25	-0,85	
11	8	1	1	BA	br	nvt	–	scherp	-0,30	-0,60	houten balk
11	9	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,40	-0,85	
11	10	1	1	RIO	ro	nvt	–	scherp	-0,70	-0,85	
11	11	1	1	VR	ge	nvt	–	scherp	-0,60	-0,85	baksteenvloer
11	12	1	1	RIO	ge	nvt	–	scherp	-0,70	-0,85	putje
11	13	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,20	-0,85	
11	14	1	1	MR	or	nvt	–	scherp	-0,70	-0,85	
11	15	1	1	VR	ro	nvt	–	scherp	-0,65	-0,85	baksteenvloer
11	16	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,65	-0,85	
11	17	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,65	-0,85	
11	18	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,50	-0,85	
11	19	1	1	MR	gr	nvt	–	scherp	-0,20	-0,85	
11	20	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,60	-0,85	

put	spoor	vlak	vulling	aard-			org.		m NAP		opmerkingen
				spoor	kleur	textuur	stof	grens	boven	onder	
11	21	1	1	MR	gr	nvt	–	scherp	-0,25	-0,85	betonfundering
11	22	1	1	RIO	ge	nvt	–	scherp	-0,40	-0,85	put
11	22	1	2	RIO	br-gr	Zs1	–	scherp	-0,40	-0,85	put
11	23	1	1	MR	or	nvt	–	scherp	-0,35	-0,85	
11	24	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,40	-0,85	
11	25	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,40	-0,85	
11	26	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,40	-0,85	
11	27	1	1	VR	gr	nvt	–	scherp	-0,40	-0,60	betonplaat
11	28	1	1	BA	ro-br	nvt	–	scherp	-0,40	-0,50	rails op spoor 27
11	29	1	1	MR	gr	nvt	–	scherp	-0,40	-0,85	betonfundering
11	30	1	1	UBR	gr-br	Zs1	–	scherp	-0,60	-0,85	doorbraak spoor 2
11	31	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,75	-0,85	
11	32	1	1	RIO	ro	nvt	–	scherp	-0,85	-0,85	putje
11	33	1	1	RUI	d-br-gr	Zs1	–	scherp	-0,85	-0,85	
11	34	1	1	RUI	d-br-gr	Zs1	–	scherp	-0,85	-0,85	
11	35	1	1	RUI	d-br-gr	Zs1	–	scherp	-0,85	-0,85	onder spoor 15
11	36	1	1	RUI	d-br-gr	Zs1	–	scherp	-0,85	-0,85	
11	37	1	1	LG	zw-gr	Zs1	–	scherp	-0,30	-0,85	grindachtig
11	38	1	1	RUI	br-gr	Zs1	–	scherp	-0,85	-0,85	
11	39	1	1	RUI	zw-gr	Zs1	–	scherp	-0,85	-0,85	
11	40	1	1	RUI	br-gr	Zs1	–	scherp	-0,40	-0,85	
11	41	1	1	RUI	d-br-gr	Zs1	–	scherp	-0,85	-0,85	
11	42	1	1	LG	gr	nvt	–	scherp	-0,40	-0,85	tussen spoor 26 en 27
11	43	1	1	RUI	br-gr	Zs1	–	scherp	-0,85	-0,85	
11	44	1	1	RUI	br-gr	Zs1	–	scherp	-0,85	-0,85	
11	45	1	1	UBR	gr-br	Zs1	–	scherp	-0,60	-0,85	doorbreekt spoor 2 vanwege spoor 29
11	46	1	1	RUI	br-gr	Zs1	–	scherp	-0,85	-0,85	
11	47	1	1	RUI	d-br-gr	Zs1	–	scherp	-0,85	-0,85	aardewerk stort
11	48	1	1	RUI	br-gr	Zs1	–	scherp	-0,85	-0,85	aardewerk stort
11	49	1	1	RUI	ge	Zs1	–	scherp	-0,85	-0,85	
11	50	1	1	RUI	d-gr-br	Zs1	–	scherp	-0,85	-0,85	
11	51	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,85	-0,85	
11	52	1	1	RUI	d-gr-br	Zs1	–	scherp	-0,85	-0,85	
12	1	1	1	RUI	d-br-gr	Zs1	–	scherp	-0,85	-0,85	
12	2	1	1	GT	ro	nvt	–	scherp	-0,80	-0,85	
12	3	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,70	-0,85	
12	4	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,70	-0,85	
12	5	1	1	VR	gr	nvt	–	scherp	-0,75	-0,85	betonvloer
12	6	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,60	-0,85	op balken gefundeerd, riool erin verwerkt
12	7	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,75	-0,85	
12	8	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	0,80	-0,85	
12	9	1	1	RIO	ro	nvt	–	scherp	-0,85	-0,85	
12	10	1	1	UBR	gr-br	Zs1	–	scherp	-0,85	-0,85	
12	11	1	1	RUI	zw-gr	Zs1	–	scherp	-0,85	-0,85	
12	12	1	1	RUI	br-gr	Zs1	–	scherp	-0,85	-0,85	
12	13	1	1	MR	gr	nvt	–	scherp	-0,45	-0,85	betonfundering
12	14	1	1	MR	gr	nvt	–	scherp	-0,35	-0,85	beton om spoor 15
12	15	1	1	RIO	gr	nvt	–	scherp	-0,50	-0,65	rioolpijp pvc
12	16	1	1	KL	gr-br	Zs1	–	scherp	-0,85	-0,85	insteek spoor 13
12	17	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,60	-0,85	
12	18	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,40	-0,85	
12	19	1	1	VR	or	nvt	–	scherp	-0,80	-0,85	

put	spoor	vlak	vulling	aard-			org.		m NAP		opmerkingen
				spoor	kleur	textuur	stof	grens	boven	onder	
12	20	1	1	RUI	br-gr	Zs1	–	scherp	-0,85	-0,85	onder vloer spoor 21
12	21	1	1	VR	ro	nvt	–	scherp	-0,75	-0,80	
12	22	1	1	VR	gr	nvt	–	scherp	-0,70	-0,75	betonlaag op spoor 21
12	23	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,60	-0,85	
12	24	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,60	-0,85	
12	25	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,60	-0,85	
12	26	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,80	-0,85	
12	27	1	1	RUI	ge-br	Zs1	–	scherp	-0,85	-0,85	veel schelpen!
12	28	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,70	-0,85	poer in spoor 25
12	29	1	1	RUI	gr-br	Zs1	–	scherp	-0,85	-0,85	
12	30	1	1	RUI	ge-br	Zs1	–	scherp	-0,85	-0,85	
12	31	1	1	RIO	gr	nvt	–	scherp	-0,80	-0,85	
12	32	1	1	RIO	ge	nvt	–	scherp	-0,85	-0,85	
12	33	1	1	RUI	zw-gr	Zs1	–	scherp	-0,85	-0,85	
12	34	1	1	VL	l-bl	Ks1	–	scherp	-0,85	-0,85	blauwe aardewerkverf
12	35	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,65	-0,85	
12	36	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,65	-0,85	
12	37	1	1	RIO	gr	nvt	–	scherp	-0,80	-0,85	rioolput
12	38	1	1	KL	ge	Zs1	–	scherp	-0,85	-0,85	kuil met veel grind
12	39	1	1	RUI	gr-br	Zs1	–	scherp	-0,85	-0,85	
12	40	1	1	RUI	gr-br	Zs1	–	scherp	-0,85	-0,85	
12	41	1	1	RUI	gr-br	Zs1	–	scherp	-0,85	-0,85	klein puin + kiezels
12	42	1	1	RUI	br-gr	Zs1	–	scherp	-0,85	-0,85	
12	43	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,65	-0,85	
12	44	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,70	-0,85	mogelijk put
12	45	1	1	RIO	ro	nvt	–	scherp	-0,45	-0,65	put
12	46	1	1	RIO	ro	nvt	–	scherp	-0,45	-0,65	put
12	47	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,55	-0,65	
12	48	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,45	-1,15	spoor 48 + 49 zijn 1 structuur
12	49	1	1	GT	d-gr	nvt	–	scherp	-0,65	-1,15	goot van cement
12	50	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,45	-1,15	
12	51	1	1	MR	ge-ro	nvt	–	scherp	-0,30	-1,15	
12	52	1	1	RUI	d-gr	Zs1	–	scherp	-0,65	-0,65	
12	53	1	1	RUI	br-gr	Zs1	–	scherp	-0,65	-0,65	
12	54	1	1	RUI	gr-br	Zs1	–	scherp	-0,65	-0,65	
12	55	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,45	-0,65	put?
12	56	1	1	RIO	ro	nvt	–	scherp	-0,50	-0,65	
12	57	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,15	-0,65	
12	58	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,45	-0,65	
12	59	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,60	-0,65	
12	60	1	1	RIO	w-gr	Kz1	–	scherp	-0,65	-0,65	met klei opgevulde buis
12	61	1	1	KL	br	Kz3	–	scherp	-0,65	-0,65	afvalkuil?
12	62	1	1	RUI	zw-gr	Zs1	–	scherp	-0,65	-0,65	
12	63	1	1	RUI	gr-br	Zs1	–	scherp	-0,65	-0,65	
12	64	1	1	MR	gr-br	Zs1	–	scherp	-0,65	-0,65	
12	65	1	1	MR	gr	nvt	–	scherp	-0,35	-0,65	betonfundering
12	66	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,55	-0,65	
12	67	1	1	RIO	ge-br	Zs1	–	scherp	-0,65	-0,65	ingraving riool
12	68	1	1	VR	ge-ro	nvt	–	scherp	-0,60	-0,65	baksteenvloer
12	69	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,65	-0,65	
12	70	1	1	RIO	ro	nvt	–	scherp	0,00	-0,65	
12	71	1	1	RIO	w-gr	Ks1	–	scherp	-0,65	-0,65	opgevulde buis
12	72	1	1	RIO	ge	nvt	–	scherp	-0,50	-1,65	

put	spoor	vlak	vulling	aard-		textuur	org.		m NAP		opmerkingen
				spoor	kleur		stof	grens	boven	onder	
12	73	1	1	RIO	ge	nvt	–	scherp	-0,35	-0,65	
12	74	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,60	-1,15	grote poer op bielzen
12	75	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,65	-0,65	
12	76	1	1	MR	ro-ge	nvt	–	scherp	-0,30	-0,65	
12	77	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,10	-1,15	
12	78	1	1	RUI	zw-gr	Zs1	–	scherp	-0,65	-0,65	
12	79	1	1	KL	wi	nvt	–	scherp	-0,65	-0,65	plateelstort
12	80	1	1	RIO	gr	nvt	–	scherp	-0,65	-0,85	rioolput + deksel
12	81	1	1	RIO	ro	nvt	–	scherp	-0,75	-0,85	rioolput?
12	82	1	1	FUN	gr	nvt	–	scherp	-0,70	-0,85	beton heipalen met ijzer
12	83	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,70	-0,85	
12	84	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,70	-0,85	
12	85	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,70	-0,85	
12	86	1	1	VR	gr	nvt	–	scherp	-0,70	-0,85	betonvloer
12	87	1	1	RUI	br-gr	Zs1	–	scherp	-0,85	-0,85	
12	88	1	1	MR	ge	nvt	–	scherp	-0,60	-0,85	
12	89	1	1	MR	gr	nvt	–	scherp	-0,60	-0,85	
12	90	1	1	VR	gr	nvt	–	scherp	-0,63	-0,85	beton/cementvloer
12	91	1	1	MR	d-ro	nvt	–	scherp	-0,60	-0,85	
12	92	1	1	RUI	gr-br	Zs1	–	scherp	-0,85	-0,85	
12	93	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,70	-0,85	
12	94	1	1	RUI	ge-br	Zs1	–	scherp	-0,85	-0,85	
12	95	1	1	MR	ge-br	Zs1	–	scherp	-0,85	-0,85	
12	96	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,50	-0,85	
12	97	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,75	-0,85	
12	98	1	1	RIO	l-gr	nvt	–	scherp	-0,80	-0,85	pvc rioolpijp
12	99	1	1	RUI	gr-br	Zs1	–	scherp	-0,85	-0,85	
12	100	1	1	MR	ro	nvt	–	scherp	-0,70	-0,85	
12	101	1	1	RUI	gr-br	Zs1	–	scherp	-0,85	-0,85	
12	102	1	1	BA	ro-br	nvt	–	scherp	-0,75	-0,85	
12	103	1	1	RIO	ge	nvt	–	scherp	-0,65	-0,85	
12	104	1	1	RIO	ro	nvt	–	scherp	-0,65	-0,85	
12	105	1	1	RIO	ro-br	nvt	–	scherp	-0,85	-0,85	
12	106	1	1	VR	ge	nvt	–	scherp	-0,75	-0,85	baksteenvloer met cement erop
12	107	1	1	KL	br-gr	Zs1	–	scherp	-0,85	-0,85	
12	108	1	1	KL	br	Zs1	–	scherp	-0,85	-0,85	plateelstort
12	109	1	1	MR	d-gr	nvt	–	scherp	-0,75	-0,85	dorpel
12	110	1	1	MR	d-gr	nvt	–	scherp	-0,75	-0,85	dorpel
12	111	1	1	MR	d-gr	nvt	–	scherp	-0,75	-0,85	dorpel

Bijlage 18 Overzicht van geraadpleegde archiefstukken

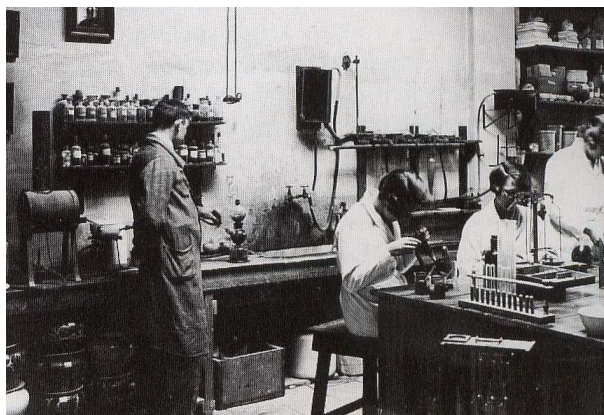
soort	inv.nr.	inhoud	straat	huisnr.	kadastrale aanduiding	tekeningen	opdrachtgever	architect	bron	annotatie
bouwverg. Gouda 1880	2202 A 16	bouw van een woonhuis	Raam	70, 74 ged.	D 3101 (oud: D 904)	1 (calque linnen, 48 x 67)	F. van der Klein		ac-468	gesloopt
bouwverg. Gouda 1901	1901/80	bouw plateefabriek	Raam w.z.	32	(oud: D 1297, D 1610 t/m 1614 en 2264)	1	fa. E. Estié & Co., Plateelbakkerij 'Zuid-Holland'	H.J. Nederhorst Jr.	ac-468	
bouwverg. Gouda 1902	1902/44	verbouwing pakhuis	Raam w.z.	32	(oud: D 1743)	1 (calque)	E. Estié & Co.		ac-468	oud adres: Raam O 478, gesloopt
bouwverg. Gouda 1903	1903/6	bouw van een bergplaats	Raam w.z.	34	(oud: D 1743)	1 (witdruk)	E. Estié & Co.		ac-468	oud adres: Raam O 478
bouwverg. Gouda 1905	1905/11	bouw van een atelier	Raam	32	(oud: D 2359)	1 (blauwdruk)	E. Estié & Co.		ac-468	oud adres: Raam O 480
bouwverg. Gouda 1913	1913/23	verbouwing werkplaatsen/magazijn	Raam w.z.	32, 34	(oud: D 940, 941, 1743, 1747)	2 (blauwdruk)	Plateelbakkerij 'Zuid-Holland'		ac-468	
bouwverg. Gouda 1915	1915/38	uitbreiding Plateelbakkerij 'Zuid-Holland'	Raam	30, 32	(oud: D 2353, 2354, 2355, 2356)	1 (blauwdruk)	W.A. Hoyng, dir. Plateelbakkerij 'Zuid-Holland'		ac-468	
bouwverg. Gouda 1917	1917/19	uitbreiding Plateelbakkerij 'Zuid-Holland'	Verlorenkost	7	(oud: D 1138, 1139, 1140, 1141, 1142, 1143, 2291, 2646, 2552, 2571, 3735, 3736)	1 (witdruk, blauwdruk, calque)	Plateelbakkerij 'Zuid-Holland'		ac-468	
bouwverg. Gouda 1917	1917/58	uitbreiding Plateelbakkerij 'Zuid-Holland'	Verlorenkost	7	B 2353, 2354, 2355, 2357, 2358 (oud: D 2353, 2354, 2355, 2357, 2358)	5 (blauwdruk, witdruk)	Plateelbakkerij 'Zuid-Holland'		ac-468	
bouwverg. Gouda 1917	1917/67	restauratie van woonhuizen	Raam w.z.	38, 40	(oud: D 1646, 1647, 1648)	1 (blauwdruk)	Plateelbakkerij 'Zuid-Holland'		ac-468	
bouwverg. Gouda 1918	1918/1	bouw hek Plateelbakkerij 'Zuid-Holland'	Verlorenkost	7		1 (blauwdruk)	Plateelbakkerij 'Zuid-Holland'		ac-468	
bouwverg. Gouda 1918	1918/2	verbouwing glazuurkamer en atelier	Raam	32, 34	(oud: D 2646, 947)	1 (blauwdruk)	Plateelbakkerij 'Zuid-Holland'		ac-468	
bouwverg. Gouda 1918	1918/36	verbouwing glazuurkamer	Raam	32, 34	(oud: D 2646)	1 (blauwdruk)	Plateelbakkerij 'Zuid-Holland'		ac-468	
bouwverg. Gouda 1918	1919/48	verbouwen twee woonhuizen met 3 pakhuizen tot werkplaats	Raam	32, 34	(oud: D 1144, 1145, 1646, 1647, 1648, 2647, 2648)	2 (blauwdruk)	Plateelbakkerij 'Zuid-Holland'		ac-468	

soort	inv.nr.	inhoud	straat	huisnr.	kadastrale aanduiding	tekeningen	opdrachtgever	architect	bron	annotatie
bouwverg. Gouda 1919	1919/72	bouw grondstoffenbergplaats	Vest	13	(oud: D 1692)	1 (blauwdruk)	Plateelbakkerij 'Zuid-Holland'		ac-468	gesloopt
bouwverg. Gouda 1920	1920/30	verbouwing werkplaatsen	Raam	32, 34 zijde Vest	(oud: D 1637, 1749, 1750, 1762, 1988, 2334, 2551, 2553)	5 (witdruk)	Plateelbakkerij 'Zuid-Holland'		ac-468	
bouwverg. Gouda 1920	1920/59	bouw ketelhuis	Verlorenkost	7, zijde Vest	D 2239, 2571	1 (witdruk)	Plateelbakkerij 'Zuid-Holland'		ac-468	
bouwverg. Gouda 1924	1924/22	warmwaterverwarming bouw autogarage	Verlorenkost	7, zijde Vest	D 1749, 1762	1 (blauwdruk)	W.A. Hoyng, dir. N.V.		ac-468	
bouwverg. Gouda 1927	1927/38	uitbreiding fabrieksgebouw	Verlorenkost	7, zijde Vest	D 2239, 2571	1 (blauwdruk)	Plateelbakkerij 'Zuid-Holland'		ac-468	
bouwverg. Gouda 1928	1928/83	uitbreiding fabrieksgebouw met tunneloven, generator en schoorsteen	Verlorenkost	7	D 2646	5 (blauwdruk)	Plateelfabriek 'Zuid-Holland'	Chamotte-Unie, Geldermalsen	ac-468	
bouwverg. Gouda 1930	1930/63	nieuwe voorgevel	Raam	66	D 2840	2 (blauwdruk)	W. Langeraar	J. Boot	ac-468	
bouwverg. Gouda 1936	1936/90	uitbreiding meubelfabriek	Raam	80	D 1735, 1737, 2837		J.M. Borsje	N.V. Aann. v/h W. Bokhoven	ac-468	
bouwverg. Gouda 1941	1941/7	uitbreiding gebouw voor kleibereiding	Verlorenkost	7, zijde Vest	D 2690, 2879	1 (blauwdruk)	N.V. Kon. Plateelfabriek 'Zuid-Holland'	N.V. Aann. Mij v/h W. Bokhoven	ac-468	gesloopt
bouwverg. Gouda 1949	1949/155	nieuwe smederij, ter vervanging van de houten smederij, en verplaatsen van twee w.c.'s	Verlorenkost	7	D 2569, 2570		N.V. Kon. Plateelfabriek 'Zuid-Holland'		ac-468	
bouwverg. Gouda 1951	1951/4	houten vormenloods	Verlorenkost	7	D 2414, 2996		N.V. Kon. Plateelfabriek 'Zuid-Holland'		ac-468	
bouwverg. Gouda 1957	1957/21	verbouwen fabrieksingang en voorgevel kistenmagazijn	Verlorenkost	7	D 969, 2721, 2722		N.V. Kon. Plateelfabriek 'Zuid-Holland'		ac-468	
bouwverg. Gouda 1958	1958/40	verbouwen winkel en magazijn tot bakkerij met douche- en kleedruimte	Raam	60	D 2900		Coöp. 'Ons Voordeel'		ac-468	
bouwverg. Gouda 1962	1962/157	verbouw voorgevel woonhuis	Raam	64	D 3098		W. Verlaan		ac-468	

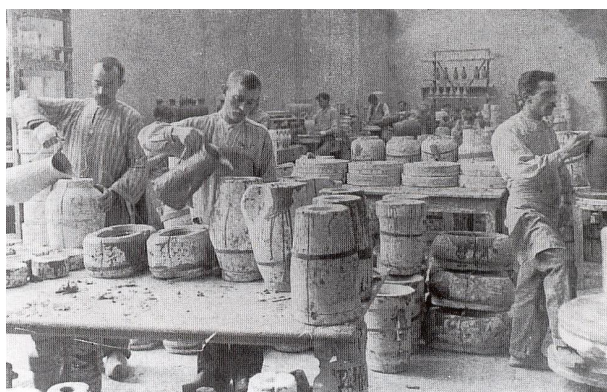
soort	inv.nr.	inhoud	straat	huisnr.	kadastrale aanduiding	tekeningen	opdrachtgever	architect	bron	annotatie
SAMH collectie varia Midden- Holland 1900–1969	134	aantekeningen van L.J. Muller (1879–1969) betreffende de Plateelfabriek Zuid-Holland te Gouda, ca. 1967 (en 1940); afdrukken. Met enkele biografische gegevens, een brief aan Muller en fotokopieën van aardewerkmodellen van de fabriek en van krantenartikelen inzake de sluiting van de fabriek, 1 omslag; trefwoorden: aardewerk, aardewerfabrieken							ac-200	ac-code 200
archst-n PZH Gouda 1976	22	krantenknipsel uit de Goudse Courant met interview met R. Hageman, verzamelaar en deskundige op het gebied van de Plateelfabriek Zuid-Holland, oktober 1976; fotokopie							ac-264	ac-code 264

Gieterij op het Jaapjeserf, ca. 1920.

Laboratorium, ca. 1922.

Gieterij, ca. 1919.

Machinale draaielij, ca. 1941.

Glazuurafdeling, ca. 1919.

Schilderszaal, voorjaar 1915.

Vrouwenschilderszaal, ca. 1919.

Schildersatelier met H. Breetveld (rechts) en D. van der Starre, ca. 1920.

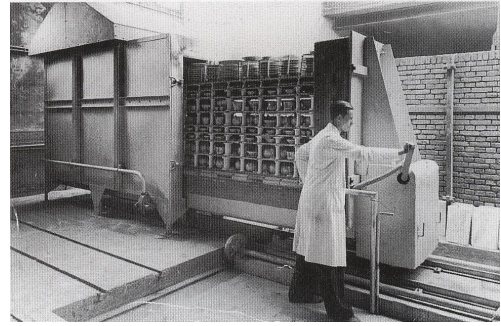
Drie werknemers in de monsterkamer, ca. 1920.

Gieterij.

Oprichter van de Plateelfabriek Zuid-Holland Egbert Estié, ca. 1905.

Electrische tunneloven, ca. 1946.

Contactgegevens 'Plazuid'.

Brandstoff levering aan de Cooperatieve Broodbakkerij 'Ons Voordeel'.

Directeur W.A. Hoyng, ca. 1948.

Bijlage 20 Analyseresultaten aardewerk

Gebruikte afkortingen:

b	bodem	maj	majolica	prod	productie-gerelateerde voorwerpen	v1	vlak
bi	binnenzijde	nhsa	Noord-Hollands slibaardewerk	ppot	pijpenpot(deksel)	vnr	vondstnummer
bu	buitenzijde	nt	Nieuwe Tijd	r	rand	vul	vulling
fai	faience	nt1	late 16e – 17e eeuw	rb	roodbakkend aardewerk	w	wand
ffw	Frankfurter waar	nt2	18e – 19e eeuw	seg	segment	wb	witbakkend aardewerk
indet	ondetermineerbaar	nt3	late 19e – vroege 20e eeuw	sg	steengoed	wp	werkput
ik	industriële keramiek	ov	overig	sp	spoor		
mai	minimum aantal individuen	plat	plateel	tot	totaal		

wp	v1	sp	aard	vul	seg	vnr	soort	r	w	b	ov	tot	mai	datering	fase	opmerking
3	1	8	ruimte	1	1	164	sg	2	2	1	1	2	1	19B–20a	nt2	oor van grijze pot uit Westerwald, getuige dikke laag verf in verschillende kleuren gebruikt als verfpot
3	1	9	vloer	1	1	135	prod	1	2	2	4	6	6	20A	nt3	miniatur vaasje met onderglazuur beschildering, kop met glazuur, indet vorm met standring, bord en twee theezeven (bovenste deel van pot) waarvan één met glazuur, alles biscuit gebakken
3	1	9	vloer	1	1	135	prod			3	3	3	3	19d–20A	nt3	twee ovensteunen en een proen
3	1	12	vloer	1	1	136	ffw	1	2	2	3	2	19	19	nt2	kookpotten
3	1	12	vloer	1	1	136	ppot	1	1	1	1	1	1	18–19	nt2	fragment van deksel of pot met aangebakken, deels versinterde klei op buitenzijde
3	1	12	vloer	1	1	136	rb	4	2	1	1	7	7	18–19	nt2	komfoor, mangaanglazuur, pot, indet vorm, (pis)pot, kan of grape, schotel/lekbak, kom en pispot
3	1	12	vloer	1	1	136	wb	1	4	2	7	5	5	18–19	nt2	lekschaal, (pis)pot, kan en twee vlakke bodems van indet vormen, alles groen
3	1	12	vloer	1	1	136	plat			1	1	1	1	19d–20a	nt3	biscuit gebakken schotelje met glazuursporen
3	1	13	muur	1	1	137	ffw			1	1	1	1	19	nt2	kookpot
3	1	13	muur	1	1	137	rb	1	2		3	3	3	19B	nt2	pan en twee indet vormen
3	1	13	muur	1	1	137	wb	2	1		1	4	4	18–19	nt2	deksel, gesloten indet vorm (kan?), kom en bloempot, bi ongeglaazuurd, alles groen
3	1	19	ruimte	1	1	138	ppot	1			1	1	1	18–19	nt2	rand met veel aangebakken klei
3	1	19	ruimte	1	1	138	prod			4	4	4	4	18–19	nt2	een dakpan en fragmenten van drie grote potten/bakken gebruikt als kacheltegels, twee met ijzerconcreties
3	1	19	ruimte	1	1	138	rb	1	1	1	2	2	2	18–19	nt2	beide indet vormen, b met standring van schotel of kom, witte sliob met koperglazuur bi, ijzerconcreties
3	1	19	ruimte	1	1	138	wb	1	1		2	1	1	18–19	nt2	ijzerconcreties, kop of kom misbaksel, loodglazuur
3	1	20	ruimte	1	1	139	ppot		3	1	1	4	1		nt	veel aangebakken klei, waaronder een groot brok klei met afdruk van de rand van de deksel

wp	vl	sp	aard	vul	seg	vnr	soort	r	w	b	ov	tot	mai	datering	fase	opmerking
3	1	21	muur	1	1	144	rb	1	1		2	1	18-19	nt2	bloempot	
3	1	21	muur	1	1	144	wb	1	2		1	4	2 19B	nt2	pispot en gesloten vorm (kan?) met lintoor	
3	1	21	muur	1	1	144	plat		1		1	1	19d-20A	nt3	kop met groene en bruine florale beschildering bu	
3	1	22	muur	1	1	141	plat				11	11	20a	nt3	vormen van plaatje in wit-, bruin- en groenbakkende klei, gedecoreerd in overwegend florale motieven, 2 alleen biscuit fragmenten van steuningen	
3	1	22	muur	1	1	141	prod			33	33	33	20A	nt3	kookpot	
3	1	37	muur	1	1	142	ffw	1	1		2	1	19B	nt2	witbakkend scherfje met koperglazuur op de breuk	
3	1	37	muur	1	1	142	prod		1		1	1	18-19	nt2	kom, gesloten vorm en indet randje, mogelijk van olielamp	
3	1	37	muur	1	1	142	wb	2	1		3	3	19B	nt2	biscuit gebakken vaasje onderglazuur beschildering van horizontale lijnen, misbrand	
3	1	41	muur	1	1	143	plat				1	1	20A	nt3	biscuit gebakken grote vormen	
3	1	56	riool	1	1	148	plat	2	1		3	2	20A	nt3	grote rb indet vorm, loodglazuur, kalkaanslag bi, secundair gebruikt als oventegel	
3	1	69	ruimte	1	1	147	prod	1	1		1	2	18-19	nt2	voorraadpot met kerfsneversiering	
3	1	69	ruimte	1	1	147	sg	4	1		4	1	18d-19a	nt2	indet vorm, geel bi, groen bu, ijzerconcreties	
3	1	69	ruimte	1	1	147	wb	1	1		1	1	18-19	nt2	biscuit gebakken theepot, misbrand	
3	1	69	ruimte	1	1	147	plat	1	1		1	1	19d-20A	nt3	proen	
3	1	69	ruimte	1	1	147	prod		1		1	1	19d-20A	nt3	zeefje, biscuit gebakken, geglaazuurd	
3	1	74	muur	1	1	161	plat		1		1	1	19d-20a	nt3	6 biscuit gebakken vormen, 1 groen-, rest witbakkend, 1 kom polychroom beschilderd + geglaazuurd	
3	1	74	muur	1	1	161	plat	2	2	1	2	7	20A	nt3	kookpot	
3	1	75	muur	1	1	166	ffw	1	1		1	1	19B	nt2	oventegel	
3	1	75	muur	1	1	166	prod			1	1	1	18-19	nt2	kom/schotel, pot, indet vorm en kan, misbrand	
3	1	75	muur	1	1	166	rb	2	2		4	4	18-19	nt2	kan en indet vorm	
3	1	75	muur	1	1	166	wb		2		2	2	19B	nt2	lekschaal, worstoor van indet vorm, knop van deksel, bloempot	
3	1	77	muur	1	1	163	rb	2			2	4	18-19	nt2	witte schotel met bovenglazuurbeschildering	
3	1	77	muur	1	1	163	ik	1	1		1	1	20A	nt3	1 bruin- en 6 witbakkend, biscuit, kleine vorm, vaas met glazuur en grote schaal, ijzerconcreties	
3	1	77	muur	1	1	163	plat	1	3		4	4	3 20A	nt3	wit bord met blauwe onderglazuurbeschildering, floraal	
3	1	84	kuil	1	1	160	ik	1	1		2	1	19B	nt2	wb loodglazuur, melkbak?, secundair gebruikt als oventegel oid	
3	1	84	kuil	1	1	160	prod	3	14	6	5	25	23 20a	nt3	3 schalen, 3 indet vorm, 1 kleimikker, 1 miniatuur amfoor merk 163 P en een vaasje, bruinbakkend merk 621 ☒ biscuit gebakken, overige vormen beschilderd en geglaazuurd, 1 bord met afbeelding van een vlinder met merk (. . .)olland en signatuur MB	
3	1	84	kuil	1	1	160	plat									1 groenbakkend, 1 witbakkend indet vormen
3	1	90	onbekend	1	1	168	plat	5	1		6	2	19d-20A	nt3	2 proenen, 3 steuningen, 1 klonje samengeknepen ongebakken klei	
3	1	90	onbekend	1	1	168	prod			6	6	6	20A	nt3	wit, handbeschilderd blauw onderglazuur, floraal	
3	1	104	ruimte	1	1	167	ik	1	1		1	1	19B	nt2	kastel deksel met vaas in mat geometrisch decor	
3	1	104	ruimte	1	1	167	plat	1	2		3	2	20a	nt3	ovensteunen	
3	1	104	ruimte	1	1	167	prod	7	1	3	2	2	20A	nt3	pan, vijf bloempotten en twee potten	
3	1	107	vloer	1	1	165	rb				11	8	18-19	nt2		

wp	vl	sp	aard	vul	seg	vnr	soort	r	w	b	ov	tot	mai	datering	fase	opmerking
3	1	107	vloer	1	1	165	ik			1	1	0	20A	nt3	witte schotel met bovenglazuurbeschildering, past aan schotel in vnr 163	
3	1	108	muur	1	1	169	rb	1	1		2	2	18-19	nt2	kan en indet vorm	
3	1	108	muur	1	1	169	wb		1	1	2	2	18-19	nt2	indet vormen, groen	
3	1	108	muur	1	1	169	ik			1	1	1	20A	nt3	hoofdje van een porseleinen poppetje	
3	1	108	muur	1	1	169	plat		1	2	3	3	19d-20a	nt3	twee schalen, wit geglaazuurd bi, 1 indet vorm biscuit bruinbakkend	
3	511	1011	laag	1	1	134	ffw	1	3		4	1	19	nt2	kookpot	
3	511	1011	laag	1	1	134	rb	3	3	3	9	6	18-19	nt2	twee potten, deksel met slib en loodglazuur, grote bak/pot, indet miniatuur, indet vorm	
3	511	1011	laag	1	1	134	wb	1	6		7	3	18-19	nt2	lekschaal, kan?, pot?	
3	511	1011	laag	1	1	140	ik	6	1	2	9	7	20A	nt3	theepot, twee borden, twee koppen, 1 kannetje, 1 indet	
3	511	1011	laag	1	1	140	plat			1	2	3	20A	nt3	biscuit kopje met ongebakken glazuur, biscuit gebakken asbak en (bloem)pot	
4	1	3	vloer	1	1	159	wb	1			1	1	19B	nt2	pispot groen bu geel bi	
4	1	20	ruimte	1	1	151	rb		4		4	4	18-19	nt2	3 bloempotten en 1 indet vorm (kan?)	
4	1	20	ruimte	1	1	151	wb	1			1	1	19B	nt2	kom, Frechen	
4	1	21	ruimte	1	1	153	rb		1	1	2	2	19a-c	nt2	cilindrische grape met rond merk drie kruisjes en BOZ, standring van indet vorm	
4	1	26	ruimte	1	1	154	ppot		1		1	1	18-19	nt2	deel van pijpenpot of pijpenpodksel, aangebakken klei	
4	1	26	ruimte	1	1	154	rb			1	1	1	19B	nt2	kachelpan, manganeglazuur, kalkaanslag bi	
4	1	53	vloer	1	1	158	rb	1			1	1	19	nt2	bloempot	
4	1	98	ruimte	1	1	173	ffw	1			1	1	19B	nt2	kookpot	
4	1	98	ruimte	1	1	173	rb	2	2	1	3	8	18-19	nt2	drie deksels, 1 melkteil met aankoeksel van rode en witte glazuur, 1 pot, 2 bloempotten, 1 indet vorm	
4	1	98	ruimte	1	1	173	ik	1			2	2	20A	nt3	oor van kop met aankoeksel van glazuur, bord met gele glazuur	
4	1	100	ruimte	1	1	174	ik		1		1	1	20A	nt3	bruin geglaazuurde theepot met wit baksel	
4	1	100	ruimte	1	1	174	plat			1	1	1	19d-20a	nt3	deksel, biscuit gebakken	
4	1	106	ruimte	1	1	175	ik	3		1	4	2	20A	nt3	crèmekleurig, twee koppen en een schaal met drukdecor	
4	511	1011	laag	1	1	177	prod			3	3	3	20A	nt3	twee gipsen gietmallen en 1 indet 'wokkel'-vormig voorwerp	
4	999	999	stort	1	1	150	rb			2	2	2	18-19	nt2	bloempotten met standring, 1 geglaazuurd bi	
4	999	999	stort	1	1	217	plat			2	2	2	19d-20A	nt3	deksel, biscuit gebakken, geglaazuurd, dop, Delfts blauw beschilderd en geglaazuurd	
5	1	2	vloer	1	1	181	sg		1		1	1	19B	nt2	mineraalwaterfles Westerwald	
5	1	8	ruimte	1	1	182	rb		1		1	1	18-19	nt2	glazuuraankoeksel bi	
5	1	9	ruimte	1	1	179	ik		5		6	2	19B	nt2	indet vormen, zeef?	
5	1	32	uitbraak-sleuf	1	1	184	rb		1	2	3	2	18-19	nt2	bloempotten	
5	1	34	kuil	1	1	185	fai	1		2	3	1	18	nt2	bord met florale deco blauw-wit	
5	1	34	kuil	1	1	185	rb	1			1	1	18B	nt2	bord loodglazuur bi	
5	1	34	kuil	1	1	219	rb			2	2	2	19B	nt2	kachelpan en vuurtest	
5	1	34	kuil	1	1	219	sg			1	1	1	19B	nt2	mineraalwaterfles Westerwald, merk: Koenigreich - Bayern	

wp	vl	sp	aard	vul	seg	vnr	soort	r	w	b	ov	tot	mai	datering	fase	opmerking
5	1	34	kuil	1	1	219	wb				1	1	1	18-19	nt2	puddingvorm
5	1	36	ruimte	1	1	187	rb			1		1	1	18-19	nt2	pan of pot, slib bi
5	1	36	ruimte	1	1	187	sg		1			1	1	19B	nt2	mineraalwaterfles Westerwald
5	1	38	haard	1	1	186	rb	1				1	1	17d-18	nt2	grape
5	1	42	ruimte	1	1	190	sg		1			1	1	19B	nt2	mineraalwaterfles Westerwald, Selters Nassau
5	511	1011	laag	1	1	176	plat				1	1	1	19d-20A	nt3	tuit van koffiepot, biscuit
6	1	13	ruimte	1	1	191	rb			1		1	1	18-19	nt2	bloempot met standring
6	1	26	ruimte	1	1	192	rb	1			1	1	1	18-19	nt2	pan of pot
6	1	30	ruimte	1	1	201	rb	1	3	4	8	6	6	18-19	nt2	een deksel, 1 indet vorm slib bi, 4 vormen met standring (potten?)
6	1	30	ruimte	1	1	201	plat		1		1	1	1	19d-20a	nt3	biscuit gebakken met groene glazuur
6	1	37	ruimte	1	1	193	wb		1	1	2	2	2	19B	nt2	kommen Frechen
6	1	59	ruimte	1	1	203	plat			8	8	8	8	20A	nt3	6 doppen en 2 'molenijes', Delfts blauw gedecoreerd
6	999	999	stort	1	1	216	rb			1	1	1	1	18-19	nt2	soort grote stop met veel roetaanslag, zowel bi als bu
6	999	999	stort	1	1	216	sg		1	1	1	1	1	19B	nt2	mineraalwaterfles Westerwald, oormerk: H Num 29
7	1	2	muur	1	1	205	rb	1	1	1	3	3	3	16d-17a	nt1	bord en kom van nhsa, grape, roet bu
7	1	2	muur	1	1	205	wb	1	2	2	3	2	2	16d-17a	nt1	kommen, 1 met standvoet
7	1	2	muur	1	1	205	rb		1		1	1	1	18	nt2	kan, slib bi, Gouds
7	1	6	vloer	1	1	210	ik	1			1	1	1	18	nt2	witte schotel met polychrome onderglazuurbeschildering
7	1	6	vloer	1	1	210	rb		1		1	1	1	18-19	nt2	indet vorm, misbrand
7	1	8	muur	1	1	208	ppot			1	1	1	1	16d-17a	nt1	punt van pijpenpotdeksel met aangekoekte klei
7	1	8	muur	1	1	208	wb	1	1	1	1	1	1	16d-17a	nt1	kom, koperglazuur, indrukken (radstempel?) op ribbel
7	1	15	ruimte	1	1	211	wb			1	1	1	1	17	nt1	groen, bovenaan toegeknepen, waarschijnlijk Gouds
7	1	17	ruimte	1	1	229	sg		3		1	1	1	19B	nt2	oor van mineraalwaterfles uit Westerwald
7	1	35	muur	1	1	212	ppot	1			4	4	4	17	nt1	rand en wandscherf van grote vormen, secundair gebruikt als oventegels, twee dakpanfragmenten, idem
7	1	35	muur	1	1	212	prod	1	1	2	4	4	4	17	nt1	rand van indet vorm, misbaksel
7	1	35	muur	1	1	212	rb	1	1	1	1	1	1	17	nt1	1 kop, geel bi, groen bu, 1 grape, geel bi, groen bu, 3 indet vormen
7	1	35	muur	1	1	212	wb	3	1	1	2	7	7	17	nt1	waarvan 1 misbaksel, twee stelen van olielampjes geel
7	1	35	muur	1	1	213	maj			1	1	1	1	17A	nt1	bord met voorstelling van landschap
7	1	35	muur	1	1	213	ppot	1			1	1	1	16d-17a	nt1	veel aangebakken klei en loodglazuur
7	1	35	muur	1	1	213	rb			1	1	1	1	16d-17a	nt1	steel van bakpan, roet bu, geheel toegevoepen
7	1	35	muur	1	1	213	rb	1	1	1	3	3	3	16d-17a	nt1	nhsa, bodemfragment is duidelijk misbaksel (glazuur op de breuk) echter standring wel gesleten, randfragment heeft een groot brok
7	1	35	muur	1	1	213	sg	1			1	1	1	16d-17a	nt1	ingebakken kalkmortel: het lijkt tweederangs producten te gaan
7	1	35	muur	1	1	213	wb	2	3	2	7	7	7	16d-17a	nt1	kruik Westerwald
7	1	35	muur	1	1	213	prod			1	1	1	1	18-19	nt2	vergiert, indet vorm (kan?), kop en twee kommen geel, ongebruikt, misbaksel, oor van kom en steel van olielamp groen, misbaksel
7	511	1011	laag	1	1	204	wb		1		1	1	1	17d-18a	nt2	steuningfragment kan loodglazuur

wp	vl	sp	aard	vul	seg	vnr	soort	r	w	b	ov	tot	mai	datering	fase	opmerking
8	1	21	waterput	1	1	226	ik	3		3	2	8	4	19B	nt2	alles wit, 2 koppen waarvan 1 Soci�� Ceramique, een bord Petrus Regout en 1 indet vorm
8	1	21	waterput	1	1	226	ik				2	2	2	19B	nt2	porseleinen schotel van poppenservies en indet voorwerp
8	1	21	waterput	1	1	226	prod				3	3	3	18-19	nt2	halfabriakaat kleiinkkers, 1 met ijzeroxide
8	1	21	waterput	1	1	226	rb	1	3		4	4	4	18-19	nt2	bloempot en drie indet vormen
8	1	21	waterput	1	1	226	wb		1		1	1	1	18-19	nt2	schilfertje groen, indet vorm
8	1	21	waterput	3	1	198	sg			1	1	1	1	18bc	nt2	klein kannetje, Frechen, oor afgebroken
8	1	31	ruimte	1	1	196	rb			2	2	2	2	19B	nt2	bloempotten, waarvan 1 mangaanglazuur bu en 1 met roetsporen en sporen van groene verf/glazuur bu
8	1	33	vloer	1	1	197	rb			1	1	1	1	18	nt2	bord, Nederrijn, tweederangs product
8	1	40	kuil	1	1	225	ppot	6			12	18	1		nt	fragmenten van pijpenpot of pijpenpotdeksel, ov: brokken van aangebakken klei afkomstig van pijpenpot(deksel)
8	1	92	muur	1	1	222	prod			1	1	1	1	18-19	nt2	ovensteen
8	2	90	vloer	1	1	200	ppot			5	5	5	1	18	nt2	klei-aankoeksel van pijpenpot of pijpenpotdeksel
8	2	90	vloer	1	1	200	rb	1	1	1	2	2	2	18	nt2	indet vorm en fragment van kan met pootje en slib bi met koperglazuur, buitenzijde klei van pijpenpot aangebakken, misbaksel, gescheurd tijdens bakken, Gouds
8	2	91	muur	1	1	221	rb	2	2	2	4	4	3	18-19	nt2	bloempot, indet vorm (kom?) met slib bi en pootje van olielampje
9	1	14	muur	1	1	233	wb			1	1	1	1	17	nt1	pootje van groen geglazuurde vorm, misbaksel
9	1	15	muur	1	1	240	rb	1			1	1	1	16d	nt1	grape, roet bu
9	1	15	muur	1	1	240	sg		1		1	1	1	16d	nt1	grote kan, Raeren
9	1	27	ruimte	1	1	235	ppot		1		1	1	1	16d-17	nt1	pijpenpot of pijpenpotdeksel
9	1	27	ruimte	1	1	235	prod		1		1	1	1	16d-17	nt1	indet vorm, secundair gebruikt als oventegel
9	1	27	ruimte	1	1	235	rb	1	1		2	2	2	16d-17a	nt1	nhsa, misbaksel, te hard gebakken en vervormd, tweederangs product, indet vorm
9	1	27	ruimte	1	1	235	wb	1	1	1	3	3	3	16d-17	nt1	drie kleine vormen, r: groen, w en b: groen/geel
9	1	27	ruimte	1	1	235	rb		1		1	1	1	18	nt2	bord, Nederrijn
9	1	42	kuil	1	1	239	maj			1	1	1	1	17a	nt1	'pannekoekbord' met schaakbordmotief, Noord-Nederland
9	1	42	kuil	1	1	239	ppot	2		1	3	3	3	16d-17	nt1	een poot en twee randen van pijpenpotten, wit- en roodbakkend
9	1	42	kuil	1	1	239	prod				9	9	9	16d-17	nt1	productiefval, scherfmaterial van verschillende vormen, gebruikt als oventegels, o.m. een fragment met aangekoekt fragment van vuurtest, vooral fragmenten van grote vormen (pot, deksels/vuurklokken)
9	1	42	kuil	1	1	239	rb	1	1	1	2	2	2	16d-17a	nt1	kan en kom, nhsa ringeloorversiering
9	1	42	kuil	1	1	239	sg		1		1	1	1	16d-17a	nt1	rijk geornamenteerde kruik, lichtgrijs met kobaltblauw, Raeren of Westerwald
9	1	42	kuil	1	1	239	wb	5	1	4	5	15	14	17	nt1	drie pispotten, groen bu, 1 misbaksel, twee olielampjes groen, misbaksel, 1 kan, misbaksel, twee koppen/kommen en twee miniaturen, alle vier geel, twee misbaksel, 1 steel groen misbaksel, 1 indet voorwerp groen, 1 ornament, vogelstaart misbaksel
9	1	42	kuil	1	1	239	prod			1	1	1	1	18-19	nt2	steuningfragment

wp	vl	sp	aard	vul	seg	vnr	soort	r	w	b	ov	tot	mai	datering	fase	opmerking
9	1	45	kuil	1	1	237	ppot	2	2	2	6	4	4	16d-17	nt1	twee randen met kleiresten en glazuursporen en twee poten, zowel wit-als roodbakkend
9	1	45	kuil	1	1	237	rb	2	3	1	6	5	5	16d-17a	nt1	1 vuurtrest, misbaksel, 1 kan, misbaksel, 3 kommen, nlhsa
9	1	45	kuil	1	1	237	wb	2	4	7	13	11	11	16d-17	nt1	1 grape of kan, groen, misbaksel, 1 (pis)pot of kan, groen, misbaksel, 1 kan, groen bu, geel bi, 1 indet vorm geel, 2 vormen met standing, waarvan 1 geel, 1 geel met groen bu, beide misbakfels, 2 vormen met pootjes waarvan 1 geel, misbakfel, 1 geel met groen bu, 1 standvoet groen bu, kalkaanslag bi en bu, 1 poot olielampje groen, misbakfel, 1 voetje indet vorm (beker?) geel
9	1	47	kuil	1	1	238	ppot	1	1	1	9	12	3	18-19	nt2	rand en wand van pijpenpot of pijpenpotdeksel, poot van pijpenpot, ov: brokken aangebakken klei
9	1	47	kuil	1	1	238	rb	1			1	1	1	19	nt2	aspot
9	1	58	muur	1	1	241	maj		1		1	1	1	16d-17a	nt1	bord, florale motieven in blauw en bruin
9	1	58	muur	1	1	241	rb	2			2	2	2	16d-17a	nt1	bakpan met toegevouwen steel en bord
9	1	79	riool	1	1	243	p		1		1	1	1	18	nt2	bord, aziatisch
9	1	79	riool	1	1	243	wb		1		1	1	1	18-19	nt2	vlakke bodem, draadsporen, groen bu, geel bi
10	1	2	ruimte	1	1	245	fai	1			1	1	1	18A	nt2	bord met floraal motief, waarschijnlijk Delft
10	1	2	ruimte	1	1	245	rb	3			3	3	3	18A	nt2	bord, pot en kan of grape
10	1	3	ruimte	1	1	244	wb		1		1	1	1	18-19	nt2	miniatuur koffiepote, mangaanglazuur
10	1	4	ruimte	1	1	246	prod		1		1	1	1	20b	nt3	complete gietmal voor vaas met reliëf
10	1	78	ruimte	1	1	248	ik		1		1	1	1	19B	nt2	grote bak, wit, loodglazuur, merk 256...
10	1	78	ruimte	1	1	248	prod				1	1	1	19d-20A	nt3	proen
11	1	2	muur	2	1	251	plat	2			2	2	2	19d-20A	nt3	halfabrieken/misbakfels van grote potten
11	1	2	muur	2	1	251	plat				1	1	1	19d-20A	nt3	halfabriekaaf, gegoten pootje of steel
11	1	2	muur	2	1	251	prod				2	2	2	19d-20A	nt3	ovensteun
11	1	3	oven	2	1	255	plat				1	1	1	19d-20A	nt3	blauw geglazuurd kraaltje
11	1	3	oven	2	1	255	prod				7	7	7	19d-20a	nt3	proenen
11	1	3	oven	3	1	254	ik	1			1	1	1	19d-20A	nt3	kop, wit
11	1	3	oven	3	1	254	plat			1	1	1	1	19d-20A	nt3	bord of schotel geglazuurd, merk Verat Gouda, (Ma)de in Holla(nd), twee merktekens en getallen 429 en 3216
11	1	3	oven	3	1	254	prod				1	1	1	19d-20a	nt3	dubbelkonische vorm, ovensteun?
11	1	3	oven	3	1	254	prod				6	6	6	19d-20A	nt3	halfabriekaaf kleinknikkers, ijzeroxide
11	1	22	riool	2	1	253	prod				4	4	4	19d-20A	nt3	3 ovensteunen en 1 proen
11	1	41	ruimte	1	1	250	plat	1	1		3	5	4	19d-20A	nt3	1 indet, 1 schaal, 1 amfoortje en 1 kandelaar, laatste groen, rest wit, alles biscuit, ijzerconcreties
11	1	47	ruimte	1	1	249	plat	1	1		4	6	6	19d-20A	nt3	twee vaasjes wit waarvan 1 met florale beschildering, een asbak en een schotelje groen, alles biscuit, 2 indet vormen mat geglazuurd
11	1	47	ruimte	1	1	249	plat				2	2	1	20A	nt3	asbak met luciferdooshouder
11	1	47	ruimte	1	1	249	prod				1	1	1	19d-20a	nt3	segerkegel, twee staafjes gesmolten, derde ontbreekt
11	1	47	ruimte	1	1	249	prod				11	11	1	19d-20A	nt3	brokjes steunmateriaal

wp	vl	sp	aard	vul	seg	vnr	soort	r	w	b	ov	tot	mai	datering	fase	opmerking
11	1	48	ruimte	1	1	252	plat			8	8	8	8	19d-20A	nt3	2 kandelaars, 4 vazen waarvan 1 miniatuur, 1 miniatuurpotje, 1 indet, 1 vaas groenbakkend, rest witbakkend, alles biscuit, kalkconcreties
11	1	48	ruimte	1	1	252	plat			3	3	3	3	20A	nt3	biscuit dop, steel of poot en asbak met luciferdooshouder
11	1	50	ruimte	1	1	256	prod			5	5	5	5	20A	nt3	ovensteunen
12	1	34	vlek	1	1	257	ik			1	1	1	1	19d-20A	nt3	wit kopje met aangekoekt lichtgroen glazuurpoeder
12	1	61	kuil	1	1	260	rb	1			1	1	1		nt	deel van lekschaal, loodglazuur
12	1	79	kuil	1	1	258	plat	2		2	2	2	2	20A	nt3	spreukshotels met blauwe onderglazuurbeschildering: Dijkxhoorn...een goede p. achterzijde (konin)klijke (plateelba)kkerij Zuid-Ho(lland) Gouda
12	1	107	kuil	1	1	261	plat			11	11	11	11	20A	nt3	doppen, 6 Delfts blauw, 1 geheel blauw, 3 groen en 1 polychroom gedecoreerd
12	1	108	kuil	1	1	262	plat			1	1	1	1	20A	nt3	biscuit gebakken tuit van thee- of koffiepoot

Bijlage 21 Beschilderde wandtegels

put	vlak	spoor	vnr	formaat (lxbxd in mm)	kleur	voorstelling	hoekmotief	omlijsting	datering	opmerkingen
1	1	2	9	128x9	blauw	man met hoed, zittend op ton	ossekop	-	eind 17e eeuw	overstuukt
1	1	24	55	10	blauw	bloempot	lelie	-	1620-1660	overstuukt
1	1	24	55	10	blauw	bloem (aardbei)	ossekop	-	1640-1670	overstuukt
1	1	24	55	124x9	blauw	springende hond	ossekop	-	1670-1680	overstuukt
1	1	24	55	8	bruin	gevlamde of goudlakensteen	-	-	eind 17e eeuw	
1	1	24	55	11	blauw	fragment van bloempot	-	-	-	
1	1	66	31	127x126x10	blauw	hond	ossekop	-	1670-1680	
1	1	66	31	127x123x10	blauw	rennende hond	ossekop	-	1670-1680	
1	1	66	31	127x11	blauw	eekhoorn	ossekop	-	1670-1680	
1	1	66	31	10	blauw	hond	ossekop	-	1670-1680	
1	1	66	31	127x16x10	blauw	leeuw	ossekop	-	1670-1680	
1	1	66	31	127x126x10	blauw	hond	ossekop	-	1670-1680	gevloeid glazuur
1	1	66	31	127x10	blauw	beest	ossekop	-	1670-1680	
1	1	66	31	128x127x10	blauw	gevallen figuur	ossekop	-	1670-1680	gevloeid glazuur
1	1	66	31	127x127x11	blauw	konijn	ossekop	-	1670-1680	
1	1	66	31	127x127x10	blauw	koe	ossekop	-	1670-1680	gevloeid glazuur
1	1	66	31	127x126x10	blauw	geit	ossekop	-	1670-1680	gevloeid glazuur
1	1	66	31	128x128x11	blauw	kinderspel: bikkelen	ossekop	-	midden 17e eeuw	
1	1	70	28	129x128x10	polychroom	libel (glazenmaker)	lelie	-	ca. 1630	
1	1	70	28	129x129x10	polychroom	tulp	lelie	-	ca. 1630	
1	1	70	28	129x129x10	polychroom	papegaai op tak met twee kersen	lelie	-	ca. 1630	
1	1	70	28	129x128x10	polychroom	papegaai op tak	lelie	-	ca. 1630	
1	1	70	28	129x128x10	polychroom	hyacint	lelie	-	ca. 1630	
1	1	70	28	129x128x10	polychroom	vogel (zanglijster?) op land	lelie	-	ca. 1630	
1	1	70	28	129x128x10	polychroom	vogel (zanglijster?) op tak	lelie	-	ca. 1630	
1	1	70	28	129x129x10	blauw	bloempot	lelie	-	ca. 1630	
1	1	70	28	10	polychroom	vogel op tak (papegaai)	lelie	-	ca. 1630	gevloeid glazuur
1	1	70	28	129x10	polychroom	bloem op land	lelie	-	ca. 1630	
1	1	70	28	131x10	polychroom	groene plant op land	lelie	-	ca. 1630	
1	1	70	28	129x10	polychroom	vogel op land (mus)	lelie	-	ca. 1630	
1	1	70	28	130x10	polychroom	vogel op tak	lelie	-	ca. 1630	
1	1	70	28	129x11	polychroom	papegaai op tak	lelie	-	ca. 1630	
1	1	70	28	130x129x10	polychroom	mus op land	lelie	-	ca. 1630	
1	1	70	28	132x131x10	polychroom	mus op land	lelie	-	ca. 1630	

put	vlak	spoor	vnr	formaat (lxbxd in mm)	kleur	voorstelling	hoekmotief	omlijsting	datering	opmerkingen
1	1	70	28	128x10	polychroom	grond en kersen (papegaai op tak)	lelie	-	ca. 1630	
1	1	70	28	129x11	polychroom	tulp	lelie	-	ca. 1630	
1	1	70	28	129x10	polychroom	vogel op tak	lelie	-	ca. 1630	
1	1	70	28	129x129x10	polychroom	vogel op land	lelie	-	ca. 1630	
1	1	70	28	129x129x11	polychroom	libel (glazenmaker)	lelie	-	ca. 1630	
1	1	70	28	128x10	polychroom	libel (glazenmaker)	lelie	-	ca. 1630	
1	1	70	28	130x129x10	polychroom	kieuitsbloem	lelie	-	ca. 1630	
1	1	70	28	130x129x10	polychroom	kieuitsbloem	lelie	-	ca. 1630	
1	1	70	28	130x129x10	polychroom	vogel op tak	lelie	-	ca. 1630	
1	1	70	28	131x128x12	polychroom	vogel op tak	lelie	-	ca. 1630	
1	1	70	28	133x131x11	polychroom	mus op land	lelie	-	ca. 1630	
1	1	70	28	132x10	polychroom	vogel op tak	lelie	-	ca. 1630	
1	1	70	28	11	blauw	bloempot	lelie	-	ca. 1630	
1	1	70	28	130x128x10	polychroom	vogel op tak	lelie	-	ca. 1630	
1	1	70	28	130x129x10	polychroom	vogel op land	lelie	-	ca. 1630	
1	1	70	28	130x128x10	polychroom	mus op land	lelie	-	ca. 1630	
1	1	70	28	130x128x10	polychroom	papegaai op tak met twee kersen	lelie	-	ca. 1630	
1	1	70	28	130x128x10	polychroom	vogel op tak	lelie	-	ca. 1630	
1	1	70	28	130x128x10	polychroom	Turkse lelie	lelie	-	ca. 1630	
1	1	70	28	129x129x10	polychroom	tulp	lelie	-	ca. 1630	
1	1	70	28	130x128x10	polychroom	vogel op tak	lelie	-	ca. 1630	
1	1	70	28	131x10	polychroom	vogel op land	lelie	-	ca. 1630	
1	1	70	28	129x10	polychroom	bloem op land	lelie	-	ca. 1630	
1	1	70	28	129x10	polychroom	bloem op land	lelie	-	ca. 1630	
1	1	70	28	128x10	polychroom	vogel op tak (papegaai)	lelie	-	ca. 1630	
1	1	70	28	128x10	polychroom	vogel op land (mus)	lelie	-	ca. 1630	
1	1	70	78	11	blauw	bloempot	lelie	-	1620-1640	
1	1	70	78	10	blauw	tulp	lelie	-	1620-1640	
1	1	70	78	10	blauw	bloempot	lelie	-	1620-1640	
1	1	70	78	127x127x8	blauw	molen op land	spin	-	1650-1670	
1	1	70	78	127x126x8	blauw	boerderij met brug	spin	-	1670-1700	
1	1	70	78	129x127x8	blauw	pakhuis op brug met bootjes	spin	-	1670-1700	
1	1	70	78	127x127x8	blauw	kasteel op land met molen en scheepjes	spin	-	1670-1700	
1	1	70	78	127x8	blauw	brug met land	spin	-	1670-1700	
1	1	70	79	135x15	polychroom	oranjeappels in een kwart vierpas	uitgespaarde hoek	vierpas	1600-1620	Pluis A.01.03.20
1	1	70	79	135x135x16	polychroom	siertulp met kwart rozet	-	-	1610-1640	Pluis A.01.05.70
1	1	70	79	136x15	polychroom	zwaar beschadigd	-	-	-	
1	1	70	123	-	paars	gespenkelde ruit met harten	hart	-	1700-1750	Pluis A.01.27.34
1	1	70	123	-	blauw	brug met boerderij en scheepjes	spin	-	begin 18e eeuw	past aan vondstnr. 78

put	vlak	spoor	vnr	formaat (lxbxd in mm)	kleur	voorstelling	hoekmotief	omlijsting	datering	opmerkingen
1	1	70	123	8	bruin	gevlamd	-	-	ca. 1700	
1	1	70	123	8	bruin	gevlamd	-	-	ca. 1700	
1	1	70	123	8	bruin	gevlamd	-	-	ca. 1700	
1	1	105	91	130x11	blauw	onbekend	spin	-	-	gevloeid glazuur
1	1	105	91	11	blauw	onbekend	spin	-	-	gevloeid glazuur
1	1	105	130	8	blauw	fragment van een tableau, kat	-	-	18e eeuw	Rotterdam?
1	1	105	130	8	blauw	fragment van een tableau, kat	-	-	18e eeuw	
1	2	1	26	7	paars	voluut	geen	-	-	mogelijk deel van rand
1	2	3	8	130x130x7	blauw	kasteel op eiland, scheepjes	spin	-	18e eeuw	overstuukt
1	2	4	15	128x128x9	blauw	cupido	ossekop	-	1680-1700	overstuukt
1	2	4	15	127x125x8	blauw	herderin op land	spin	-	begin 18e eeuw	
1	2	4	15	127x127x9	blauw	zittende herderin op land	spin	-	begin 18e eeuw	
1	2	4	15	128x125x9	blauw	jager met geweer over de schouder	spin	-	begin 18e eeuw	
1	2	4	15	128x127x9	blauw	jager met geweer in aanslag	spin	-	begin 18e eeuw	
1	2	4	15	127x8	blauw	herderin op land	spin	-	begin 18e eeuw	
1	2	4	15	9	blauw	herderin	spin	-	begin 18e eeuw	
1	2	4	15	8	blauw	herderin	spin	-	begin 18e eeuw	
1	2	53	25	127x12610	blauw	zittend hondje	ossekop	-	1670-1680	overstuukt
1	2	53	25	129x127x10	blauw	geit	ossekop	-	1670-1680	overstuukt
1	2	53	25	126x125x10	blauw	vos	ossekop	-	1670-1680	overstuukt
1	2	53	25	127x10	blauw	paard?	ossekop	-	1670-1680	overstuukt
1	2	53	25	10	blauw	man met wandelstok	ossekop	-	1670-1680	overstuukt
1	2	60	13	8	blauw	fragment herder met schapen	-	-	begin 18e eeuw	
1	2	60	13	10	blauw	herder op land	-	-	eind 17e eeuw	
1	2	61	11	14	polyhroom	fragment met druif	-	-	1620	
1	2	82	52	125x122x	blauw	bloempot	ossekop	-	1620-1630	
1	2	82	52	128x10	blauw	bloempot	ossekop	-	1620-1630	
1	2	82	52	-	-	-	-	achterkant	1700-1750	
1	2	82	52	7	blauw	man met bromtol (?)	spin	-	ca. 1700	

put	vlak	spoor	vnr	formaat (lxbxd in mm)	kleur	voorstelling	hoekmotief	omlijsting	datering	opmerkingen
1	2	82	52	127x11	blauw	zeewezen	ossenkop	-	midden 17e eeuw	
1	2	82	52	8	blauw/paars	menseelijke figuur	-	dubbel gesprenkeld	-	
1	2	82	96	127x126x10	blauw	bloem(pot?)	ossekop	-	1620-1650	
1	2	82	98	128x12	blauw	bloempot	lelie	-	1620-1630	
1	2	87	49	126x11	blauw	bloempot	ossenkop	-	1620-1650	
1	2	87	49	126x11	blauw	bloempot	ossenkop	-	1620-1650	
1	2	87	49	128x10	blauw	zeemeermin	-	-	midden 17e eeuw	
2	1	3	59	10	polychroom	vogel op stronk	lelie	-	1620-1640	
2	1	3	59	127x10	polychroom	vogel op stronk	lelie	-	1620-1640	
2	1	3	59	10	polychroom	land	lelie	-	1620-1640	
2	1	3	59	12	polychroom	plant op land	lelie	-	1620-1640	
2	1	3	61	127x127x13	polychroom	musje op tak	lelie	-	1620-1640	
2	1	3	61	130x10	polychroom	onbekend	lelie	gekarteld kwadraat	1640-1670	
2	1	3	117	15	polychroom	stertulp	-	-	1600-1620	Plus A.01.05.71
2	1	3	117	130x8	paars	ruitje met eikel	-	-	ca. 1750	Plus A.01.27.37
2	1	3	117	8	blauw	paard (?) op land	-	-	-	
2	1	3	117	8	blauw	onbekend	-	cirkel	-	
2	2	30	67	10	blauw	bloemen	voluut	-	1625-1650	
2	2	30	67	127x127x10	blauw	wandelaar met stok	voluut	-	1625-1650	
2	2	30	67	8	blauw	huis op land	spin	-	1680-1700	
2	2	30	67	9	blauw	huis op land	spin	-	1680-1700	als boven
2	2	30	67	9	blauw	beurtschip met bootjes	geen	-	1700-1750	
2	2	31	73	11	blauw	fragment bloempot (?)	lelie	-	1620-1650	
2	2	31	73	129x8	blauw	man, iets op de rug dragend	voluut	-	1625-1650	
2	2	31	73	9	blauw	man, excentriek uiterlijk	voluut	-	1625-1650	
2	2	31	73	130x11	blauw	bloempot	lelie	-	1630-1650	
2	2	31	73	10	blauw	fragment van land	voluut	-	-	
2	2	59	69	131x131x15	polychroom	granaatappel	lelie	-	1620-1640	
2	2	59	69	124x9	blauw	steenhuis op land en bootjes	spin	-	1680-1700	
2	2	67	124	127x127x10	blauw	kinderspel: blaaspip	ossekop	-	1640-1670	
2	2	67	124	127x127x10	blauw	kinderspel: vliegeren	ossekop	-	1640-1670	
2	2	67	124	127x10	blauw	kinderspel: niet zichtbaar	ossekop	-	1640-1670	gevloeid glazuur
2	2	67	124	127x127x10	blauw	kinderspel: hinkelen	ossekop	-	1640-1670	
2	2	67	124	127x127x10	blauw	kinderspel: onbekend	ossekop	-	1640-1670	gevloeid glazuur
2	2	67	124	8	blauw	kinderspel: jongens met visgerei	spin	-	tweede helft 17e eeuw	
2	2	67	124	127x127x9	blauw	kinderspel: vogel aan touwtje (op de kruik)	spin	-	tweede helft 17e eeuw	

put	vlak	spoor	vnr	formaat (lxbxd in mm)	kleur	voorstelling	hoekmotief	omlijsting	datering	opmerkingen
2	2	70	115	135x15	polychroom	bloempot	vleugelblad	vierpas	1600-1630	
2	2	70	115	131x130x15	polychroom	siertulp met kwart rozet	-	-	1610-1640	Plus A.01.05.70
2	2	78	129	15	polychroom	bloempot	vleugelblad	vierpas	1600-1630	
2	2	78	129	12	blauw	bloempot	ossekop	-	1625-1650	
3	1	21	144	11	polychroom	tulp	-	vierkant met lelie (?)	1620-1640	
3	1	37	142	11	blauw	onbekend	lelie	baluster (basilisk)	1620-1650	
3	1	37	142	12	blauw	dromedaris (?)	meander	geschulpt	1620-1660	
3	1	69	147	130x10	blauw	bloempot	ossekop	-	1620-1640	
3	1	69	147	9	blauw	fragment van land	ossekop	-	-	
3	511	1011	134	132x8	blauw	plassende jongen op land	spin	-	18e eeuw	rotterdam
4	1	10	152	8	paars	Zacharias en de Engel	ossekop	-	1740-1770	Lucas 1, 11-15
4	1	20	151	7	paars	onbekend	geen	-	-	
4	1	50	156	128x128x10	blauw	bloempot	ossekop	-	1625-1650	
4	1	50	156	129x127x10	blauw	zwerfster met knapzak	ossekop	-	1640-1670	
4	1	50	156	125x124x10	blauw	Oostindievaarder met fok en grootzeil	spin	-	1660-1700	
4	1	65	170	10	polychroom	bloemen op land	lelie	gekarteld kwadraat	1620-1650	gevloeid glazuur
4	1	98	173	8	blauw	utrechts landschap	spin	-	18e eeuw	
4	1	99	172	11	blauw	bloem	lelie	gekarteld kwadraat met pluim	1620-1650	
4	1	99	172	10	polychroom	bloem	lelie	gekarteld kwadraat met pluim	1620-1650	
4	1	99	172	10	blauw	bloempot	lelie	-	1625-1660	
6	1	2	202	127x11	blauw	zittende man met lans	ossekop	-	1625-1650	
6	1	2	202	128x125x10	blauw	vrouw met lap stof	ossekop	-	1625-1650	
6	1	2	202	126x126x11	blauw	man, onbekend ambacht	ossekop	-	1625-1650	
6	1	2	218	127x10	blauw	bloempot	lelie	-	1620-1630	
6	1	2	218	130x130x9	bruin	gevlamd	-	-	ca. 1700	
6	1	2	218	8	paars	kindermoord van Bethlehem	spin	-	-	Plus A.01.01.35, Haringen
7	1	4	209	7	paars	fragment van tulp en ster	-	-	ca. 1880	
8	1	61	228	126x10	blauw	zeehond	ossekop	-	1640-1670	
8	1	71	199	132x131x13	polychroom	tulp	lelie	-	1620-1640	
8	1	71	199	132x131x13	polychroom	tulp	lelie	-	1620-1640	
8	1	71	199	132x131x13	polychroom	tulp	lelie	-	1620-1640	
8	1	71	199	133x132x13	polychroom	granaatappel	lelie	-	1620-1640	
8	1	71	199	130x130x13	polychroom	granaatappel	lelie	-	1620-1640	
8	1	71	199	132x130x13	polychroom	druiventros	lelie	-	1620-1640	
8	1	71	199	133x132x15	polychroom	ridderspoor	driestip	-	1620-1650	
8	1	71	199	134x134x14	polychroom	ridderspoor	driestip	-	1620-1650	

put	vlak	spoor	vnr	formaat (lxbxd in mm)	kleur	voorstelling	hoekmotief	omlijsting	datering	opmerkingen
8	2	91	22	124x9	blauw	cupido met bloem	spin	-	1650-1675	
8	2	91	22	126x126x12	blauw	beurtschip	ossekop	-	1670-1680	
10	1	3	244	10	blauw	bloem (aardbei)	ossekop	-	1630-1650	
12	1	61	260	8	blauw	onbekend	spinnetje	-	n.d.	

Bijlage 22 Kleipijpen

put	vlak	spoor	vnr	model	zijmerk links	zijmerk rechts	bijmerk links	bijmerk rechts	hielmerk	oppervlak	datering	opmerkingen
3	1	37	142	ovoïde	-	-	-	-	-	geglaasd, radering	n. dat.	klein ketelfragment
3	1	104	167	trechtermodel	-	-	-	-	-	radering	1680-1695	
3	511	1011	140	dubbelconisch	-	-	-	-	-	radering	1630-1640	
4	1	2	145	ovoïde	-	-	wapen van Gouda	wapen van Gouda	gekroonde PS (?)	geglaasd, radering	1830-1850	
4	1	2	145	kromkop (korte Isabé)	-	-	-	-	-	geglaasd, radering	1860-1880	op voorzijde gekroond lettermerk (?) - onleesbaar
4	1	3	146	ovoïde	-	-	wapen van Gouda	-	gekroonde DK	geglaasd, radering	1830-1850	
4	1	3	146	ovoïde	-	-	wapen van Gouda	open cirkel	gekroonde DK	geglaasd, radering	1830-1850	
4	1	3	146	ovoïde	-	-	wapen van Gouda	wapenschildje	gekroonde DK	geglaasd, radering	1830-1850	
4	1	3	146	ovoïde	-	-	wapen van Gouda O	wapen van Gouda O	gekroonde DK	geglaasd, radering	1830-1850	
4	1	3	146	kromkop	-	-	wapen van Gouda (?)	open cirkel en punt	krijgsman	geglaasd, radering	19e eeuw	
4	1	26	155	ovoïde	-	-	wapen van Gouda	open cirkel	gekroonde DK	geglaasd, radering	1830-1850	
4	1	26	155	ovoïde	-	-	wapen van Gouda	wapen van Gouda	gekroonde DK	geglaasd, radering	1830-1850	
4	1	26	155	kromkop (korte Isabé)	-	-	-	-	-	geglaasd, radering	19e eeuw	op de steel: I.YP (ELAAR), op voorzijde onleesbaar merk
4	1	26	155	kromkop (korte Isabé)	-	-	-	-	-	radering	19e eeuw	op voorzijde onleesbaar merk
4	1	50	156	ovoïde	-	-	-	-	slang	radering	1730-1740	
4	1	50	156	ovoïde	-	-	wapen van Gouda	open cirkel	gekroonde WS	radering	1830-1850	
4	1	50	156	ovoïde	-	-	wapen van Gouda	-	gekroonde 25	geglaasd, radering	1830-1850	
4	1	98	173	ovoïde	-	-	wapen van Gouda	wapen van Gouda	melkmeid	radering	1830-1850	
4	1	98	173	kromkop	-	-	wapen van Gouda	wapen van Gouda	melkmeid	geglaasd, radering	1830-1850	zeer klein ketelfragment met hiel
5	1	34	185	ovoïde	-	-	wapen van Gouda	-	wapen van Den Haag	geglaasd, radering	1830-1850	

put	vlak	spoor	vnr	model	zijmerk links	zijmerk rechts	bijmerk links	bijmerk rechts	hielmerk	oppervlak	datering	opmerkingen
5	1	34	185	ovoïde	-	-	wapen van Gouda	-	wapen van Den Haag	geglaasd, radering	1830-1850	
5	1	34	185	ovoïde	-	-	wapen van Gouda	-	CK	geglaasd, radering	1830-1850	
5	1	34	185	ovoïde	-	-	wapen van Gouda	wapen van Gouda	gekroonde 51	geglaasd, radering	1830-1850	
5	1	34	185	ovoïde	-	-	wapen van Gouda	wapen van Gouda O	gekroonde 51	geglaasd, radering	1830-1850	
5	1	34	185	ovoïde	-	-	wapen van Gouda	-	wapen van Den Haag	geglaasd, radering	1830-1850	
5	1	34	185	ovoïde	-	-	wapen van Gouda, punt	wapen van Gouda	gekroond cijfer (39?)	geglaasd, radering	1830-1850	
5	1	34	185	kromkop (korte Isabé)	-	-	-	-	-	-	1859-1889	op de steel: A.V.D (.KLEYN)
5	1	34	185	kromkop (korte Isabé)	-	-	-	-	-	-	1859-1889	op de steel: A.V.D.KLEYN en IN GOUDA.
5	1	34	185	doetel (knotsmodel)	-	-	-	-	-	geglaasd, radering	19e eeuw	op voorzijde merk krijgsman
5	1	34	185	doetel (knotsmodel)	-	-	-	-	-	geglaasd, radering	19e eeuw	op voorzijde merk krijgsman
5	1	34	219	ovoïde	wapen van Gouda	-	wapen van Gouda	-	CK	geglaasd, radering	1830-1850	
5	1	34	219	ovoïde	-	-	-	stip	both	geglaasd, radering	1830-1850	
5	1	34	219	ovoïde	wapen van Gouda	-	wapen van Gouda	-	CK	geglaasd, radering	1830-1850	gat in ketel
5	1	34	219	ovoïde	wapen van Gouda	-	wapen van Gouda	stip	both	geglaasd, radering	1830-1850	
5	1	34	219	ovoïde	Gouda	-	Gouda	stip	both	geglaasd, radering	1830-1850	
5	1	34	219	ovoïde	beschadigd	-	-	-	both	geglaasd, radering	1830-1850	
5	1	34	219	ovoïde	wapen van Gouda	-	wapen van Gouda	-	both	geglaasd, radering	1830-1850	
5	1	34	219	ovoïde	-	-	-	stip	both (? Onduidelijk)	geglaasd, radering	1830-1850	
5	1	34	219	ovoïde	wapen van Gouda	-	wapen van Gouda	stip	both	geglaasd, radering	1830-1850	
5	1	34	219	ovoïde	wapen van Gouda (?)	-	wapen van Gouda	-	CK	geglaasd, radering	1830-1850	
5	1	34	219	doetel (knotsmodel)	-	-	-	-	-	geglaasd, radering	19e eeuw	op voorzijde merk krijgsman

put	vlak	spoor	vnr	model	zijmerk links	zijmerk rechts	bijmerk links	bijmerk rechts	hielmerk	oppervlak	datering	opmerkingen
5	1	34	219	doetel	-	-	-	-	-	geglaasd, radering	19e eeuw	onderzijde eikenblad, mondstuk knoop
5	1	34	219	doetel (dormi model)	-	-	-	-	-	geglaasd, radering	19e eeuw	op voorzijde gekroonde 51, Peter Dormi op steel
5	1	34	219	doetel (dormi model)	-	-	-	-	-	geglaasd, radering	19e eeuw	op voorzijde gekroonde 51, Peter Dormi op steel
5	1	34	219	doetel (dormi model)	-	-	-	-	-	geglaasd, radering	19e eeuw	op voorzijde gekroonde 51, Peter Dormi op steel
5	1	34	219	doetel (dormi model)	-	-	-	-	-	geglaasd, radering	19e eeuw	op voorzijde gekroonde 51, Peter Dormi op steel, fragment
5	1	34	219	doetel (dormi model)	-	-	-	-	-	geglaasd, radering	19e eeuw	op voorzijde gekroonde 51, Peter Dormi op steel
5	1	34	219	doetel (dormi model)	-	-	-	-	-	geglaasd, radering	19e eeuw	op voorzijde gekroonde 51, Peter Dormi op steel
5	1	34	219	doetel (dormi model)	-	-	-	-	-	geglaasd, radering	19e eeuw	op voorzijde gekroonde 51, Peter Dormi op steel, fragment
5	1	34	219	doetel (dormi model)	-	-	-	-	-	geglaasd, radering	19e eeuw	op voorzijde gekroonde 51, Peter Dormi op steel, fragment
5	1	42	189	ovoide	-	-	-	-	-	radering	1830-1850	groot gat in de ketel
5	1	42	189	ovoide	-	-	wapen van Gouda	wapen van Gouda	wapen van Den Haag gekroonde 76	geglaasd, radering	1830-1850	
5	1	42	189	ovoide	-	-	wapen van Gouda	wapen van Gouda, punt	gekroonde 76	geglaasd, radering	1830-1850	
5	1	42	189	doetel (dormi model)	-	-	-	-	-	geglaasd, radering	19e eeuw	op voorzijde gekroonde 51
7	1	2	205	dubbelconisch	reliëfroos	reliëfroos	-	-	-	geen	1640-1660	gaatje in ketel
7	1	20	206	dubbelconisch	reliëfroos	reliëfroos	-	-	-	geen	1650-1675	scheurtjes in ketel
7	1	35	213	dubbelconisch	reliëfroos	reliëfroos	-	-	-	geen	1650-1675	
7	1	35	213	dubbelconisch	-	reliëfroos	-	-	-	geen	1650-1675	
7	1	35	213	dubbelconisch	reliëfroos	reliëfroos	-	-	GIP	radering, geglaasd	1650-1675	scheurtjes in de ketel
7	1	35	213	dubbelconisch	-	-	-	-	-	geen	1650-1675	
8	1	21	226	ovoide	-	-	vaag wapenschild	-	CK	geen	1740-1760	
8	1	21	226	kromkop	-	-	wapen van Gouda	open cirkel	melkmeid	ruw geglaasd	1740-1800	

put	vlak	spoor	vnr	model	zijmerk links	zijmerk rechts	bijmerk links	bijmerk rechts	hielmerk	oppervlak	datering	opmerkingen
8	1	22	226	ovoïde	ge kroonde VR	-	wapen van Gouda	wapen van Gouda S	-	geen	rond 1740	
8	1	31	196	kromkop	-	-	wapen van Gouda	wapen van Gouda	melkmeïd	-	na 1740	
8	1	31	196	rondbodemkop (Dorni)	-	-	wapen van Gouda	stip	lam onder boom	geglaasd, radering	rond 1900	gekroonde 51 op voorzijde, Peter Dorni op steel
8	1	31	196	rondbodemkop (Dorni)	-	-	-	-	-	radering	rond 1900	gekroonde 51 op voorzijde, Peter Dorni op steel
8	1	40	194	ovoïde	-	-	wapen van Gouda	-	kommetje in bakje	geglaasd, radering	1750-1780	
8	1	40	194	ovoïde	-	-	wapen van Gouda	-	gekroond	geglaasd, radering	1750-1780	
8	1	40	194	ovoïde	-	-	wapen van Gouda	-	kommetje in bakje	geglaasd, radering	1750-1780	
8	1	40	194	ovoïde (korte variant)	-	-	wapen van Gouda	-	gekroond	geglaasd, radering	1750-1780	
8	1	41	195	ovoïde	-	-	wapen van Gouda S	wapen van Gouda S	gekroond	geglaasd, radering	1750-1780	scheurtje in de ketel
8	1	41	195	ovoïde	-	-	wapen van Gouda	-	lam onder boom	geglaasd, radering	1830-1850	
8	1	41	195	ovoïde	-	-	wapen van Gouda	-	lam onder boom	geglaasd, radering	1830-1850	
8	1	41	195	kromkop	-	-	-	-	-	geglaasd	1860-1880	A.v.d op steelaanzet
8	2	90	200	ovoïde	-	-	-	-	-	geglaasd	1715-1730	
8	2	90	200	ovoïde	-	-	-	-	-	geglaasd, radering	1715-1730	
8	2	91	221	ovoïde	gekroonde bril	-	-	-	-	-	?	ketelfragment
8	2	91	221	ovoïde	-	-	wapen van Gouda	-	-	-	1860-1885	
8	2	95	231	ovoïde	-	-	-	-	-	-	1750-1780	ketelfragment
9	1	25	234	dubbelconisch	reliëfroos	reliëfroos	-	-	-	geen	1630-1640	
9	1	25	234	dubbelconisch	-	-	-	-	-	geen	1630-1640	
9	1	25	234	dubbelconisch	reliëfroos	reliëfroos	-	-	-	geen	1630-1640	

put	vlak	spoor	vnr	model	zijmerk links	zijmerk rechts	bijmerk links	bijmerk rechts	hielmerk	oppervlak	datering	opmerkingen
9	1	25	234	ovoïde	-	-	wapen van Gouda	twee stippen boven elkaar	Goudse toren	geglaasd, radering	1750-1780	
9	1	27	235	dubbelconisch	reliëfroos	reliëfroos	-	-	-	geen	1630-1640	scheurtjes in ketel
9	1	27	235	dubbelconisch	-	-	-	-	gekroonde ster	geglaasd, radering	1630-1640	
9	1	27	235	ovoïde	-	-	-	-	-	geglaasd, radering	1750-1780	slang op voorzijde
9	1	42	239	dubbelconisch	-	-	-	-	gekroonde ster	radering	1630-1640	
9	1	42	239	dubbelconisch	reliëfroos	reliëfroos	-	-	-	geen	1630-1640	
9	1	42	239	dubbelconisch	reliëfroos	reliëfroos	-	-	-	geen	1630-1640	scheurtjes in ketel
9	1	42	239	dubbelconisch	-	-	-	-	-	geen	1630-1640	
9	1	42	239	dubbelconisch	-	-	-	-	-	geen	1630-1640	scheurtjes, druppel roen loodglazuur aan binnenzijde ketel
9	1	42	239	dubbelconisch	-	-	-	-	afgebroken	geglaasd, radering	1640-1650	
9	1	42	239	dubbelconisch	-	-	-	-	-	geen	1640-1650	
9	1	45	237	dubbelconisch	-	-	-	-	roos	geglaasd, radering	1630-1640	
9	1	45	237	dubbelconisch	reliëfroos	reliëfroos	-	-	-	geen	1630-1640	
9	1	45	237	dubbelconisch	-	-	-	-	-	geen	1630-1640	
9	1	45	237	dubbelconisch	reliëfroos	reliëfroos	-	-	-	geen	1640-1650	
9	1	46	236	ovoïde	-	-	wapen van Gouda	twee stippen naast elkaar	Goudse toren	geglaasd, radering	1750-1780	
9	1	46	236	ovoïde	-	-	wapen van Gouda	open cirkel met punt	Goudse toren	geglaasd, radering	1750-1780	
9	1	46	236	ovoïde	-	-	wapen van Gouda S	wapen van Gouda S	gekroonde PP	geglaasd, radering	1750-1780	
9	1	47	238	ovoïde	-	-	-	-	melkmeisje	geglaasd, radering	1715-1730	
9	1	47	238	ovoïde	-	-	-	-	melkmeisje	radering	1715-1730	
9	1	47	238	ovoïde	-	-	-	-	melkmeisje	geglaasd, radering	1715-1730	
9	1	98	242	ovoïde	-	-	wapen van Gouda	wapen van Gouda	gekroonde 82	geen	-	alleen hielfragment mogelijk oude mal gebruikt, moet later gedateerd worden?
9	1	98	242	ovoïde	-	-	wapen, zeer vaag	open cirkel	gekroonde 38	lichte radering	1830-1850	
9	1	98	242	ovoïde, roodbakkend	-	-	zuiltje	.zuiltje	gekroonde ES	geglaasd, radering	1830-1850	

put	vlak	spoor	vnr	model	zijmerk links	zijmerk rechts	bijmerk links	bijmerk rechts	hielmerk	oppervlak	datering	opmerkingen
9	1	98	242	ovoïde, roodbakkend	-	-	zuilje	.zuilje	gekroonde ES	geglaasd, radering	1830-1850	
9	1	98	242	kromkop	-	-	wapen, zeer vaag	-	gekroonde TM ?	lichte radering	1870-1910	
9	1	98	242	kromkop	-	-	wapen, zeer vaag	twee punten boven elkaar	gekroonde TM ?	lichte radering	1870-1910	
9	1	98	242	rondbodemkop	-	-	wapen, zeer	-	-	-	1880-1910	shagpijp
9	1	98	242	ovoïde (bol model)	-	-	wapen, zeer vaag	open cirkel	wapen van Gelderland	lichte radering	19e eeuw	
10	1	3	244	ovoïde	-	-	wapen van Gouda S	wapen van Gouda S	gekroonde MK	geglaasd, radering	1830-1850	
12	1	61	260	ovoïde	-	-	wapen van Gouda S	wapen van Gouda S	gekroonde 35	geglaasd, radering	1745-1765	